

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

СУТЯГА ОЛЕКСАНДР СТАНІСЛАВОВИЧ

УДК 378.147(410)(043.3)

**ДИСЕРТАЦІЯ
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ПРАВА В
УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

011 «Освітні, педагогічні науки»
01 «Освіта / Педагогіка»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

 _____ Сутяга О. С.

Науковий керівник – **Третьюко Віталій Віталійович** доктор педагогічних наук, професор

АНОТАЦІЯ

Сутяга О. С. Професійна підготовка магістрів права в університетах Великої Британії. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Хмельницький національний університет, Хмельницький, 2026.

У роботі виокремлено й теоретично узагальнено особливості професійної підготовки магістрів права в досвіді Великої Британії та обґрунтовано перспективні напрями імплементації інноваційних ідей британського досвіду в закладах вищої освіти України.

У *першому розділі* «Професійна підготовка магістрів права як міждисциплінарна проблема» з'ясовано стан дослідженості проблеми професійної підготовки магістрів права у науковій літературі; проаналізовано вимоги до професійної діяльності та компетентності юристів у Великій Британії; виявлено сучасні тенденції розвитку юридичної освіти у Великій Британії.

На основі аналізу джерельної бази виокремлено та систематизовано наукові праці українських і зарубіжних учених за основними напрямками: сучасні тенденції розвитку юридичної освіти в умовах глобалізації та інтеграції; особливості правничої діяльності та її нормативно-правового регулювання; організаційно-методичні засади професійної підготовки магістрів права в системах вищої освіти Великої Британії та України; упровадження інноваційних ідей зарубіжного досвіду у підготовку фахівців у галузі права тощо. З'ясовано, що науковці акцентують увагу на необхідності забезпечення системності магістерської підготовки фахівців правничих спеціальностей відповідно до міжнародних освітніх стандартів. Водночас залишаються відкритими питання диверсифікації магістерської підготовки, забезпечення гнучкості змісту освітніх програм, застосування сучасних методів і технологій розвитку дослідницьких компетентностей, модернізації науково-методичного та інформаційно-комунікаційного забезпечення, а також підвищення мотивації до професійної діяльності. Доведено, що в цьому

контексті особливої цінності набуває системне вивчення британського досвіду, що дає змогу обґрунтувати перспективні напрями вдосконалення підготовки висококваліфікованих юристів в Україні.

Схарактеризовано сучасні механізми регулювання професії юриста у Великій Британії. Встановлено, що попит на висококваліфікованих юристів зумовлений ускладненням сучасного законодавства, динамічним розвитком бізнес-середовища, інтенсифікацією міжнародних і комерційних відносин, а також необхідністю забезпечення професійного правового супроводу діяльності державних і приватних інституцій. Високий соціальний престиж юридичної професії, поєднання інтелектуальної діяльності із суспільною значущістю, а також широкі можливості кар'єрного зростання зумовлюють її привабливість як на національному, так і на міжнародному ринку праці.

Виокремлено сучасні тенденції розвитку юридичної освіти (глобалізація, транснаціоналізація, інтернаціоналізація, демократизація, цифрова трансформація, диверсифікація та інституціоналізація освітніх процесів), які впливають на якість професійної підготовки магістрів права. Зазначені тенденції зумовлюють нові вимоги до змісту, структури та результатів навчання, актуалізуючи потребу у підготовці висококваліфікованих юристів, здатних ефективно діяти в умовах складного, динамічного й багаторівневого правового середовища.

У *другому розділі* «Організаційно-дидактичні засади професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії» представлено загальну характеристику організації професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії; обґрунтовано типологію та зміст освітніх програм підготовки магістрів права в британських університетах; висвітлено методичні аспекти професійної підготовки магістрів права.

Встановлено, що професійна підготовка магістрів права в університетах Великої Британії регламентується відповідно до професійних стандартів соліситорів і баристерів та ґрунтується на мультипровайдерній системі надання освітніх послуг. Організація навчального процесу передбачає

забезпечення балансу між академічною автономією закладів вищої освіти та необхідністю дотримання професійних стандартів. Магістерські програми вирізняються високим рівнем варіативності, прикладною спрямованістю, гнучкістю організації навчання, інтеграцією модульної структури та широким вибором дисциплін, що забезпечує міждисциплінарний характер підготовки та здатність до комплексного розв'язання правових проблем.

Зміст освітніх програм орієнтований на поглиблену спеціалізацію в таких галузях права, як міжнародне, комерційне, екологічне, європейське право та права людини. Особлива увага приділяється формуванню науково-дослідницьких компетентностей, розвитку навичок правничого письма, усної аргументації та аналізу судової практики. Підготовка магістрів права здійснюється на засадах інтеграції академічного, практичного та дослідницького компонентів, що реалізується через функціонування юридичних клінік, проходження стажувань, участь у діяльності дослідницьких центрів, проведення практичних воркшопів, гостьових лекцій (guest lectures) та підготовку наукових публікацій.

З'ясовано, що використання інноваційних освітніх технологій, зокрема електронного навчання, інтерактивних опитувань, онлайн-платформ для аналізу судових рішень і віртуальних навчальних середовищ, а також активне впровадження юридичних клінік, менторства, симуляційних судових процесів (mooting), стажувань і практико-орієнтованих проєктів на засадах ко-продукції знань (co-production), сприяє розвитку практичних, аналітичних і критично-рефлексивних умінь, здатності до самостійної дослідницької діяльності та готовності до професійної діяльності в умовах цифровізації.

У *третьому розділі* «Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії та України» проаналізовано сучасні тенденції та стан підготовки майбутніх юристів в університетах України; здійснено порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права у системах вищої освіти України та

Великої Британії; обґрунтовано перспективи імплементації інноваційних ідей британського досвіду в закладах вищої освіти України.

Обґрунтовано, що сучасна юридична освіта в Україні перебуває у стані активної трансформації під впливом глобалізаційних та інтеграційних процесів, які зумовлюють необхідність модернізації змісту, форм і механізмів підготовки майбутніх юристів. В умовах європейської інтеграції та розвитку міжнародного правничого простору особливого значення набувають уніфікація освітніх стандартів, підвищення якості освітніх програм, інтеграція правничих знань із суміжними галузями, а також розвиток міждисциплінарних компетентностей.

Аналіз стану магістерської підготовки в Україні свідчить про розширення мережі закладів вищої освіти, зростання кількості освітніх програм і спеціалізацій, зокрема у сферах міжнародного, комерційного, інтелектуального права та медіації. Водночас виявлено низку проблем, серед яких недостатній рівень практичної підготовки здобувачів, обмежена інтеграція академічних знань із професійними навичками, недостатня залученість до діяльності юридичних клінік і програм стажування, а також невідповідність окремих освітніх програм сучасним вимогам ринку праці.

Здійснений порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права у Великій Британії та Україні дав змогу виокремити спільні та відмінні підходи до її організації. Запропоновано напрями адаптації британського досвіду в Україні, що сприяють формуванню компетентісно орієнтованої, інтегрованої та гнучкої системи підготовки магістрів права, здатної ефективно реагувати на виклики сучасного національного й міжнародного правового середовища. У результаті дослідження окреслено можливості імплементації інноваційних ідей британського досвіду у систему вищої юридичної освіти України на державному рівні та рівні закладів вищої освіти.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що: *уперше* виявлено та теоретично обґрунтовано організаційно-дидактичні особливості професійної підготовки магістрів права в університетах Великої

Британії (регламентація підготовки відповідно до професійних стандартів соліситорів і баристерів; функціонування мультипровайдерської системи надання освітніх послуг; забезпечення балансу між академічною автономією закладів вищої освіти та дотриманням професійних стандартів; інтеграція та диверсифікація освітніх програм; прикладна спрямованість магістерських програм; стандартизація та міждисциплінарність змісту; інтеграція інноваційних технологій і методів навчання; активне використання юридичних клінік, менторства, симуляційних судових процесів (mooting), стажувань і практико-орієнтованих проєктів на засадах ко-продукції знань (co-production), орієнтованих на розвиток практичних, аналітичних і критично-рефлексивних умінь; застосування стандартизованих механізмів оцінювання професійних компетентностей; стимулювання наукової творчості в умовах розвиненої дослідницької інфраструктури; забезпечення можливостей індивідуалізації освітньої траєкторії відповідно до професійних інтересів і кар'єрних орієнтирів; використання варіативних (опціональних) форм оцінювання; здійснено порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії та України; окреслено можливості імплементації інноваційних ідей британського досвіду в системі вищої юридичної освіти України; *удосконалено* змістове та навчально-методичне забезпечення професійної підготовки магістрів права; *подальшого розвитку набули* положення щодо тенденцій розвитку юридичної освіти у Великій Британії та Україні, а також вимог до професійної діяльності й компетентності юристів у Великій Британії.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні науково-методичних рекомендацій «Професійна підготовка магістрів права: досвід Великої Британії», у яких обґрунтовано напрями використання інноваційних ідей британського досвіду з метою модернізації професійної підготовки майбутніх юристів в Україні. Основні положення, теоретичні висновки та джерельна база дослідження можуть бути використані в процесі розроблення й оновлення освітніх програм, робочих програм навчальних

дисциплін, а також під час створення спецкурсів із порівняльної професійної педагогіки та педагогіки вищої школи. Прогностичний потенціал дослідження зумовлений можливістю використання його результатів як теоретико-методологічного підґрунтя для подальших порівняльно-педагогічних досліджень у сфері вищої юридичної освіти, а також для підготовки й реалізації наукових розвідок магістрантами, аспірантами та докторантами.

Ключові слова: професійна підготовка, магістр права, юридична освіта, освітні програми, університети, Велика Британія, зміст освіти, методичні засади, інноваційні ідеї, порівняльний аналіз.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Сутяга, О. (2026). Методичні аспекти підготовки магістрів права в британських університетах. *Перспективи та інновації науки*. 1(59), 1647–1657. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1\(59\)-1647-1657](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1(59)-1647-1657)
2. Сутяга, О. (2025а). Практична підготовка магістрів права в університетах Великої Британії. *Comparative Professional Pedagogy*, 15(2), 179–188. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15\(2\)-18](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15(2)-18)
3. Сутяга, О. (2023а) Структура підготовки майбутніх юристів в університетах Великої Британії. *Comparative Professional Pedagogy*, 13(2), 100–106. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13\(2\)-12](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13(2)-12)
4. Сутяга, & О., Довгань, А. (2022). Особливості соціально-правової підготовки майбутніх юристів: американська та британська моделі. *Comparative Professional Pedagogy*, 12(2), 82–90. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12\(2\)-9](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12(2)-9)
5. Третько, В. В., Сірик, Д. В., & Сутяга, О. С. (2025). Педагогічні умови формування професійної культури майбутніх юристів у закладах вищої освіти. *Академічні візії*, (39). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15167831>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Сутяга, О. (2025b). Академічний етап професійної підготовки майбутніх юристів у Великій Британії. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*. (матеріали XIII Міжнародної науково–практичної конференції, м. Хмельницький, 06–07 листопада 2025 р.). Хмельницький.

7. Сутяга, О. (2025c). Методологічні засади підготовки майбутніх юристів в університетах Великої Британії. *Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів* (матеріали XIV Міжнародного науково–методологічного інтернет–семінару, м. Хмельницький, 15 травня 2025 р.). Хмельницький, 25-26.

8. Сутяга, О. (2023b). Науково-дослідницька підготовка магістрів права в університетах Великої Британії. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* (матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 18–20 жовтня 2023 р.). Хмельницький.

9. Сутяга, О. (2023c). Розвиток професійної компетентності магістрів права в університетах Великої Британії. *Global Science: Prospects and Innovations* (Proceedings of V International Scientific and Practical Conference, Liverpool, United Kingdom, 28-30 December 2023). Liverpool.

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати дисертації

10. Сутяга, О. С. (2025d). *Підготовка магістрів права: досвід Великої Британії: методичні рекомендації*. Хмельницький: ХНУ.

ABSTRACT

Sutiaha O. S. Professional Training of Master's Degree Students in Law at Universities of the United Kingdom. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Thesis on obtaining a scientific degree of PhD in Pedagogics on a specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences. – Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, 2026.

The study identifies and theoretically generalizes the specific features of professional training of Master's degree students in law in the United Kingdom and substantiates promising directions for the implementation of innovative ideas of the British experience in higher education institutions of Ukraine.

In *Chapter 1*, "Professional Training of Master's Degree Students in Law as an Interdisciplinary Issue," the state of research on the problem of professional training of Master's degree students in law in scientific literature is clarified; the requirements for professional activity and competence of lawyers in the United Kingdom are analyzed; and current trends in the development of legal education in the United Kingdom are identified.

Based on the analysis of the source base, scientific works of Ukrainian and foreign scholars are identified and systematized according to the main areas: current trends in the development of legal education in the context of globalization and integration; specific features of legal activity and its regulatory framework; organizational and methodological foundations of professional training of Master's degree students in law in higher education systems of the United Kingdom and Ukraine; implementation of innovative ideas of foreign experience in the training of legal professionals, etc. It has been established that scholars emphasize the need to ensure the systemic nature of Master's training of legal professionals in accordance with international educational standards. At the same time, issues remain open regarding the diversification of Master's training, ensuring flexibility of educational program content, the use of modern methods and technologies for developing research competencies, modernization of scientific-methodological and information-communication support, and increasing motivation for professional activity. It is proved that, in this context, systematic study of the British experience is of particular value, as it makes it possible to substantiate promising directions for improving the training of highly qualified lawyers in Ukraine.

Modern mechanisms for regulating the legal profession in the United Kingdom are characterized. It has been established that the demand for highly qualified lawyers is due to the complexity of modern legislation, dynamic

development of the business environment, intensification of international and commercial relations, and the need to ensure professional legal support for the activities of public and private institutions. The high social prestige of the legal profession, the combination of intellectual activity with social significance, as well as wide opportunities for career advancement determine its attractiveness both in national and international labor markets.

Current trends in the development of legal education (globalization, transnationalization, internationalization, democratization, digital transformation, diversification, and institutionalization of educational processes) are identified, which influence the quality of professional training of Master's degree students in law. These trends determine new requirements for the content, structure, and learning outcomes, actualizing the need for training highly qualified lawyers capable of acting effectively in a complex, dynamic, and multilevel legal environment.

In *Chapter 2*, "Organizational and Didactic Foundations of Professional Training of Master's Degree Students in Law at Universities of the United Kingdom," a general overview of the organization of professional training of Master's degree students in law at UK universities is presented; the typology and content of educational programs for training Master's degree students in law at British universities are substantiated; and the methodological aspects of their professional training are highlighted.

It has been established that the professional training of Master's degree students in law at universities of the United Kingdom is regulated in accordance with the professional standards of solicitors and barristers and is based on a multi-provider system of educational service delivery. The organization of the educational process ensures a balance between the academic autonomy of higher education institutions and the requirement to comply with professional standards. Master's programs are characterized by a high degree of variability, practical orientation, flexibility in organization, integration of a modular structure, and a wide range of elective courses, which ensure the interdisciplinary nature of training and the ability to address legal problems comprehensively.

The content of educational programs is focused on advanced specialization in such areas of law as international law, commercial law, environmental law, European law, and human rights law. Particular attention is paid to the development of research competencies, as well as skills in legal writing, oral advocacy, and analysis of case law. The training of Master's degree students in law is carried out through the integration of academic, practical, and research components, implemented via legal clinics, internships, participation in research centers, practical workshops, guest lectures, and the preparation of scientific publications.

It has been found that the use of innovative educational technologies, including e-learning, interactive polling, online platforms for case law analysis, and virtual learning environments, as well as the active implementation of legal clinics, mentoring, moot court simulations, internships, and practice-oriented projects based on the principles of co-production of knowledge, contributes to the development of practical, analytical, and critical-reflective skills, the ability to conduct independent research, and readiness for professional activity in the context of digitalization.

In *Chapter 3*, "Comparative Pedagogical Analysis of the Professional Training of Master's Degree Students in Law at Universities of the United Kingdom and Ukraine," current trends and the state of training of future lawyers at Ukrainian universities are analyzed; a comparative pedagogical analysis of the professional training of Master's degree students in law in the higher education systems of Ukraine and the United Kingdom is carried out; and the prospects for the implementation of innovative ideas from the British experience in higher education institutions of Ukraine are substantiated.

It is substantiated that contemporary legal education in Ukraine is undergoing active transformation under the influence of globalization and integration processes, which necessitate the modernization of the content, forms, and mechanisms of training future lawyers. In the context of European integration and the development of the international legal space, particular importance is attached to the unification of educational standards, improvement of the quality of educational programs,

integration of legal knowledge with related fields, and the development of interdisciplinary competencies.

The analysis of the state of Master's level training in Ukraine indicates an expansion of the network of higher education institutions, an increase in the number of educational programs and specializations, particularly in the fields of international law, commercial law, intellectual property law, and mediation. At the same time, a number of challenges have been identified, including an insufficient level of practical training, limited integration of academic knowledge with professional skills, insufficient involvement in legal clinics and internship programs, as well as the mismatch of some educational programs with current labor market demands.

The conducted comparative pedagogical analysis of the professional training of Master's degree students in law in the United Kingdom and Ukraine made it possible to identify both common and distinctive approaches to its organization. Directions for adapting the British experience in Ukraine are proposed, contributing to the formation of a competence-based, integrated, and flexible system of training Master's degree students in law, capable of effectively responding to the challenges of the modern national and international legal environment. As a result of the study, the possibilities for implementing innovative ideas of the British experience into the system of higher legal education in Ukraine at both the state level and the level of higher education institutions have been outlined.

The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that, *for the first time*, the organizational and didactic features of the professional training of Master's degree students in law at universities of the United Kingdom have been identified and theoretically substantiated, including: regulation of training in accordance with the professional standards for solicitors and barristers; functioning of a multi-provider system of educational services; ensuring a balance between the academic autonomy of higher education institutions and compliance with professional standards; integration and diversification of educational programs; practical orientation of Master's programs; standardization and interdisciplinarity of content; integration of innovative teaching technologies and methods; active use of legal

clinics, mentoring, simulated court proceedings (mooting), internships, and practice-oriented projects based on co-production of knowledge, aimed at developing practical, analytical, and critical-reflective skills; application of standardized mechanisms for assessing professional competencies; stimulation of research creativity within a developed research infrastructure; provision of opportunities for individualization of educational trajectories according to professional interests and career goals; use of variable (optional) forms of assessment. A comparative pedagogical analysis of the professional training of Master's students in law in universities of the United Kingdom and Ukraine has been conducted; the possibilities of implementing innovative ideas from the British experience in the system of higher legal education in Ukraine have been outlined; the content and methodological support for the professional training of Master's students in law *have been improved*; and *further development has been achieved* regarding the trends in legal education in the United Kingdom and Ukraine, as well as the requirements for professional activity and the competencies of lawyers in the United Kingdom.

The practical significance of the results lies in the development of methodological recommendations entitled "*Professional Training of Master's Degree Students in Law: The Experience of the United Kingdom*", which substantiate directions for using innovative ideas from the British experience to modernize the professional training of future lawyers in Ukraine. The main provisions, theoretical conclusions, and source base of the study can be utilized in the development and updating of educational programs, syllabi of academic disciplines, and in creating specialized courses on comparative professional pedagogy and higher education pedagogy. The predictive potential of the study is determined by the possibility of using its results as a theoretical and methodological foundation for further comparative-pedagogical research in the field of higher legal education, as well as for the preparation and implementation of scholarly investigations by Master's, PhD, and doctoral students.

Keywords: professional training, Master's degree in law, legal education, educational programs, universities, United Kingdom, educational content, methodological principles, innovative ideas, comparative analysis.

LIST OF AUTHOR'S PUBLICATIONS

Publications that reflect the main findings of the thesis

1. Sutiaha, O. (2026). Metodichni aspekty pidhotovky mahistriv prava v brytanskykh universytetakh. [Methodological aspects of training master's students in law at British universities]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*. 1(59), 1647–1657. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1\(59\)-1647-1657](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1(59)-1647-1657)
2. Sutiaha, O. (2025a). Praktychna pidhotovka mahistriv prava v universytetakh Velykoi Brytanii. [Practical training for master's students in law at universities in the United Kingdom]. *Comparative Professional Pedagogy*, 15(2), 179–188. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15\(2\)-18](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15(2)-18)
3. Sutiaha, O. (2023a) Struktura pidhotovky maibutnikh yurystiv v universytetakh Velykoi Brytanii. [The structure of legal education for future lawyers at universities in the United Kingdom]. *Comparative Professional Pedagogy*, 13(2), 100–106. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13\(2\)-12](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13(2)-12)
4. Sutiaha, O., & Dovhan, A. (2022). Osoblyvosti sotsialno-pravovoi pidhotovky maibutnikh yurystiv: amerykanska ta brytanska modeli. [Features of the social and legal education of future lawyers: the American and British models]. *Comparative Professional Pedagogy*, 12(2), 82–90. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12\(2\)-9](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12(2)-9)
5. Tretko, V. V., Siryk, D. V., & Sutiaha, O. S. (2025). Pedahohichni umovy formuvannia profesiinoi kultury maibutnikh yurystiv u zakladakh vyshchoi osvity. [Educational Conditions for the Development of Professional Ethics Among Future Lawyers in Institutions of Higher Education]. *Akademichni vizii*, (39). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15167831>

Publications that validate scientific findings of the thesis

6. Sutiaha, O. (2025b). Akademichniy etap profesiinoi pidhotovky maibutnikh yurystiv u Velykii Brytanii. [The academic phase of professional training

for future lawyers in the United Kingdom]. *Profesiine stanovlennia osobystosti: problemy i perspektyvy*. [Professional Development: Challenges and Prospects] (materialy KhIII Mizhnarodnoi naukovo–praktychnoi konferentsii, m. Khmelnytskyi, 06–07 lystopada 2025 r.). Khmelnytskyi.

7. Sutiaha, O. (2025c). Metodolohichni zasady pidhotovky maibutnikh yurystiv v universytetakh Velykoi Brytanii. [Methodological Foundations for Training Future Lawyers at Universities in the United Kingdom]. *Rozvytok porivnialnoi profesiinoi pedahohiky u konteksti hlobalizatsiinykh ta intehratsiinykh protsesiv*. [The Development of Comparative Professional Pedagogy in the Context of Globalization and Integration Processes] (materialy XIV Mizhnarodnoho naukovo–metodolohichnoho internet–seminaru, m. Khmelnytskyi, 15 travnia 2025 r.). Khmelnytskyi, 25-26.

8. Sutiaha, O. (2023b). Naukovo-doslidnytska pidhotovka mahistriv prava v universytetakh Velykoi Brytanii. [Research training for Master of Laws students at universities in the United Kingdom]. *Profesiine stanovlennia osobystosti: problemy i perspektyvy* [Professional Development: Challenges and Prospects] (materialy KhII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Khmelnytskyi, 18–20 zhovtnia 2023 r.). Khmelnytskyi.

9. Sutiaha, O. (2023c). Rozvytok profesiinoi kompetentnosti mahistriv prava v universytetakh Velykoi Brytanii. [The Development of Professional Competence Among Master's Students in Law at Universities in the United Kingdom]. *Global Science: Prospects and Innovations* (Proceedings of V International Scientific and Practical Conference, Liverpool, United Kingdom, 28-30 December 2023). Liverpool.

Publications that additionally reflect scientific results of the thesis

10. Sutiaha, O. S. (2025d). *Pidhotovka mahistriv prava: dosvid Velykoi Brytanii: metodychni rekomendatsii*. [Training of Masters of Law: Great Britain's Experience: Methodological Recommendations]. Khmelnytskyi: KHNU.

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень	17
Вступ	18
1. Професійна підготовка магістрів права як міждисциплінарна проблема	25
1.1. Стан дослідженості проблеми професійної підготовки магістрів права у порівняльно-педагогічному дискурсі	25
1.2. Вимоги до професійної діяльності та компетентності юристів у Великій Британії	43
1.3. Сучасні тенденції розвитку юридичної освіти у Великій Британії	57
Висновки до першого розділу	77
2. Організаційно-дидактичні засади професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії	81
2.1. Загальна характеристика організації професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії	81
2.2. Типологія та зміст освітніх програм підготовки магістрів права в британських університетах	92
2.3. Методичні аспекти професійної підготовки магістрів права	119
Висновки до другого розділу	137
3. Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії та України	141
3.1. Сучасні тенденції та стан підготовки майбутніх юристів в Україні	141
3.2. Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права в університетах України та Великої Британії	161
3.3. Перспективи імплементації інноваційних ідей британського досвіду в закладах вищої освіти України	201
Висновки до третього розділу	209
Висновки	213
Список використаних джерел	217
Додатки	241

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

UK – United Kingdom

SRA – Solicitors Regulation Authority

BSB – Bar Standards Board

LLB – Bachelor of Laws

LLM – Master of Legislative Law

GDL – Graduate Diploma in Law

LPC – Legal Practice Course

BPTC – Bar Professional Training Course

SQE – Solicitors Qualifying Examination

CPD – Continuing Professional Development

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Актуальність теми дослідження зумовлена сукупністю взаємопов'язаних освітніх, соціально-економічних і професійних чинників. У сучасних умовах розвитку вищої юридичної освіти, що характеризуються процесами глобалізації, інтернаціоналізації, цифрової трансформації та інтеграції до європейського освітнього простору, значно зростають вимоги до якості підготовки фахівців правничих спеціальностей, їхньої професійної мобільності, рівня сформованості дослідницької компетентності та здатності ефективно діяти в умовах складного й динамічного правового середовища.

Формування системи фахових знань, управлінських умінь, інформаційної та дослідницької культури, етичної поведінки, а також здатності до планування і здійснення досліджень, спрямованих на оцінювання ефективності функціонування комплексної системи правового захисту, відбувається переважно на рівні магістерської підготовки. Зазначений процес набуває системного характеру за умови інтеграції теоретичної підготовки з практико-орієнтованим навчанням, активного залучення здобувачів до аналітичної та науково-дослідницької діяльності, а також розвитку навичок критичного мислення й ухвалення обґрунтованих професійних рішень. Важливою складовою є формування дослідницької автономії, що передбачає здатність самостійно визначати проблемне поле дослідження, обирати адекватні методи й міждисциплінарні підходи до наукового пошуку, а також презентувати результати відповідно до академічних стандартів і правових норм з урахуванням динамічних змін законодавства.

У зв'язку з цим особливої значущості набуває необхідність удосконалення змісту, форм і методів підготовки магістрів права відповідно до сучасних міжнародних стандартів, що актуалізує звернення до ефективних моделей організації юридичної освіти. У цьому контексті система професійної підготовки юристів у Великій Британії, яка поєднує академічну освіту, практичну підготовку та стандартизовані кваліфікаційні процедури, становить

значний науковий інтерес як приклад цілісної та інституційно врегульованої моделі. Відтак вивчення особливостей професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії та обґрунтування можливостей імплементації її інноваційних ідей у вітчизняну освітню практику є своєчасним і доцільним.

Важливе значення для дослідження мають наукові праці українських учених (Борейчук, 2016; Лещенко, 2017; Беляєва, 2018; Кучук, 2019; Насіленко, 2019; Радченко, 2018; Свідовська, 2017; Тюріна, 2017; Яворська, 2017 та ін.), у яких висвітлено проблеми формування професійної компетентності майбутніх юристів, розвитку ключових фахових умінь, а також підготовку правників у контексті становлення інтегральної професійної компетентності. Науковий інтерес становлять також праці британських учених Boon і Webb (2010), Jones (2018), McFaul і Ryan (2017), Joyce і Ball (2022), Valverde (2018), Vaughan (2021), Wheate (2022), Wilson (2024), Webb et al. (2013), Waddell (2021) та ін., у яких розкрито особливості організації юридичної освіти, професійної підготовки правників і механізми забезпечення якості правничої діяльності. Безперечну цінність для розв'язання окресленої проблеми становлять дослідження вітчизняних учених-компаративістів (Авшенюк, 2024, 2025; Бідюк, 2022; Муқан, 2023, 2025; Нагорна, 2020; Пазюра, 2021, 2022; Третько, 2014, 2022 та ін.), присвячені аналізу зарубіжного досвіду розвитку вищої освіти.

Аналіз наукових праць дає підстави стверджувати, що проблема професійної підготовки магістрів права в зарубіжному контексті, зокрема в університетах Великої Британії, потребує більш ґрунтовного й системного висвітлення в умовах динамічного розвитку глобалізованого суспільства. Особливої уваги потребують питання забезпечення гнучкості освітніх програм, диверсифікації магістерської підготовки, впровадження інноваційних освітніх технологій, розвитку дослідницьких компетентностей і підвищення мотивації здобувачів до професійної діяльності.

Актуалізація уваги до проблеми дослідження та доцільність її наукового обґрунтування зумовлені необхідністю розв'язання низки *суперечностей* між: прагненням України до інтеграції у європейський освітній простір, що передбачає виявлення та використання конструктивних ідей зарубіжного досвіду, і відсутністю системних досліджень проблеми професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії; потребою врахування сучасних тенденцій розвитку вищої юридичної освіти у Великій Британії та недостатнім рівнем їх системного вивчення й узагальнення в українській педагогічній компаративістиці; необхідністю приведення рівня професійної підготовки магістрів права в університетах України відповідно до світових стандартів якості та недостатньою розробленістю змістових і організаційно-дидактичних засад магістерської підготовки.

Необхідність розв'язання окреслених суперечностей, актуальність і недостатній рівень наукової розробленості порушеної проблеми, а також важливість обґрунтування ефективних шляхів її вирішення зумовили вибір теми дослідження – **«Професійна підготовка магістрів права в університетах Великої Британії»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію підготовлено відповідно до тематичного плану науково-дослідницьких робіт Хмельницького національного університету в межах науково-дослідницької роботи «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (державний реєстраційний номер 0119U103663). Тема роботи затверджена вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 18 від 26.06.2025 р).

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії та обґрунтуванні можливостей використання інноваційних ідей британського досвіду в системі вищої юридичної освіти України.

Відповідно до мети дослідження, сформульовано основні **завдання**:

- 1) дослідити стан наукової розробленості проблеми професійної підготовки магістрів права;
- 2) схарактеризувати типологію та зміст освітніх програм підготовки магістрів права в університетах Великої Британії;
- 3) з'ясувати організаційні та методичні засади професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії;
- 4) здійснити порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії та України й розробити рекомендації щодо імплементації інноваційних ідей британського досвіду у вітчизняну освітню практику.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка юристів в університетах Великої Британії.

Предмет дослідження – зміст, форми й методи професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії.

Для реалізації поставлених завдань використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**: теоретичні – аналіз і синтез (для обґрунтування поняттєво-термінологічного апарату дослідження); структурно-функційний аналіз (для з'ясування дидактичних засад професійної підготовки магістрів права); компаративно-педагогічний аналіз (для порівняння та виявлення особливостей професійної підготовки магістрів права у Великій Британії та Україні); емпіричні – спостереження, опитування, бесіди зі студентами та викладачами українських і британських університетів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: *уперше* виявлено та теоретично обґрунтовано організаційно-дидактичні особливості професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії (регламентація підготовки відповідно до професійних стандартів соліситорів і баристерів; функціонування мультипровайдерської системи надання освітніх послуг; забезпечення балансу між академічною автономією закладів вищої освіти та дотриманням професійних стандартів; інтеграція та

диверсифікація освітніх програм; прикладна спрямованість магістерських програм; стандартизація та міждисциплінарність змісту; інтеграція інноваційних технологій і методів навчання; активне використання юридичних клінік, менторства, симуляційних судових процесів (mooting), стажувань і практико-орієнтованих проєктів на засадах ко-продукції знань (co-production), орієнтованих на розвиток практичних, аналітичних і критично-рефлексивних умінь; застосування стандартизованих механізмів оцінювання професійних компетентностей; стимулювання наукової творчості в умовах розвиненої дослідницької інфраструктури; забезпечення можливостей індивідуалізації освітньої траєкторії відповідно до професійних інтересів і кар'єрних орієнтирів; використання варіативних (опціональних) форм оцінювання); здійснено порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії та України; окреслено можливості імплементації інноваційних ідей британського досвіду в системі вищої юридичної освіти України; *удосконалено* змістове та навчально-методичне забезпечення професійної підготовки магістрів права; *подальшого розвитку набули* положення щодо тенденцій розвитку юридичної освіти у Великій Британії та Україні, а також вимог до професійної діяльності й компетентності юристів у Великій Британії.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні науково-методичних рекомендацій «Професійна підготовка магістрів права: досвід Великої Британії», у яких обґрунтовано напрями використання інноваційних ідей британського досвіду з метою модернізації професійної підготовки майбутніх юристів в Україні. Основні положення, теоретичні висновки та джерельна база дослідження можуть бути використані у процесі розроблення та оновлення освітніх програм, навчальних планів, робочих програм навчальних дисциплін, а також у створенні спецкурсів і спецсемінарів та вдосконаленні організації професійної підготовки магістрів права у закладах вищої освіти України. Результати дослідження становлять науково-

практичний інтерес для науковців і викладачів, які здійснюють педагогічні та компаративні дослідження у сфері юридичної освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Хмельницького національного університету (довідка № 141/172 від 30.12.2025 р.), Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (довідка №535/1 від 15.10.2025 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (№03-24/01/144 від 13.01.2026 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, подані в роботі, отримані автором самостійно. У статті Третько, Сірик, & Сутяга (2025a) «Педагогічні умови формування професійної культури майбутніх юристів у закладах вищої освіти» автором акцентовано увагу на поєднанні теоретичної підготовки з практико-орієнтованими формами навчання майбутніх юристів. У статті Сутяга, & Довгань (2022) «Особливості соціально-правової підготовки майбутніх юристів: американська та британська модель» автору належить аналіз британської моделі соціально-правової підготовки майбутніх юристів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дисертації обговорено на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах та вебінарах, зокрема: *міжнародних* – «Global Science: Prospects and Innovations» (Ліверпуль, 2023 р.); «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів» (Хмельницький, 2025 р.); «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2023 р., 2025 р.). Результати дослідження обговорено на засіданнях і наукових семінарах кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації Хмельницького національного університету (2022 – 2026 рр.).

Публікації. Основні результати дослідження за темою дисертації опубліковано у 10 науково-методичних працях, серед яких: 5 наукових статей (з них 2 – у співавторстві) у фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 4 публікації у збірниках матеріалів наукових конференцій; 1 методична розробка.

Структура та обсяг дисертації. Робота містить анотації українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел (234 найменування, із них 169 – англійською мовою), 15 додатків. Загальний обсяг роботи становить 284 сторінки, із них основного тексту – 202 сторінки. Дисертація ілюстрована 16 таблицями, 2 рисунками (схеми, діаграми).

РОЗДІЛ 1

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ПРАВА ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ПРОБЛЕМА

1.1 Стан дослідженості проблеми професійної підготовки магістрів права у порівняльно-педагогічному дискурсі

Підготовка ефективного юриста завжди була предметом уваги як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Посилення уваги до різних аспектів цієї проблеми з кінця XX та на початку XXI ст. зумовлене ускладненням умов та характеру професійної діяльності юристів, підвищенням вимог до рівня їхньої професійної компетентності, а також посиленням конкуренції між юридичними установами у сфері надання правничих послуг.

У дослідженні виходимо з твердження, що реформування системи юридичної освіти передбачає зміну вимог до професійної компетентності та підготовки майбутніх правників та професіоналів у сфері права. Для висвітлення теоретико-методичних засад проблеми професійної підготовки магістрів права важливим є ґрунтовний аналіз сучасного стану дослідженості цієї проблеми у психолого-педагогічних, соціально-економічних та порівняльних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених.

Важливим джерелом окреслення стратегічних орієнтирів розв'язання проблем професійної підготовки магістрів права є вивчення та аналіз теоретичного і практичного досвіду провідних країн світу, зокрема Великої Британії.

Основоположне значення для дослідження мають наукові розвідки провідних зарубіжних та українських фахівців, у яких проаналізовано фундаментальні положення юридичної освіти, структуру та зміст підготовки магістрів права, методи формування професійних компетентностей, а також інноваційні практики інтеграції теорії та практики в підготовку юристів.

У вітчизняних наукових дослідженнях проблематика юридичної освіти та

професійної підготовки майбутніх юристів ґрунтовно розробляється в працях Бостана (2010; 2016), Бостан (2008), Горбунової (2011), Гусарєва (2007), Кацавця (2023), Котикової (2010), Кучука (2019), Насіленко (2019), Тація (2009; 2014), Фоменко (2015), Яворської (2017) та інших учених. У їхніх роботах обґрунтовується системний характер підготовки майбутнього юриста як поєднання фундаментальної правової теорії, прикладної фахової підготовки та ціннісно-орієнтованого виховання правника. Дослідники акцентують увагу на необхідності модернізації змісту юридичної освіти відповідно до трансформацій правової системи, євроінтеграційних процесів і зростання ролі міжнародного та порівняльного права (Гусарєв, 2007; Тацій, 2009). Значна частина праць присвячена формуванню професійної компетентності майбутніх юристів, зокрема правничого мислення, правової культури, етичної відповідальності та здатності до практичного застосування норм права (Бостан, 2012; 2018; Фоменко, 2020). Окремо підкреслюється значення інноваційних педагогічних технологій, інтеграції теоретичної і практичної підготовки, а також розвитку комунікативних і аналітичних умінь у процесі професійного становлення юриста (Горбунова, 2011; Котикова, 2010; Яворська, 2017). Таким чином, вітчизняні наукові розвідки створюють ґрунтовне методологічне підґрунтя для осмислення юридичної освіти як цілісного, багатоаспектного процесу формування майбутнього правника, що відповідає сучасним суспільним і професійним викликам.

На думку Кучука (2019), «у сучасній українській правничій освіті сформувалася парадоксальна ситуація, за якої чинне законодавство випереджає розвиток правової науки: не наука визначає напрями вдосконалення законодавства, а законодавство зумовлює вектори розвитку правничої науки» (с. 49). Дослідник наголошує на нагальній потребі трансформації вітчизняної правничої парадигми, яка має відійти від домінування позитивістського розуміння права, подолати ототожнення права і закону та визнати людиноцентричний підхід, у межах якого найвищою соціальною цінністю проголошуються людина, її гідність і права (с. 50).

Згідно з поглядами Фоменко, Скрипник і Фатхутдінової (2015), «метою юридичної освіти у закладах вищої освіти є формування теоретично обґрунтованої

правової свідомості та правової культури, забезпечення належного рівня систематизації знань про право, розвиток правових інтересів і правових почуттів, правового мислення, а також становлення наукового правового світогляду особистості» (с. 78).

Заслуговує на увагу методичні напрацювання Кацавця (2023), в яких професійна підготовка майбутніх юристів потрактована як цілісний педагогічний процес, спрямований на формування фахової компетентності, правничого мислення та готовності до практичної діяльності в умовах сучасної правової системи. Автор акцентує увагу на необхідності поєднання фундаментальної теоретичної підготовки з прикладними аспектами навчання, зокрема через використання практичних завдань, аналіз правових ситуацій, моделювання професійної діяльності та розвиток аналітичних і комунікативних умінь. Важливим положенням є обґрунтування ролі міждисциплінарних зв'язків і педагогічного супроводу у формуванні професійної ідентичності майбутнього юриста, що відповідає сучасним вимогам до якості юридичної освіти. Автор позиціонує сучасний практико-орієнтований підхід до підготовки правників, який може бути використаний як теоретико-методичне підґрунтя для вдосконалення магістерських програм з правознавства та обґрунтування педагогічних умов (Кацавець, 2023).

У працях Котикової (2010) та Нагорної (2020) комплексно осмислюються педагогічні засади професійної підготовки майбутніх юристів у сучасних умовах. Зокрема, Безсмолий (2011) акцентує увагу на формуванні педагогічної культури магістрів з правознавства як інтегративної якості, що поєднує професійні правничі знання, ціннісні орієнтації, етичну відповідальність і здатність до педагогічної взаємодії, необхідної для правозастосовної, управлінської та освітньої діяльності юриста (Безсмолий, 2011). Котикова (2010) обґрунтовує доцільність практико-зорієнтованої психолого-педагогічної підготовки, підкреслюючи значення інтеграції теоретичних знань із професійно змодельованими ситуаціями, розвитку комунікативних умінь, рефлексії та готовності до роботи з клієнтами і соціальними інституціями (Котикова, 2010). У свою чергу, Нагорна (2020), аналізуючи досвід

університетів Великої Британії, доводить ефективність поєднання академічної підготовки з інтенсивною практичною та дослідницькою складовими у підготовці магістрів міжнародного арбітражу, що сприяє формуванню конкурентоспроможного фахівця, здатного діяти в умовах глобалізованого правового простору (Нагорна, 2020). Узагальнено ці дослідження підтверджують необхідність цілісного, педагогічно вивіреного та практико-орієнтованого підходу до підготовки майбутніх юристів на магістерському рівні.

Дослідники Бореичук (2016), Лещенко (2023), Беляєва (2023), Насіленко (2019), Радченко (2018), Свідовська (2017), Тюріна (2017), Яворська (2017) приділяють увагу проблемам формування професійної компетентності майбутніх юристів та розвитку ключових фахових умінь, розглядають підготовку майбутніх юристів у контексті формування комплексної професійної компетентності. Наведені наукові праці становлять важливу теоретико-методологічну основу дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх юристів у системі вищої освіти та відображають основні напрями її осмислення в сучасній українській педагогічній науці. Так, у працях дослідників професійна компетентність майбутніх юристів розглядається як інтегративне особистісно-професійне утворення, що поєднує знання з галузі права, уміння їх практичного застосування, ціннісно-мотиваційні орієнтації та професійно значущі якості. Автори акцентують увагу на структурному аналізі компетентності, виокремлюючи її когнітивний, діяльнісний, мотиваційний і рефлексивний компоненти. Водночас домінування структурно-описового підходу у цих дослідженнях зумовлює обмежене висвітлення механізмів інтеграції зазначених компонентів у реальному освітньому процесі.

Результати наукових пошуків Радченко (2018) та Свідовської (2017) поглиблюють розуміння проблеми за рахунок експериментального обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх юристів. Зокрема, Радченко (2018) фокусує увагу на специфіці підготовки військових юристів, обґрунтовуючи значущість контекстного

навчання, професійно зорієнтованих завдань і міждисциплінарної інтеграції (Радченко, 2018). Натомість Свідовська (2017) досліджує можливості дистанційного навчання як середовища розвитку професійної компетентності, що є особливо актуальним у контексті цифровізації освіти. Разом із тим зазначені дослідження обмежені національним освітнім контекстом і лише фрагментарно враховують зарубіжний досвід підготовки юристів (Свідовська, 2017).

У роботах дослідників підкреслюється також вплив процесів стандартизації та реформування вищої освіти на зміст і результати професійної підготовки юристів. Водночас проблема узгодження стандартів вищої освіти з реальними потребами юридичної практики розглядається переважно декларативно, без ґрунтовного аналізу механізмів трансформації освітніх програм у відповідь на виклики професійного середовища (Зошій, 2018; Яворська, 2017).

Окремі аспекти проблеми педагогічного супроводу підготовки майбутніх юристів висвітлюють науковці-педагоги Калита (2011), Савіщенко (2008), підкреслюючи необхідність використання інтерактивних та проєктних технологій навчання для формування комунікативної, професійної та соціальної компетентностей. У дисертації Калита (2011) досліджується формування комунікативної компетентності майбутніх юристів як ключового елементу професійної підготовки. Автор обґрунтовує ефективність використання проєктних технологій, що дозволяють інтегрувати теоретичні знання з практичною діяльністю, розвивати навички міжособистісної комунікації, аргументації, юридичного дискурсу та роботи в команді. Особливу увагу приділено системному підходу до організації навчального процесу, де проєктна діяльність виступає засобом активізації пізнавальної активності студентів і формування їхньої професійної ідентичності (Калита, 2011).

Дослідник Савіщенко (2008) обґрунтував педагогічні умови формування професійно значущих якостей майбутніх юристів у контексті навчально-

виховного процесу вищого навчального закладу. Автор визначає ключові компоненти професійної підготовки, серед яких виділяє розвиток аналітичного мислення, здатності до правового аналізу, комунікативних і організаційних умінь, а також формування морально-етичних і соціально орієнтованих якостей. Значна увага приділяється системному підходу до організації навчання та інтеграції теоретичної та практичної підготовки, що забезпечує комплексне формування професійної компетентності студентів (Савіщенко, 2008).

В умовах зростаючої конкуренції серед молоді в Україні особливої актуальності набуває питання набуття студентами-юристами практичних навичок. Практична підготовка є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми здобуття ступеня магістра з правознавства та забезпечує перший досвід професійної діяльності. Без стажу роботи та практичного досвіду випускнику досить складно адаптуватися до вимог ринку праці та знайти перше місце роботи. У цьому контексті проходження практики є ключовим засобом занурення студента у реальні професійні умови, що забезпечує формування професійної компетентності та готовності до практичної діяльності. Водночас існує диспропорція між теоретичною та практичною підготовкою, при якій перевага надається теоретичній базі, тоді як сучасний ринок праці висуває підвищені вимоги до практичних умінь юристів.

Система вищої освіти в Україні, зокрема підготовка юристів, потребує системних змін. Запозичення іноземного досвіду без урахування національних освітніх традицій не забезпечує очікуваної ефективності та може негативно впливати на якість підготовки українських фахівців, у тому числі юристів. Міністерство освіти і науки України, покладаючись на автономію закладів вищої освіти, не повинно допускати підготовку юристів за освітніми програмами, що не відповідають встановленим стандартам. Зокрема, це стосується обов'язкових дисциплін, необхідних для формування компетентного юриста. Стандарти підготовки слід періодично переглядати та оновлювати з урахуванням вимог практики та кращого світового, зокрема

європейського, досвіду організації навчального процесу. Організація навчання, зміст навчальних програм, система оцінювання знань студентів та підбір науково-педагогічного складу залишаються прерогативою закладу вищої освіти, проте вони повинні бути орієнтованими на студента та практичну діяльність. Такий підхід сприятиме розвитку здорової конкуренції, підвищенню авторитету та престижу не лише юридичних, а й інших національних закладів вищої освіти. Ефективність діяльності викладача у використанні сучасних методів навчання та технологій найточніше оцінюється безпосередньо студентами, що проявляється у їхньому бажанні чи небажанні опановувати запропоновані дисципліни та здобувати професію юриста в Україні, а не за її межами.

З огляду на викладене, визначення стратегічних напрямів розвитку юридичної освіти в Україні неможливе без ретельного вивчення зарубіжного досвіду. Особливий науковий інтерес представляє досвід Великої Британії, де система вищої освіти має глибокі історичні корені та здобула світове визнання завдяки високій якості підготовки фахівців. Британська модель юридичної освіти сприяє соціальному, економічному та політичному розвитку держави, водночас ефективно поєднуючи національні освітні традиції із сучасними світовими тенденціями.

У зарубіжних наукових розвідках здійснених наприкінці XX – початку XXI ст. з проблем професіоналізації юридичної освіти та глобалізації простежується спільна ідея трансформації традиційних моделей підготовки юристів під впливом історичних, соціально-економічних, технологічних і культурних змін. Дослідження історичних форм професійної підготовки юристів засвідчують, що інститути навчання й наставництва завжди були тісно пов'язані з економічними структурами та технологічним розвитком суспільства (Epstein, 1998). У сучасних умовах ці процеси набувають глобального виміру, що особливо чітко простежується у сфері юридичної освіти, яка дедалі частіше стає об'єктом транснаціональних запозичень і реформ, зокрема через адаптацію моделей, натхненних американською

правничою традицією (Erie, 2009; Flood, 1999). Дослідники підкреслюють, що глобалізація юридичних ринків сприяє формуванню нового типу професіоналізму, який поєднує елементи класичних професійних цінностей із ринковою логікою, підприємництвом і менеджеризацією професійної діяльності (Evetts, 2011; Flood & Muzio, 2011). У цьому контексті юридична освіта розглядається не лише як академічний процес, а як механізм соціалізації, формування професійної ідентичності та регуляції практик у глобалізованих юридичних фірмах і транснаціональних професійних спільнотах (Faulconbridge & Muzio, 2008; Faulconbridge & Muzio, 2009; Faulconbridge et al., 2012). Аналітичні роботи також засвідчують зростаючу роль великих транснаціональних юридичних фірм у формуванні глобальних еліт і перетворенні юристів на ключових акторів процесів створення економічної цінності в умовах глобалізму (Flood, 1996; Flood, 2002; Flood, 2007). Таким чином, сучасна юридична освіта і професія постають як динамічні соціальні інститути, що перебувають у постійному напруженні між академічною традицією, професійною автономією та вимогами глобального ринку правових послуг.

У наукових розвідках, присвячених процесам реформування юридичної освіти, провідне місце посідають праці дослідників, які безпосередньо аналізують трансформації змісту, структури, регулювання та інституційних засад підготовки юристів у Великій Британії та в порівняльному вимірі. Зокрема, проблеми «перезавантаження» юридичної освіти, впливу регуляторних змін і нових кваліфікаційних моделей (LETR, SQE) висвітлюють Clifford (2018), Guth & Ashford (2014), Leighton (2014, 2020), Bradney (2024), а також Le Roux Kemp (2024) та Leighton (2025). Питання зміни ландшафту юридичної освіти в умовах цифровізації, онлайн-навчання та ринкової логіки розкривають Waddell (2021), Bird (2013), Hudson (2023), Blackham (2020), Ferris (2021) та ін. Значний теоретичний внесок у розуміння реформ юридичної освіти як частини ширших трансформацій професіоналізму зробили Twining (1967, 1994, 2018), Sugarman (1985), Thornton, Flood & Muzio (2012) (через

регуляторні та професійні підходи), а також Becher & Trowler (2001). Загалом ці праці формують комплексне наукове підґрунтя для аналізу реформ юридичної освіти як динамічного, багаторівневого та соціально зумовленого процесу.

Законодавчо-нормативний вимір реформування юридичної освіти відображено в офіційних документах і звітах, зокрема Ormrod Report (1971) («Звіт Ормрода»), Legal Services Act (2007) («Закон про юридичні послуги»), Augur Report (2019) («Звіт Огюра»), а також у матеріалах SRA (Solicitors Regulation Authority / Орган регулювання діяльності соліситорів) та Legal Services Board (Рада з юридичних послуг).

Дослідження Boon & Webb (2008) висвітлює складну динаміку англійської системи правничої освіти, показуючи її як поєднання академічної підготовки, що традиційно розглядається як частина загальної ліберальної освіти, та довготривалого, спеціалізованого професійного навчання. Відтак підготовка юристів передбачає три етапи: академічний, вокаційний та практично-реалізаційний (стажування). Автори детально описують історичне формування цієї системи та її традиційні стандарти, зазначаючи, що чіткий поділ між академічним навчанням і професійною підготовкою забезпечує системність, проте водночас обмежує розвиток практичних навичок студентів, таких як робота з клієнтами чи правове письмо. Крім того, підкреслюється недостатня інтеграція етичних питань та професійної відповідальності у навчальні програми, що може призводити до дефіциту критичного розуміння професійних норм. Автори зазначають, що система зазнає значних змін під впливом політичних, соціальних і ринкових чинників, що створює ризик нестабільності та розриву між теоретичною і практичною підготовкою. Позитивною стороною дослідження є ґрунтовний аналіз історичного, політичного та порівняльного контексту, проте відсутність емпіричних даних обмежує можливості перевірки висунутих тверджень на практиці. Висновки дослідження актуалізують необхідність глибшої реформи системи, що інтегрувала б академічні знання з практичними навичками та етичними цінностями, а також відповідала б

сучасним глобальним і ринковим вимогам до професійної підготовки юристів. Впровадження реформ, зокрема TFR (Training Framework Reform), потенційно здатне подолати цей розрив, зблизивши академічну та професійну підготовку, але водночас створює нові виклики щодо рівності доступу, узгодженості навчального процесу та ролі юридичної освіти в суспільстві. Значущим аспектом є також сильний вплив професійної спільноти на всю систему освіти та підготовки юристів у межах однієї юрисдикції, що надає їй можливість контролювати стандарти професійної компетентності, але одночасно відкриває шлях до можливої державної регуляції у разі невдачі професійних органів. На думку дослідників, система юридичної освіти перебуває на перехресті між традиційною академічною моделлю та сучасними ринковими вимогами, і зміни у структурі навчання можуть істотно впливати на формування юридичної культури та професійної ідентичності майбутніх юристів (Boon & Webb, 2008).

Дослідники обґрунтовують також інституційні виміри професіоналізму у сучасних соціально-економічних умовах та фрагментацію правничої освіти і юридичної професії під впливом процесів постмодернізації. Автори аналізують ініціативу Англійського товариства адвокатів щодо реформи підготовки соліситорів «від народження до пенсії», як ключовий приклад того, як традиційні моделі професійної підготовки зазнають тиску від нових ринкових і політичних сил. На їхнє переконання, реформи можуть посилити ринкову логіку, комодифікацію знань та орієнтацію на «гнучких, довічних учнів», що суперечить традиційним ідеалам професійної автономії. Оцінюючи ризики і можливі наслідки TFR для юридичної професії, вони наголошують на загрозі депрофесіоналізації, фрагментації практичної підготовки та розмиванню професійної ідентичності через диференційовані освітні шляхи, що можуть створювати нові бар'єри доступу та посилювати ієрархічні відмінності всередині професії. Автори також обговорюють потенційну зміну ролі «Law Society» як регулятора професії: у разі успіху TFR орган може закріпити за собою експертну акредитацію, але у разі невдачі це може створити простір для посиленої державної регуляції та реверсії процесів професіоналізації, при якій

держава сама формує експертів. Таким чином, виникають суперечності між традиційними моделями професійної освіти і новими ринковими та політичними вимогами, демонструючи, що фрагментація юридичної освіти є як симптомом, так і механізмом глибших соціальних трансформацій професійного порядку (Boon, Flood, & Webb, 2005).

На думку Jones (2018), новим перспективним напрямом удосконалення та розвитку юридичної освіти може стати дослідження проблеми емоційного інтелекту як невід'ємної складової професійної підготовки юристів та організації навчального процесу, що традиційно у праві і правничій освіті вважались елементами, які слід придушувати чи ігнорувати задля підтримки «раціонального» способу мислення (Jones, 2018). Авторка критикує домінування в юридичних школах парадигми «*thinking like a lawyer*», що зосереджена на об'єктивному аналізі і не враховує емоційних аспектів, хоча саме емоції відіграють значну роль у формуванні юридичних навичок, у взаємодії з клієнтами та у визначенні правових стратегій. Дослідниця аргументує, що ігнорування емоцій в юридичній освіті знижує ефективність навчання, впливає на добробут студентів і викладачів, а також послаблює здатність юриста до емпатії, критичного мислення та адекватної реакції в складних ситуаціях, які невід'ємно пов'язані з юридичною практикою. Реформування освіти у бік комплексного включення емоційного компоненту може сприяти більш цілісному здобуттю компетентностей, що поєднують теоретичні знання, практичні навички та психологічну готовність до професійної діяльності. Авторка також розглядає потенційні переваги й ризики такого підходу в контексті загальних змін в університетській освіті та юридичній науці, підкреслюючи, що інтеграція емоцій може стати важливою складовою оновлення юридичних програм, але вимагає обережного врахування традицій та педагогічних практик. Таким чином, актуалізується дискусія щодо реформування юридичної освіти шляхом розширення традиційних навчальних моделей новими, більш гуманістичними і психолого-педагогічно обґрунтованими підходами (Jones, 2018).

У дослідженнях основна увага зосереджена на теоретико-методологічних засадах впровадження компетентнісного підходу у формуванні професійної компетентності майбутніх юристів. Водночас впровадження компетентнісного підходу є закономірним і надзвичайно актуальним, оскільки відповідає суспільним вимогам до «сучасного правника», а також задовольняє потреби самих юристів у їхньому особистісному та професійному розвитку.

Важливе значення для дослідження мають праці українських учених-компаративістів (Н. Авшенюк, Н. Бідюк, Н. Мукан, О. Нагорна, Н. Пазюра, В. Третько та ін.), які здійснюють порівняльний аналіз систем освіти, у тому числі юридичної, різних країн. Їхні роботи дозволяють виявити ключові тенденції та особливості організації підготовки майбутніх юристів, оцінити ефективність окремих освітніх практик і визначити можливості адаптації зарубіжного досвіду до вітчизняних умов. Завдяки таким дослідженням стає можливим формування науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення системи підготовки юристів в Україні з урахуванням сучасних світових освітніх тенденцій та національних традицій.

Підвищений інтерес науковців до проблем вищої юридичної освіти та необхідність об'єктивного осмислення історичної спадщини зумовлюють звернення до історико-педагогічних аспектів становлення системи юридичної освіти у Великій Британії (Cownie, 2021).

У британському дискурсі проблема підготовки магістрів права розглядається крізь призму адаптації міжнародного досвіду до національних освітніх стандартів. Дослідники відзначають важливість поєднання фундаментальної теоретичної підготовки з розвитком практичних умінь, критичного мислення та професійної етики. Значну увагу приділяють організаційно-педагогічним аспектам навчання, зокрема структурі магістерських програм, тривалості практичного стажування та використанню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення якості освітнього процесу.

Компаративний аналіз свідчить про ключові тенденції у підготовці

магістрів права в різних правових системах. По-перше, демократизація освіти та доступність професії стають пріоритетними завданнями, що забезпечуються через прозорі механізми відбору студентів, фінансову підтримку та стипендіальні програми. По-друге, спостерігається диверсифікація навчальних програм, яка дозволяє майбутнім юристам обирати спеціалізації відповідно до професійних інтересів та потреб ринку праці. По-третє, цифрова трансформація, включно з використанням онлайн-платформ, баз даних, юридичного програмного забезпечення та дистанційного навчання, формує нові вимоги до підготовки висококваліфікованих спеціалістів, здатних оперувати сучасними технологіями у правовій сфері.

Особливий інтерес в контексті нашого наукового пошуку становлять дослідження щодо професійної підготовки фахівців на магістерському рівні у Великій Британії. Так, Нагорна (2021) здійснила комплексний аналіз теорії та практики професійної підготовки магістрів міжнародного арбітражу у Великій Британії. Зокрема, дослідницею обґрунтовано теоретичні засади такої підготовки на основі порівняльного аналізу зарубіжного та вітчизняного досвіду, досліджено генезу міжнародного арбітражу та охарактеризовано поняттєвий апарат арбітражу як предмета навчання магістрів. Визначено особливості професійної діяльності міжнародного арбітра та розроблено його професіограму. Досліджено організаційні та дидактичні засади функціонування відповідних програм, а також історичні й філософсько-педагогічні передумови становлення британської юридичної школи. Висвітлено законодавче регулювання та управління системою юридичної освіти у Великій Британії. На особливу увагу заслуговує обґрунтовані організаційні умови та зміст професійної підготовки магістрів міжнародного арбітражу у британських університетах, а також форми, методи й технології навчання. Практичну цінність мають виявлені особливості науково-дослідницької підготовки студентів та системи оцінювання результатів навчання. Авторкою проаналізовано процес підвищення кваліфікації арбітрів у Великій Британії та представлено стан і особливості професійної підготовки міжнародних арбітрів в Україні. На основі дослідження аргументовано можливості творчого

використання прогресивних ідей британського досвіду для вдосконалення професійної підготовки магістрів міжнародного арбітражу вітчизняних університетів (Нагорна, 2021).

У дослідженні Третько (2014) здійснено цілісний системний аналіз проблеми професійної підготовки магістрів міжнародних відносин у системі університетської освіти Великої Британії, що дало змогу комплексно осмислити її теоретичні, методологічні та організаційно-педагогічні засади. Насамперед, обґрунтовано теоретико-методологічні основи професійної підготовки магістрів міжнародних відносин з урахуванням сучасних освітніх парадигм і вимог глобалізованого суспільства. Заслужують на увагу виявлені автором спільні тенденції та національні особливості розвитку магістерських програм у світовому досвіді (США, Австралія та Німеччина). Зокрема встановлено, що на якість професійної підготовки магістрів міжнародних відносин у Великій Британії істотно впливають сучасні тенденції розвитку міжнародних відносин, глобальна освітня політика, євроінтеграційні процеси, а також стратегічні пріоритети діяльності міжнародних організацій, які визначають основні вектори її вдосконалення.

До провідних тенденцій розвитку університетської освіти у Великій Британії на сучасному етапі автором віднесено: інтернаціоналізацію та інтеграцію вищої освіти; відповідність європейським і світовим стандартам; демократизацію та стандартизацію; автономію управління університетською освітою; академічну мобільність студентів; забезпечення гарантій високої якості університетської освіти; створення науково-технологічних парків в університетському середовищі; посилення ролі міжуніверситетських міжнародних об'єднань, центрів і рад; диверсифікацію джерел фінансування.

На цій основі схарактеризовано сучасну систему професійної підготовки магістрів міжнародних відносин у британських університетах, розкрито її структурно-змістові, організаційні та дидактичні особливості. В. Третько встановлено, що сучасна система професійної підготовки магістрів міжнародних відносин у Великій Британії є відкритою, самодостатньою,

гнучкою, багатофункціональною, міждисциплінарною та адаптивною структурою, яка охоплює взаємопов'язані й інтерактивні системоутворювальні компоненти, що забезпечують її динамічний і поступальний розвиток. Забезпечення якості та ефективності професійної підготовки фахівців у системі університетської освіти Великої Британії досягається завдяки органічній взаємодії всіх рівнів системи: законодавчого, адміністративного, інституційного, організаційного, структурного, соціального, економічного, педагогічного та особистісного.

Важливе значення мали виявлені автором особливості організації професійної підготовки магістрів міжнародних відносин у Великій Британії, серед яких: міждисциплінарний характер навчання; гнучкість, мобільність і професійна спрямованість навчальних планів і програм; упровадження компетентнісно орієнтованої моделі освіти; інтеграція навчальних дисциплін; широке застосування модульного принципу навчання; індивідуалізація та диференціація освітнього процесу; раціональне поєднання теоретичної та практичної складових підготовки; використання інноваційних та інтерактивних освітніх технологій; комп'ютеризація освітнього процесу (Третько, 2014). Узагальнення результатів дослідження стало підґрунтям для обґрунтування можливостей використання інноваційних ідей британського досвіду в українській системі вищої освіти.

Зарубіжні дослідники, особливо у Великій Британії, Канаді та країнах Європейського Союзу, підкреслюють необхідність інтеграції теоретичних знань і практичних навичок у процесі підготовки магістрів права, розвитку аналітичного мислення, юридичного письма та дослідницьких компетентностей, а також готовності до професійної діяльності у глобалізованому та цифровому правовому середовищі (Cownie, 2021; Susskind, 2019). Особливу увагу приділяють впровадженню інноваційних методів навчання, таких як симуляційні практикуми, юридичні клініки, робота з кейс-методами та онлайн-платформи, що дозволяють поєднувати академічну

підготовку з практичним досвідом та формувати професійну мобільність майбутніх юристів.

Британські дослідники Jones & Cownie (2020) у колективній монографії *«Key directions in legal education: National and international perspectives»* висвітлюють ключові трансформації розвитку юридичної освіти в національному та глобальному вимірах. Автори розглядають юридичну освіту як динамічну соціально-інституційну систему, що зазнає впливу глобалізації, неоліберальної освітньої політики, професійного регулювання та змін у правничій практиці. Суттєвим здобутком є поєднання національних кейсів (передусім Великої Британії) з міжнародними порівняльними перспективами, що дає змогу простежити спільні тенденції розвитку юридичної освіти, зокрема: посилення компетентнісного підходу, орієнтацію на працевлаштування випускників, інституціоналізацію стандартів якості та зростання ролі професійних регуляторів. Водночас автори критично осмислюють наслідки цих процесів, наголошуючи на ризиках редукції університетської юридичної освіти до суто прикладної або сервісної моделі. (Jones & Cownie, 2020). Особливу наукову цінність має аналіз суперечностей між академічною автономією та зовнішнім регулюванням юридичної освіти, що є характерним для сучасної британської моделі. У дослідженні переконливо доведено, що стандартизація, модульність і підзвітність, хоча й сприяють прозорості та мобільності, водночас можуть обмежувати критичний, соціально орієнтований та етично рефлексивний вимір підготовки майбутніх юристів. Основний фокус зосереджено на англосаксонській традиції юридичної освіти, тоді як континентально-європейські моделі представлені фрагментарно.

На нашу думку, результати аналізу наукових праць становлять значний теоретико-методологічний інтерес для досліджень у галузі порівняльної педагогіки та юридичної освіти. Основні положення можуть бути використані як концептуальне підґрунтя для обґрунтування напрямів модернізації системи підготовки магістрів права в Україні, зокрема в аспектах балансу між

академічною підготовкою та професійною орієнтацією, забезпечення якості освіти та збереження університетської автономії.

Важливу роль у підготовці магістрів права відіграють професійні об'єднання та університетські дослідницькі центри, які забезпечують методологічне супроводження освітніх процесів, інтегрують практичні кейси, консультують державний та приватний сектор та супроводжують стажування студентів. Такий підхід сприяє формуванню професійних компетентностей, що включають правовий аналіз, навички комунікації та дотримання етичних стандартів, а також готовність до роботи в складних міждержавних та транснаціональних правових контекстах.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, залишаються відкритими питання щодо оптимальної структури магістерських програм, критеріїв оцінювання професійної компетентності, інтеграції практики та наукових досліджень, а також ефективних методів підвищення мотивації студентів до професійного розвитку. У цьому контексті системне вивчення зарубіжного досвіду є особливо цінним, оскільки дозволяє обґрунтувати перспективні шляхи вдосконалення підготовки магістрів права з урахуванням вимог сучасного глобалізованого та цифрового правового середовища.

Професійна підготовка магістрів права є складним міждисциплінарним процесом, що поєднує знання з правознавства, педагогіки, психології, менеджменту та інформаційних технологій. Такий підхід обумовлений сучасними вимогами до правників, які повинні не лише володіти глибокими теоретичними знаннями у галузі права, а й мати практичні навички аналітичної роботи, юридичного письма, досліджень, комунікації з клієнтами та колегами, а також здатність до критичного мислення й прийняття рішень у складних ситуаціях (Cownie, 2021).

Міждисциплінарний характер підготовки зумовлюється також глобалізацією та цифровізацією правової сфери, що створює нові професійні виклики та потребує інтеграції знань з комп'ютерних технологій, електронного документообігу, аналітики великих даних та технологій штучного інтелекту у

правові процеси. Це, своєю чергою, підвищує вимоги до змісту магістерських програм та до професійної компетентності випускників, формуючи запит на юристів, здатних функціонувати у транснаціональному та міждисциплінарному середовищі (Susskind, 2019).

Актуальність та доцільність здійснення компаративного аналізу підготовки магістрів права у Великій Британії та Україні зумовлена інтеграційними процесами в освіті, порівнянням підходів до теорії та практики магістерської підготовки тощо.

На основі теоретичного аналізу наукових праць українських та зарубіжних учених зроблено висновок, що професійна підготовка магістрів права є цілеспрямованим процесом формування професійних знань, умінь і навичок, що становлять основу їхньої професійної компетентності. Така підготовка спрямована на розвиток особистісних якостей, набуття практичного досвіду та підготовку до ефективної професійної діяльності в галузі міжнародного арбітражу. Вона забезпечує інтеграцію академічної теорії з практичними навичками, сприяє особистісному розвитку та творчій самореалізації майбутніх магістрів права. Водночас, в Україні питання міждисциплінарного підходу до підготовки магістрів права досліджене недостатньо, що підкреслює актуальність компаративних досліджень та адаптації зарубіжного досвіду до національної освітньої системи.

Таким чином, професійна підготовка магістрів права є міждисциплінарною проблемою, оскільки вимагає синтезу правових знань, педагогічних підходів, психологічних методик, технологічних компетентностей та практичної діяльності. Це обґрунтовує необхідність системного підходу до розробки освітніх програм магістратури та вдосконалення підготовки юристів, здатних ефективно працювати в сучасному складному та глобалізованому правовому середовищі.

1.2 Вимоги до професійної діяльності та компетентності юристів у Великій Британії

На початку ХХІ століття у Великій Британії спостерігається ускладнення суспільно-політичного та економічного середовища, зростання ролі правових механізмів у регулюванні суспільних процесів і підвищення вимог до рівня правової культури громадян. Зазначені трансформації зумовлюють зростання очікувань щодо професійної компетентності, етичної відповідальності та ефективності діяльності юристів, що актуалізує необхідність системного реформування юридичної освіти та підготовки фахівців, здатних відповідати викликам сучасної правової практики.

У цьому контексті британська модель регулювання юридичної професії характеризується поєднанням високого рівня правової експертизи з чітко окресленими етичними стандартами, розвиненими механізмами контролю якості професійної діяльності та орієнтацією на захист публічного інтересу. Такий підхід забезпечує інституційну довіру до правової системи й формує цілісну модель професійної відповідальності, у межах якої знання, практичні навички та етичні цінності функціонують у взаємозв'язку.

Сучасна система регулювання юридичної професії та правової освіти у Великій Британії ґрунтується на комплексі законодавчих актів і професійних стандартів, які визначають правові, етичні та кваліфікаційні вимоги до юристів. Базовим нормативним актом у цій сфері є Закон «Про юридичні послуги» 2007 року (Legal Services Act, 2007), який заклав інституційні та концептуальні засади регулювання ринку юридичних послуг. Закон встановив регуляторні цілі, серед яких – захист суспільного інтересу, забезпечення доступу до правосуддя, підтримка верховенства права, розвиток незалежної, ефективної та етично відповідальної юридичної професії, а також захист прав споживачів юридичних послуг (UK Parliament, 2007). Важливою інновацією Закону стало створення *Legal Services Board (LSB)* як наглядового органу за професійними регуляторами, а також запровадження альтернативних бізнес-

структур (Alternative Business Structures, ABS), що сприяло підвищенню конкуренції, прозорості та ефективності надання юридичних послуг.

У результаті інституційних реформ системи юридичної освіти та професійного регулювання в Англії та Уельсі регуляторні функції, які раніше здійснювалися представницькими органами (Law Society та Bar Council), були передані незалежним офіційно визнаним органам: *Регуляторному органу соліситорів* (Solicitors Regulation Authority, SRA) та *Раді стандартів баристерів* (Bar Standards Board, BSB) (UK Parliament, 2007; Solicitors Regulation Authority, 2023; Bar Standards Board, 2023).

Професійне та етичне регулювання професійної діяльності соліситорів здійснюється на основі «Стандартів та регуляторних положень» Регуляторного органу соліситорів (SRA Standards and Regulations (2019/2025)), які становлять комплексний нормативний документ і визначають принципи професійної поведінки, правила повсякденної юридичної практики, вимоги до діяльності юридичних фірм, управління клієнтськими коштами та дисциплінарні процедури. Зазначений документ закріплює принципи доброчесності, незалежності, компетентності та служіння публічному інтересу, регламентує порядок допуску до професії, професійну поведінку, систему забезпечення якості юридичних послуг і підготовки кадрів, а також інституціоналізує перехід від моделі «*Qualifying Law Degree*» («Кваліфікаційний ступінь з права») до уніфікованої системи кваліфікації через «*Solicitors Qualifying Examination*» («Кваліфікаційний іспит соліситорів»), що зумовило переорієнтацію юридичної освіти з формального дотримання академічних вимог на досягнення визначених професійних результатів навчання та компетентностей (Solicitors Regulation Authority, 2023/2025).

Регулювання діяльності баристерів в Англії та Уельсі здійснюється відповідно до *BSB Handbook (2023)*, який містить базові професійні обов'язки (Core Duties), правила поведінки, вимоги до авторизації практики та дисциплінарні механізми. Цей документ спрямований на реалізацію регуляторних цілей, визначених Законом про юридичні послуги (Legal Services

Act, 2007), зокрема забезпечення доступу до правосуддя, захисту публічного інтересу та підтримки високих стандартів професійної етики.

Додаткові регуляторні акти та кодекси поведінки, зокрема Кодекс професійної поведінки Регуляторного органу соліситорів для юридичних фірм (*SRA Code of Conduct for Firms*) і вимоги Ради стандартів баристерів щодо публічної інформації та прозорості, доповнюють основні нормативні документи, забезпечуючи ефективне управління ризиками, фінансовий контроль і захист інтересів клієнтів. У сукупності вони формують цілісну, багаторівневу систему нормативного забезпечення професійної діяльності юристів, у якій законодавчі засади поєднуються з детальною професійною регламентацією.

Як зазначалося, юридична професія у Великій Британії традиційно структурована на дві окремі категорії юристів – *соліситорів* (*solicitors*) та *баристерів* (*barristers*), які відрізняються за сферами професійної діяльності, характером взаємодії з клієнтами та спеціалізацією виконуваних функцій. *Соліситори* виконують комплексну юридичну функцію, що включає прямий контакт із клієнтами, збір інформації, оцінку правових ситуацій, підготовку юридичних документів та надання консультацій з широкого кола питань цивільного, комерційного, трудового та адміністративного права (*Professions in the UK*, 2022). Вони організовують ведення справ, забезпечують управління ризиками та підготовку матеріалів для судового розгляду, маючи обмежене право представляти клієнта у нижчих інстанціях або спеціалізованих трибуналах (*Legal Choices*, 2025). *Баристери* спеціалізуються на судовому представленні та наданні експертних юридичних висновків. Їхні обов'язки включають аналіз правових і фактичних аспектів справи, формування судової стратегії та допит свідків у судових процесах. Зазвичай баристери отримують справи через соліситорів і мають обмежений прямий контакт із клієнтами, проте можуть працювати за схемою публічного доступу («*Public Access*») (*Step Legal UK*, 2025).

Таким чином, у юридичній системі соліситори виконують роль першого консультанта та координатора правової підтримки, тоді як баристери зосереджуються на судовому представництві та спеціалізованих консультаціях. Такий чіткий розподіл функцій забезпечує ефективність правової системи, оптимізує процес управління справами та сприяє дотриманню високих стандартів професійної компетентності. У таблиці 1.1 узагальнено професійні функції та особливості двох категорій юристів.

Таблиця 1.1 – Професійні функції соліситорів та баристерів

Категорія	Соліситори (<i>Solicitors</i>)	Баристери (<i>Barristers</i>)
Основна функція	Надання комплексної юридичної допомоги клієнтам та підготовка справ до суду	Спеціалізоване представництво клієнтів у суді та надання експертних правових висновків
Ключові професійні функції	1) прямий контакт з клієнтом: консультації, збір інформації, оцінка правової ситуації, визначення стратегії; 2) підготовка документів: договори, угоди, позови, юридичні листи; 3) консультації та правова підтримка: цивільні, комерційні, трудові та адміністративні справи; 4) підготовка до судового розгляду: підготовка матеріалів для суду, представництво у нижчих інстанціях; 5) управління справами: організація процесу ведення справ, контроль строків та процедур; обмежене представництво у суді через Higher Rights of Audience.	1) Судове представництво у судах різних інстанцій, включно з вищими судами; 2) надання юридичних консультацій: оцінка складних справ, формування стратегії захисту чи подання позову; 3) спеціалізація у судовій практиці: кримінальне, цивільне, адміністративне, комерційне право; 4) обмежений прямий контакт з клієнтом (через соліситора, іноді Public Access; організація доказової бази та аргументації: аналіз фактів, підготовка виступів, допит свідків.
Регулятор	Solicitors Regulation Authority (SRA)	Bar Standards Board (BSB)

Окрім традиційних категорій юридичних фахівців, останнім часом активно розвивається сфера так званих кваліфікованих юридичних виконавців (*chartered legal executives*), які розглядаються як третя гілка юридичної професії. Діяльність цих фахівців подібна до роботи соліситорів, проте має

значно вужчий профіль, зосереджений на певних спеціалізованих сферах, таких як супровід договорів купівлі-продажу, консультування з питань податкового та трудового законодавства, складання заповітів, управління трастами та спадщиною, а також супровід позовів про нещасні випадки з тілесними ушкодженнями. Подібно до соліситорів, кваліфіковані юридичні виконавці можуть працювати в юридичних фірмах, корпоративних юридичних відділах та органах державного сектору (Додатки А, Б).

Необхідно підкреслити, що право обіймати суддівські посади належить лише представникам трьох основних категорій юридичних фахівців — соліситорам, баристерам та кваліфікованим юридичним виконавцям. Водночас суттєву підтримку у процесі реалізації юридичної практики забезпечують помічники (асистенти) юристів (paralegals), які, навіть за відсутності формальної юридичної освіти, виконують широкий спектр професійних функцій. До їхніх основних обов'язків належать такі: підготовка юридичних документів, проведення правових досліджень, адміністрування справ, надання консультацій та правової інформації клієнтам, проведення інтерв'ю з клієнтами й свідками, а також супровід судових засідань та обробка значного обсягу справ. Ефективне функціонування помічників юристів є критично важливим для забезпечення належного рівня роботи юридичної системи, оскільки воно дозволяє кваліфікованим юристам концентруватися на складніших і більш відповідальних аспектах правничої практики, одночасно підтримуючи високий рівень якості надання професійних юридичних послуг. Таким чином, діяльність асистентів створює інтегративний механізм, який підвищує ефективність та якість роботи всієї юридичної інфраструктури (UK Government, 2022; The University of Law, 2025a).

У контексті аналізу Звіту незалежної дослідницької групи 2013 року (Legal Services Education and Training, LSET, 2013) окрему увагу приділено аналізу професійних компетентностей юристів та механізмів їх формування в процесі навчання і практичної підготовки. Документ визначає ключові стандарти професійної підготовки, обґрунтовує необхідність інтеграції

практичних навичок із теоретичною підготовкою та підкреслює роль міждисциплінарного підходу для розвитку критичного мислення, навичок вирішення конфліктів і комунікаційних компетенцій. Звіт також висвітлює структурні й організаційні аспекти системи підготовки юристів у Великій Британії, включно з формами навчання, методами оцінювання результатів та підходами до контролю якості освітніх програм. Значна увага приділяється вдосконаленню педагогічних технологій, запровадженню модульної системи навчання, активному використанню симуляцій, кейс-методів і практичних судових процесів як ключових інструментів формування професійної компетентності.

Важливим аспектом є рекомендації щодо підвищення кваліфікації педагогічних кадрів і постійного моніторингу відповідності освітніх програм сучасним вимогам ринку праці та професійних стандартів. Автори Звіту наголошують, що ефективна підготовка юристів потребує системного підходу, який поєднує нормативно-правове регулювання, організаційні механізми, педагогічні інновації та інституційну підтримку, забезпечуючи тим самим цілісність та адаптивність професійної освіти у сфері права (Independent Research Group, 2013). Таким чином, Звіт слугує науково обґрунтованою методологічною платформою для реформування юридичної освіти у Великій Британії та може бути цінним орієнтиром для адаптації передових практик у контексті вдосконалення професійної підготовки юристів в Україні.

Кар'єрний шлях соліситорів і баристерів відрізняється специфікою професійної підготовки та практичної діяльності. Майбутні соліситори здобувають ступінь бакалавра з права LLB (*Bachelor of Laws* – бакалавр права) або, у разі іншої спеціальності, проходять конверсійний курс *Graduate Diploma in Law* (GDL – диплом про післядипломну правничу підготовку), після чого навчаються на курсі *Legal Practice Course* (LPC – курс юридичної практики), спрямованому на розвиток практичних навичок юриста, зокрема складання правових документів, ведення справ та управління клієнтськими процесами. Наступним етапом є дворічне стажування у юридичній фірмі, у межах якого

кандидат набуває досвіду в різних галузях права, опановує організацію юридичної роботи, підготовку процесуальної документації та взаємодію з клієнтами. Після успішного завершення стажування кандидат реєструється в Регуляторному органі соліситорів та отримує статус кваліфікованого соліситора з можливістю подальшої спеціалізації у комерційному, цивільному, трудовому, адміністративному праві та інших сферах. Подальший кар'єрний розвиток передбачає здобуття кваліфікації Higher Rights of Audience (розширені права представництва в судах), поглиблення експертизи у вузьких галузях права або обіймання управлінських посад у юридичних фірмах.

Баристери, у свою чергу, також здобувають ступінь LLB або проходять курс GDL, після чого продовжують професійну підготовку на Bar Professional Training Course (BPTC – професійний курс підготовки баристерів). Програма BPTC спрямована на розвиток навичок судової адвокації, підготовки аргументації, роботи зі свідками та надання експертних правових консультацій. Наступним етапом є однорічне стажування в Колегії баристерів (Pupillage у Chambers), що включає період спостереження та період самостійної практики під керівництвом досвідченого наставника. Протягом цього стажування майбутній баристер набуває досвіду участі у судових процесах, підготовки правових висновків та представництва інтересів клієнтів у суді. Після завершення стажування баристер отримує дозвіл на самостійну практику та реєструється в Раді стандартів баристерів, спеціалізуючись у конкретних галузях права. Вони можуть обслуговувати клієнтів через соліситорів або напряду за процедурою публічного доступу. Подальший професійний розвиток баристерів включає можливість здобуття статусу «королівський радник» (Queen's Counsel / King's Counsel (QC/KC), що засвідчує високий рівень професійної майстерності, а також залучення до викладання права, консалтингової діяльності у державних та міжнародних інституціях або партнерства в Колегії.

Ключові відмінності кар'єрних траєкторій полягають у тому, що соліситори виконують функції первинних правових консультантів і

координаторів справ, проходячи курс юридичної практики та професійне стажування, тоді як баристери спеціалізуються на судовій адвокації та підготовці експертних правових позицій, проходячи професійний курс баристерів і стажування в Колегії. Обидві траєкторії передбачають подальшу спеціалізацію, однак діяльність баристерів має чітко виражений акцент на судовій практиці та адвокації, що забезпечує високий рівень професійної експертизи у відповідній галузі права (див. рисунок 1.1).

Рисунок 1.1 – Професійна траєкторія розвитку кар'єри юристів у Великій Британії

Професійний шлях до соліситорства здійснюється через систему кваліфікаційного іспиту (SQE), яка є відносно новим інструментом доступу до професії та спрямована на забезпечення прозорого та відкритого входження у юридичну практику. Водночас статистичні дані свідчать, що не всі випускники успішно складають іспит: наприклад, для SQE1 показник успішності становить менше 60 % аплікантів. Підготовка до іспиту часто потребує

додаткових зусиль, тому студенти зазвичай проходять платні підготовчі курси, які пропонуються університетами та навчальними центрами, включно з онлайн-програмами. Деякі заклади навіть розробили магістерські програми, орієнтовані на підготовку до складання SQE. Слід зазначити, що серед експертів з юридичної освіти існують критичні оцінки SQE, зокрема щодо змісту завдань, запропонованих кандидатам для отримання кваліфікації соліситора. Раніше діяла інша система допуску до практичної діяльності, яка передбачала складання іспиту та проходження багаторічного практичного стажування; цей «старий» шлях залишається доступним для осіб, які здобули юридичну освіту до 2021 року, до 2031 року.

Крім академічного шляху, існує також практико-орієнтований напрям (apprenticeship) – позаінституційний варіант підготовки до професії, що передбачає поєднання практичної роботи та теоретичного навчання у співвідношенні 80/20 (чотири дні роботи та один день навчання) протягом шести років із подальшим складанням іспиту SQE, що надає право на роботу соліситором.

Варто зазначити, що діяльність кваліфікованих юридичних виконавців та помічників юристів не потребує обов'язкової наявності бакалаврського диплому. Доступ до професії кваліфікованих юридичних виконавців забезпечується через Інститут кваліфікованих юридичних виконавців (Chartered Institute of Legal Executives, CILEX) за програмою Професійна кваліфікація сертифікованого фахівця (Chartered Professional Qualification, CPQ), яка передбачає кілька рівнів підготовки. На кожному етапі кандидати вивчають теоретичні модулі з правових дисциплін протягом 12–18 місяців та одночасно здобувають практичний досвід роботи за фахом. Така поєднана система навчання та практики дозволяє ефективно формувати професійні навички, забезпечуючи готовність до виконання широкого спектра завдань у межах юридичної професії (Chartered Institute of Legal Executives, 2025; Institute of Paralegals, 2025).

Безперечно, високий рівень освіти є визначальним чинником професійної успішності юриста. Серед найбільш престижних університетів Великої Британії, які забезпечують ґрунтовну правничу підготовку, провідне місце посідають Оксфордський університет, Кембриджський університет, Лондонська школа економіки та політичних наук, Університетський коледж Лондона та Королівський коледж Лондона та інші. Ці заклади пропонують як класичні програми LLB, так і спеціалізовані курси для подальшої професійної підготовки, що дозволяє студентам здобути не лише фундаментальні правові знання, а й практичні навички, необхідні для успішної кар'єри у британській юридичній системі.

Зазначимо, що при юридичних школах Університетів Лідса та Нотінгема функціонують спеціалізовані дослідницькі центри, діяльність яких спрямована на вивчення трансформацій сучасної юридичної професії. На офіційних вебсайтах цих центрів представлено систематизовані посилання на ключові наукові праці їхніх учасників, що охоплюють такі напрями досліджень: (1) професіоналізм, професійна етика та регулювання ринку юридичних послуг; (2) діяльність корпоративних юристів і великих юридичних фірм; (3) ринок юридичних послуг, професійні межі та перспективи розвитку юридичної професії; (4) доступ до правосуддя, судова практика та сучасні виклики верховенству права; (5) питання розмаїття, добробуту та організаційної культури в юридичному середовищі; (6) юридична освіта і професійна підготовка, зокрема формування професійної ідентичності майбутніх правників (Centre for Innovation and Research in Legal Education, 2025).

Сучасна юридична освіта передбачає також можливість продовження академічної підготовки на рівні магістратури (*LLM*), що дозволяє майбутнім юристам поглибити знання у конкретних галузях права, таких як міжнародне право, комерційне право, кримінальне право, права людини чи фінансове право. Програми магістратури орієнтовані на розвиток аналітичного мислення, дослідницьких навичок, здатності до комплексного правового аналізу та формування експертних рекомендацій, що є особливо важливим для майбутніх

баристерів і соліситорів, які планують спеціалізуватися у вузьких сферах права. Крім того, магістерські програми часто включають практичні модулі, стажування та клінічні програми, що дозволяє здобути додатковий практичний досвід, необхідний для успішної професійної кар'єри у юридичній системі.

Таким чином, поєднання фундаментальної бакалаврської освіти, практико-орієнтованої підготовки на рівні LPC або BPTC та можливостей магістерської освіти створює комплексну систему підготовки висококваліфікованих юристів, здатних ефективно виконувати функції як соліситорів, так і баристерів, відповідно до стандартів і вимог правової системи Великої Британії.

Як зазначалося вище професійна компетентність та діяльність юриста визначається поєднанням ґрунтовних правових знань, практичних навичок, етичних стандартів та здатності до безперервного професійного розвитку. До ключових знань та аналітичних умінь належать глибоке володіння основними галузями права, такими як цивільне, кримінальне, корпоративне та адміністративне право, здатність аналізувати правові ситуації та ухвалювати обґрунтовані рішення, а також уміння застосовувати законодавчі норми та судові прецеденти у практичній діяльності. Практичні професійні навички включають ефективну підготовку юридичних документів, ведення справ у судових та позасудових процесах, володіння навичками переговорів і представництва інтересів клієнтів, а також організацію роботи юридичної практики та управління ризиками. Значна увага приділяється неперервному професійному розвитку через участь у програмах «*Continuing Professional Development*» (CPD), відвідування семінарів, тренінгів та практичних кейсів, а також оновлення знань відповідно до змін у законодавстві та судовій практиці.

Вимоги до професійної діяльності юриста передбачають дотримання етичних та правових стандартів, що включають чесність і добросовісність у взаємодії з клієнтами, колегами та судом, конфіденційність інформації клієнта, уникнення конфлікту інтересів та забезпечення незалежності при наданні правових порад, що особливо важливо для баристерів. Високий рівень

відповідальності та формування позитивної репутації передбачають належне ведення документації, підтримання довіри клієнтів та суспільства до професії, а також дотримання правил поведінки відповідно до стандартів. Практична підготовка юристів реалізується через проходження практики та стажування, що забезпечує застосування отриманих знань і навичок у реальних професійних ситуаціях та формування високого рівня професійної компетентності (див. таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Узагальнені вимоги до професійної компетентності та діяльності юристів у Великій Британії

Категорія вимог	Основні складові	Зміст
Професійна компетентність (знання та навички)	Правові знання та аналітичні навички	Грунтовне володіння основними галузями права (цивільне, кримінальне, корпоративне), здатність аналізувати правові ситуації та ухвалювати обґрунтовані рішення, уміння застосовувати законодавчі норми та судові прецеденти на практиці.
	Практичні професійні навички	Підготовка юридичних документів, ведення справ у суді та поза судом, навички переговорів і представництва клієнтів, організація роботи юридичної практики та управління ризиками.
	Неперервний професійний розвиток	Участь у програмах Continuing Professional Development (CPD), відвідування семінарів, тренінгів та практичних кейсів, оновлення знань відповідно до змін у законодавстві та судовій практиці.
Професійна діяльність (поведінка та етика)	Етичні та правові стандарти	Чесність та добросовісність у взаємодії з клієнтами, колегами та судом; дотримання конфіденційності; уникнення конфлікту інтересів; незалежність при наданні правових порад (особливо для баристерів).
	Відповідальність та репутація	Належне ведення документації та облік справ; забезпечення високого рівня довіри клієнтів і суспільства; дотримання правил SRA або BSB щодо поведінки в суді та поза ним.
	Практична підготовка	Соліситори: проходження практики «Legal Practice Course» (LPC) та стажування («Training Contract»); Баристери: проходження практики «Bar Training Course (BPTC)» та стажування «pupillage»; застосування отриманих знань і навичок у реальних професійних ситуаціях.

Регуляторні органи (Solicitors Regulation Authority, SRA; Bar Standards Board, BSB), а також провідні університети, визначають професійні та академічні стандарти підготовки юридичних кадрів і ключові напрями розвитку юридичної освіти. Вони сприяють удосконаленню освітніх програм, інтеграції практичних та теоретичних компонентів навчання, підвищенню якості професійної підготовки та формуванню аналітичних, організаційних і етичних компетентностей майбутніх юристів. Особлива увага приділяється стандартизації навчальних програм та методик у рамках Болонського процесу, що забезпечує міжнародне визнання кваліфікацій та підготовку фахівців, здатних ефективно виконувати роль перших консультантів (соліситорів) і судових адвокатів (баристерів) у британській правовій системі. Водночас підходи до організації освітньої та професійної підготовки у сфері юридичних послуг зазнали суттєвих трансформацій. Ці зміни спрямовані на забезпечення більш відкритого та конкурентного доступу до професії для різних категорій громадян, зокрема жінок, представників різних етнічних груп та осіб з обмеженими можливостями, водночас гарантуючи високі стандарти підготовки фахівців та якості надаваних юридичних послуг (Independent Research Group, 2013).

Станом на 2024–2025 роки чисельність практикуючих фахівців у правничих професіях демонструє тенденцію до зростання. Так, станом на 1 квітня 2025 року в Англії та Уельсі налічувалося 174 333 соліситори, 18 009 баристерів і 8 477 кваліфікованих юридичних виконавців (UK Government, 2025). За даними *Solicitors Regulation Authority*, кількість соліситорів на реєстрі у лютому 2025 року досягла 209 200, що перевищує показники 2024 року (202 524), тоді як *Bar Standards Board* повідомляє про 18 141 практикуючого баристера у 2024 році (Ministry of Justice, 2025). Відкритість і публічність статистики, яка відслідковується державними органами та професійними асоціаціями, дозволяють аналізувати тенденції розвитку професії, динаміку чисельності практикуючих юристів та їхнє різноманіття за категоріями. Крім того, професійні асоціації та навчальні центри пропонують освітні матеріали

та програми підвищення кваліфікації, що сприяє безперервному професійному розвитку практикуючих юристів. На рисунку 1.2 представлено узагальнену модель професійного становлення та розвитку юристів у Великій Британії.

Рисунок 1.2 – Узагальнена модель професійного розвитку юристів у Великій Британії

Аналіз професійної діяльності юристів у Великій Британії свідчить, що ефективне функціонування у правовій сфері вимагає поєднання глибоких теоретичних знань, практичних навичок та високого рівня професійної етики. Компетентності юристів формуються через інтеграцію формальної юридичної освіти, практичного стажування та проходження кваліфікаційних іспитів, що регламентуються відповідними професійними органами.

Система професійних вимог включає: здатність до правового аналізу та оцінки ситуацій, уміння застосовувати законодавство у практичній діяльності, навички ефективної комунікації з клієнтами та колегами, знання процедур судочинства, а також дотримання етичних стандартів. Сучасні вимоги до професійної компетентності юристів у Великій Британії обумовлені як

внутрішніми професійними стандартами, так і зовнішніми чинниками: глобалізацією правової практики, цифровізацією юридичних послуг, ростом транснаціональних відносин та різноманітністю клієнтської бази. Відтак висококваліфікований юрист повинен поєднувати класичну правову підготовку з гнучкістю, здатністю до інновацій, міжкультурною комунікацією та навичками управління інформацією в умовах цифрової трансформації. Це підкреслює необхідність системного підходу до підготовки та безперервного підвищення професійної кваліфікації, що гарантує високу якість надання юридичних послуг і відповідність сучасним вимогам правничої професії.

1.3 Сучасні тенденції розвитку юридичної освіти у Великій Британії

На якість професійної підготовки магістрів права суттєво впливають сучасні тенденції розвитку юридичної освіти, серед яких провідне місце посідають глобалізація, транснаціоналізація, інтернаціоналізація, демократизація, цифрова трансформація, диверсифікація та інституціоналізація освітніх процесів. У сукупності ці тенденції формують нові вимоги до змісту, структури та результатів юридичної освіти, актуалізуючи соціальне замовлення на підготовку висококваліфікованих юристів, здатних ефективно функціонувати в умовах складного, динамічного та правового різнорівневого середовища.

Сучасна британська юридична освіта функціонує в умовах *глобалізації*, яка пронизує всі аспекти підготовки юристів і визначає їхню професійну мобільність. Дослідник Flood (2012) наголошує, що традиційні моделі правничої освіти, сформовані історично, зокрема в Англії та Уельсі, стикаються з необхідністю адаптації до глобального ринку, розвитку нових компетентностей та інтеграції технологій, що змінюють способи викладання і навчання. Статистичні дані підтверджують практичну реалізацію цих тенденцій: понад 6 000 британських соліситорів працюють за межами Великої Британії з-поміж понад 150 000 зареєстрованих та майже 118 000 із діючими

практичними сертифікатами. Це свідчить про те, що правнича професія має глобальний характер, а юридична освіта у Великій Британії здобула міжнародне визнання та репутацію високоякісної підготовки. З огляду на це, сучасна британська правнича освіта одночасно вирішує завдання національної професійної підготовки та формує випускників, здатних ефективно конкурувати на глобальному правовому ринку. Разом із тим, Flood (2012) звертає увагу на ризики «американізації» системи навчання та можливе послаблення локальних традицій, що підкреслює необхідність збереження балансу між міжнародними стандартами та специфікою національної освіти. Крім того, розвиток цифрових платформ (LegalTech) створює нові вимоги до навчальних програм, включаючи практично орієнтовані дисципліни та міждисциплінарний підхід, що забезпечує адаптивність випускників до динамічного ринку правових послуг. Таким чином, британська юридична освіта демонструє здатність поєднувати академічну традицію, професійний розвиток і глобальну конкурентоспроможність, що робить її модель цінним прикладом для порівняльного аналізу в міжнародному контексті (Flood, 2012).

Глобалізація та транснаціоналізація зумовлюють необхідність формування у майбутніх магістрів права здатності працювати з нормами міжнародного, європейського та порівняльного права, аналізувати транснаціональні правові спори та застосовувати міжнародні стандарти у національній правозастосовній практиці. У цьому контексті юридична освіта дедалі більше орієнтується на міждисциплінарність, розвиток правового мислення та навичок роботи у багатокультурному правовому просторі.

Транснаціоналізація юридичної освіти проявляється у зростанні взаємозв'язків між національними системами права та міжнародними стандартами підготовки юристів, що стає відповіддю на глобалізаційні процеси економіки, бізнесу та правосуддя. У Великій Британії це виявляється через інтеграцію міжнародного права та порівняльних правових дисциплін у магістерські програми, а також через розвиток подвійних або спільних освітніх програм із закордонними університетами (joint degrees, exchange programs,

LL.M. international tracks). Транснаціоналізація сприяє підготовці юристів, здатних працювати у мультикультурному та транснаціональному правовому середовищі, забезпечує знайомство з різними правовими системами та міжнародними нормами, а також формує компетентності для участі у міжнародних арбітражах, транснаціональних угодах та глобальних судових практиках. Крім того, цей процес передбачає адаптацію британських освітніх стандартів до вимог ЄС та інших міжнародних організацій, що дозволяє випускникам бути конкурентоспроможними на світовому ринку юридичних послуг. Як зазначають дослідники (Leighton, 2025; Che Rosli et al., 2024), транснаціоналізація юридичної освіти сприяє формуванню універсальних професійних компетентностей, які забезпечують ефективну взаємодію з різними правовими культурами та підвищують мобільність випускників на міжнародному рівні.

Глобалізація юридичної освіти в сучасних умовах є системоутворювальним чинником модернізації підготовки магістрів права у Великій Британії та визначає нові орієнтири її змісту, структури й результатів. Вона зумовлена поглибленням транснаціональних правових процесів, активним розвитком міжнародної торгівлі, фінансових ринків, міграційних потоків, цифрової економіки, а також зростанням ролі міжнародних судових і арбітражних інституцій. За цих умов юридична діяльність дедалі частіше виходить за межі національної юрисдикції, що потребує від майбутніх юристів здатності працювати в умовах правового плюралізму, поєднувати норми загального (common law), європейського та міжнародного права, а також орієнтуватися у правових системах інших держав.

У британській юридичній освіті глобалізація проявляється, насамперед, у перегляді змісту магістерських програм (LLM), які дедалі більше орієнтуються на міжнародне комерційне право, міжнародний арбітраж, право Європейського Союзу, міжнародне публічне та приватне право, право прав людини, фінансове та корпоративне регулювання. Провідні університети Великої Британії інтегрують у навчальні плани порівняльно-правові курси, міждисциплінарні

модулі, а також навчальні дисципліни, спрямовані на формування глобальної правової компетентності, що включає аналітичне мислення, міжкультурну комунікацію, академічну та професійну мобільність.

Важливим проявом глобалізації є уніфікація освітніх стандартів і вимог до результатів навчання, що забезпечується через узгодження британських програм із міжнародними рамками кваліфікацій, рекомендаціями Болонського процесу та вимогами професійних регуляторів (Solicitors Regulation Authority, Bar Standards Board). Це сприяє міжнародному визнанню британських дипломів, підвищує конкурентоспроможність випускників на глобальному ринку юридичних послуг і забезпечує можливість подальшої професійної мобільності. Крім того, глобалізація юридичної освіти стимулює розвиток інноваційних форм навчання, зокрема спільних магістерських програм із закордонними університетами, подвійних дипломів, міжнародних юридичних клінік, «moot court competitions» та практикоорієнтованого навчання з використанням реальних транснаціональних кейсів. Такі освітні практики сприяють наближенню теоретичної підготовки до потреб глобальної юридичної практики та формують у майбутніх магістрів права здатність адаптуватися до динамічних змін міжнародного правового середовища.

Отже, глобалізація юридичної освіти у Великій Британії не лише розширює предметне поле професійної підготовки юристів, а й зумовлює переорієнтацію освітніх цілей із засвоєння національно орієнтованих правових знань на формування комплексної професійної компетентності, необхідної для ефективної діяльності в умовах глобалізованого правового простору.

Інтернаціоналізація юридичної освіти у Великій Британії є стратегічним напрямом розвитку системи підготовки магістрів права та безпосереднім інструментом реалізації глобалізаційних процесів у сфері вищої освіти. На відміну від глобалізації як об'єктивної макротенденції, інтернаціоналізація являє собою цілеспрямовану освітню політику, спрямовану на інтеграцію міжнародного та міжкультурного вимірів у зміст навчальних програм,

організацію освітнього процесу та академічне середовище юридичних факультетів. Її метою є формування у майбутніх юристів здатності ефективно функціонувати в багатонаціональному професійному середовищі, дотримуючись високих стандартів правової культури та етики.

У британській юридичній освіті інтернаціоналізація реалізується через активне залучення іноземних студентів до магістерських програм, що формує мультикультурне освітнє середовище та сприяє обміну правовими традиціями, доктринами й практиками різних правових систем. Значна частка магістерських програм з права у провідних університетах орієнтована саме на міжнародну аудиторію, що зумовлює використання порівняльно-правового підходу, аналіз судової практики різних юрисдикцій та розвиток міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх юристів.

Важливим аспектом інтернаціоналізації є інституційне партнерство британських університетів із закордонними закладами вищої освіти, міжнародними організаціями та професійними асоціаціями. Це партнерство реалізується у формі спільних освітніх програм, подвійних дипломів, академічної мобільності студентів і викладачів, участі у міжнародних дослідницьких проєктах та розроблення міжуніверситетських навчальних курсів. Такі практики сприяють узгодженню освітніх стандартів, підвищенню якості юридичної підготовки та формуванню у магістрів права здатності адаптуватися до різних професійних і культурних контекстів.

Окреме значення в процесі інтернаціоналізації юридичної освіти має інтеграція міжнародних освітніх та професійних стандартів у національну систему підготовки юристів. У Великій Британії це має вияв в узгодженні програм магістерської підготовки з вимогами міжнародного ринку юридичних послуг, а також із регуляторними стандартами професійних органів, що визнають іноземну кваліфікацію та професійний досвід. Такий підхід забезпечує прозорість освітніх траєкторій, підвищує академічну і професійну мобільність випускників та сприяє їх інтеграції у глобальне правниче співтовариство.

Таким чином, інтернаціоналізація юридичної освіти у Великій Британії виступає важливим чинником підвищення якості професійної підготовки магістрів права, оскільки забезпечує поєднання національних правових традицій із міжнародним досвідом, сприяє формуванню відкритого академічного середовища та орієнтує юридичну освіту на підготовку фахівців, здатних ефективно діяти в умовах міжнародної правової взаємодії.

Інтернаціоналізація юридичної освіти віддзеркалюється у гармонізації освітніх програм, академічній мобільності студентів і викладачів, впровадженні англomовних програм магістерського рівня та взаємному визнанні кваліфікацій. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності випускників на міжнародному ринку праці та забезпечує відповідність підготовки магістрів права міжнародним стандартам професійної діяльності.

Процеси демократизації та диверсифікації освітнього середовища зумовлюють розширення доступу до юридичної освіти, індивідуалізацію освітніх траєкторій та варіативність навчальних програм. Магістерська підготовка дедалі більше орієнтується на потреби здобувачів освіти, професійних спільнот і роботодавців, що сприяє формуванню практико-орієнтованих компетентностей, розвитку критичного мислення та професійної автономії майбутніх юристів.

Цифрова трансформація юридичної освіти пов'язана з активним упровадженням електронних освітніх платформ, цифрових баз правових даних, симуляцій судових процесів та інноваційних методів навчання. Це дозволяє інтегрувати теоретичну підготовку з практичними навичками, підвищує гнучкість освітнього процесу та забезпечує підготовку магістрів права до роботи в умовах цифровізації юридичної практики. Цифрова трансформація є системною відповіддю на глибокі технологічні зміни у правовій сфері, зумовлені цифровізацією суспільства, розвитком LegalTech та впровадженням інноваційних форм надання юридичних послуг. Вона охоплює не лише використання цифрових інструментів у навчальному процесі, а й

перегляд змісту, методів і результатів професійної підготовки магістрів права з урахуванням нових вимог юридичної практики та регуляторного середовища.

На думку професора Королівського коледжу Лондона Susskind (2019), концепція глибокої цифрової трансформації системи правосуддя та юридичних послуг передбачає не лише функціонування онлайн-судів як технологічної інновації, а й формування інституційно нової моделі здійснення правосуддя, здатної забезпечити доступність, ефективність та економічну доцільність судових процедур в умовах цифрового суспільства. Вагомим науковим здобутком дослідження автора є переосмислення ролі юриста і суду в контексті автоматизації, алгоритмізації та впровадження технологій штучного інтелекту. Учений переконливо доводить, що традиційна модель правничої професії, зорієнтована на індивідуальне експертне знання та очну професійну взаємодію, поступово втрачає свою ефективність. Натомість формується нова парадигма юридичної діяльності, яка вимагає від фахівців розвитку цифрових, аналітичних та міждисциплінарних компетентностей.

Результати дослідження мають нормативно-прогностичний характер, оскільки спрямовані на обґрунтування необхідності педагогічної адаптації юридичної освіти до окреслених трансформацій, водночас залишаючи відкритим питання системної перебудови освітніх програм, методів викладання та оцінювання результатів навчання майбутніх юристів. Ідеї дослідника вирізняються значним евристичним потенціалом для наукових розвідок у сфері модернізації юридичної освіти, зокрема щодо впровадження штучного інтелекту, технологічних інновацій і формування нових моделей професійної діяльності в академічному та публічному дискурсах.

Проблематика технологічної трансформації праці та освіти перебуває у центрі уваги не лише економістів, а й фахівців у галузі правничої освіти, управління та професійних стандартів. Концептуальні положення, запропоновані дослідником, можуть бути використані для обґрунтування необхідності оновлення змісту професійної підготовки юристів, зокрема шляхом інтеграції цифрового права, онлайн-процедур вирішення спорів і

розвитку нових моделей онлайн-доступу до правосуддя (Susskind, 2019; University of Arkansas at Little Rock, 2025).

У британській системі юридичної освіти цифрова трансформація реалізується передусім через інтеграцію електронних освітніх платформ, віртуальних навчальних середовищ (Virtual Learning Environments, VLE), цифрових бібліотек і правових баз даних у щоденну освітню практику. Магістерські програми з права широко використовують онлайн-курси, змішані та дистанційні формати навчання, що забезпечує гнучкість освітніх траєкторій, розширює доступ до якісної правничої освіти та відповідає принципам навчання впродовж життя.

Важливим аспектом цифрової трансформації є змістовне оновлення навчальних програм магістерської підготовки. Юридичні факультети включають до навчальних планів дисципліни та модулі, пов'язані з цифровим правом, правовим регулюванням інформаційних технологій, захистом персональних даних, кібербезпекою, штучним інтелектом у праві та автоматизацією юридичних процесів. Такий підхід сприяє формуванню у майбутніх юристів цифрової правової грамотності та здатності застосовувати правові знання в умовах технологічно трансформованого правового простору.

Цифрова трансформація також змінює методи формування практичних навичок магістрів права. В освітньому процесі активно використовуються віртуальні судові засідання, онлайн-моделювання переговорів, цифрові кейси, електронні портфоліо та симуляції професійної діяльності юриста. Це дозволяє наблизити освітній процес до реальних умов сучасної юридичної практики, де дедалі ширше застосовуються дистанційні консультації, електронний документообіг і цифрові інструменти управління справами.

Окреме значення цифрова трансформація має у контексті забезпечення якості та підзвітності юридичної освіти. Використання аналітичних інструментів для моніторингу навчальних результатів, цифрових систем оцінювання та електронних форм зворотного зв'язку сприяє підвищенню прозорості освітнього процесу та відповідності підготовки магістрів права

вимогам професійних стандартів, зокрема стандартам соліситерів та баристерів.

У статті *«Зміни у сфері юридичної освіти та онлайн-навчання»* Waddell (2021) підкреслює, що юридична освіта зазнає глибоких структурних змін, зумовлених впровадженням онлайн-форм навчання та модернізацією освітніх підходів. Наголошується, що традиційна модель «один-розмір-для-всіх» втрачає свою ефективність, і навчання стає все більш персоналізованим, гнучким і адаптованим до потреб окремого студента. Онлайн-курси забезпечують різноманітні формати взаємодії – від інтерактивних індивідуальних сесій із викладачами до колективної роботи над правовими кейсами та тестових практик, що дозволяє враховувати різні стилі навчання та підвищувати залучення студентів у процес навчального пізнання. Час, коли студенти пасивно слухали лекції, поступово відходить у минуле, а гнучкі моделі, що поєднують онлайн-навчання з традиційними формами, стають новою нормою у підготовці юристів. Авторка також підкреслює, що онлайн-освіта відкриває можливості для поєднання навчання з професійними та особистими зобов'язаннями, оскільки студенти можуть самостійно планувати своє навчання та працювати з навчальними матеріалами незалежно від місця перебування. Такий підхід особливо актуальний у контексті підготовки до складних кваліфікаційних екзаменів, наприклад SQE, де систематична підготовка протягом тривалого часу є критичною для досягнення успіху (Waddell, 2021).

Водночас, сучасні джерела дослідження онлайн-навчання в юридичній освіті акцентують увагу на широкій доступності та інклюзивності, яку забезпечує цифрові платформи: вони дозволяють здобувати юридичну освіту студентам із віддалених регіонів, працюючим професіоналам і особам з обмеженими можливостями, що раніше були фактично виключені з традиційного очного формату. Такий розвиток освіти посилює принципи рівного доступу й демократії в освіті та сприяє формуванню більш різноманітного контингенту майбутніх правників.

У глобальному контексті розвиток онлайн-освіти супроводжується не лише змінами форм навчання, але й використанням технологій, що підсилюють практичну компоненту підготовки: наприклад, віртуальні вправи, симуляції, онлайн-модулі для розвитку навичок переговорів та роботизовані інтерактивні вправи стають невід’ємною частиною сучасних курсів, що сприяє подоланню розриву між теорією та практикою.

Таким чином, перехід до онлайн-та гібридних моделей навчання є не просто тимчасовою реакцією на зовнішні обставини, а довготривалою тенденцією трансформації юридичної освіти, що сприяє гнучкості, інклюзивності та практичній компетентності майбутніх юристів. Це узгоджується з іншими сучасними трендами – цифровою трансформацією, інтеграцією технологій у правничу практику та інтернаціоналізацією навчальних програм – і має вирішальне значення для забезпечення якості професійної підготовки у XXI столітті. Цифрова трансформація юридичної освіти забезпечує формування юристів нового покоління, здатних ефективно працювати в умовах цифрової правової реальності, дотримуючись високих стандартів професійної етики, відповідальності та правової культури.

Однією з ключових тенденцій розвитку юридичної освіти є *стандартизація освітніх програм і професійних вимог* для майбутніх юристів. Законодавчі та регуляторні рамки, визначають загальні принципи підготовки кваліфікованих фахівців та встановлюють регуляторні цілі, включаючи забезпечення високого рівня професійної компетентності та етичних стандартів. На рівні професійних органів стандартизація реалізується через Solicitors Regulation Authority (SRA) та Bar Standards Board (BSB), які формулюють єдині критерії кваліфікації, дисциплінарні процедури, правила ведення практики та управління ризиками. Для магістерських програм із права це означає чітку інтеграцію академічної підготовки з професійними вимогами: навчальні плани повинні відповідати визначеним результатам навчання, забезпечувати належний баланс теоретичних знань, практичних навичок і розвитку професійної етики.

Стандартизація також реалізується через кваліфікаційні іспити та формування ключових компетентностей, що забезпечує визнання отриманих знань і умінь випускників різних навчальних закладів. Як підкреслюють дослідники (Leighton, 2025; Che Rosli et al., 2024), стандартизація є механізмом підвищення довіри до юридичної професії, забезпечує соціальне замовлення на висококваліфікованих юристів і сприяє узгодженості освітніх результатів із потребами сучасної правової практики, зокрема у сфері міжнародного права, корпоративних відносин і судового представництва. Таким чином, стандартизація юридичної освіти не лише гарантує якість професійної підготовки магістрів права, а й забезпечує системну інтеграцію академічної та практичної складових, створюючи основу для формування висококваліфікованих, етично відповідальних та професійно компетентних юристів у сучасному правовому середовищі.

Важливою сучасною тенденцією розвитку юридичної освіти у Великій Британії є *диверсифікація провайдерів правничої підготовки*, що істотно впливає на зміст, структуру та якість професійної підготовки магістрів права. Як показують результати дослідження Leighton (2025), традиційна модель юридичної освіти, в якій домінували університетські правничі школи, поступово трансформується у мультипровайдерську систему, що поєднує класичні університети, приватні освітні компанії, професійні тренінгові центри та онлайн-платформи. Така трансформація зумовлена неоліберальними процесами у сфері вищої освіти, орієнтацією на ринок освітніх послуг і зростанням попиту на швидкі та гнучкі шляхи професійної кваліфікації, зокрема в контексті запровадження Кваліфікаційного іспита (SQE).

З одного боку, розширення кола провайдерів сприяє підвищенню доступності юридичної освіти, індивідуалізації освітніх траєкторій та практичній орієнтації навчання. З іншого боку, дослідниця наголошує на потенційних ризиках фрагментації стандартів якості, оскільки комерціалізація юридичної освіти може зумовлювати звуження академічної складової, зменшення уваги до розвитку критичного мислення, дослідницьких умінь і

ціннісно-етичних засад професії юриста. У цьому контексті магістерська підготовка з права ризикує перетворитися з простору глибокого теоретичного осмислення права на інструмент вузької підготовки до складання кваліфікаційних іспитів (Leighton, 2025).

Особливої ваги в таких умовах набуває інституційна роль державних і професійних регуляторів (Legal Services Board, SRA, BSB), які мають забезпечувати узгодженість між різними освітніми маршрутами, підтримувати єдність професійних стандартів і запобігати зниженню якості підготовки правників. Як підкреслює Leighton (2025), ефективна регуляція юридичної освіти повинна поєднувати ринкову гнучкість із чіткими вимогами до освітніх результатів, що особливо актуально для магістерських програм, орієнтованих на підготовку висококваліфікованих фахівців для складної та динамічної правової практики.

Таким чином, аналіз сучасних змін у системі провайдерів юридичної освіти у Великій Британії дозволяє стверджувати, що якість професійної підготовки магістрів права безпосередньо залежить від балансу між академічною традицією, професійною спрямованістю та ефективним регуляторним контролем, що є ключовим завданням модернізації юридичної освіти в умовах глобалізації, інтернаціоналізації та цифрової трансформації.

Дослідження Le Roux-Kemp (2024) пропонує глибокий аналіз взаємодії правничих шкіл та професійної спільноти у Великій Британії, підкреслюючи, що сучасна юридична освіта формується як результат подвійного впливу академічної автономії університетів та професійного контролю регуляторів. Авторка відзначає, що юридична професійна спільнота через встановлення кваліфікаційних вимог і професійних стандартів фактично контролює зміст і форму освітніх програм, що реалізуються в університетах, що забезпечує високий рівень відповідності підготовки студентів потребам ринку праці. Цей механізм регулювання, за словами дослідниці, створює унікальну модель інтеграції академічної підготовки та практичних компетентностей, де університети навчають потенційних практиків, а професійні регулятори

формують стандарти та очікування до майбутніх юристів. Такий підхід дозволяє підтримувати високу якість професійної підготовки магістрів права, але водночас породжує напруженість між академічними цінностями та вимогами професійної практики, оскільки університетам доводиться балансувати між науковою автономією та дотриманням професійних стандартів. Для нашого дослідження цей висновок має критичне значення, оскільки демонструє, що сучасні тенденції у британській юридичній освіті, включно з глобалізацією, цифровою трансформацією та інтернаціоналізацією, тісно переплітаються з регуляторними механізмами, що формують професійні компетентності магістрів права, забезпечуючи їхню готовність до практичної діяльності у сучасному правовому середовищі (Le Roux-Kemp, 2024).

Сучасний розвиток юридичної освіти у Великій Британії значною мірою визначається глобальними та ринково орієнтованими тенденціями, серед яких особливе місце займають *неоліберальні економічні теорії та менеджеріалізм*. Вони формують уявлення про ефективність приватних закладів освіти, стимулюють конкуренцію між державними та приватними університетами та впливають на стандарти якості підготовки юристів (Thornton, 2012; Ferris, 2021). Неоліберальна парадигма знижує роль регулювання, акцентуючи інноваційність і гнучкість навчальних програм, що ускладнює традиційні моделі державної юридичної освіти, орієнтованої на академічну спільноту та наукові дослідження (Blackham, 2020; Hudson, 2023). Водночас приватні заклади вищої освіти демонструють динамічний розвиток і зростання контингенту студентів, що свідчить про їхню високу адаптивність до ринково орієнтованих вимог та освітніх потреб майбутніх юристів (Higher Education Statistics Agency, 2025). Натомість державні університети зберігають значний обсяг підготовки майбутніх правників, поєднуючи академічні стандарти з професійними компетенціями, хоча їхнє функціонування у нових економічних умовах є менш гнучким (Brown & Hillman, 2023).

Законодавчі та регуляторні ініціативи були спрямовані на модернізацію юридичної освіти, створення прозорих шляхів професійної підготовки та

балансування між академічною та практичною підготовкою майбутніх юристів (Ashford & Guth, 2024; Twining, 2018). Ці процеси актуалізують питання якості освіти, підвищуючи значення професійних і етичних стандартів, інтеграції знань та практичних навичок, а також здатності випускників адаптуватися до глобалізованого, конкурентного ринку юридичних послуг.

Упродовж десятиліть академічна та професійна юридична освіта у Великій Британії функціонувала на основі колаборативного підходу, що підтримувався широким колом зацікавлених сторін. Проте останні кілька років характеризуються суттєвими структурними змінами, численними викликами та, можливо, зростанням суперечностей у сфері правової освіти. Незважаючи на ці зміни, експерти, опитані в межах дослідження, залишаються відносно оптимістичними щодо майбутнього юридичної освіти (Bradney, 2024). Водночас виникає принципове питання: чи призведуть ці трансформації до того, що більша кількість студентів та практикуючих юристів буде виконувати свою професійну діяльність формально, без глибокого розуміння та критичного осмислення правових норм і практик. Такий аспект підкреслює потребу поєднання структурних реформ із зміцненням педагогічної культури, розвитку аналітичних навичок і критичного мислення у підготовці майбутніх правників.

Дослідниця Guth (2020) у роботі «*The Pasts and Futures of Legal Skills in English Law Schools*» аналізує історичний розвиток підготовки юридичних навичок у британських юридичних школах та окреслює перспективи їхнього вдосконалення. Авторка наголошує, що формування професійних компетентностей юристів мало довготривалу еволюцію: від традиційного акценту на теоретичні знання права до більш сучасного підходу, орієнтованого на практичні навички, критичне мислення та здатність до самостійного правового аналізу. Вона підкреслює, що актуальні виклики, включно з глобалізацією, трансформацією правової практики та інтеграцією цифрових технологій, вимагають перегляду освітніх стратегій у юридичних школах,

зокрема щодо балансу між академічною підготовкою та розвитком практичних навичок (Guth, 2020).

Дослідження Wilson & Marsh (2025) «A Second Survey of Legal Education in the United Kingdom» надає емпіричний огляд стану юридичної освіти на національному рівні, фіксуючи статистичні дані щодо чисельності студентів, різноманіття програм та розподілу навчальних закладів. Автори вказують на дисбаланс між традиційними академічними підходами та сучасними потребами ринку праці, зокрема щодо практичної підготовки юристів. Їхні висновки підтверджують, що структурні та методичні зміни у правничій освіті є необхідними для забезпечення ефективності навчального процесу та відповідності професійним стандартам (Wilson & Marsh, 2025).

Проведені дослідження підкреслюють необхідність поєднання традиційних академічних підходів із сучасними методами формування професійних навичок. Guth (2020) фокусується на розвитку компетентностей у контексті майбутнього юридичної освіти, тоді як Wilson та Marsh (2025) надають емпіричне підтвердження сучасного стану розвитку системи юридичної освіти.

Vaughan (2021) аналізує стан викладання екологічного права у Великій Британії, звертаючи увагу на структурні та методичні виклики, що впливають на підготовку студентів до практичної діяльності. Автор відзначає, що навчальні програми з екологічного права стикаються з проблемою перевантаженості (density) навчального матеріалу та потенційного зниження якості освоєння дисципліни (decline), що може впливати на формування компетентностей майбутніх юристів. Дослідник також підкреслює важливість ко-продукції наукових знань (co-production), коли викладачі та студенти спільно беруть участь у дослідницьких проектах, що сприяє глибшому розумінню складних екологічних правових проблем і розвитку критичного мислення. Дослідження демонструє, що сучасна юридична освіта у Великій Британії потребує балансування між обсягом навчального матеріалу та якістю засвоєння знань. Метод ко-продукції знань може бути ефективним підходом

для розвитку практичних, аналітичних та дослідницьких навичок студентів, що особливо актуально для підготовки магістрів права в умовах глобалізації та цифрової трансформації освіти. Цей підхід може слугувати прикладом інтеграції теоретичної та практичної підготовки в сучасних правничих програмах (Vaughan, 2021).

Дослідження засвідчують, що освітні програми з права у 2023–2024 навчальному році характеризуються поєднанням значної різноманітності форм і моделей реалізації з одночасною відносною стандартизованістю змісту, попри істотне зростання кількості освітніх провайдерів у сфері юридичної освіти. Така суперечлива тенденція значною мірою зумовлена інституційною спадщиною кваліфікаційного ступеня з права (Qualifying Law Degree, QLD) та збереженням обов’язкового ядра фундаментальних правових знань (Foundations of Legal Knowledge, FLK), яке тривалий час визначала професійна спільнота як базу для доступу до правничої практики. Хоча модель QLD була формально скасована в межах реформ, пов’язаних із запровадженням Solicitors Qualifying Examination (SQE), значна частина студентів продовжує навчання за програмами, розробленими в логіці попередньої регуляторної парадигми. Крім того, складні та тривалі процедури перегляду, акредитації й валідації навчальних програм стримують можливості швидкого реформування змістового ядра правничих курсів (Ashford, & Guth, 2024).

У результаті сучасна система юридичної освіти у Великій Британії функціонує в умовах нормативної та змістової гібридності: з одного боку, декларується гнучкість, інноваційність і ринкова орієнтація програм, а з іншого – зберігається суттєва залежність від усталених канонів академічної правничої підготовки. Запровадження SQE, покликане послабити прямий зв’язок між університетською освітою та професійною кваліфікацією, фактично сприяло новій формі стандартизації, орієнтованій не на освітні результати університетських програм, а на зміст і формат централізованого оцінювання. Це, своєю чергою, актуалізує неузгодженість між академічною

автономією закладів вищої освіти та вимогами професійного регулювання, обмежуючи простір для глибоких педагогічних інновацій.

Попри зазначені обмеження, зміст вибірових дисциплін засвідчує поступову адаптацію юридичних освітніх програм до сучасних вимог ринку праці та глобалізованого освітнього простору. Хоча значна частина факультативних курсів за тематикою та структурою залишається подібною до тих, що пропонувалися понад шість десятиліть тому, спостерігається поява нових навчальних модулів, орієнтованих на розвиток практичних умінь, експериментального навчання та поглиблених спеціалізованих знань. Зокрема, йдеться про дисципліни у сфері екологічного права, прав людини, соціально значущих і міждисциплінарних правових проблем. Такі курси сприяють формуванню у студентів компетентностей, важливих не лише для академічної підготовки, а й для подальшої професійної діяльності, оскільки сучасні роботодавці дедалі більше орієнтуються на практичні, аналітичні та критично-рефлексивні навички, а не виключно на знання нормативного матеріалу (Vaughan, 2021).

Результати досліджень також акцентують увагу на зростаючій ролі соціально-правових студій та інтеграції практично зорієнтованого навчання у вибірову складову освітніх програм, що сприяє підвищенню рівня професійної компетентності студентів і їх готовності до реальної правничої практики в умовах динамічного юридичного середовища. Водночас окреслюється коло проблемних питань, що потребують подальшого наукового аналізу, зокрема: вплив вибірових дисциплін на формування у студентів цілісного розуміння сутності юридичної освіти; трансформація навчальних програм у контексті скасування Legal Practice Course; роль Bar Standards Board у конструюванні сучасної траєкторії професійної кваліфікації баристерів; а також вплив фінансових і інституційних обмежень на розвиток юридичних освітніх програм у закладах вищої освіти Англії та Уельсу.

У дослідженні Bird (2013) здійснено порівняльний аналіз юридичної освіти та правничих професій у різних юрисдикціях, зокрема щодо вимог до

навчання юристів, вимог для іноземних випускників і органів регулювання юридичної освіти. Авторка вказує, що структура юридичної освіти істотно варіює між країнами, і ці відмінності впливають на доступ до професії та зміст підготовки практиків. Для підвищення прозорості та порівнянності дослідниця представляє візуалізації (теми у вигляді таблиць), які узагальнюють дані про різні системи юридичної освіти, включно з нормативними вимогами, тривалістю навчання та участю регуляторних органів у кожній юрисдикції (Bird, 2013).

Результати дослідження мають важливе значення для аналізу сучасних тенденцій юридичної освіти, оскільки демонструють, що глобальні відмінності у стандартах підготовки юристів формують різні моделі освіти – від суто академічних програм до професійно орієнтованих курсів із практичним навчанням, і що регуляторні органи відіграють ключову роль у визначенні змісту, структури та доступу до юридичної професії. Крім того, матеріал ілюструє, що тенденції до уніфікації стандартів освіти, зокрема через транскордонну мобільність студентів і вимоги щодо визнання кваліфікацій, сприяють виникненню нових викликів для правничих шкіл у відповідності до міжнародних очікувань. Це важливо для нашого дослідження, оскільки підкреслює, що стандартизовані вимоги освіти та регулювання професії впливають на компетентності майбутніх юристів і їхню адаптацію до глобального ринку праці.

Сучасна британська юридична освіта намагається поєднати традиційне ядро правових знань із гнучкими, орієнтованими на практику та ринок праці модулями, що сприяє підвищенню якості підготовки магістрів права. Ключовими напрямками модернізації освітнього процесу визначено такі: *інтеграція технологій* – включення в навчальні плани курсів із штучного інтелекту, автоматизації, блокчейн-технологій, аналізу даних та кібербезпеки. Це відображає потребу сучасних правників володіти цифровими компетентностями для ефективної роботи у правничій практиці; *досвідне навчання (experiential learning)* – активне використання клінічних програм,

стажувань і практичних проєктів, що дозволяє студентам отримувати реальний професійний досвід, формувати практичні навички та розширювати професійні контакти; *міждисциплінарний підхід* – включення знань із економіки, політики та психології для кращого розуміння соціальних і культурних факторів, що впливають на право, та підготовки студентів до комплексних викликів сучасної юридичної практики. Поєднання цих напрямів сприяє формуванню більш адаптованих, компетентних і всебічно підготовлених юристів, здатних ефективно реагувати на зміни в правничій професії та на глобальні виклики XXI століття. Такий підхід також відповідає сучасним очікуванням роботодавців щодо готовності випускників до практичної діяльності та розвитку професійних навичок, що не обмежуються класичною теорією.

У дослідженні Clifford (2018) проаналізовано одну з найбільш радикальних реформ сучасної юридичної освіти у Великій Британії – упровадження Solicitors Qualifying Examination (SQE – кваліфікаційний іспит соліситора) як центрального елементу нової моделі професійної підготовки соліситорів, що замінює традиційні освітні модулі та маршрути кваліфікації. Автор наголошує, що система SQE скасовує такі попередні етапи професійного доступу, як Legal Practice Course (LPC – курс юридичної практики), Graduate Diploma in Law (GDL – післядипломний диплом з права), а також формальну вимогу щодо наявності академічного ступеня LLB (Bachelor of Laws – бакалавр права) або LLM (Master of Laws – магістр права) для здобуття кваліфікації соліситора. Натомість запроваджується дворівнева централізована система оцінювання: етап 1 – перевірка фундаментальних правових знань; етап 2 – оцінювання практичних і професійних навичок, яка застосовується до всіх кандидатів незалежно від їхньої попередньої освітньої траєкторії. Такий підхід формує єдиний стандартизований механізм оцінювання професійних компетентностей майбутніх юристів у межах Англії та Уельсу, що, на думку автора, сприяє підвищенню прозорості, об'єктивності та рівності доступу до професії як для здобувачів освіти, так і для

роботодавців. Це є суттєвим кроком уперед порівняно з попередньою системою, у межах якої різні освітні провайдери реалізовували власні навчальні плани та критерії оцінювання, що зумовлювало значну варіативність рівня підготовки випускників.

Окрему увагу Clifford (2018) приділяє впровадженню Qualified Work Experience (QWE – кваліфікований практичний досвід) як альтернативи традиційному дворічному (Training Contract – контракт на професійне стажування), що раніше передбачав набуття практичного досвіду в межах однієї юридичної фірми. Нова модель дозволяє кандидатам акумулювати необхідний практичний досвід у кількох організаціях, включно з волонтерською діяльністю або клінічною практикою у правничих клініках закладів вищої освіти. Такий підхід відображає прагнення до модернізації професійного маршруту та визнання різноманітних форм практичного навчання, що потенційно сприяє розширенню доступу до юридичної професії, підвищенню мобільності здобувачів та диверсифікації освітніх траєкторій.

Водночас автор застерігає, що уніфікація системи оцінювання може мати як позитивні, так і потенційно ризиковані наслідки. З одного боку, запровадження єдиного кваліфікаційного іспиту здатне зменшити нерівність у підготовці випускників і забезпечити справедливіші умови доступу до професії. З іншого – у наукових і професійних колах висловлюються побоювання щодо можливого спрощення змісту юридичної освіти, скорочення академічної глибини та зменшення простору для творчого й спеціалізованого навчання, яке раніше забезпечувалося через різноманіття університетських курсів і модулів. Частково такий підхід може призвести до «стиснення» академічного компонента та обмеження можливостей для поглибленої спеціалізації у таких галузях, як комерційне, міжнародне або гуманітарне право (Clifford, 2018).

Окреслені тенденції розвитку юридичної освіти засвідчують, що сучасні реформи, спрямовані на стандартизацію та модернізацію професійної підготовки правників, мають системний характер і виходять за межі суто

організаційних змін. Вони значно трансформують структуру професійного становлення юристів, впливають на зміст правничої освіти, розширюють її доступність та підвищують відповідність вимогам ринку праці й суспільного запиту. У цьому контексті ключовою тенденцією розвитку юридичної підготовки постає поєднання академічної гнучкості з професійною стандартизацією, що забезпечує баланс між університетською автономією та єдиними критеріями якості фахової підготовки. Сукупність виявлених тенденцій зумовлює об'єктивну необхідність модернізації змісту професійної підготовки магістрів права, її орієнтації на компетентнісну модель навчання, посилення інтеграції теоретичних знань і практичної підготовки, а також формування юриста нового типу. Такий фахівець має бути здатним до неперервного професійного розвитку, міжкультурної та міждисциплінарної взаємодії, критичного мислення й відповідального здійснення правничої діяльності в умовах глобалізованого правового простору.

Висновки до першого розділу

Теоретичний аналіз проблеми професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії дозволив систематизувати дослідження українських та зарубіжних учених за основними напрямками: сучасні тенденції розвитку юридичної освіти у контексті глобалізації та інтеграції; особливості правничої діяльності та її регулювання; теоретико-методичні засади професійної підготовки магістрів права; організаційно-педагогічні та дидактичні принципи навчання правників; впровадження інноваційних ідей зарубіжного досвіду у підготовку юридичних фахівців. Науковці підкреслюють необхідність створення сприятливих умов для забезпечення системної магістерської підготовки відповідно до європейських та міжнародних освітніх стандартів. Водночас залишаються відкритими питання щодо диверсифікації магістерської підготовки, забезпечення гнучкості змісту навчальних програм, застосування сучасних методів і технологій для розвитку дослідницьких компетентностей, модернізації науково-методичного та

інформаційно-комунікаційного забезпечення, а також підвищення мотивації до професійної діяльності. У цьому контексті особливо цінним є системне вивчення британського досвіду, що дає можливість обґрунтувати перспективні шляхи удосконалення підготовки висококваліфікованих юристів в Україні.

Актуальність та доцільність здійснення аналізу вимог до професійної діяльності юристів обумовлена швидкими змінами у законодавстві, трансформацією професійних стандартів та потребою у забезпеченні високої якості правничих послуг. Компаративний аналіз практики Великої Британії дозволяє ідентифікувати сучасні механізми підготовки та регулювання професії, оцінити ефективність різних шляхів кваліфікації та забезпечити основу для порівняльних досліджень у контексті розвитку юридичної освіти та професійної підготовки у різних правових системах. Водночас існує відносно обмежена кількість комплексних досліджень у компаративному дискурсі, що підкреслює значущість подальших аналітичних та емпіричних досліджень у цій сфері.

Юридична професія у Великій Британії є ключовою складовою правової системи та суспільного устрою держави. Вона забезпечує верховенство права, захист прав і свобод громадян, а також регулює економічні та соціальні відносини. Попит на висококваліфікованих юристів зумовлений складністю сучасного законодавства, розвитком бізнес-середовища, зростанням міжнародних і комерційних відносин та необхідністю професійного правового супроводу діяльності державних і приватних інституцій. Високий соціальний престиж професії, поєднання інтелектуальної діяльності з суспільною значущістю та широкі можливості кар'єрного зростання роблять її привабливою як на національному, так і на міжнародному ринку праці.

Професійна діяльність юристів регламентується законодавчими нормами, професійними стандартами та етичними принципами, контроль за дотриманням яких здійснюють відповідні органи.

Професійна підготовка юристів у Великій Британії ґрунтується на поєднанні академічної освіти, практичного стажування та складання

кваліфікаційних іспитів і має структуровану та багаторівневу організацію. Соліситори проходять двоетапний кваліфікаційний іспит і практичне стажування, що забезпечує прозорий та стандартизований доступ до професії, водночас потребує додаткової підготовки у вигляді курсів або магістерських програм для підвищення рівня успішності. Баристери здобувають спеціалізовану підготовку через професійні курси та річне стажування під керівництвом досвідчених наставників, що формує навички судової адвокації та представництва інтересів клієнтів у суді. Додатково важливу роль у системі відіграють помічники юристів та кваліфіковані юридичні виконавці, підготовка яких забезпечується багаторівневими програмами навчання та практичною роботою. Інтеграція професійних реєстрів та структур CILEX забезпечує системність підготовки та облік кваліфікованих кадрів. Організація професійної підготовки юристів у Великій Британії характеризується високим рівнем стандартизації, поетапністю навчання, можливістю практичного стажування та наявністю додаткових інструментів підтримки для підвищення компетентності майбутніх правників.

Сучасний розвиток юридичної професії у Великій Британії висвітлює низку ключових проблемних аспектів, що мають критичне значення для забезпечення ефективного функціонування галузі. Зокрема, йдеться про гарантування рівного доступу до професії для представників різних соціальних груп при одночасному збереженні високої якості надання юридичних послуг; забезпечення належної підготовки майбутніх юристів через університетську освіту, практичні стажування та спеціалізовані кваліфікаційні іспити; адаптацію підходів до організації правничої діяльності в умовах стрімкої цифровізації суспільного життя; а також забезпечення доступності юридичних послуг для широкого кола споживачів. Усі ці питання формують комплексний контекст, що визначає потребу у системному дослідженні професійної підготовки юристів і регулювання юридичної діяльності та слугує підґрунтям для розробки практико-орієнтованих і стратегічних рекомендацій щодо розвитку галузі.

Сучасні тенденції розвитку юридичної освіти – глобалізація, транснаціоналізація, інтернаціоналізація, демократизація, цифрова трансформація, диверсифікація та інституціоналізація освітніх процесів – значно впливають на якість професійної підготовки магістрів права. Вони визначають нові вимоги до змісту, структури та очікуваних результатів навчання, підкреслюючи необхідність підготовки висококваліфікованих юристів, здатних ефективно діяти в умовах складного, динамічного та багаторівневого правового середовища. Цей вплив сучасних тенденцій обґрунтовує актуальність системного аналізу та адаптації освітніх програм до вимог сучасної правничої практики.

Основні наукові результати розділу опубліковано в працях: Третько, Сірик & Сутяга; Сутяга, 2023с; 2025с.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ПРАВА В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

2.1 Загальна характеристика організації професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії

Розвиток юридичної освіти в будь-якій країні детермінується комплексом взаємопов'язаних чинників, серед яких ключове місце посідають тип національної правової системи, державна політика у сфері вищої освіти та інституційні вимоги до здійснення юридичної професійної діяльності. У цьому контексті юридична освіта розглядається не лише як академічна галузь підготовки, а й як складник механізму професійного відбору та допуску до правничої практики.

Система підготовки юристів у Великій Британії сформувалася під визначальним впливом прецедентної (common law) правової традиції, для якої характерне домінування судової практики, аргументації, тлумачення права та розвитку професійних навичок правозастосування. Саме особливості англосаксонської правової системи зумовили орієнтацію юридичної освіти на практичну складову та поступове формування моделі, у якій академічне навчання поєднується з професійною підготовкою.

Історично юридична освіта у Великій Британії розвивалася у тісному зв'язку з практикою здійснення правосуддя та професійною соціалізацією правників. На відміну від континентально-європейських моделей, де підготовка юристів із ранніх етапів була інституціоналізована в університетському середовищі, британська традиція тривалий час ґрунтувалася на позаакадемічних формах навчання. Центральну роль у професійній підготовці баристерів відігравала система «Inns of Court», яка забезпечувала фахове навчання, наставництво та допуск до практики.

Лише з XIX століття університети почали поступово перебирати на себе провідну роль у підготовці юристів, інтегруючи теоретичне вивчення права з елементами професійної підготовки. У XX столітті юридична освіта зазнала суттєвих трансформацій, пов'язаних із масифікацією вищої освіти, зростанням ролі академічних ступенів і необхідністю уніфікації вимог до професійної кваліфікації правників. У результаті сформувалася модель, у межах якої академічна складова юридичної освіти органічно поєднується з професійно орієнтованими формами підготовки. Така інтеграція зумовлена потребою формування компетентностей, безпосередньо необхідних для здійснення правничої діяльності, та відповідає загальній логіці функціонування правової системи «Common law».

Важливою особливістю сучасної британської моделі є тісний зв'язок між системою вищої освіти та механізмами державного і професійного регулювання юридичної діяльності. Доступ до правничої професії передбачає проходження чітко структурованих етапів підготовки, які охоплюють академічне навчання, професійні курси та складання стандартизованих кваліфікаційних іспитів. Саме ці нормативно визначені вимоги зумовлюють практичну спрямованість освітніх програм і орієнтацію навчального процесу на формування прикладних умінь і навичок.

Отже, поєднання історично сформованої правової традиції, державної освітньої політики та жорсткого професійного регулювання зумовило формування багаторівневої та інституційно диференційованої системи юридичної освіти у Великій Британії. Саме в межах цієї системи університети виступають ключовими провайдерами магістерської підготовки, забезпечуючи відповідність освітніх програм як національним стандартам вищої освіти, так і вимогам професійних регуляторів юридичної діяльності. Результативність такої моделі знаходить відображення не лише у структурі та змісті освітніх програм, а й у міжнародному визнанні британських юридичних шкіл, що фіксується провідними глобальними та національними рейтингами університетів.

Юридична освіта у Великій Британії характеризується високою академічною якістю, інституційною розвиненістю та міжнародним визнанням, що підтверджується результатами провідних світових рейтингів – Times Higher Education, QS World University Rankings та Academic Ranking of World Universities (ARWU). Британські університети стабільно представлені серед лідерів у галузі права, зокрема Оксфордський університет, Кембриджський університет, Лондонська школа економіки та політичних наук, Університетський коледж Лондона та Королівський коледж Лондона (Додаток В).

Методологічні відмінності рейтингів зумовлюють різні акценти в оцінюванні: *Times Higher Education* і *ARWU* зосереджуються на науково-дослідницьких та академічних показниках, тоді як *QS* враховує репутацію серед роботодавців, рівень інтернаціоналізації та привабливість програм для студентів. Така багатовимірність оцінювання відображає комплексний характер магістерської юридичної підготовки, що поєднує дослідницьку складову, якість викладання та професійну орієнтацію.

Університети, які стабільно посідають провідні позиції в зазначених рейтингах (див. таблиця 2.1), можуть бути обґрунтовано визначені як лідери магістерської юридичної освіти, оскільки забезпечують баланс між академічною глибиною та відповідністю вимогам сучасного глобалізованого ринку правничих професій. Це підтверджує статус Великої Британії як одного з провідних центрів юридичної освіти у світі.

Узагальнюючи результати рейтингового аналізу, можна стверджувати, що високі позиції британських університетів зумовлені не лише їхньою академічною репутацією та дослідницьким потенціалом, а й ефективним використанням магістерських програм *LLM* як інструменту цілеспрямованої професіоналізації, що забезпечує поглиблену спеціалізацію, відповідність вимогам юридичного ринку та підготовку випускників до конкретних траєкторій правничої кар'єри в національному й міжнародному правовому просторі.

Таблиця 2.1 – Рейтинг топ-університетів Великої Британії за популярністю в галузі юридичної освіти

Університет	THE (глобальний рейтинг)	QS (глобальний рейтинг)	ARWU (глобальний рейтинг)	Обґрунтування якості магістерських програм
Оксфордський університет	4	2	29	Потужна дослідницька школа, міждисциплінарні LLM, тісний зв'язок з судовою та міжнародною практикою
Кембриджський університет	3	3	22	Фундаментальна правова підготовка, високий рівень теоретико-методологічних студій
Лондонська школа економіки та політичних наук (LSE)	=7	7	51–75	Сильний акцент на міжнародному, економічному та публічному праві
Університетський коледж Лондона (UCL)	11	14	32	Інноваційні магістерські програми, правові клініки, глобальна орієнтація
Королівський коледж Лондона	19	15	101–150	Орієнтація на практику, європейське та міжнародне право
Единбурзький університет	15	17	101–150	Сильні програми з порівняльного та міжнародного права
Даремський університет	42	46	–	Інтенсивні магістерські програми з акцентом на правову теорію
Ноттингемський університет	40	–	101–150	Визнані програми з міжнародного та комерційного права

Джерела, представлені провідними британськими університетами – King's College London (2025a; 2025b), University College London (2025), University of Nottingham (2025a), University of Law (2025), Manchester Metropolitan University (2025) – засвідчують різноманіття магістерських програм з права (LLM) та широку палітру практико-орієнтованих ініціатив, зокрема юридичних клінік, менторських програм і спеціалізованих професійних курсів. Аналіз цих матеріалів дає підстави стверджувати, що сучасна система юридичної освіти у Великій Британії вирізняється високим рівнем варіативності, міждисциплінарності та чіткою спрямованістю на формування прикладних професійних компетентностей.

Суттєву роль у формуванні теоретико-методологічних і нормативних засад професійної підготовки юристів відіграє діяльність професійних

регуляторів – Bar Standards Board (BSB, 2023) та Solicitors Regulation Authority (SRA, 2023). Саме ці органи визначають стандарти доступу до правничої професії, вимоги до результатів навчання, критерії оцінювання та перелік ключових професійних компетентностей, що мають бути сформовані у процесі підготовки. Наявність чітко окреслених регуляторних вимог забезпечує структурованість освітнього процесу та орієнтацію університетів на практичну релевантність підготовки.

У межах таких нормативних рамок магістерські програми з права спрямовані на формування у здобувачів комплексних професійних знань, аналітичних умінь і практичних навичок, що відповідають стандартам SRA та BSB. Інтеграція клінічного навчання, стажувань, симуляційних судових процесів і партнерської взаємодії з юридичною індустрією забезпечує підготовку випускників до ефективної професійної діяльності в умовах сучасної англосаксонської правової системи.

Значний пласт наукових досліджень присвячено розвитку клінічної юридичної освіти як ключового інструменту професіоналізації майбутніх юристів. Зокрема, у працях Grimes (2000; 2020) обґрунтовано ефективність моделі «experiential learning», що передбачає роботу з реальними юридичними кейсами, взаємодію з клієнтами та рефлексивний аналіз професійного досвіду. Дослідження Jones, McFaul і Ryan (2017) розкривають історичну еволюцію юридичних клінік у Великій Британії та акцентують увагу на трансформації клінічної освіти під впливом цифрових технологій. Подальший розвиток цієї проблематики представлено в роботі Thanaraj (2016), де доведено значення клінічної діяльності для формування професійної відповідальності та етичної свідомості майбутніх правників.

Поряд із клінічною освітою, новим і динамічно зростаючим напрямом є інтеграція стажувань і дуальних моделей підготовки. У дослідженнях Hood (2025) та Hood & Simmonds (2022) проаналізовано потенціал юридичних фірм як освітніх середовищ і окреслено можливості «solicitor apprenticeship» як альтернативного шляху професійної кваліфікації, що поєднує навчання в

університеті з оплачуваною професійною діяльністю та суттєво посилює практичну складову підготовки.

Узагальнення проаналізованих інституційних і наукових джерел дає змогу виокремити концептуальні засади сучасної британської моделі юридичної освіти: стандартизованість і професійне регулювання підготовки (SRA, BSB); пріоритетність експериментального та клінічного навчання; розвиток практико-орієнтованих форм підготовки, зокрема стажування; інституційну підтримку університетів через юридичні клініки, менторські програми та спеціалізовані LLM-курси; високий рівень інноваційності та адаптивності до потреб правничого ринку.

Однією з найвиразніших ознак практичної спрямованості британських магістерських правових програм є систематичне залучення практиків до безпосереднього навчання студентів через «guest lectures» (запрошені лектори»). Лекції проводять партнери юридичних фірм, соліситори, адвокати та штатні юристи провідних організацій, таких як Clifford Chance, Linklaters, Allen & Overy, Freshfields Bruckhaus Deringer, DLA Piper, Slaughter and May, Baker McKenzie, PwC Legal та Deloitte Legal (для програм з бізнес- і податкового права). Тематика лекцій охоплює широкий спектр актуальних проблем підготовки магістрів права: сучасні тенденції комерційного права, корпоративна відповідальність, міжнародний арбітраж, фінансові ринки та FinTech, право ЄС і зміни, пов'язані з Brexit, а також юридичну практику у сфері прав людини. Практики також проводять інтенсивні практичні воркшопи (skills workshops), що включають тренінги з укладання контрактів (contract drafting workshops), моделювання переговорів (negotiation simulations), підготовки процесуальних документів та розвитку адвокатських навичок (advocacy skills clinics). Крім того, університети, зокрема King's College London та University College London (UCL), активно впроваджують багатоденні майстер-класи (multi-day workshops), які проводять практикуючі юристи та адвокати, що дозволяє студентам інтегрувати теоретичні знання з реальними навичками професійної діяльності (King's College London, 2025a;

University College London, 2025).

У магістерських програмах студенти отримують менторів – юристів із провідних фірм, які допомагають майбутнім юристам розробити кар'єрну стратегію, удосконалити професійні навички, підготувати портфоліо для працевлаштування. Особливо відомі у цьому напрямі програми King's Legal Clinic (King's College London, 2025b) та Manchester Law School Mentoring Programme (Manchester Metropolitan University, 2025). Манчестерська школа права пропонує різні програми наставництва, зокрема, завдяки партнерству з такими фірмами, як DWF, що забезпечує зв'язок студентів магістрів з практикуючими юристами для отримання консультацій щодо кар'єри, допомоги з резюме та розуміння комерційного права.

Магістерські програми права характеризуються високою варіативністю, інноваційністю та адаптованістю до професійних інтересів студентів. Вони створюють умови для формування глибоких спеціалізованих знань, практичних навичок і компетентностей, необхідних для ефективної діяльності юристів у міжнародному, комерційному, технологічному та гуманітарному правовому середовищі. У поєднанні з розвиненою системою клінічної та практичної підготовки такі програми забезпечують комплексний характер професійного становлення майбутніх фахівців правничої сфери.

Проведений аналіз засвідчив, що університети Великої Британії розглядають практичну підготовку як один із ключових та ефективних механізмів формування професійної компетентності магістрантів. Заклади вищої освіти розробляють і впроваджують різні моделі практичної підготовки, які відрізняються тривалістю, організаційними формами, ступенем інтегрованості в навчальні програми та потенціалом сприяння подальшому працевлаштуванню. Використання практико-орієнтованих форм навчання підвищує відповідність юридичної освіти сучасним суспільним та професійним запитам, забезпечує реалізацію студенто-центрованого підходу, розвиток здатності до незалежних суджень і аналітичного мислення. Крім того, практика створює додаткові можливості

для встановлення професійних і міжособистісних контактів, посилення громадянської активності студентів та підвищення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці.

Університети забезпечують академічний, навчально-методичний та інформаційно-матеріальний супровід професійної підготовки магістрів права. Для прикладу Школа права (The School of Law) Нотингемського університету забезпечує наявність лекційних аудиторій, простору для групової роботи, зон для академічної комунікації, а також допоміжної інфраструктури (кафе, зони відпочинку та неформального спілкування). Спеціалізована команда з розвитку юридичних навичок (Legal Skills Team) надає підтримку студентам. Основною метою діяльності команди є забезпечення доступності академічної допомоги кожному здобувачу незалежно від його освітнього чи соціального бекграунду. Форми підтримки включають:

- проведення тематичних воркшопів (зокрема щодо розв'язання проблемних правових завдань, ефективного аналізу судової практики, техніки конспектування);
- індивідуальні консультації з розвитку юридичних та академічних навичок;
- сесії з підготовки до іспитів із аналізом попередніх екзаменаційних завдань та письмових робіт;
- консультативну підтримку для іноземних студентів щодо адаптації до навчання праву англійською мовою.

Бібліотечний фонд (The Hallward Library) забезпечує студентів такими ресурсами: колекція юридичної літератури обсягом близько 60 000 одиниць (монографії, збірники судової практики, періодичні видання, мікрофільми тощо); необмежений доступ до електронних правових баз даних та цифрових ресурсів; професійна підтримка бібліотечних працівників; сучасна комп'ютерна інфраструктура. Магістри мають цілодобовий доступ до спеціалізованої ресурсної кімнати для студентів-юристів, а також забезпечені персональними робочими місцями (study carrels) із комп'ютером та

індивідуальним робочим простором у дослідницьких комп'ютерних аудиторіях.

Матеріально-технічна база юридичної школи є важливим структурним компонентом освітнього процесу. Наявність спеціалізованих аудиторій, ресурсних зон та сучасної цифрової інфраструктури створює умови для реалізації компетентнісного підходу у правничій освіті. Освітній простір, орієнтований на академічну взаємодію, сприяє: розвитку професійної комунікації; формуванню навичок колективної правової аргументації; інтеграції формального та неформального навчання (University of Nottingham, 2025a).

Інституційна підтримка професійної підготовки магістрів права ґрунтована на системному підході, що забезпечує індивідуалізацію освітньої траєкторії, зниження академічної нерівності, розвиток академічної автономії здобувачів. Особливої уваги заслуговує підтримка іноземних студентів, що відповідає принципам інтернаціоналізації вищої освіти та сприяє академічній мобільності.

Вагому роль у професійній підготовці магістрів права відіграє розвинена дослідницька інфраструктура, представлена спеціалізованими науковими центрами та дослідницькими групами, що функціонують у різних галузях правознавства. Такі структурні підрозділи формують цілісне академічне середовище, сприяють розвитку фундаментальних і прикладних правничих досліджень, активізують міждисциплінарну взаємодію та забезпечують інтеграцію здобувачів вищої освіти до наукової діяльності. Центри не лише продукують наукові результати, але й активно залучають студентів до семінарів, стажувань, конференцій та дослідницьких проєктів, що сприяє формуванню професійних та дослідницьких компетентностей майбутніх правників. Це наближає освітній процес до реалій наукової діяльності та розвиває здатність до наукового аналізу, критичного мислення та практичних навичок. Наприклад, у школі права (The School of Law) Нотингемського

університету успішно функціонують такі дослідницькі центри та групи (див. таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Дослідницькі центри в галузі правничої освіти (University of Nottingham)

Назва центру	Характеристика діяльності
Commercial Law Centre (Центр комерційного права)	Спрямований на розвиток дослідницької досконалості у сфері комерційного права та вплив на реформування національного й міжнародного комерційного законодавства.
Criminal Justice Research Centre (Дослідницький центр кримінального правосуддя)	Об'єднує науковців і практиків для розвитку досліджень у сфері кримінального права та кримінального правосуддя; організовує наукові заходи й дискусії.
Human Rights Law Centre (Центр права прав людини)	Працює над захистом і просуванням прав людини та зміцненням верховенства права у співпраці з міжнародними й національними інституціями.
Nottingham International Law and Security Centre (Нотингемський центр міжнародного права та безпеки)	Зосереджується на дослідженнях у сфері міжнародного права та безпеки, включно з питаннями державної та людської безпеки.
Public Procurement Research Group (Дослідницька група з публічних закупівель)	Провідний центр досліджень у сфері державних закупівель; підтримує наукові проекти та організовує міжнародні конференції.
History of Law and Governance Centre (Центр історії права та врядування)	Платформа для міждисциплінарних досліджень історії права та управління; сприяє академічній співпраці.
Property Law Group (Група з майнового права)	Розвиває дослідження у сфері майнового права, залучаючи студентів, викладачів і зовнішніх партнерів.
Law and Tech Research Centre (Центр досліджень права і технологій)	Аналізує вплив новітніх технологій на правове регулювання та суспільні відносини, досліджує їх соціальні й економічні наслідки.
Social Justice and the Law Group (Група з питань соціальної справедливості та права)	Об'єднує дослідників, що працюють над правовими аспектами соціальної справедливості та розвитку відповідної доктрини.
Law and Interdisciplinarity (Право та міждисциплінарність)	Ініціатива для інтеграції права з іншими гуманітарними та соціальними науками, стимулює міждисциплінарні проекти.
Teaching and Learning Group (Група з питань викладання та навчання права)	Зосереджена на розвитку досліджень у сфері юридичної освіти та впровадженні інноваційних педагогічних практик.

Як бачимо, дослідницькі центри та групи формують комплексну структуру наукового середовища, що забезпечує високий рівень академічної продуктивності, інтеграцію студентів у наукові процеси, міждисциплінарний обмін знаннями; вплив на актуальні питання права та політики. Це створює платформу для розвитку як фундаментальних, так і застосовних правничих

досліджень, що відповідає сучасним трендам глобальної юридичної науки. Водночас діяльність дослідницьких центрів створює стимулююче середовище для наукової творчості, що сприяє інтеграції дослідників різних профілів у спільні проєкти. Це відповідає сучасним міжнародним стандартам розвитку академічної спільноти, де міждисциплінарні та тематично орієнтовані дослідницькі групи забезпечують ширший спектр наукових підходів та методів.

Дослідження, що проводяться в рамках центрів, мають потенціал впливати на розвиток правового регулювання, забезпечення прав людини, реформування кримінального правосуддя, політики державних закупівель, а також на глобальний дискурс у сфері міжнародної безпеки та технологій. Такий вплив взаємопов'язаний із концепцією «*impact-oriented research*», де результати наукових ініціатив мають значення не лише для академічної спільноти, але й для практичної політики та права.

Узагальнюючи вище зазначене, можемо зробити висновок, що професійне становлення майбутніх юристів у Великій Британії – це цілісний, послідовний, поетапний неперервний процес. Професійна підготовка майбутніх юристів ґрунтована на поєднанні академічної освіти, клінічних форм навчання та регуляторно визначених вимог до професійної кваліфікації; реалізується на принципі наскрізної та послідовної інтеграції знань, що забезпечує поступове розширення фахового світогляду, аналітичного мислення та набуття практичного досвіду, необхідних для успішного працевлаштування та професійної діяльності.

Організація професійної підготовки магістрів права характеризується системністю, академічною гнучкістю та орієнтацією на поєднання теоретичної ґрунтовності з практичною спрямованістю навчання. Освітні програми магістерського рівня вибудовуються на засадах автономії університетів, дослідницької інтегрованості та відповідності сучасним викликам правового регулювання в умовах глобалізації й цифровізації.

Важливою ознакою британської моделі є тісний зв'язок освітнього процесу з науковою діяльністю, що забезпечується через функціонування дослідницьких центрів, участь студентів у наукових проєктах, підготовку магістерської дисертації та розвиток аналітичних і методологічних компетентностей. Крім того, професійна підготовка магістрів права вирізняється міжнародною орієнтацією, міждисциплінарністю та практико-орієнтованими формами навчання, що сприяють підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно функціонувати як у національному, так і в міжнародному правовому середовищі.

Інфраструктурне та організаційне забезпечення професійної підготовки магістрів права демонструє інтеграцію академічної підтримки, професійної орієнтації, інтернаціоналізації, дослідницької підготовки. Така модель може розглядатися як ефективний інституційний механізм формування професійної, дослідницької та академічної компетентності майбутніх правників.

Таким чином, британська модель магістерської правничої освіти постає як цілісна система, спрямована на формування висококваліфікованого, професійно мобільного правника.

2.2. Типологія та зміст освітніх програм підготовки магістрів права в британських університетах

Як зазначалося у попередніх параграфах Велика Британія традиційно посідає провідні позиції у світових рейтингах юридичної освіти, пропонуючи різноманітні програми, що поєднують академічну освіту з практичною спрямованістю та широкими можливостями професійної реалізації для випускників із різних країн світу. Це створює потребу в науковому осмисленні типології таких програм, їх структури, спеціалізацій та міждисциплінарних аспектів. Аналіз особливостей британських магістерських програм із права дозволяє не лише зрозуміти їхню специфіку,

а й визначити найпривабливіші траєкторії для майбутніх правників та потенційних іноземних студентів.

Британські університети пропонують понад 550 освітніх програм LLM з різними акцентами та профілями. Хоча університети не мають єдиного загальнонаціонального рейтингу *LLM*, деякі з них традиційно входять у світові рейтинги юридичних шкіл та програм, зокрема: Queen Mary University of London (великий вибір спеціалізацій), що користується попитом серед іноземних студентів; Russell Group університети, як-от University of Manchester, де програма поєднує академічну глибину з практичною складовою; інші престижні правничі школи в Лондоні та інших великих містах.

Популярність окремих освітніх програм зазвичай визначається їх спеціалізаціями, міжнародним визнанням, можливостями стажувань та працевлаштування. Найкращі магістерські програми з права зосереджені в університетах, які поєднують академічну репутацію, дослідницьку потужність і практичну спрямованість навчання. Саме ці характеристики визначають конкурентоспроможність випускників на глобальному ринку юридичних послуг та зумовлюють привабливість магістерської юридичної освіти для міжнародних студентів. Магістерські програми з права зазвичай мають скорочену тривалість – здебільшого один академічний рік повного навчання, що відрізняється від практики багатьох інших країн, де магістратура триває два роки або більше. Це є перевагою для студентів, які прагнуть швидко здобути кваліфікацію та інтегруватися в професійне середовище.

За характером організації та навчальної траєкторії магістерські програми можуть бути класифіковані як:

- *Taught LLM* – стандартна навчальна програма з переліком обов’язкових і вибіркових модулів та дослідницьким компонентом;

- *Research Master’s (MRes, MPhil)* – програма, орієнтована передусім на самостійне наукове дослідження, підготовку до докторських ступенів;

– *Joint/Dual degree programmes* – програми міжнародної співпраці (наприклад, Erasmus Mundus), що включають проходження частини навчання в різних країнах і отримання подвійного або спільного диплому;

– *Online/Part-time LLM* – гнучкі формати навчання, що поєднують дистанційні та очні елементи, актуальні для працюючих професіоналів.

Аналіз таких програм дає змогу не лише класифікувати правничі магістратури, а й зрозуміти, які знання, навички й компетентності вони формують, що особливо важливо для майбутніх юристів, які планують працювати в універсальних чи спеціалізованих правових сферах на міжнародному рівні.

Університети також пропонують *дослідницькі магістерські ступені*, орієнтовані передусім на наукову діяльність (Research Master's), а також інші види магістратури, що можуть бути інтегровані з професійною підготовкою або прикладними напрямками. Типовий зміст магістерських програм з права містить: обов'язкові курси, що надають фундаментальні правові знання; вибіркові модулі, що дозволяють спеціалізуватися у певних галузях права; дослідницький компонент, пов'язаний із написанням дисертації або проєкту.

Гнучкість структури освітніх програм створює широкі можливості здобувачам конструювати індивідуальні траєкторії навчання відповідно до їхніх кар'єрних цілей, обираючи предмети та напрями, які відповідають їх інтересам чи ринку праці (Додаток Г).

Британські університети пропонують широкий спектр спеціалізацій у межах магістратури з права, серед яких найпоширеніші такі:

- Міжнародне право та порівняльне право (LLM in International and Comparative Law);
- Міжнародне комерційне право (LLM in International Commercial Law);
- Права людини та гуманітарне право (LLM in International Human Rights and Humanitarian Law);
- Екологічне, енергетичне або фінансове право (LLM in Environmental Law, LLM in Energy Law, LLM in Financial Law);

- Цифрове право та право інтелектуальної власності (LLM in Digital Law and Intellectual Property або LLM in Information Technology and Intellectual Property Law);
- Кримінальне або кримінологія права (LLM in Criminal Law and Criminology) та ін.

Такі спеціалізації дозволяють студентам глибше зануритись у конкретну сферу права, отримати специфічні знання та компетентності, що є важливими для міжнародної кар'єри.

Сучасні магістерські програми дедалі частіше мають міждисциплінарний характер. Наприклад, спільні програми в рамках *Erasmus Mundus* поєднують правові, соціальні й політичні компоненти в галузях міжнародної безпеки, миру та розвитку. Такі програми передбачають навчання в декількох університетах різних країн та видачу подвійного або спільного диплому, що є особливо привабливим для студентів, орієнтованих на міжнародну кар'єру.

Вимоги юридичного ринку та професійні стандарти значною мірою визначають зміст, структуру й логіку побудови навчальних планів, забезпечуючи орієнтацію змісту освітніх програм на формування чітко визначених професійних компетентностей і готовність випускників до практичної правничої діяльності.

Практична підготовка майбутніх юристів характеризується високим рівнем професіоналізації та чіткою орієнтацією на стандарти юридичної професії, що визначаються провідними регуляторними інституціями – Solicitors Regulation Authority (SRA) (2023) та Bar Standards Board (BSB) (2023). Саме ці органи встановлюють вимоги до професійних компетентностей правників і визначають зміст та результати практичної складової юридичної освіти. У цьому контексті університети спрямовують освітній процес на підготовку здобувачів до успішного складання кваліфікаційних іспитів «Solicitors Qualifying Examination» (SQE) та «Bar Training Course», а також до подальшої професійної діяльності.

Відповідно до регуляторних вимог, британська модель підготовки юристів ґрунтується на компетентнісному підході, що передбачає системний розвиток практичних умінь і професійних якостей. Зміст зорієнтований на формування навичок юридичного письма (legal writing), складання правових і процесуальних документів (legal drafting), адвокатської діяльності (advocacy skills), ведення переговорів, здійснення медіації та застосування альтернативних способів вирішення спорів. Особлива увага приділяється розвитку аналітичного мислення, інтерпретації норм прецедентного права та прийняттю етично виважених професійних рішень, що відповідає концепції експериментального навчання (Grimes, 2000; 2020).

Реалізація зазначених підходів забезпечується через цілісну інтеграцію практичної складової у зміст магістерських програм з права (Master of Laws, LLM), які вирізняються високим рівнем професійної спрямованості та адаптацією до актуальних вимог юридичної практики. Аналіз змісту таких програм, як «LLM in Legal Practice» та «LLM in Commercial Law» (King's College London) (King's College London, 2025a), «LLM in International Business Law» (University of Manchester), «LLM in Human Rights Law» (University of Nottingham) (University of Nottingham, 2025b), а також «LLM in Professional Legal Practice» (University of Law), дає змогу виокремити характерні організаційно-педагогічні особливості практичної підготовки здобувачів.

Для прикладу освітня програма «LLM in Legal Practice та LLM in Commercial Law» (King's College London, 2025a) є професійно-орієнтованою, що поєднує академічну підготовку з практичними навичками, спрямованими на підготовку до юридичної практики (наприклад, підготовка до Solicitors Qualifying Examination / SQE або правничих ролей). Зміст навчання представлено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Структура навчального плану

Категорія	Основні модулі / напрями
Core legal practice knowledge	Functioning Legal Knowledge (FLK) – Property Practice, Wills, Solicitors' Accounts, Criminal Practice та етика; SQE2 Preparation – Interviewing, Advocacy, Legal Research, Legal Drafting, Legal Writing; Preparation for Practice module.
Practice Skills	Interviewing & Advising; Advocacy; Practical Legal Research; Writing; Drafting.
Electives (за профілями)	Mergers & Acquisitions; Debt Finance; Competition Law; Employment; Intellectual Property; Family; Immigration; Personal Injury; Private Wealth тощо (варіанти залежать від вибору шляху).

Такі модулі спрямовані на розвиток практичних правничих компетентностей XXI століття, зокрема аналізу справ, комунікації з клієнтами, правового письма та практичної правової аргументації (див. таблиці 2.4; 2.5).

Комерційна магістратура охоплює фундаментальні аспекти корпоративного та торгового права з міжнародним і транснаціональним підходом.

Таблиця 2.4 – Навчальний план «LLM in Commercial Law»

Категорія	Типові модулі
Обов'язкові модулі	Corporate Actors: Powers & Responsibilities; International Commercial Arbitration; International Sale of Goods; Financing of International Trade; Corporate Finance; Fundamentals of M&A; Transnational Corporate Law & Practice.
Спеціалізовані модулі	Oil & Gas Law; Carriage of Goods by Sea; Transnational Corporate Restructuring; International Corporate Finance.

Навчальні модулі структуровані таким чином, щоб забезпечити глибоке розуміння правових механізмів міжнародної торгівлі, корпоративного управління, транскордонних транзакцій та вирішення комерційних спорів.

Таблиця 2.5 - Порівняння змісту освітніх програм «LLM in Legal Practice» та «LLM in Commercial Law»

Критерій	LLM in Legal Practice	LLM in Commercial Law
Цільова орієнтація	Професійна правнича практика (практичні навички)	Теоретично-практичне розуміння комерційного права
Зміст модулів	Навички адвокатури, звітування, юридичного письма, редагування, аналізу кейсів	Комерційні, корпоративні, фінансові та транзакційні теми
Практичний компонент	Підготовка до практичних іспитів (SQE1 & SQE2)	Академічна орієнтація
Обов'язкові модулі	Включно з SKILLS практиками	Широкий каталог спеціалізацій
Індивідуальний вибір	Залежить від інтересів (Corporate/Private client, тощо)	Широкий спектр спеціальних тем у галузі комерційного права
Дипломний компонент	Дисертація / професійний проєкт	Дисертація або спеціалізований проєкт
Професійна орієнтація	Підготовка до юридичної практики	Поглиблення комерційної експертизи

Як бачимо, програма «*LLM in Legal Practice*» є професійно-прикладним ступенем, що інтегрує навчання праву з розвинутими практичними навичками та часто готує до здачі кваліфікаційних іспитів (SQE) у Великій Британії. Натомість «*LLM in Commercial Law*» фокусується на глибокій академічно-практичній підготовці в комерційному праві, включно з міжнародними аспектами, корпоративними структурами та транзакціями. Обидві програми передбачають різноманітні модулі та можливості для індивідуального вибору залежно від професійних цілей та кар'єрних прагнень студента.

Однією з ключових особливостей цих програм є їхня цільова орієнтація на формування професійних компетентностей, релевантних екзаменаційним стандартам «SQE» та «Bar Training Course». Зокрема, програма «*LLM in Legal Practice*» (University of Law, 2025) побудована на поєднанні академічних модулів із практико-орієнтованими тренінгами, що охоплюють юридичне письмо, складання процесуальних документів, проведення клієнтських інтерв'ю, підготовку правових висновків і моделювання судових засідань. Опанування професійних умінь здійснюється у форматі «*real-world tasks*», максимально наближених до реальної практики

діяльності соліситорів, що сприяє формуванню готовності здобувачів до безпосереднього входження у правничу професію.

Програми, орієнтовані на комерційне право, зокрема «*LLM in Commercial Law*» (King's College London) (King's College London, 2025a), «*LLM in International Business Law*» (University of Manchester), поєднують ґрунтовне вивчення нормативно-правових механізмів регулювання бізнесу з розвитком практичних навичок укладання контрактів, аналізу корпоративних справ, проведення юридичного аудиту, підготовки правових позицій для міжнародних арбітражних спорів. Важливим елементом підготовки є робота з реальними кейсами провідних юридичних фірм (Freshfields, Clifford Chance), участь у воркшопах, які проводять юристи-практики, та виконання практичних завдань, заснованих на ситуаційних моделях міжнародних бізнес-конфліктів.

Освітня програма «*LLM in Human Rights Law*» (University of Nottingham) спрямована на поглиблене вивчення міжнародного та національного права людини з акцентом на сучасні виклики, практичну реалізацію стандартів і механізмів захисту прав людини. Програма поєднує академічну оптику з практичними кейсами і можливостями участі в діяльності Human Rights Law Centre університету, що є одним із провідних дослідницьких центрів у цій сфері (Додаток Д). В основі змісту підготовки – аналіз фундаментальних норм міжнародного права та прав людини, дослідження конкретних тем (дискримінація, біженці, бізнес і права людини тощо), а також підготовка індивідуального дослідницького проєкту (dissertation). Модулі можуть змінюватись згідно з каталогу університету (див. таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Зміст навчання за освітньою програмою «*LLM in Human Rights Law*» (University of Nottingham)

Тип модуля	Назва модуля	Короткий опис
Core (обов'язковий)	Dissertation	Індивідуальне дослідження на обрану тему в сфері права прав людини.

Core (обов'язковий)	International Human Rights Law	Вступ до міжнародного права прав людини; механізми захисту на глобальному, регіональному та національному рівнях; сучасні виклики.
Optional / вибірковий (Sem 1)	Economic and Social Rights	Історико-концептуальний огляд економічних і соціальних прав; механізми реалізації та захисту.
Optional (Sem 1)	Equality, Discrimination and Criminal Justice	Аналіз теорій рівності, дискримінації в кримінальній юстиції та правових механізмів їх подолання.
Optional (Sem 1)	Minorities, Indigenous Peoples and International Human Rights	Застосування міжнародних стандартів у захисті прав меншин і корінних народів.
Optional (Sem 1)	Philosophical Foundations of Human Rights and Criminal Justice	Філософські підвалини прав людини і кримінальної юстиції.
Optional (Sem 1)	Global Data Protection Law	Порівняльний огляд законодавства про захист даних у міжнародному контексті.
Optional (Sem 1)	International Criminal Law	Історія та інститути міжнародного кримінального права; злочини та механізми відповідальності.
Optional (Sem 1)	International Law and the Regulation of Force	Правові принципи та правила використання сили державами.
Optional (Sem 1)	International Environmental Law	Міжнародно-правові засади захисту довкілля та сучасні екологічні проблеми.
Optional (Sem 1)	International Investment Law	Регулювання іноземних інвестицій та арбітражні механізми.
Optional (Sem 1)	International Trade Law and the Global Economy	Правові аспекти міжнародної торгівлі і глобальних економічних систем.
Optional (Sem 2)	Business and Human Rights	Взаємодія бізнес-операцій із правами людини; правове й етичне регулювання.
Optional (Sem 2)	Current Issues in International Human Rights Law	Аналіз сучасних проблем та тенденцій у сфері прав людини.
Optional (Sem 2)	Fair Trials: Human Rights, Criminal Justice and Technology	Інтеграція прав людини, кримінальної юстиції та технологій у контексті правосуддя.
Optional (Sem 2)	The Refugee in Domestic and International Law	Аналіз міжнародного та національного права щодо біженців і права на притулок.
Optional (Sem 2)	Rights of the Child	Права дитини в міжнародному праві.
Optional (Sem 2)	Technology and Human Rights Law	Вплив цифрових технологій на реалізацію прав людини.
Alternative modules (Sem 2)	International Disaster Law / International Humanitarian Law / International Law of the Sea / Law, Development and the International Community / United Nations Law	Тематичні курси з міжнародного права, що доповнюють основний навчальний план.

Наведемо результати навчання відповідно до типової структури магістерських програм (з урахуванням змісту спеціалізації з міжнародного права прав людини).

1. Знання та розуміння (Knowledge and Understanding)

Після завершення програми студент повинен уміти:

- критично аналізувати систему міжнародного права прав людини,

включаючи універсальні та регіональні механізми захисту;

- розуміти взаємозв'язок між міжнародними стандартами та національними правовими системами;
- пояснювати еволюцію концепції прав людини в контексті глобалізації, технологічного розвитку та транснаціонального бізнесу;
- оцінювати сучасні виклики у сфері прав людини (збройні конфлікти, міграція, цифровий нагляд, зміна клімату).

2. Інтелектуальні (когнітивні) навички (Intellectual Skills)

Випускник програми здатний:

- здійснювати порівняльний правовий аналіз міжнародних та національних рішень у сфері прав людини;
- формулювати аргументовані правові позиції щодо складних та спірних питань;
- інтерпретувати міжнародні договори, рішення міжнародних судів і квазісудових органів;
- застосовувати доктринальні та міждисциплінарні підходи до аналізу правових проблем.

3. Практичні професійні навички (Professional / Practical Skills)

Студент набуває здатності:

- готувати аналітичні висновки (legal opinions) з питань прав людини;
- складати письмові документи правового характеру (memoranda, policy briefs, research papers);
- проводити правовий аналіз кейсів, пов'язаних із діяльністю міжнародних організацій та судових інституцій;
- застосовувати стандарти прав людини у практичних сценаріях (бізнес, кримінальна юстиція, міграційне право тощо).

4. Дослідницькі навички (Research Skills)

Після написання дисертації (LLM Dissertation) випускник:

- демонструє здатність самостійно формулювати наукову

проблему;

- застосовує методи юридичного та міждисциплінарного дослідження;
- критично оцінює академічні джерела та міжнародну практику;
- представляє результати дослідження у структурованій, аргументованій формі відповідно до академічних стандартів.

5. Трансферні (універсальні) компетентності

Програма також формує:

- навички критичного мислення;
- міжкультурну правову компетентність;
- здатність працювати з великими масивами нормативних та судових матеріалів;
- ефективну усну та письмову комунікацію в академічному й професійному середовищі.

Особливо виражений професійно орієнтований характер має практична підготовка, яка потребує не лише ґрунтовних теоретичних знань, а й здатності працювати з реальними кейсами, міжнародними нормативними документами та механізмами захисту. По-перше, включення студентів до діяльності міждисциплінарних дослідницьких центрів та правозахисних клінік забезпечує занурення у реальне правозастосування. У таких центрах здобувачі виконують завдання, що імітують або частково відтворюють роботу правозахисних консультантів, аналітиків і юристів-практиків. Це сприяє формуванню навичок юридичного аналізу у складних соціально-політичних контекстах. По-друге, робота з міжнародними матеріалами ООН, Ради Європи та ЄСПЛ, а також аналіз стратегічних судових справ дають можливість опанувати сучасні стандарти прав людини та реальні механізми їх застосування. Вивчення практики міжнародних судових інституцій формує здатність працювати з прецедентним правом і виробляти аргументацію, релевантну міжнародним правовим нормам. По-третє, підготовка доповідей і подань у форматі міжнародних захисних процедур (shadow reports) розвиває

уміння юридичного письма, особливо в жанрах, наближених до реальних документів, які подають правозахисні організації та держави. Це забезпечує формування практичних компетентностей, необхідних для участі у міжнародних моніторингових процесах. По-четверте, залучення студентів до реальних правозахисних проєктів у партнерстві з неурядовими організаціями сприяє формуванню професійної відповідальності, розумінню етичних аспектів правозахисної діяльності та набуттю досвіду командної співпраці.

Таким чином, практична підготовка ґрунтується на поєднанні теорії, реальної правозахисної практики та міждисциплінарного підходу, що формує у студентів комплекс компетентностей, необхідних для ефективної діяльності у сфері захисту прав людини на національному та міжнародному рівнях (University of Nottingham, 2025b).

Зазначимо, що зміст практичної підготовки майбутніх юристів вирізняється системністю, високим ступенем інтеграції теорії та практики, широким застосуванням інноваційних освітніх технологій та тісною співпрацею навчальних закладів із професійною юридичною спільнотою. Така модель забезпечує формування у випускників комплексу компетентностей, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків, успішного складання кваліфікаційних іспитів та подальшої діяльності в умовах сучасної правової системи Великої Британії.

Освітня програма «*LLM in Technology and Intellectual Property Law*» (University of Nottingham) є прикладом сучасного підходу до магістерської юридичної освіти у Великій Британії, що інтегрує класичне право інтелектуальної власності з актуальними технологічними викликами. Її потреба визначається стрімким розвитком цифрової економіки, глобалізацією інновацій та потребою у висококваліфікованих юристах для забезпечення правового регулювання технологій, штучного інтелекту та цифрових платформ.

Особливістю програми є поєднання обов'язкових модулів (які закладають фундаментальні знання в сфері інтелектуальної власності та

технологій) з широким спектром вибірових модулів, що дозволяє студентам формувати індивідуальну траєкторію навчання відповідно до професійних інтересів. Такий підхід сприяє розвитку як глибоких академічних компетентностей, так і практичних навичок правозастосування.

З точки зору структури, програма забезпечує: баланс теоретичних і практичних знань (обов'язкові модулі формують концептуальну базу, вибірові розвивають спеціалізацію та аналітичні навички); міждисциплінарність (поєднання правових дисциплін з технологічними аспектами, штучним інтелектом, цифровою економікою та захистом даних); гнучкість навчального плану (студенти можуть обирати модулі з інших суміжних напрямів, наприклад «corporate law» або «international trade», що підсилює міждисциплінарні компетентності) (University of Nottingham, 2025c). Результати навчання подані у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Результати навчання за освітньою програмою «LLM in Technology and Intellectual Property Law»

№	Категорія результатів навчання	Опис
1	Знання та розуміння	Фундаментальні принципи права інтелектуальної власності та технологій, міжнародні стандарти, етичні аспекти штучного інтелекту.
2	Аналітичні уміння	Критичний аналіз законодавства, порівняння юрисдикцій, оцінка правових ризиків цифрової трансформації.
3	Практичні навички	Застосування правових норм до практичних кейсів, підготовка аналітичних документів, проведення дослідницьких робіт.
4	Міждисциплінарні навички	Поєднання юридичних знань із технологічними, цифровими та бізнесовими аспектами.

Загалом, програма є орієнтованою на формування висококваліфікованого юриста з компетентностями у сфері технологій та інтелектуальної власності, здатного діяти у глобальному правовому полі та вирішувати складні завдання цифрової трансформації суспільства. Такий підхід відповідає сучасним вимогам ринку праці та глобальним стандартам

освіти. Порівняльні характеристики програм університету Ноттингем представлено у додатку Е.

Помітною особливістю магістерських програм є розвинена система юридичних клінік, що забезпечує індивідуально орієнтовану та практикоорієнтовану підготовку майбутніх юристів. Юридичні клініки при університетах функціонують як навчально-практичні центри, у яких здобувачі під керівництвом досвідчених адвокатів і практикуючих юристів долучаються до надання безоплатної правової допомоги («pro bono»), підготовки правових висновків, аналізу матеріалів справ, складання процесуальних документів. Університети створюють можливості для залучення магістрантів до роботи спеціалізованих клінік – з сімейного права, міграційного права, кримінальної юстиції, прав людини, фінансового права тощо. У межах такої діяльності студенти здійснюють первинні консультації клієнтів, готують необхідні документи, проводять правовий аналіз звернень, а також беруть участь у підготовці матеріалів для судових або трибунальних слухань. Подібний формат практичної підготовки сприяє формуванню професійної ідентичності здобувачів, розвитку їхньої автономності, відповідальності та етичної культури, що узгоджується з висновками Jones, McFaul і Ryan (2017) та Thanaraj (2016).

Характерною ознакою магістерських програм є також активна співпраця з юридичною індустрією, що реалізується через професійні тренінги, «guest lectures» від партнерів провідних юридичних фірм, участь студентів у «moot competitions», галузевих форумах та кар'єрних заходах. Значна частина університетів пропонує студентам можливість проходження стажування («placement opportunities») або виконання практико-орієнтованого дослідницького проекту («legal practice project») як альтернативи традиційній дисертації. Така організація навчання забезпечує тісний зв'язок між академічною підготовкою та реальними вимогами юридичної практики, підвищуючи конкурентоспроможність випускників на ринку праці.

Програма «LLM Legal Practice» (SQE1&2) Університету права спрямована на всебічну підготовку здобувачів до професійної діяльності юриста в контексті нової системи оцінювання Solicitors Qualifying Examination (SQE). Програма інтегрує підготовку до обох етапів SQE – SQE1 та SQE2 – і включає додатковий контент, відомий як SQE Plus, який містить ключові практичні сфери (Key Practice Areas, KPAs) та додаткові модулі з бізнесу права або дослідження спеціалізованої практичної галузі.

Програма професійно-орієнтована та спрямована на формування ключових юридичних знань і навичок, необхідних для успішного складання SQE, а також забезпечує підготовку до практичної роботи під час Qualifying Work Experience (QWE). Успішне завершення курсу та складання всіх оцінювань університету забезпечує здобуття міжнародно визнаного ступеня магістра права (LLM).

Ключові компоненти програми:

1. Поглиблене засвоєння знань та практичних навичок: освоєння трьох KPAs, додаткових модулів з бізнесу права та дослідницьких проектів.
2. Професійна практика у моделюваному середовищі: студенти працюють у віртуальній юридичній фірмі ULaw LLP, де виконують реальні завдання на симульованих справах, угодах та транзакціях.
3. Підготовка до SQE: інтеграція банку практичних завдань, онлайн-ресурсів, мобільного додатку для самоперевірки та адаптивного зворотного зв'язку.
4. Міждисциплінарні та аналітичні навички: критичний аналіз законодавства, оцінка правових ризиків, підготовка аналітичних документів.
5. Гнучкість навчання: програма пропонує різні формати — очне, онлайн, повна або часткова зайнятість.
6. Кар'єрні перспективи: доступ до великих мереж юридичних фірм у Великій Британії, гарантія чотирьох тижнів QWE та програма Employment Promise.

Програма відзначається високим рівнем інтеграції академічних знань та практичних навичок, сприяє розвитку компетентностей, необхідних для успішної кар'єри соліситора, та відповідає сучасним вимогам британського ринку юридичних послуг.

Програма LLM Legal Practice (SQE1&2) від University of Law вирізняється кількома ключовими характеристиками з точки зору професійної підготовки та юридичної освіти:

1. Професійна орієнтація та інтеграція практики. Програма моделює робоче середовище юридичної фірми, що дозволяє здобувачам відпрацьовувати професійні навички у реалістичних умовах. Це відповідає принципам *experiential learning*, що активно застосовуються у юридичній освіті для розвитку практичних компетентностей.

2. Комплексна підготовка до SQE. Інтеграція підготовки до SQE1 та SQE2 дозволяє поєднати знання фундаментального права із практичними навичками ведення справ, що є новаторським підходом у контексті реформи британської юридичної освіти.

3. Аналітичні та міждисциплінарні компетентності. Додаткові модулі з бізнесу права та дослідження спеціалізованих практичних галузей сприяють формуванню міждисциплінарного підходу, поєднуючи право з економікою, управлінням та технологічними аспектами юридичної практики.

4. Орієнтація на результат та професійні стандарти. Програма включає адаптивну систему оцінювання та зворотний зв'язок через цифрові ресурси, що підвищує ефективність підготовки до професійного іспиту та формує здатність до самоменеджменту та постійного професійного вдосконалення.

5. Кар'єрні перспективи та ринок праці. Програма забезпечує доступ до QWE, що гарантує практичний досвід у реальних юридичних кейсах, а також інтеграцію у професійну мережу топ-юридичних фірм, що відповідає концепції професійного консалтингу в юридичній освіті.

6. Гнучкість та інклюзивність. Програма пропонує різні формати навчання (очне, онлайн, повна/часткова зайнятість), що враховує

індивідуальні потреби студентів та різні життєві обставини, сприяючи доступності та інклюзії у професійній освіті (University of Law, 2025).

Формування дослідницької компетентності здійснюється під час написання дисертації, курсових проектів та міждисциплінарних проектів. Магістерська дисертація є системоутворювальним елементом підготовки здобувачів ступеня магістра права, оскільки інтегрує теоретичні знання, аналітичні вміння та практичні навички самостійної наукової діяльності. У структурі магістерської програми вона виконує не лише підсумкову, а й формувальну функцію, забезпечуючи розвиток дослідницької компетентності як комплексного утворення.

Зазначимо, що передусім, підготовка та написання дисертації сприяють формуванню методологічної культури майбутнього юриста. Йдеться про здатність обґрунтовано визначати проблему дослідження, формулювати мету й завдання, добирати адекватні методи правового аналізу (порівняльно-правовий, формально-догматичний, історико-правовий, системний тощо), а також критично оцінювати джерельну базу. Водночас магістерська робота забезпечує розвиток *навичок правового аналізу*, що передбачають: здатність інтерпретувати норми національного та міжнародного законодавства; аналізувати судову практику; виявляти колізії та прогалини правового регулювання; формулювати обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення правових механізмів.

Особливе значення має формування навичок академічного письма як складової професійної комунікативної компетентності. Робота над дисертацією передбачає дотримання стандартів наукового стилю, логічної структури тексту, коректного цитування джерел, аргументованості висновків та академічної доброчесності.

Крім того, дисертація сприяє розвитку *здатності до самостійного наукового пошуку*, що має вияв в умінні: працювати з міжнародними та національними правовими базами даних; здійснювати критичний аналіз наукової літератури; синтезувати різні наукові підходи; формулювати власну

позицію щодо дискусійних питань. Орієнтація тематики досліджень на міждисциплінарні виклики, включно з технологічними, соціальними та глобальними проблемами, відповідає сучасним тенденціям у правничій освіті, де традиційні межі галузей поступово розмиваються, а нові міжсекторальні сфери знань стають предметом активних і системних наукових досліджень. Орієнтовна тематика магістерських досліджень представлена у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Орієнтовна тематика магістерських досліджень за галузями

Галузь права	Орієнтована тематика магістерських робіт
Технології та право інтелектуальної власності	- Правове регулювання ІІІ в ЄС та Великій Британії: порівняльно-правовий аналіз - Авторське право в умовах генеративного ІІІ: проблеми суб'єктності та оригінальності - Правовий статус даних як об'єкта інтелектуальної власності - Патентоздатність винаходів, створених із використанням ІІІ - Захист комерційної таємниці у цифровій економіці - Відповідальність цифрових платформ за порушення прав інтелектуальної власності - NFT та токенизація об'єктів ІВ: правова природа та перспективи регулювання - Міжнародна гармонізація права ІВ в умовах цифровізації
Міжнародне та європейське право	- Механізми імплементації міжнародного права у національні системи - Вплив Brexit на систему міжнародного приватного права Великої Британії - Еволюція концепції державного суверенітету в умовах глобалізації - Правові механізми захисту прав людини в міжнародних судах - Міжнародно-правові аспекти регулювання кіберпростору - Відповідальність держав за екологічні правопорушення
Міжнародне комерційне та бізнес-право	- Правове регулювання міжнародних комерційних контрактів: проблеми уніфікації - Альтернативне вирішення спорів у міжнародній торгівлі - Юридичні ризики транснаціональних корпорацій у сфері комплаєнсу - ESG-регулювання та його вплив на корпоративне управління - Правове забезпечення міжнародних інвестицій: сучасні тенденції - Цифрові активи та регулювання криптовалют у міжнародному праві
Права людини та гуманітарне право	- Баланс між національною безпекою та правом на приватність у цифрову епоху - Захист прав біженців у світлі сучасних міграційних криз - Бізнес і права людини: імплементація Керівних принципів ООН - Свобода слова в соціальних мережах: межі та обмеження - Технології масового спостереження та стандарти ЄСПЛ
Кримінальне право та кримінологія	- Кіберзлочинність як глобальний виклик: порівняльний аналіз підходів - Кримінальна відповідальність юридичних осіб у міжнародній практиці - Використання ІІІ у кримінальному правосудді: правові та етичні аспекти - Проблеми ресоціалізації засуджених у сучасних правових системах - Міжнародна кримінальна юстиція та перспективи її реформування

Публічне право та державна політика	- Правове регулювання державних закупівель у ЄС та Великій Британії - Принципи прозорості та підзвітності в публічному управлінні - Антикорупційна політика як елемент верховенства права - Судовий контроль за адміністративними рішеннями органів влади
Міждисциплінарні теми	- Цифрова трансформація правової професії: виклики та перспективи - LegalTech як чинник модернізації юридичної практики - Етика алгоритмічного управління та правові наслідки автоматизованих рішень - Роль правової освіти у формуванні професійної відповідальності юриста

Таким чином, магістерська дисертація виконує функцію інтегратора дослідницьких, аналітичних і комунікативних умінь, формуючи у здобувачів готовність до подальшої наукової діяльності, професійної експертизи та участі у правотворчих процесах. У цьому контексті вона є важливим механізмом забезпечення академічної та професійної зрілості майбутнього правника (Додаток Ж).

Розглянемо детальніше зміст модуля LW985 «Дисертація» на прикладі освітньої програми «*LLM International Law*» Ексетерського університету. Модуль передбачає виконання самостійної науково-дослідної роботи під керівництвом наукового супервізора. Він оцінюється у 60 кредитів, що становить значну частину навчального навантаження магістратури. Здобувач повинен вміти: глибоко дослідити обрану проблему міжнародного права; застосувати відповідні методології правового дослідження; проаналізувати наукові джерела, законодавство, судову практику та академічні праці; системно продемонструвати розширене правове знання та аналітичну компетентність. Тема дисертації узгоджується з науковим керівником та гарантом програми, що гарантує її адаптацію до загального спрямування ступеня та наукових інтересів здобувача. Обсяг дисертації може змінюватися, але зазвичай вона повинна містити приблизно 15000–20000 слів, якщо інші вимоги не передбачені у вимогах для конкретної програми.

Модуль спрямований на розвиток таких ключових професійних і академічних компетентностей:

- самостійне правове дослідження та критичний аналіз, включно з добором і застосуванням відповідних методів дослідження;

- презентація та комунікація результатів дослідження у формі структурованого наукового тексту;
- управління часом і планування дослідницької роботи за встановленими графіками;
- поглиблене осмислення правових концепцій, моделей і принципів, що стосуються обраної теми дисертації.

Після завершення модуля студент повинен демонструвати здатність:

- комплексно розуміти правові норми та інституції, пов'язані з обраною темою;
- виконувати незалежне дослідження, обираючи відповідні методології та джерела;
- проводити критичну оцінку великих обсягів правової інформації з різних юрисдикцій;
- логічно структурувати матеріал і формувати переконливі наукові аргументи у письмовій формі;
- застосовувати міждисциплінарні підходи в процесі дослідження.

Модуль включає: 2-годинні воркшопи із написання дисертації; регулярні зустрічі із науковим керівником для супервізії дослідження; доступ до електронних ресурсів та супровідних матеріалів через платформу Moodle. Оцінювання модуля здійснюється на основі 100 % оцінки за самостійно написану дисертацію, яку студент подає у встановлений термін.

Дисертація відкриває можливість студентам самостійно формулювати дослідницькі питання та обирати напрями аналізу, що сприяє становленню як науковця та юриста одночасно. За рахунок індивідуального вибору теми здобувач може спрямувати своє дослідження на конкретні актуальні питання міжнародного права, тим самим поглиблюючи фахову експертизу. Модуль вимагає одночасної мобілізації аналітичних, методологічних, міждисциплінарних та комунікативних компетентностей, що робить його кульмінаційною освітньою складовою програми. Процес написання дисертації формує здатність до незалежного наукового мислення, критичної оцінки

правової інформації та аргументованого обґрунтування висновків, що є критично важливими навичками для правника-дослідника та практикуючого юриста (University of Essex, 2026).

Інформаційно-бібліотечне забезпечення є важливою складовою дослідницької підготовки магістрів. Наявність масштабного бібліотечного фонду та доступу до електронних правових баз даних забезпечує формування інформаційної компетентності, розвиток навичок роботи з первинними та вторинними джерелами права, підвищення якості дослідницьких робіт. Цілодобовий доступ до навчальних ресурсів формує культуру самостійної роботи та відповідальність за власний академічний прогрес. Надання магістрам персональних робочих місць із постійним доступом до ресурсів сприяє концентрації на дослідницькій діяльності, формуванню професійної ідентичності та розвитку довготривалих академічних проєктів.

Зазначимо, що університети активно інтегрують у структуру магістерських програм універсальні юридичні стажування, які слугують зв'язувальною ланкою між академічною підготовкою та професійною практикою. Формати таких стажувань варіюються залежно від програми й університету, однак їх об'єднує виразна практико-орієнтованість та залучення студентів до реальної роботи правничих інституцій (Hood, 2025; Hood & Simmonds, 2022).

Основні види стажувань у магістерських програмах юридичного спрямування охоплюють кілька форматів, що різняться тривалістю, інституційними умовами та рівнем занурення у професійну діяльність:

1. *Тривалі стажування* (3–12 місяців) (*Placement Year / Long-term Legal Internship*) – поширені в *University of Law, University of Manchester, Queen Mary University of London*. Передбачають повноцінне залучення студентів до роботи юридичних фірм, консалтингових компаній, міжнародних організацій або внутрішніх юридичних департаментів корпорацій. Такий формат дозволяє отримати системний досвід практичної діяльності у реальному професійному середовищі.

2. *Короткострокові стажування (2–8 тижнів) (Short-term Legal Placements)* – організовуються в юридичних центрах, судах, юридичних клініках і є доступними для студентів програм «*LLM in Legal Practice*» та «*LLM in Professional Legal Practice*». У межах таких стажувань здобувачі виконують завдання з підготовки процесуальних та аналітичних документів, аналізу справ, беруть участь у попередніх судових слуханнях або інтерв'юванні клієнтів.

3. *Літні програми стажування у юридичних фірмах «Vacation Schemes»* – одна з найпоширеніших форм стажувань у провідних юридичних фірмах Великої Британії (*Clifford Chance, Allen & Overy, Linklaters, Freshfields*). Хоча вони традиційно орієнтовані на студентів бакалаврату, магістранти також широко залучаються до цього формату. «*Vacation schemes*» тривають 2–4 тижні й характеризуються високою інтенсивністю практичної роботи, що охоплює участь у міні-проектах, підготовку юридичних документів і спостереження (*shadowing*) за практикуючими юристами.

4. *Стажування у дослідницьких центрах при університетах (Research Internships)* – зокрема у сферах прав людини, міжнародного права, кримінальної юстиції. Наприклад, студенти *LLM in Human Rights Law* Університету Нотінгема проходять стажування в *Human Rights Law Centre*, де долучаються до підготовки аналітичних доповідей, дослідницьких матеріалів і «*shadow reports*» для структур ООН.

Типові практичні завдання в межах стажування охоплюють підготовку процесуальних документів (позовних заяв, меморандумів, клопотань), аналіз нормативно-правових актів та релевантних судових прецедентів, складання розгорнутих юридичних висновків, участь у переговорах і комунікації з клієнтами, супровід судових проваджень, опрацювання корпоративних і комерційних контрактів. Виконання таких завдань забезпечує занурення студентів у професійне середовище та дає змогу формувати й удосконалювати ключові професійні компетентності в умовах, максимально

наближених до реальної юридичної діяльності. Британські університети вибудовують структуровані й системні моделі співпраці з юридичними компаніями, що сприяє змістовному наповненню магістерських програм.

Багато провідних юридичних факультетів Великої Британії мають дорадчі органи – Industry Advisory Boards (галузеві консультативні ради), до складу яких входять партнери провідних юридичних фірм. Наприклад, King's College London співпрацює з Clifford Chance, Hogan Lovells та Linklaters; University of Manchester – з DLA Piper і Eversheds Sutherland; Queen Mary University of London – з Allen & Overy та Baker McKenzie. Основна функція таких рад полягає у наданні рекомендацій щодо оновлення навчальних планів, визначенні переліку професійних компетентностей, необхідних юристам, а також ініціюванні нових практичних модулів і проєктів.

Крім того, юридичні фірми часто є співрозробниками окремих навчальних модулів. Наприклад, *Clifford Chance* бере участь у створенні курсів із міжнародного арбітражу; *Freshfields* підтримує курси з антимонопольного та корпоративного права; *Baker McKenzie* залучена до модулів з міжнародного податкового права. Такий підхід дозволяє забезпечити актуалізацію змісту навчальних програм відповідно до сучасних вимог ринку юридичних послуг.

У результаті аналізу змісту магістерських освітніх програм у провідних університетах Великої Британії, зокрема University College London, King's College London, University of Glasgow, University of Southampton, University of Birmingham, University of Nottingham, University of York та University of Leeds та інших, встановлено, що основною метою цих програм є підготовка студентів до професійної діяльності та розвиток фахових, науково-дослідницьких, інтелектуальних, комунікативних, міждисциплінарних, міжособистісних і цифрових компетентностей.

Багато магістерських програм зосереджуються на формуванні соціокультурної компетентності майбутніх юристів, що зумовлено загальними тенденціями глобалізації економічного, політичного та

культурного життя суспільства. Значна увага у процесі підготовки фахівців приділяється також психологічній підготовці, оскільки вона сприяє ефективній професійній взаємодії та розвитку емоційної компетентності.

Аналіз програм також показав наголос на формуванні цифрової компетентності майбутніх юристів. Сучасні студенти повинні набувати знання та навички, які забезпечують соціальну інтеграцію, ефективну комунікацію, особистісний розвиток і подальше успішне працевлаштування у професійній сфері.

Особливе місце у професійній підготовці юристів займає міждисциплінарна компетентність, яка дозволяє розглядати конфліктні ситуації крізь призму різних наукових дисциплін, формує цілісне бачення проблеми та забезпечує застосування комплексних методів для її вирішення. Міждисциплінарний підхід реалізується через освітні програми, що передбачають отримання ступеня основної або додаткової спеціальності, а також можливість подвійної чи потрійної спеціалізації.

Зазначмо, що в британських університетах міждисциплінарність у магістерській підготовці правників реалізується через подвійні (double/joint) програми, що дозволяють отримувати декілька академічних кваліфікацій або дипломів одночасно і поєднувати правничі знання з іншими галузями або правовими системами (див. таблиця 2.9). Наприклад, *Double LLM* – спільна програма «*Queen Mary University of London*» і «*Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne*», де студенти здобувають одразу два магістерські ступені права із різних правових систем («*International Business Law*» та «*French & European Law*»). *Double Degree / Joint Degree* – програми, що дозволяють здобути дипломи двох університетів чи двох країн одночасно (наприклад, англійський LLM та ступінь у партнерському європейському університеті). Такі програми передбачають навчання в двох юрисдикціях і часто включають дослідження та практичну підготовку у двох правових системах (Queen Mary University of London, 2025).

Потрійна спеціалізація («triple specialisation») у магістерських програмах у сфері права може існувати як частина міждисциплінарних комбінованих ступенів, коли студенти одночасно здобувають LLM та інші ступені / сертифікати у суміжних предметних областях. Наприклад, «LLM + MSc in Technology Law + LLM in International Economic Law», хоча такі моделі частіше реалізуються як індивідуальні траєкторії навчання, що поєднують три дисципліни в межах одного адаптованого навчального плану.

Таблиця 2.9 – Типи подвійної або комбінованої спеціалізації

Тип спеціалізації	Приклад	Зміст
Double LLM / Joint LLM	Sorbonne – Queen Mary Double LLM	Студенти отримують два магістерські дипломи від двох університетів у різних правових системах (французька та британська)
Joint degree (за кордоном)	UK LLB & Partner Uni Law Degree (не лише магістратура)	Можлива форма комбінованого ступеня, де студент здобуває кваліфікацію у двох юрисдикціях чи поєднує право з іншою дисципліною (через партнерські програми).
Комбіновані (combined degrees)	UK університети пропонують combined degrees	Деякі вищі навчальні заклади пропонують програми, що включають два предмети (наприклад, право + бізнес, економіка тощо), що по суті є міждисциплінарними комбінаціями (зазвичай для бакалаврів, але іноді і на магістратурі через структуровані ступені).

Програма магістратури LLM з міжнародного права («LLM International Law») в Університеті Есекса (University of Essex) пропонує всебічне вивчення міжнародного права, включаючи публічне міжнародне право, права людини, комерційне та торговельне право, а також морське право. Програма спрямована на формування глибокого розуміння міжнародних правових систем, теоретичних аспектів та практики міжнародних інституцій. Програма поєднує фундаментальні знання з міжнародного права з можливістю спеціалізації у актуальних напрямках, сприяючи розвитку аналітичних, дослідницьких та професійних компетентностей у глобальному вимірі. Студенти можуть обирати спеціалізацію залежно від власних інтересів, отримуючи одну з кваліфікацій: «LLM International Law», «LLM International Law with Human Rights» або «LLM International Law with Business Law».

Програма підкреслює розвиток аналітичного мислення, критичних навичок, здатності до незалежного мислення та аргументованої письмової й усної комунікації, що створює міцну основу для кар'єри у міжнародній правничій сфері.

Основні цілі програми включають: формування ґрунтовного розуміння засад міжнародної правової системи, її джерел, інститутів та механізмів врегулювання міжнародних відносин; розвиток здатності здійснювати критичний правовий аналіз міжнародно-правових норм і судової практики; розширення компетентностей у сфері спеціалізованих напрямів, таких як міжнародне право прав людини, право моря, міжнародна торгівля та інші; забезпечення здатності незалежно виконувати юридичне дослідження та формувати обґрунтовані наукові висновки. Навчання передбачає поєднання обов'язкових компонентів: дисертація як самостійне дослідження (60 кредитів); курс з «*Public International Law*» (15 кредитів); модуль з академічних навичок у сфері міжнародного права («*Academic Skills in International Law*», 15 кредитів); комбінація обов'язкових і опційних модулів (на вибір), що дає змогу розширити профільні знання та практичні навички. Опційні модулі охоплюють такі напрями: «*International Human Rights Law*», «*International Law of the Sea*», «*Carriage of Goods by Sea*», «*Financing International Trade*», «*Commercial Conflict of Laws*» та інші. Така структура навчального плану поєднує формальне засвоєння основ міжнародного права із гнучким вибором спеціалізованих тем, що відповідає сучасним вимогам юридичної освіти (University of Essex, 2024).

Навчальна діяльність орієнтована на інтерактивні семінари, лекції та формувальне академічне письмо. Оцінювання включає письмові роботи, іспити та самостійну дисертаційну роботу, що забезпечує комплексну перевірку набутого знання та навичок здобувачів. Закінчення програми «*LLM International Law*» відкриває широкі можливості для професійної діяльності у міжнародних і міжурядових організаціях, правозахисних інституціях,

державних структурах, банківському та комерційному секторах, а також створює основу для подальшої наукової діяльності.

Узагальнення аналізу освітніх програм магістерського рівня у провідних університетах Великої Британії демонструє, що підготовка юристів на магістерському рівні є цілісним, багатовимірним та структурованим процесом, який поєднує академічну освіту, професійну підготовку та розвиток дослідницьких компетентностей. Типологія програм відображає як спеціалізацію у традиційних галузях права (публічне, кримінальне, комерційне, міжнародне право), так і міждисциплінарні напрями, що включають цифрове право, LegalTech, права людини та інтеграцію з соціальними, економічними і технологічними аспектами.

Зміст програм спрямований на формування широкого спектру компетентностей: фахових, науково-дослідницьких, міждисциплінарних, соціокультурних та цифрових навичок, що відповідає сучасним вимогам глобалізованої юридичної професії. Значна увага приділяється розвитку аналітичного мислення, здатності до самостійного дослідження, а також практичної підготовки через клінічні форми навчання, кейс-стаді та моделювання реальної юридичної практики.

Впровадження подвійних та потрійних спеціалізацій, модульних структур та вибірових дисциплін забезпечує гнучкість навчання і можливість інтегрувати знання з суміжних галузей, що посилює міждисциплінарну компетентність. Це дозволяє майбутнім юристам формувати цілісне бачення складних правових конфліктів і застосовувати комплексні методи їх вирішення.

Отже, типологія та зміст магістерських програм у Великій Британії демонструють високий рівень інтеграції академічної, практичної та дослідницької підготовки, що забезпечує всебічний розвиток фахівця та відповідає сучасним вимогам національної і міжнародної юридичної професії.

2.3 Методичні аспекти професійної підготовки магістрів права

У сучасних умовах розвитку правничої професії відзначається зростання складності юридичних реалій, глобалізація правових систем та інтенсивна цифровізація освітнього процесу. Це висуває нові вимоги до змісту, форм і методів підготовки магістрів права, які повинні володіти не лише глибокими теоретичними знаннями, а й високим рівнем практичної компетентності, аналітичних умінь, навичок міждисциплінарної комунікації, а також здатністю адаптуватися до змінних правових викликів. У Великій Британії, яка має давні традиції юридичної освіти та інтегровані професійні стандарти, спостерігається активна трансформація педагогічних моделей і впровадження інноваційних підходів до навчання, включно з автентичним оцінюванням, використанням симуляційних технологій, клінічною юридичною освітою та технологіями штучного інтелекту. Такі зміни відбуваються на тлі реформ у сфері регулювання юридичної освіти, що передбачають орієнтоване на результати оцінювання знань та навичок, а також зростання вимог до інклюзії та добробуту студентів.

Попри значну увагу до реформування юридичної освіти, наукові та практичні дискусії щодо оптимізації методичного забезпечення підготовки магістрів права в британських університетах залишаються фрагментарними та недостатньо систематизованими. Існує кілька ключових проблем, що вимагають глибокого дослідження: недостатня інтеграція традиційних та інноваційних методів навчання в цілісну методичну систему, яка забезпечує розвиток як академічних, так і практичних компетентностей випускників; недосконалість механізмів автентичного оцінювання, що здатні достовірно відображати рівень професійної підготовки студентів, зокрема в умовах зростання ролі цифрових технологій та штучного інтелекту; відсутність комплексних моделей педагогічної підтримки, що враховують різноманітність навчальних стилів, інклюзію і добробут студентів у навчальному середовищі; невизначеність щодо оптимальних практик поєднання академічної підготовки

та професійної практики, особливо у контексті формування наскрізних навичок (soft skills) і готовності до професійної діяльності.

Ці проблеми зумовлюють наукову потребу у всебічному аналізі та обґрунтуванні методичних аспектів підготовки магістрів права, що включає систематизацію методів навчання, оцінювання, практичної підготовки та педагогічної підтримки.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що підготовка магістрів права характеризується поєднанням традиційних академічних форм навчання з інноваційними, практико-орієнтованими та студенто-центрованими підходами. Дослідження Boon & Webb (2008) демонструють, що юридична освіта в Англії та Уельсі базується на інтеграції лекцій, семінарів і самостійної роботи студентів за умови активної інтерактивної взаємодії та залучення здобувачів освіти до аналізу правових проблем. У цьому контексті Joys & Ball (2022) обґрунтовують ефективність роботи в малих групах, кейс-методу та використання студентського досвіду як методичних інструментів підвищення якості навчання, особливо для викладачів початкових етапів академічної кар'єри. Важливою тенденцією сучасної юридичної освіти є впровадження автентичного оцінювання, спрямованого на формування реальних професійних компетентностей і готовності до юридичної практики, що реалізується через рольові ігри, навчальні судові процеси (moot courts), роботу в юридичних клініках, проєктні завдання та симуляційні технології (McArthur, 2023; Ní Drisceoil, 2024; Wilson, 2024).

Результати досліджень Bacquet, Boon, Webley & Whyte (2009) доводять ефективність програм професійної підготовки, що поєднують академічне навчання з практикою та доступом до інституційних ресурсів. Використання цифрових інструментів дозволяє адаптувати навчальні програми, стимулювати автономію студентів та формувати компетентності, необхідні для роботи у швидкозмінному правничому середовищі. Wilson (2024) показує, що надання студентам опцій у виборі форми оцінювання забезпечує рівні умови навчання та підтримує різноманітність аудиторії.

Одним із фундаментальних методів навчання залишається аналіз судових рішень (case method), який дозволяє студентам формувати аналітичне мислення, глибоко розуміти правові принципи та структурувати знання для подальшого застосування у професійній практиці (Wheate, 2022). Сучасні виклики, включаючи технологічний розвиток та глобалізацію правничої практики, вимагають інтеграції етичних, міждисциплінарних та практико-орієнтованих аспектів викладання, щоб підготовка магістрів права відповідала потребам глобальної професійної спільноти (Wheate, 2022).

Акцент на активному залученні студентів та інтерактивних формах навчання підкреслюють Joyce & Ball (2022). Вони рекомендують використовувати малі групи, обговорення кейсів та студентський досвід для оптимізації навчального процесу, охоплюючи три етапи: підготовку до занять, роботу безпосередньо в аудиторії та взаємодію поза заняттями, включно з підтримкою підготовки до оцінювання.

Сучасні методи навчання також передбачають різноманітні форми практики, зокрема навчальні візити, рольові ігри, «виробниче» навчання (work-based learning), навчальні судові процеси (moot courts), роботу в юридичних клініках та стажування (Private Law Tutoring, 2025; Joyce & Ball, 2022). Такі методи дозволяють студентам застосовувати знання на практиці, розвивати комунікативні та соціальні навички, а також адаптуватися до професійного середовища.

Сучасні наукові доробки показують, що підготовка магістрів права у британських університетах ґрунтується на комплексному поєднанні традиційних академічних підходів та сучасних інтерактивних, практико-орієнтованих і технологічних методів навчання, що забезпечує студентам професійну готовність та успішну інтеграцію у національну й міжнародну юридичну практику.

Ефективність професійної підготовки магістрів права у британських університетах значною мірою залежить від цілеспрямованого добору та реалізації таких форм, методів і освітніх технологій навчання, які

забезпечують не лише ґрунтовне засвоєння фахових юридичних знань, умінь і навичок, а й розвиток інтелектуального потенціалу здобувачів освіти, формування досвіду академічної й професійної взаємодії, а також готовності до самостійної правничої діяльності відповідно до обраної освітньої траєкторії. Методична організація навчального процесу зорієнтована на активну пізнавальну діяльність студентів, їхню здатність до критичного аналізу, аргументації правових позицій та прийняття обґрунтованих рішень (Joyce & Ball, 2022).

У британській практиці використовуються різноманітні форми організації навчання, зокрема лекції та гостьові лекції, семінарські заняття, тьюторіали, наукові конференції, рольові та ділові ігри, навчальні судові процеси («*moot courts / mooting*»)), дебати, самостійна робота, індивідуальні науково-дослідницькі (проектні) завдання, участь у діяльності юридичних клінік, професійні стажування, навчальні візити до правничих інституцій і роботодавців, а також активні заходи з професійної орієнтації. Такий підхід сприяє інтеграції теоретичної підготовки з практичним досвідом та формуванню інтегративних професійних компетентностей майбутніх правників.

Цікавим досвідом практико-орієнтованого навчання магістрів права, на нашу думку, є навчальні судові процеси (*mooting*), що забезпечують інтеграцію теоретичних знань із практикою правозастосування та формування комплексу професійних компетентностей. Цей метод ґрунтується на моделюванні реального судового розгляду, під час якого студенти виконують ролі сторін процесу, суддів, арбітрів або юридичних радників, що дає змогу відтворити умови професійної діяльності в безпечному освітньому середовищі. Методична цінність «*mooting*» полягає насамперед у розвитку аналітичного та критичного мислення студентів. Під час підготовки до навчального судового процесу магістри права здійснюють поглиблений аналіз законодавства, судової практики та доктринальних джерел, формують правові позиції сторін, прогнозують аргументи опонентів і готують

контраргументацію. Така діяльність сприяє розвитку навичок правової кваліфікації фактів, юридичної інтерпретації норм права та логічного структурування правових висновків. Важливим дидактичним впливом «*mooting*» є формування навичок юридичної аргументації та професійної комунікації. У ході усних слухань студенти вчаться чітко, переконливо й лаконічно представляти правову позицію, відповідати на запитання суду, дотримуватися процесуальної етики та правил професійної поведінки. Це особливо актуально для британської правової традиції, де значну роль відіграє усна аргументація, судовий прецедент і навички адвокації.

Навчальні судові процеси також сприяють розвитку міждисциплінарних і соціальних компетентностей. Робота в командах формує навички співпраці, розподілу ролей і відповідальності, управління часом та вирішення конфліктних ситуацій. Окрім того, участь у «*moot courts*» стимулює академічну доброчесність, відповідальність за підготовлені матеріали та здатність до саморефлексії через аналіз власних помилок і отримання зворотного зв'язку від викладачів і практикуючих юристів.

Університети та провідні юридичні школи Великої Британії системно інтегрують «*mooting*» у навчальні плани магістерських програм із права, зокрема у форматі тьюторіалів і семінарів, де студенти готують письмові меморандуми сторін (*written submissions*), після чого відбуваються усні слухання за участю викладачів і запрошених практиків (баристерів і суддів). Такий формат дозволяє поєднати індивідуальну дослідницьку роботу з публічним захистом правової позиції. Як засвідчує досвід *Nottingham Law School*, участь у *moot-сесіях* сприяє формуванню професійної впевненості студентів, розвитку адвокатських умінь і є важливим чинником підвищення їхньої конкурентоздатності на ринку праці. Студенти працюють із гіпотетичними кейсами, змодельованими на основі реальної судової практики, і беруть участь у внутрішніх та міжнародних «*moot competitions*» («*Jessup International Law Moot Court Competition*», «*Vis International Commercial Arbitration Moot*» та «*European Human Rights Moot Court Competition*»). Участь

у таких заходах розглядається не лише як форма навчання, а й як елемент професійної соціалізації, що сприяє формуванню міжнародного правничого мислення та міжкультурної комунікації. Особливої уваги заслуговує практика оцінювання навчальних результатів за допомогою moot-завдань, яка стимулює студентів мислити як практикуючі юристи та поглиблювати розуміння галузевих правових питань. Важливим інноваційним елементом є спеціалізовані випускні модулі, повністю присвячені mooting, що відзначаються високим рівнем інтелектуальної складності та конкурентним відбором (Nottingham Trent University, 2025a).

Наявність автентичних судових залів у структурі університетів додатково підсилює освітній ефект, забезпечуючи формування професійної ідентичності майбутніх правників у максимально наближеному до реальної юридичної практики середовищі. Наприклад, «*mooting*» в університеті Ексетера (Law School) підтримується спеціальною інфраструктурою, включно з обладнанням Moot Court та ресурсами для дослідження, що підсилює навчальний досвід і сприяє формуванню практичних компетентностей. Студенти юридичної школи беруть у участь у симульованих судових диспутах, які розглядаються як важлива складова професійного становлення майбутніх правників.

Активне впровадження змагальної форми адвокаційної діяльності (*moot competitions*) спрямованої на розширення участі студентів і забезпечення якісного досвіду формування професійних адвокаційних умінь. Організаційною основою цієї системи є багаторівневий підхід, що реалізується на основі переговорів та інтерв'ювання реальних клієнтів у тісній взаємодії зі студентами різних юридичних спільнот (забезпечує поєднання академічної, професійної та студентської спільнот).

Як бачимо, «*mooting*» надає студентам унікальну можливість отримати досвід роботи адвоката, що сприяє розвитку аналітичного мислення, удосконаленню навичок усної та письмової юридичної аргументації, а також формуванню впевненості у застосуванні судової практики та правових принципів до реальних правових ситуацій. Водночас участь у таких формах

діяльності виходить за межі суто процесуальних умінь, формуючи відповідальність, здатність до командної роботи та професійну дисципліну – якості, необхідні для успішної діяльності в різних сферах правничої практики.

На внутрішньому рівні юридична школа організовує низку загальношкільних конкурсів, серед яких змагання з переговорів, внутрішній «*mooting*», інтерв'ювання клієнтів та формат «швидкісного *mooting*». Ці форми спрямовані на поступове входження студентів у адвокаційну діяльність, розвиток комунікативної компетентності та формування базових професійних навичок у безпечному навчальному середовищі.

Наступним етапом професійного зростання є участь у національних змаганнях, до яких юридична школа Університету Ексетера делегує студентські команди за підтримки профільних юридичних товариств. Важливо, що студенти беруть активну участь у виборі конкурсів та організації команд, що посилює їхню автономність і відповідальність за результати навчальної діяльності. За умов методичного супроводу досвідчених тренерів такі змагання створюють можливості не лише для змагальної практики на високому рівні, а й для професійного нетворкінгу та інтеграції в юридичну спільноту Великої Британії.

Логічним продовженням цієї траєкторії є залучення студентів до міжнародних «*mooting*» змагань, участь у яких розглядається як важливий чинник підготовки до кар'єри в галузі адвокатури та міжнародного права. Юридична школа забезпечує всебічну підтримку таких команд шляхом систематичних тренувальних *moots*, участі академічного персоналу, а також практикуючих баристерів і соліситорів. Це дозволяє студентам удосконалювати навички побудови правової аргументації, публічного виступу та міжкультурної професійної комунікації.

Досвід учасників міжнародних змагань, зокрема конкурсу «*Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition*», засвідчує, що участь у таких формах діяльності сприяє розвитку критичного мислення, умінню аналізувати складні правові проблеми та презентувати аргументи чітко й переконливо.

Водночас студенти відзначають значне зростання навичок командної роботи, лідерства та професійної комунікації, а також можливість встановлення контактів з однодумцями, зацікавленими в міжнародному праві.

Таким чином, система змагальної адвокаційної підготовки в юридичній школі Університету Ексетера постає як цілісна модель поетапного формування професійної компетентності майбутніх правників, що інтегрує навчальні, змагальні та професійно-орієнтовані компоненти й може розглядатися як цінний орієнтир для вдосконалення юридичної освіти в інших національних контекстах (University of Exeter Law School, 2025).

Отже, навчальні судові процеси («*moot courts*») у підготовці магістрів права в британських університетах є ефективним методичним інструментом, що забезпечує поєднання теорії та практики, розвиток професійних, комунікативних і дослідницьких компетентностей, а також підготовку студентів до реальних викликів сучасної юридичної діяльності.

Вагоме місце у структурі магістерських програм із права посідає практикоорієнтоване навчання в реальних або наближених до професійних умовах (*work-based learning*), яке реалізується через стажування, клінічну юридичну освіту та співпрацю університетів із правничими фірмами, судами, державними й недержавними організаціями. Залучення студентів до вирішення реальних правових кейсів підвищує мотивацію до навчання, розвиває навички професійної комунікації, сприяє формуванню етичної відповідальності та готовності до роботи в багатопрофільному правовому середовищі, а також посилює зв'язок університетської підготовки з потребами ринку праці.

Логічним продовженням симуляційних методів є клінічна юридична освіта (*clinical legal education*), яка залучає студентів до надання правової допомоги під керівництвом викладачів і практикуючих юристів. Такий підхід дозволяє інтегрувати теоретичні знання з реальною правничою практикою та формувати соціальну відповідальність майбутніх фахівців (Wheate, 2022).

Поряд із практично орієнтованими формами навчання значну роль у підготовці магістрів права відіграє дослідницько-орієнтоване навчання (*research-*

led teaching), що передбачає залучення студентів до наукових досліджень, підготовки аналітичних есе, наукових оглядів і магістерських дисертацій. Цей метод сприяє розвитку навичок академічного письма, критичного аналізу наукових джерел і формування здатності до самостійної дослідницької діяльності, що є необхідною умовою підготовки висококваліфікованих правників. У рамках програми підготовки магістрів права в *Robert Gordon University* оцінювання знань та компетентностей студентів здійснюється за допомогою комплексної системи, яка включає письмові іспити тривалістю 2–3 години, численні письмові завдання, серед яких есе, виконання дисертації, а також усні презентації. Такий підхід до оцінювання дозволяє поєднати перевірку теоретичних знань із демонстрацією практичних навичок, стимулює активне включення студентів у навчальний процес та забезпечує зворотний зв'язок щодо їхнього академічного розвитку, що є особливо важливим для підготовки фахівців, здатних до самостійної професійної діяльності та науково-аналітичної роботи (Robert Gordon University, 2025a).

Поширеною формою професійної підготовки магістрів права у Великій Британії є *навчальні візити й виїзні екскурсії* до національних та міжнародних правових інституцій, судів, юридичних компаній і регуляторних органів, що дає змогу студентам ознайомитися з особливостями правозастосовної практики та функціонування правової системи. Провідні юридичні школи країни активно застосовують моделювання правових ситуацій і навчальні судові процеси, які відтворюють реальні умови професійної діяльності правника та сприяють розвитку навичок юридичного аналізу, аргументації й публічного виступу.

Суттєвим методичним чинником підготовки магістрів права є інтеграція сучасних цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес. Активно використовуються електронне та змішане навчання, інтерактивні онлайн-платформи, цифрові бібліотеки, подкасти, віртуальні навчальні середовища (*Virtual Learning Environment, VLE*), що забезпечують синхронну й асинхронну взаємодію між учасниками освітнього процесу. Комп'ютерні технології виступають не лише допоміжними засобами, а й

повноцінними методами навчання, спрямованими на розвиток критичного мислення, самостійності та навичок академічного письма.

Застосування інноваційних освітніх технологій у підготовці магістрів права спрямоване на забезпечення інтерактивності навчання, індивідуалізацію освітніх траєкторій і максимальне наближення освітнього процесу до реальних умов професійної правничої діяльності. Використання спеціалізованих юридичних цифрових платформ, аналітичних інструментів і технологій штучного інтелекту сприяє ефективній роботі з правовою інформацією, аналізу судової практики та розвитку дослідницьких компетентностей майбутніх правників.

Одним із ефективних методів навчання правових дисциплін є проблемно-орієнтоване навчання (*problem-based learning*), яке передбачає організацію освітнього процесу навколо складних правових проблем і ситуацій. Такий підхід стимулює студентів до самостійного аналізу правових фактів, формулювання правових питань, пошуку релевантних нормативних і прецедентних джерел, а також обґрунтування можливих правових рішень. Проблемно-орієнтоване навчання логічно поєднується з *кейс-методом* (*case study method*), що базується на детальному аналізі реальних або змодельованих судових справ. Особливе значення цей метод має у контексті правової системи загального права, де судовий прецедент виступає основним джерелом права, а вміння інтерпретувати судові рішення є ключовою професійною компетентністю юриста.

Доповненням до аналітичних методів навчання виступає *сократичний метод* (*Socratic method*), який реалізується через діалог між викладачем і студентами на основі системи цілеспрямованих запитань. Така форма взаємодії сприяє розвитку критичного мислення, навичок усної аргументації та здатності до логічного обґрунтування правових позицій. У британській освітній традиції сократичний метод тісно пов'язаний із тьюторіальною системою навчання, що передбачає роботу в малих групах або індивідуальні заняття зі студентами. *Тьюторіали* забезпечують персоналізований підхід до

навчання, сприяють формуванню академічної культури, самостійності та дослідницьких умінь магістрів права.

Поряд із практично орієнтованими формами навчання значну роль у підготовці магістрів права відіграє *дослідницько-орієнтоване навчання* (*research-led teaching*), що передбачає залучення студентів до наукових досліджень, підготовки аналітичних есе, наукових оглядів і магістерських дисертацій. Цей метод сприяє розвитку навичок академічного письма, критичного аналізу наукових джерел і формування здатності до самостійної дослідницької діяльності, що є необхідною умовою підготовки висококваліфікованих правників.

Основні форми навчання магістрів права в університетах Великої Британії представлено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Форми навчання магістрів права в університетах Великої Британії

Форма навчання	Характеристика	Освітнє значення
Лекції	Систематизований виклад теоретичного матеріалу з ключових правових дисциплін; аналіз сучасних правових проблем.	Формування ґрунтовної теоретичної бази та цілісного розуміння галузевих правових концепцій.
Семінари	Обговорення проблемних питань у групах середнього розміру; аналіз судової практики, кейсів, нормативних актів.	Розвиток критичного мислення, аргументації та навичок професійної комунікації.
Тьюторіали (tutorials)	Робота у малих групах під керівництвом викладача; індивідуальний підхід; обговорення складних правових ситуацій.	Поглиблення аналітичних умінь, формування навичок практичного застосування норм права.
Змішане навчання (Blended learning)	Поєднання аудиторних занять із онлайн-компонентами через віртуальне середовище CampusMoodle.	Підвищення гнучкості навчання, розвиток цифрової компетентності та навичок самоорганізації.
Самостійна робота	Опрацювання джерел, підготовка письмових робіт, дисертації, дослідження тематичних матеріалів.	Формування академічної автономності та дослідницької компетентності.

Джерело: Robert Gordon University (2025a)

Магістерська програма *LLM/MSc «Construction Law and Arbitration»* у Robert Gordon University спрямована на формування у здобувачів комплексної системи знань, професійних умінь і навичок, необхідних для діяльності у сфері будівельного права та арбітражу. Освітній процес орієнтований на розвиток високого рівня правової культури, здатності до аналітичного мислення та ефективного вирішення спорів. У межах навчання студенти набувають здатності до підготовки арбітражних рішень, ідентифікації та оцінювання правових питань, що виникають із договірних відносин, а також поглиблюють знання з юридичної методології, правового мислення та механізмів альтернативного вирішення спорів. Значна увага приділяється формуванню здатності застосовувати правові принципи та концепції у різноманітних професійних ситуаціях із дотриманням етичних стандартів. Освітня програма забезпечує розвиток комунікативних, міжособистісних та універсальних компетентностей, що мають значення не лише для юридичної практики, а й для суміжних сфер професійної діяльності. Набуті знання та навички дозволяють випускникам ефективно ідентифікувати, аналізувати та вирішувати складні правові проблеми, здійснювати професійну діяльність у сфері права, арбітражу та будівельної індустрії, а також продовжувати навчання на докторському рівні.

Навчальний план програми відповідає вимогам магістерського рівня та узгоджується зі стандартами Шотландської рамки кваліфікацій (Scottish Credit and Qualifications Framework). Освітній процес побудований на поетапному формуванні предметних знань, інтелектуальних умінь та практичних компетентностей. Провідною методичною стратегією є поєднання теоретичної підготовки та практико-орієнтованого навчання. Для досягнення освітніх результатів застосовується комплексне поєднання форм і методів навчання: лекції, семінари, тьюторіали, практичні заняття, навчання в малих групах, студент-центроване навчання та самостійна робота.

Лекційні курси забезпечують систематизоване засвоєння знань із правових систем і методів, арбітражного законодавства, процедур вирішення

спорів, будівельних контрактів та комерційних аспектів діяльності. Семінари й онлайн-форуми спрямовані на поглиблення розуміння матеріалу шляхом обговорення, демонстрації та дебатів.

Важливим елементом є *моделювання* процедур арбітражу та ад'юдикації, що максимально наближене до реальної професійної практики. Студенти працюють у малих групах, аналізують позиції сторін конфлікту, здійснюють правову аргументацію та розробляють компромісні рішення. Такий підхід сприяє розвитку навичок переговорів, командної роботи, формування консенсусу та здатності оцінювати правову ситуацію з різних позицій.

У межах вивчення будівельного права студенти також опрацьовують практичні аспекти підготовки будівельних контрактів, що забезпечує інтеграцію правових знань із бізнес-контекстом.

На магістерському рівні особлива увага приділяється дослідницькій складовій: здобувачі заохочуються до аналізу правових або бізнес-проблем, пов'язаних із власною професійною діяльністю. Це забезпечує прикладну спрямованість навчання та його відповідність кар'єрним потребам студентів.

Освітня модель програми передбачає активну позицію студента. Здобувачі зобов'язані не лише засвоювати матеріал, представлений у лекціях, а й здійснювати поглиблене самостійне дослідження, опрацювання додаткових джерел та критичний аналіз правових проблем. Упродовж навчання студенти поступово переходять до більш автономної моделі навчальної діяльності, визначаючи власні освітні цілі, здійснюючи рефлексію щодо власного професійного розвитку та використовуючи ресурси університетської бібліотеки й електронних баз даних (Robert Gordon University, 2025a).

Розглянемо на прикладі магістерської програми права (LLM) в *City St George's, University of London* використання методі технологій навчання під час вивчення окремих дисциплін.

У межах дисципліни «*International Commercial Law*» реалізується кейс-орієнтований підхід до навчання. Студенти аналізують реальні комерційні контракти, зокрема із застосуванням положень Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (CISG), що забезпечує інтеграцію теоретичних знань із міжнародною торговельною практикою. Практичні завдання передбачають: підготовку письмових правових висновків (legal opinions); аналіз договірних положень та формулювання рекомендацій для клієнтів; участь у семінарських обговореннях альтернативних способів вирішення спорів. Зазначені методи сприяють розвитку критичного мислення, навичок правової аргументації та здатності застосовувати нормативні положення до складних комерційних ситуацій.

У межах курсу «*Dispute Resolution*» активно застосовуються рольові симуляції та навчальні судові процеси (moot courts). Студенти залучаються до моделювання процедур медіації, арбітражних слухань і переговорів, виконуючи ролі представників сторін або арбітрів. Навчальна діяльність включає: підготовку арбітражних меморандумів; усні виступи та процесуальні аргументації; отримання професійного зворотного зв'язку від викладачів-практиків. Такий формат забезпечує формування процесуальних навичок, удосконалення комунікативної компетентності та розвиток професійної впевненості у сфері вирішення спорів.

Дисципліна «*Human Rights Law*» реалізується переважно через семінарсько-дискусійну модель навчання. Студенти здійснюють аналіз міжнародних судових рішень та національних прецедентів, розглядають проблематику імплементації міжнародних стандартів захисту прав людини. Методи навчання включають: групові дискусії щодо сучасних викликів у сфері прав людини; підготовку кейс-аналізів та позиційних документів; виконання індивідуальних дослідницьких завдань. Зазначений підхід сприяє формуванню критичного світогляду, здатності до правового аналізу складних соціально-правових явищ та розвитку науково-дослідницьких умінь.

Дисципліна «*Legal Research Methods*» має дослідницько-орієнтований характер і поєднує академічне наставництво з практичним опануванням методології правових досліджень. Студенти працюють із професійними правовими базами даних (Westlaw, LexisNexis), готують огляди літератури та порівняльно-правові аналізи, формулюють дослідницькі питання й обґрунтовують методологію майбутньої дисертації. Семінари передбачають аналіз прикладів магістерських робіт та обговорення стандартів академічного письма. Такий підхід забезпечує формування дослідницької автономності та здатності до самостійного наукового пошуку.

Важливою складовою програми є клінічна юридична освіта та зовнішні стажування (Clinical Legal Education та Externships), які забезпечують безпосередній зв'язок навчання з професійною практикою. Студенти працюють із реальними клієнтами під керівництвом практикуючих юристів, готують правові консультації та процесуальні документи, а також аналізують практичні кейси. Така форма навчання спрямована на розвиток професійної етики, відповідальності, комунікативних навичок і соціальної орієнтації юриста (City St George's, University of London, 2025).

Отже, форми і методи навчання демонструють інтеграцію академічної ґрунтовності, практичної орієнтації та дослідницького підходу. Поєднання кейс-методу, рольових симуляцій, клінічної освіти та наукового наставництва забезпечує формування комплексної професійної компетентності, що відповідає сучасним вимогам юридичної практики та глобалізованого правового середовища.

У межах магістерської програми застосовується поєднання формувальної (formative) та підсумкової (summative) форм контролю, що забезпечує комплексний моніторинг навчальних досягнень здобувачів.

Формувальне оцінювання здійснюється безпосередньо в процесі викладання модулів і передбачає регулярне надання студентам зворотного зв'язку щодо результатів їхньої діяльності. Воно реалізується через виконання

тематичних завдань як індивідуального, так і групового характеру, що сприяє поступовому вдосконаленню професійних і академічних навичок.

Підсумкове оцінювання має варіативний характер і здійснюється у різних формах. У межах окремих модулів застосовується система безперервного оцінювання, тоді як інші передбачають виконання комплексної письмової роботи. Форми контролю включають есе, аналітичні звіти, кейс-стаді, вправи з підготовки арбітражного рішення, а також письмовий іспит (для окремих дисциплін). Оцінювання результатів навчання здійснюється переважно на основі виконання курсових завдань, які ґрунтуються на теоретичних дискусіях та/або аналізі практичних ситуацій.

Студенти повинні продемонструвати здатність застосовувати правові, економічні та політичні принципи, а також відповідні джерела права до конкретних професійних сценаріїв. Такий підхід дозволяє оцінити не лише рівень засвоєних знань, але й сформованість аналітичних умінь, практичних навичок та інтелектуальної спроможності.

З метою забезпечення збалансованого навантаження керівник програми розробляє семестровий графік оцінювання, що гарантує рівномірний розподіл контрольних заходів упродовж навчального періоду.

Команда управління програмою несе постійну відповідальність за впровадження інноваційних підходів до викладання та оцінювання. Вона здійснює моніторинг сучасних освітніх тенденцій і заохочує викладачів до вдосконалення методик навчання та форм контролю знань. Особлива увага приділяється створенню умов для розвитку універсальних (transferable) компетентностей, стимулюванню глибокого навчання (deep learning) та підвищенню професійної релевантності освітніх завдань.

Оцінювання на всіх етапах підготовки орієнтоване на практичні ситуації, з якими студенти можуть зіткнутися у професійній діяльності. Така модель забезпечує інтеграцію теоретичної підготовки з реальними викликами юридичної та арбітражної практики.

Автентичне оцінювання (authentic assessment) у юридичній освіті набуває дедалі більшого значення, оскільки сучасна правнича практика вимагає від студентів не лише теоретичних знань, а й здатності застосовувати їх у реальних або максимально наближених до реальних умовах. У контексті британських юридичних шкіл цей підхід стає ключовим інструментом підготовки компетентних майбутніх юристів, здатних аналізувати правові проблеми, вирішувати конфлікти та працювати в команді. Першим важливим аспектом автентичного оцінювання є розвиток довіри та чесності в навчальному процесі. Дослідники підкреслюють, що оцінювання повинно формувати у студентів відповідальне ставлення до навчання та професії, а також сприяти розвитку критичного мислення та правничої етики (McArthur, 2023; Ní Drisceoil, Wilson, Geach & Whittam, 2023).

Таким чином, автентичне оцінювання стає інструментом, який поєднує педагогічні цілі та професійні стандарти. Другим аспектом є інклюзія та соціальна справедливість, які передбачають враховування різноманітних потреб студентів, забезпечуючи доступність і справедливість оцінювання, а також дозволяє врахувати індивідуальні особливості та різні життєві обставини студентів. Це підкреслює необхідність створення гнучких моделей оцінювання, які враховують соціальний та культурний контекст учасників освітнього процесу. Третім ключовим напрямом є поєднання автентичності оцінювання та сучасних технологій, включно з генеративним штучним інтелектом. Структура завдань може або стимулювати, або мінімізувати ризики, пов'язані з використанням ШІ, і водночас сприяти глибшому навчанню та розвитку практичних навичок (Ní Drisceoil, 2024). Загалом, автентичне оцінювання в британських юридичних школах передбачає інтеграцію кількох ключових принципів: цінність оцінювання та його відповідність професійним навичкам, інклюзія студентів, соціальна відповідальність і використання технологій для підтримки навчального процесу. Такий підхід сприяє формуванню у студентів критичного мислення,

етичної свідомості та готовності до професійної діяльності у глобальному правничому середовищі.

Заслуговує на особливу увагу досвід упровадження опціональних форм оцінювання в освітній процес. Як зазначає Wilson (2024), надання студентам можливості обирати формат виконання завдань або способи демонстрації навчальних досягнень підвищує рівень доступності та інклюзивності оцінювання, створюючи рівні умови для здобувачів із різними освітніми потребами та індивідуальними стилями навчання. Запровадження опціональності в оцінюванні сприяє зростанню навчальної мотивації, розвитку автономії та підвищенню активності студентів у навчальному процесі. Крім того, такий підхід дозволяє викладачам більш гнучко враховувати індивідуальні обставини, академічний досвід і різноманітність студентської аудиторії, що відповідає сучасним принципам студенто-центрованого навчання (Wilson, 2024).

Британський досвід підготовки магістрів права репрезентує цілісну модель, у якій поєднуються класичний аналіз судової практики, активні методи навчання, автентичне оцінювання та технологічні інновації, що забезпечує формування конкурентоспроможних фахівців, здатних до ефективної юридичної діяльності на національному та міжнародному рівнях.

У дослідженні Wheate (2022) проаналізовано історичні передумови та сучасні підходи до викладання права. Авторка підкреслює, що традиційна модель юридичної освіти значною мірою сформувалася під впливом професійної підготовки XIX століття, зокрема ідей Christopher Columbus Langdell. Саме він наприкінці XIX ст. запропонував концепцію вивчення права через систематичний аналіз судових рішень, що зумовило становлення класичного «case method» – провідного підходу в правничих школах англо-американської традиції, зокрема у Великій Британії та Шотландії. Зазначена методика була спрямована на стандартизацію та академізацію підготовки юристів, замінивши попередню систему учнівства (apprenticeship). Водночас її зосередженість на доктринальному аналізі судової практики частково

відокремила навчальний процес від реальних умов професійної діяльності (Wheate, 2022).

Водночас дослідниця наголошує, що хоча «case method» відіграє важливу роль у формуванні аналітичного мислення та глибокого розуміння юридичних принципів, сучасні виклики вимагають розширення дидактичних підходів у правничій освіті. На її думку, викладання має виходити за межі виключно аналізу судових рішень, інтегруючи компоненти юридичної етики, практичний досвід, міждисциплінарні зв'язки, а також актуальні соціальні й технологічні контексти.

Отже, поряд із засвоєнням теоретичних знань студенти повинні формувати розуміння функціонування права в реальному середовищі – з урахуванням впливу бізнесу, технологій, публічного управління та морально-етичних дилем. Wheate застерігає від догматичного збереження історично сформованих моделей (зокрема сприйняття «case law» як єдиної основи навчання), оскільки вони можуть недостатньо готувати майбутніх правників до сучасної професійної практики, де ключовими є комунікативні навички, здатність до комплексного вирішення проблем і міждисциплінарна співпраця (Wheate, 2022).

Таким чином, аналіз різноманітних форм і методів навчання демонструє, що поєднання традиційних і активних педагогічних підходів є ключовим для підготовки магістрів права у Великій Британії, дозволяючи їм успішно інтегрувати академічні знання з практичною діяльністю та розвивати професійні компетентності для майбутньої кар'єри.

Висновки до другого розділу

Система вищої юридичної освіти Великої Британії активно реагує на сучасні виклики, зокрема цифровізацію, інтеграцію штучного інтелекту в освітній процес, підвищення вимог до академічної доброчесності, інклюзії та добробуту студентів, що робить її релевантною для порівняльно-педагогічних досліджень.

Професійна підготовка юристів у Великій Британії здійснюється в умовах поєднання державного та професійного регулювання. З одного боку, університети діють у межах загальнонаціональної системи забезпечення якості вищої освіти, що передбачає дотримання академічних стандартів, акредитаційних вимог і кваліфікаційних рамок. З іншого боку, доступ до юридичної професії визначається не лише наявністю академічного ступеня, а й відповідністю вимогам професійних регуляторів. Таке поєднання забезпечує баланс між автономією університетів у формуванні освітніх програм та необхідністю орієнтації на чітко визначені професійні стандарти. У результаті магістерські програми з права мають подвійний характер: вони виконують як освітню, так і професійно-підготовчу функцію.

Ключову роль у формуванні вимог до професійної підготовки юристів відіграють профільні професійні органи, зокрема «Solicitors Regulation Authority» (SRA) та «Bar Standards Board» (BSB). Саме ці інституції визначають стандарти професійної компетентності, формують зміст, структуру кваліфікаційних іспитів та умови доступу до правничої практики.

Сучасні магістерські програми активно реагують на виклики цифровізації, інтеграцію штучного інтелекту, підвищення вимог до академічної доброчесності, інклюзії та добробуту студентів. Співпраця університетів із професійними та галузевими консультативними радами забезпечує актуалізацію навчальних планів та впровадження практичних модулів, що відповідають потребам сучасного ринку юридичних послуг.

Магістерські програми юридичної освіти у Великій Британії орієнтовані насамперед на поглиблену спеціалізацію у визначених галузях права. Найбільш поширеними програмами ступеня «Master of Legislative Law» (LLM) є освітні траєкторії у сфері міжнародного права, прав людини, комерційного та торговельного права, права Європейського Союзу, екологічного права та інших спеціалізованих напрямів. Така галузева диференціація забезпечує формування профільних компетентностей і

відповідає потребам сучасного ринку юридичних послуг як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Магістерські програми з права вирізняються високою варіативністю, інноваційністю та орієнтацією на професійні інтереси студентів. Вони створюють умови для набуття глибоких спеціалізованих знань, практичних навичок і професійних компетентностей, необхідних для ефективної діяльності юристів у міжнародному, комерційному, технологічному та гуманітарному правовому середовищі. У поєднанні з розвиненою системою клінічної та практичної підготовки ці програми забезпечують всебічне професійне становлення майбутніх правників.

Британські університети реалізують інтегровані освітні програми, що поєднують підготовку на рівнях бакалавра та магістра права. Зазначені програми сприяють безперервності професійної освіти, розширюють кваліфікаційні можливості випускників і створюють умови для більш ранньої професійної орієнтації та спеціалізації. Впровадження подвійних і потрійних спеціалізацій, модульної структури та вибірових дисциплін забезпечує високий рівень гнучкості навчального процесу та інтеграцію знань із суміжних галузей, сприяючи формуванню міждисциплінарної компетентності. Такий підхід дозволяє майбутнім юристам розглядати складні правові конфлікти в цілісному контексті та застосовувати комплексні методи їхнього вирішення. Типологія та зміст магістерських програм у Великій Британії характеризуються інтеграцією академічної, практичної та дослідницької підготовки, що забезпечує всебічний розвиток фахівця та відповідає сучасним вимогам національної та міжнародної юридичної професії.

Практична спрямованість магістерських програм права реалізується через комплексну систему інтеграції теоретичної підготовки з безпосередньою професійною діяльністю. До ключових елементів належать юридичні клініки, стажування різної тривалості («placement years», «short-term placements», «vacation schemes»), участь у дослідницьких центрах, «guest lectures» та практичні воркшопи.

У рамках магістерських програм відбувається поступовий і цілеспрямований процес формування науково-дослідницької компетентності магістрів з права. Окрім навчальної діяльності студенти магістратури активно залучаються до наукової роботи у юридичній сфері, здійснюючи різні дослідження, готуючи публікації та беручи участь у наукових заходах. Ці особливості безпосередньо впливають на зміст і методи професійної підготовки магістрів права: значна увага приділяється аналізу судової практики, роботі з кейсами, формуванню навичок правового письма та усної аргументації.

Ефективність професійної підготовки магістрів права у британських університетах значною мірою визначається системним підбором та впровадженням таких форм, методів і освітніх технологій, які забезпечують не лише всебічне засвоєння спеціалізованих юридичних знань, умінь та навичок, а й сприяють розвитку інтелектуального потенціалу студентів, формуванню досвіду академічної та професійної взаємодії, а також готовності до самостійної правничої діяльності відповідно до обраної освітньої траєкторії.

Важливим аспектом є використання інноваційних технологій, таких як електронне навчання, інтерактивні опитування, онлайн-платформи для аналізу судових рішень та віртуальні навчальні середовища. Вони забезпечують гнучкість, інтерактивність та доступ до актуальної інформації, сприяють розвитку навичок самостійного дослідження.

Методична організація навчального процесу орієнтована на активне залучення студентів у пізнавальну діяльність, стимулює критичний аналіз правових проблем, розвиток навичок аргументації та прийняття обґрунтованих рішень у професійних ситуаціях.

Основні наукові результати розділу опубліковано в працях: Сутяга, 2026; 2025a; 2023a; 2025b; 2025c; 2023c.

РОЗДІЛ 3

ПОРІВНЯЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ПРАВА

В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ

3.1 Сучасні тенденції та стан підготовки майбутніх юристів в Україні

Світові тенденції розвитку юридичної освіти зумовлюють інтенсифікацію інтеграційних процесів у сфері юриспруденції та суттєво впливають на трансформацію змісту, організаційних форм і механізмів забезпечення якості професійної підготовки майбутніх правників. У сучасних умовах глобалізації освітнього простору відбувається активне формування єдиних підходів до розроблення стандартів юридичної освіти, удосконалення механізмів її якості, уніфікації та систематизації фахової правничої термінології, а також визначення пріоритетних напрямів наукових досліджень у галузі права. Водночас актуалізується необхідність розроблення міждисциплінарних освітніх програм, спрямованих на інтеграцію правничих знань із суміжними галузями, що сприяє формуванню комплексних професійних компетентностей майбутніх юристів. Важливим чинником модернізації системи юридичної освіти також виступає вдосконалення нормативно-правового забезпечення її функціонування та розвитку.

Трансформація стандартів і механізмів функціонування системи юридичної освіти обумовлює необхідність переосмислення концептуальних засад професійної підготовки юристів нової генерації. У цьому контексті забезпечення якості професійної підготовки правників розглядається як комплексний процес, що передбачає модернізацію змісту освітніх програм, упровадження інноваційних освітніх технологій, удосконалення управлінських механізмів у закладах вищої освіти, а також розширення міжнародної академічної взаємодії. Особливого значення набуває розвиток міжуніверситетської співпраці, академічної мобільності, оперативного обміну

інформаційними ресурсами та людським капіталом, що відповідає стратегічним орієнтирам модернізації європейського простору вищої освіти та узгоджується з основоположними принципами реалізації положень Болонського процесу.

Сучасні тенденції розвитку юридичної освіти в Україні характеризуються розширенням доступу до вищої освіти, активним зростанням кількості програм та спробами їх адаптації до європейських стандартів. Українська система підготовки правників представлена широкою мережею закладів вищої освіти: станом на 2023 р. 121 заклад вищої освіти (ЗВО) та структурних підрозділів здійснюють підготовку магістрів спеціальності 081 «Право» (205 програм) (див. таблиця 3.1). Загальна кількість студентів, що навчаються у сфері права, перевищує 100 000 осіб, серед яких близько 20 600 здобувачів здобувають ступінь магістра, а ще понад 1 000 здобувачів – ступінь магістра за спеціальністю 293 «Міжнародне право» (до 1,1 тис.). За даними аналітичних звітів, у 2023 р. кількість випускників магістратури за спеціальністю «Право» становила понад 7 500 осіб, що свідчить про високий рівень притоку кадрів у професійну сферу. У межах вітчизняних юридичних факультетів відбувається диференціація магістерських освітніх програм: поряд із загальноосвітніми траєкторіями, такими як «Право», «Правознавство», «Публічне право», «Приватне право», «Господарське та адміністративне право», «Міжнародне право» чи «Українське та європейське правознавство», дедалі ширше впроваджуються спеціалізації, пов'язані з інтелектуальною власністю, законодавчим процесом, правовим регулюванням у сфері бізнесу, а також спільні програми подвійних дипломів у співпраці з провідними закордонними університетами.

Топ-ЗВО України з юридичної освіти (магістратура): Київський національний університет імені Тараса Шевченка (КНУ) – стабільно займає перші місця в рейтингах, має високу репутацію та широкий вибір спеціалізацій; Національний університет «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА) – відомий високою якістю навчання та сучасними методами

викладання; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (НЮУ) (Харків) – провідний спеціалізований юридичний виш, який входить до міжнародних рейтингів, наприклад, QS World University Rankings; Львівський національний університет імені Івана Франка (ЛНУ) – один із найстаріших та найпрестижніших центрів юридичної освіти; Національний університет «Острозька академія» (НаУОА) – відомий своїми міцними традиціями та якісною підготовкою правників; Національний університет «Одеська юридична академія» (НУ ОЮА) – спеціалізований заклад з потужною матеріальною базою; Національний університет «Львівська політехніка» – пропонує якісну юридичну освіту з технічним та управлінським ухилом. (див. таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Рейтинг топ-ЗВО, що пропонують магістерські програми з юридичної освіти в Україні

Назва університету	Магістерська програма	Спеціалізації / особливості
Український католицький університет (UCU)	Право	Форма професійної підготовки з практичними дисциплінами, можливість проходження стажування і практики, частина курсів англійською мовою.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Інститут права)	Право; Україно-Європейські правничі студії; Інтелектуальна власність; Законодавча діяльність та нормопроєктування в Україні	Подвійна дипломна програма з Mykolas Romeris University (Ukrainian and European Legal Studies) англійською мовою.
Національний університет «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА)	Право	Програма з високою вибірковістю дисциплін, сертифікатні спеціалізації, активна участь у moot court і міжнародних мобільностях.
Львівський національний університет імені Івана Франка	Право	Класична магістерська програма з циклом професійних та наукових дисциплін.
Національний університет «Львівська політехніка»	Право	Програма магістра права з з технічним та управлінським ухилом
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	International Law (293 «Міжнародне право»)	Програма міжнародного права з акцентом на глобальні правові стандарти.
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого	Міжнародне публічне право; Право Європейського Союзу; Європейське та міжнародне бізнес-право / European and	Програми подвійних дипломів у партнерстві з закордонними ЗВО.

	International Business Law» спільно з Університетом Миколаса Ромеріса (Литва); «Європейське та міжнародне бізнес-право / European and International Business Law» спільно з Університетом Миколаса Ромеріса (Литва) та Університетом Савой Монблан (Франція).	
--	---	--

Академічний рейтинг ЗВО України, які здійснюють підготовку магістрів з права «Топ-200 Україна 2024» представлений у додатку ІІ. Аналіз більше 100 магістерських освітніх програм в галузі права різних закладів вищої освіти України дозволив виділити такі узагальнені напрями підготовки (спеціалізації): «Право»; «Правознавство»; «Публічне право»; «Приватне право»; «Цивільне право і процес»; «Адміністративна та цивільна юстиція»; «Правове забезпечення судової, прокурорсько-слідчої та адвокатської діяльності»; «Кримінальна юстиція»; «Приватна детективна діяльність»; «Правосуддя»; «Кримінально-правове та кримінологічне забезпечення судової, прокурорсько-слідчої та адвокатської діяльності»; «Інформаційне право та право інтелектуальної власності»; «Інтелектуальна власність»; «Фінансові розслідування»; «Фінансове право»; «Правове забезпечення фінансової безпеки держави»; «Медіація»; «Морське право»; «Правове забезпечення авіаційної діяльності»; «Правове забезпечення агробізнесу»; «Правове забезпечення митної безпеки»; «Захист прав людини у сфері будівництва і містобудування»; «Міжнародне комерційне право»; «Законодавча діяльність та нормопроекування в Україні»; «Правознавство та правозахисна діяльність».

До найбільш популярних спеціалізацій спеціальності «Право» магістерського рівня, запропонованих у ЗВО України, належать: «Право» (156 програм, 76%); «Правознавство» (11 програм, 5%); «Інформаційне право та інтелектуальна власність» (5 програм, 2,5%).

Динаміка розвитку юридичної освіти характеризується поступовим впровадженням європейських стандартів та вимог до практичної цінності

освіти; у науковій літературі підкреслюється необхідність комплексних реформ, спрямованих на інтеграцію практичної підготовки, розширення академічних компетентностей, удосконалення методик викладання та впровадження інноваційних підходів у навчальний процес.

У цьому контексті одним із напрямів модернізації є збільшення кількості магістерських програм, що орієнтовані не лише на традиційні галузі права, а й на міждисциплінарні, спеціалізовані напрями (наприклад, міжнародне право, комерційне право, право ЄС, адвокатська діяльність), що дозволяє здобувачам будувати індивідуалізовані освітні траєкторії відповідно до професійних інтересів. Водночас, низка викликів залишається актуальною: відсутність ефективної системи оцінювання якості магістерської підготовки, неврегульованість підготовки правників для правоохоронних структур та відсутність обґрунтованих критеріїв добору абітурієнтів.

Таким чином, сучасні тенденції розвитку юридичної освіти в Україні характеризуються зростанням кількості освітніх програм, активними спробами їх адаптації до міжнародних стандартів і водночас істотними проблемами у сфері якості викладання, практичної підготовки та відповідності ринку праці, що вимагає подальших цілеспрямованих реформ.

Горінов і Макарова (2025) зазначають, що реформування вищої юридичної освіти в Україні має здійснюватися на основі системного поєднання національних традицій правничої підготовки з європейськими стандартами якості, зокрема через запровадження єдиних підходів до доступу на професію, уніфікацію вимог до освітніх програм та посилення практичної складової навчання. На їхню думку, ключовими напрямами модернізації є стандартизація змісту підготовки майбутніх юристів, підвищення ролі Єдиного державного кваліфікаційного іспиту як інструменту зовнішнього контролю якості, а також обмеження формального розширення мережі правничих програм без належного кадрового та методичного забезпечення. Автори підкреслюють, що ефективність реформ залежить не лише від нормативних змін, а й від реальної інтеграції принципів верховенства права,

академічної доброчесності та практико-орієнтованого навчання у повсякденну освітню діяльність закладів вищої освіти. Авторами запропоновано диференціацію спеціальностей, модульний підхід та розширення спектру правничих програм, оскільки це відповідає міжнародним практикам (Горінов & Макарова, 2025).

Важливим етапом модернізації системи вищої юридичної освіти в Україні стало впровадження єдиних стандартизованих механізмів вступного оцінювання для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право». Зокрема, йдеться про запровадження Єдиного фахового вступного випробування (ЄФВВ) та Єдиного вступного іспиту (ЄВІ), які є складовими загальнонаціональної системи оцінювання знань вступників до магістратури. Упровадження зазначених інструментів спрямоване на формування прозорості, об'єктивної та стандартизованої процедури конкурсного відбору, що базується на оцінці рівня сформованості правничих компетентностей та загальної академічної підготовленості вступників.

Запровадження ЄФВВ та ЄВІ стало важливим кроком у напрямі підвищення якості підготовки майбутніх юристів та забезпечення єдиних вимог до вступу на магістерські освітні програми у сфері права. Відповідно до чинних нормативно-правових положень, вступ на магістратуру за спеціальністю 081 «Право» здійснюється виключно за результатами складання цих іспитів. Такий підхід забезпечує уніфікований механізм оцінювання знань вступників, мінімізує вплив суб'єктивних чинників під час відбору та створює рівні умови доступу до магістерської правничої освіти для випускників різних закладів вищої освіти.

Єдине фахове вступне випробування спрямоване на визначення рівня сформованості базових правничих знань та компетентностей, необхідних для продовження навчання на магістерському рівні. Структура тестування передбачає перевірку знань з основних галузей права, що становлять фундамент правничої підготовки. Натомість Єдиний вступний іспит

орієнтований на оцінювання загальноакадемічних компетентностей, зокрема рівня володіння іноземною мовою, що є необхідною передумовою інтеграції майбутніх фахівців у міжнародний науково-освітній простір та забезпечує можливість використання зарубіжних правових джерел, наукових досліджень і міжнародної правничої практики.

Важливість запровадження таких механізмів оцінювання зумовлена необхідністю підвищення стандартів професійної підготовки юристів в умовах реформування правничої освіти. Формування високопрофесійного юридичного середовища значною мірою залежить від якості відбору здобувачів освіти на етапі вступу до магістратури, оскільки саме цей рівень освіти орієнтований на поглиблення професійних компетентностей, розвиток аналітичного мислення та формування здатності до самостійної правничої діяльності.

Водночас аналіз результатів складання вступних випробувань свідчить про наявність певних проблемних аспектів, пов'язаних із рівнем підготовленості частини вступників до проходження стандартизованого тестування. Зокрема, спостерігається нерівномірність результатів складання ЄФВВ та ЄВІ, що може бути зумовлено різницею в рівні підготовки випускників різних закладів вищої освіти, відмінностями у змісті освітніх програм бакалаврського рівня, а також недостатнім рівнем сформованості окремих академічних і професійних компетентностей. У цьому контексті актуалізується необхідність подальшого вдосконалення механізмів вступного оцінювання, зокрема шляхом оптимізації структури тестових завдань, адаптації змісту тестування до сучасних потреб правничої практики, а також урахування різнорівневих підготовчих можливостей вступників. Важливим напрямом розвитку цієї системи є також удосконалення методик оцінювання професійних компетентностей майбутніх юристів, що дозволить підвищити валідність і надійність результатів тестування.

Отже, впровадження ЄФВВ та ЄВІ можна розглядати як важливий інструмент забезпечення якості юридичної освіти в Україні, спрямований на

формування ефективної системи відбору здобувачів магістерського рівня. Реалізація зазначених механізмів сприяє підвищенню об'єктивності оцінювання знань вступників, забезпечує єдині стандарти доступу до магістерської правничої освіти та створює передумови для подальшого вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх юристів.

Сучасна вища юридична освіта повинна бути зорієнтована на професійну підготовку студентів, що передбачає динамічну реакцію на потреби правничої професії. Важливим завданням вищих юридичних шкіл є моніторинг розвитку нових юридичних інститутів та механізмів, участь у законотворчих процесах, а також аналіз тенденцій розвитку національної правової доктрини. Отримані результати та зміни в правовій системі необхідно своєчасно інтегрувати у навчальні програми дисциплін, що дозволяє студентам формувати системне розуміння актуальних викликів та підготуватися до професійної діяльності після завершення навчання (Тацій, 2009).

Крім того, врахування міжнародного аспекту є невід'ємною складовою сучасної юридичної освіти. Україна, будучи активним учасником міжнародних процесів, стала учасницею понад 100 міжнародних та європейських конвенцій та протоколів, які набули чинності у національному законодавстві. Аналіз сучасних навчальних планів свідчить, що питання застосування міжнародних договорів та нормативних актів, які ратифіковані Верховною Радою і інтегровані у національне законодавство, приділяється недостатньо уваги, що вказує на потребу подальшого посилення міжнародного компоненту у підготовці майбутніх юристів (Чигрина, 2020).

Значущість правничої професії в сучасних умовах, особливо під час воєнного стану, суттєво зростає через появу нових комплексних викликів, які потребують не лише високого рівня професійної компетентності, а й глибокого розуміння державного та міжнародного права. Юристи відіграють ключову роль у забезпеченні верховенства права, захисті конституційних прав і свобод громадян, регулюванні правових наслідків збройного конфлікту, а

також у процесі адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів прав людини та норм гуманітарного права (Чигрина, 2020).

У цьому контексті професійна діяльність правників набуває стратегічного значення для розбудови правової держави та забезпечення законності. Окрім класичних функцій юридичної практики — підготовки правових документів, представництва в судових та адміністративних органах, консультування громадян і бізнесу – сучасні юристи виконують роль експертів у законотворчій діяльності, оцінюють правові ризики державних та приватних рішень, а також сприяють гармонізації національного законодавства з міжнародними нормами (Горінов & Макарова, 2025).

Особливу актуальність набуває підготовка юристів до дій у кризових умовах, коли від їхніх професійних рішень залежить реалізація принципів правової держави, ефективне функціонування органів влади, правовий супровід гуманітарних операцій та відновлення нормального правового порядку. Це зумовлює потребу у формуванні у майбутніх фахівців не лише фундаментальних правничих знань та аналітичних навичок, а й здатності комплексно вирішувати завдання, пов'язані із захистом прав людини, забезпеченням законності та стабільності суспільних інститутів в умовах кризових або воєнних обставин.

Для досягнення цієї мети сучасна юридична освіта має інтегрувати у навчальні програми такі елементи, як міжнародне гуманітарне право, кризовий правовий менеджмент, правове забезпечення національної безпеки та міждисциплінарні методи врегулювання конфліктів. Такий підхід сприяє формуванню високопрофесійного правового середовища та готовності юристів до виконання складних функцій як у національному, так і в міжнародному правовому контексті (Бостан, 2016).

Стан професійної підготовки магістрів права в Україні наразі характеризується низкою досягнень, водночас існують суттєві проблемні аспекти, що потребують системного вдосконалення. Сучасні магістерські програми юридичної освіти спрямовані на формування глибоких

спеціалізованих знань, розвитку аналітичних та дослідницьких навичок, здатності застосовувати право на практиці, однак рівень інтеграції теоретичної підготовки з професійною практикою залишається недостатньо високим. За результатами аналізу навчальних планів більшості українських закладів вищої освіти, спеціальність 081 «Право» забезпечує академічну фундаментальну базу, проте практичні компетентності студентів, особливо у сфері процесуальної роботи, правового консультування та професійної етики, формуються фрагментарно та часто залежать від ініціативи викладачів чи додаткових програм юридичних клінік (Горінов і Макарова, 2025).

Професійна компетентність магістрів права визначається комплексом знань, умінь і навичок, необхідних для здійснення самостійної юридичної діяльності у відповідності до обраної освітньої траєкторії та вимог професійних стандартів. До ключових компонентів компетентності належать:

1. Теоретичні знання – глибоке розуміння національного та міжнародного права, знання процедур правозастосування та правової доктрини.
2. Аналітичні навички – здатність проводити комплексний правовий аналіз, оцінювати ризики, розробляти правові позиції та пропозиції.
3. Практичні уміння – робота з процесуальними документами, підготовка юридичних висновків, участь у судових та арбітражних процесах, взаємодія з клієнтами та колегами.
4. Дослідницька компетентність – уміння формувати дослідницькі питання, проводити порівняльні та прикладні аналізи, готувати наукові публікації.
5. Професійна етика та комунікативні навички – усвідомлення етичних норм професії, здатність аргументовано комунікувати та працювати у команді.

Проте статистичні дані та результати внутрішніх моніторингів свідчать про недостатню практичну орієнтацію навчальних програм: за даними Міністерства освіти і науки України (2022), лише близько 40% магістерських

програм передбачають регулярну участь студентів у юридичних клініках або стажуваннях у правничих організаціях, а більшість дисциплін залишаються академічно орієнтованими. Це призводить до того, що магістри, хоч і мають ґрунтовні теоретичні знання, недостатньо підготовлені до безпосередньої професійної діяльності у реальних умовах юридичної практики. Серед проблемних аспектів підготовки також варто зазначити: фрагментарність формування практичних навичок, обмежену інтеграцію сучасних технологій та цифрових правових сервісів у навчальний процес, недостатній рівень міждисциплінарної підготовки та невідповідність деяких програм вимогам професійних органів щодо професійних компетентностей.

Таким чином, сучасний стан професійної підготовки магістрів права в Україні характеризується високим рівнем теоретичної підготовки, проте формування практичних компетентностей і професійної готовності до самостійної юридичної діяльності потребує системного підходу та впровадження інтегрованих моделей навчання, що поєднують академічну підготовку, клінічну практику, стажування та дослідницьку діяльність (Котикова, 2010; Кацавець, 2023).

Зазначимо, що професійна підготовка магістрів права (спеціальність 081 Право) регульована Стандартом вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 Право Стандарт вищої освіти України для магістерського рівня спеціальності 081 «Право» (Міністерство освіти і науки України, 2022) визначає комплексні вимоги до змісту, обсягу та результатів навчання, спрямованих на підготовку висококваліфікованих правників, здатних ефективно виконувати професійні функції у сучасних умовах. Документ закріплює ключові компетентності, які повинні бути сформовані у здобувачів магістерського рівня (Міністерство освіти і науки України, 2020).

Документ визначає структуру освітньої програми, яка включає як обов'язкові дисципліни фундаментальної та спеціалізованої підготовки, так і вибіркові модулі, що дозволяють здобувачу адаптувати освітню траєкторію до власних професійних інтересів. Особливу увагу приділено практичній

підготовці магістрів, включно з проходженням стажувань, юридичних клінік, воркшопів та участю у науково-дослідницьких проєктах. Використання цього стандарту як основи для організації магістерської підготовки забезпечує гармонійне поєднання фундаментальної теоретичної підготовки та практичних навичок, формування компетентного, етичного та адаптованого до сучасних викликів юриста, що відповідає вимогам національної та міжнародної правничої практики.

Мету освітньо-професійної програми «Право» за спеціальністю 081 «Право» у Хмельницькому національному університеті визначено як підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних як самостійно, так і в командній взаємодії реалізовувати сформовані у процесі навчання професійні компетентності, а також розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері права на основі глибокого розуміння природи та змісту ключових правових інститутів і усвідомлення меж правового регулювання різноманітних суспільних відносин (Додаток К).

Освітньо-професійна програма магістерського рівня підготовки у галузі права передбачає поглиблене засвоєння теоретичних знань та формування здатності до їх творчого й ефективного застосування у професійній діяльності. Особлива увага приділяється розвитку практикоорієнтованих навичок комплексного розв'язання юридичних проблем, що охоплюють як правове забезпечення господарської діяльності, так і ширший спектр правозахисної практики. Така спрямованість підготовки орієнтована на формування здатності майбутніх правників ефективно долати складні правові ситуації з дотриманням фундаментальних правових цінностей і принципів, передусім принципу верховенства права та забезпечення поваги до гідності людини.

Особливістю програми є гармонійне поєднання класичної фундаментальної підготовки майбутніх правників із практичною орієнтацією на потреби сучасної юридичної професії. Зокрема, це проявляється у кількох ключових аспектах:

1. Правове забезпечення діяльності різноманітних суб'єктів,

включаючи бізнес-структури, із інтеграцією відповідних освітніх компонентів та посиленою практичною підготовкою, що формує здатність студентів застосовувати знання у реальних професійних контекстах.

2. Формування соціально відповідальних фахівців, здатних спрямовувати діяльність на задоволення суспільних потреб, захист прав і свобод людини та утвердження верховенства права як ключового принципу демократичного правового суспільства.

3. Розвиток практичних навичок та усвідомлене розуміння механізмів функціонування правової системи, що забезпечує готовність майбутніх юристів до самостійного прийняття рішень у складних правових ситуаціях та підвищує їхню професійну мобільність у різних сферах правничої діяльності.

Таким чином, освітньо-професійна програма магістратури права спрямована не лише на накопичення теоретичних знань, а й на формування інтегрованої системи компетентностей, що забезпечує підготовку висококваліфікованих правників, здатних до комплексного, етичного та соціально відповідального виконання професійних функцій у сучасному правовому просторі.

У контексті модернізації правничої освіти України та її гармонізації з європейським освітнім простором особливої актуальності набуває системний аналіз магістерських освітніх програм зі спеціальності 081 «Право», що реалізуються у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (КНУ) як одному з провідних класичних університетів держави. Зазначений заклад вищої освіти акумулює потужні наукові школи, забезпечує багаторівневу підготовку правників та формує інституційні зразки організації магістерського рівня юридичної освіти.

Аналіз структури та змістового наповнення магістерських програм дозволяє простежити тенденції диференціації професійних траєкторій майбутніх правників, трансформацію методологічних засад їх підготовки, а також поєднання академічної традиції з актуальними викликами правового

розвитку та євроінтеграційними процесами.

Магістерська підготовка за спеціальністю 081 «Право» у КНУ ґрунтується на таких засадах:

1. Компетентнісний підхід, що передбачає орієнтацію освітнього процесу на формування інтегральних, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей відповідно до стандарту вищої освіти.
2. Дослідницька інтеграція, яка реалізується через обов'язкове виконання магістерської кваліфікаційної роботи як інструменту розвитку наукового мислення, аналітичних умінь і дослідницької автономії здобувача.
3. Варіативність і спеціалізація, що забезпечуються наявністю освітніх програм різного профілю та професійної спрямованості.
4. Європейська інтегрованість, яка проявляється в імплементації європейських стандартів права, урахуванні «*acquis communautaire*» та використанні міжнародного академічного досвіду.

Структурно магістерські програми відповідають моделі другого циклу вищої освіти й охоплюють обов'язкові освітні компоненти, вибірковий блок, практичну підготовку та виконання кваліфікаційної роботи обсягом 30 кредитів ECTS. Водночас їх змістове наповнення суттєво варіюється залежно від професійної орієнтації конкретної програми.

Класична освітньо-наукова програма «Право» репрезентує академічну модель магістерської підготовки. Її домінантою є фундаменталізація юридичних знань, поглиблене опрацювання галузевих дисциплін та формування здатності до наукової рефлексії правових явищ. Структурними характеристиками програми виступають: акцент на методології правових досліджень; системна підготовка до написання наукової роботи; залучення здобувачів до діяльності наукових шкіл і дослідницьких проєктів кафедр. Магістерська дисертація виконує не лише функцію підсумкового контролю, а й слугує механізмом формування дослідницької самостійності та академічної відповідальності. Випускники програми позиціонуються як юристи-аналітики та експерти з правових досліджень, здатні до подальшого навчання на рівні

доктора філософії.

Особливе місце серед магістерських програм посідає програма подвійного диплому «Україно-Європейські правничі студії», що реалізується у співпраці з Mykolas Romeris University (Литовська Республіка). Зазначена програма репрезентує інтеграційно-міжнародну модель підготовки, концептуально зорієнтовану на формування компетентностей у сфері права Європейського Союзу та міжнародного публічного права. Її ключовими ознаками є викладання англійською мовою, академічна мобільність здобувачів, спільне керівництво магістерською роботою та отримання подвійного диплома. Програма формує здатність функціонувати в міжнародному правовому середовищі, аналізувати процеси гармонізації законодавства та застосовувати європейські правові стандарти у національній практиці. Профіль випускника – міжнародний юрист, експерт з європейської інтеграції, фахівець у сфері прав людини.

Освітня програма «Інтелектуальна власність» відповідає потребам інноваційної економіки та цифрової трансформації суспільства і є прикладом галузево-прикладної моделі магістерської підготовки. Її зміст акцентований на вивченні авторського та патентного права, міжнародно-правових механізмів захисту прав інтелектуальної власності, укладенні ІТ-контрактів та правовому регулюванні цифрового середовища. Характерною рисою програми є практико-орієнтований характер підготовки, інтеграція кейс-методу та взаємодія з представниками бізнес-сектору. Випускники здобувають кваліфікацію юриста з інтелектуальної власності та орієнтовані на юридичний супровід інноваційних компаній.

Управлінсько-правову модель підготовки магістрів права реалізує програма «Законодавча діяльність та нормотворчий дизайн». Вона демонструє інтеграцію юридичної освіти з публічним управлінням та інструментами «policy-analysis». До основних змістових компонентів належать законодавча техніка, оцінка впливу нормативно-правових актів, аналіз державної політики та парламентські процедури. Практичний компонент передбачає стажування в

органах державної влади та участь у розробці проєктів нормативних актів. Профіль випускника – експерт з нормотворчості та фахівець з державної політики.

Узагальнений аналіз магістерських освітніх програм спеціальності 081 «Право» КНУ дозволяє виокремити чотири моделі магістерської підготовки:

- академічну (дослідницьку), орієнтовану на теоретичний та науковий розвиток;
- інтеграційну (міжнародну), спрямовану на європейський правовий простір;
- галузево-прикладну, зосереджену на конкретному секторі економіки;
- управлінсько-правову, що поєднує правничу освіту з інструментами публічної політики.

Таким чином, магістратура зі спеціальності 081 «Право» у КНУ характеризується варіативністю професійних траєкторій, гнучкістю освітніх моделей, збалансованістю теоретичної та практичної складових і чіткою орієнтацією на європейські стандарти правничої освіти. Це свідчить про системний характер трансформації магістерського рівня юридичної підготовки та його відповідність сучасним вимогам розвитку правової системи України.

Магістерські програми зі спеціальності 081 «Право» Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (НЮУ) репрезентують модель професійно поглибленої підготовки, що поєднує фундаментальність правничої традиції з чіткою галузевою диференціацією та практико-орієнтованою спрямованістю освітнього процесу (Додаток Л). Її структура відповідає загальним вимогам другого (магістерського) рівня вищої освіти та включає обов'язкові освітні компоненти, вибірковий блок дисциплін (систему мінорів), практичну підготовку та атестацію здобувачів, що передбачає виконання кваліфікаційної роботи.

Обов'язкові освітні компоненти спрямовані на поглиблення

доктринальних засад публічного і приватного права, осмислення сучасних тенденцій розвитку правової доктрини, аналіз судової практики, а також формування професійної відповідальності правника. Така структура змісту навчання забезпечує фундаментальність юридичної підготовки, водночас створюючи можливості для подальшої галузевої спеціалізації здобувачів.

На відміну від університетів класичного типу, у яких переважає академічно-дослідницька парадигма підготовки магістрів, у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого простежується більш виражена орієнтація на правозастосовну діяльність та професійну інтеграцію випускників у практичну сферу юридичної діяльності.

Визначальною особливістю магістерської підготовки в університеті є «система мінорів», яка забезпечує індивідуалізацію освітньої траєкторії здобувачів та галузеву диференціацію професійної підготовки. Аналіз змісту вибіркового блоків дозволяє виокремити кілька типологічних моделей магістерської підготовки. Зокрема, кримінально-правова (прокурорська) модель орієнтована на підготовку фахівців для системи кримінальної юстиції з акцентом на питання доказування, кримінально-правової кваліфікації та організації діяльності органів прокуратури. Міжнародно-європейська модель спрямована на формування компетентностей у сфері міжнародного публічного права, права міжнародних організацій та захисту прав людини, що відповідає сучасним інтеграційним процесам України. Юстиційно-адміністративна модель передбачає підготовку до професійної діяльності у сфері нотаріату, виконавчого провадження, міжнародного цивільного процесу та правового адміністрування. Корпоративно-бізнесова модель відображає сучасні тенденції розвитку економіки знань, цифровізації та фінансових технологій і охоплює такі напрями, як корпоративне право, регулювання FINTECH-сектору та IT-право.

Таким чином, магістерська програма університету демонструє галузеву-спеціалізований тип підготовки, що створює умови для професійної інтеграції випускників у конкретні сегменти правничої діяльності безпосередньо після

завершення навчання.

Важливою характеристикою освітньої програми є також посилення прикладного компоненту підготовки, що реалізується через моделювання професійних ситуацій, інтеграцію освітнього процесу з діяльністю органів державної влади, проходження стажувань у правничих інституціях, а також розвиток навичок правового аналізу реальних юридичних кейсів.

У цьому контексті магістерська підготовка у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого може бути визначена як професійно-інтеграційна модель юридичної освіти, що поєднує фундаментальну теоретичну підготовку з інтенсивним формуванням правозастосовних компетентностей. Окремим напрямом розвитку освітньої політики університету є впровадження програм подвійного дипломування у співпраці з Mykolas Romeris University (Литва). Реалізація таких програм сприяє академічній мобільності здобувачів, інтеграції у європейський правничий освітній простір та формуванню міжкультурної і міжнародно-правової компетентності. Наявність міжнародного компоненту підготовки підвищує конкурентоспроможність випускників та розширює можливості їх професійної реалізації.

Проведений аналіз магістерських програм класичних університетів та спеціалізованого галузевого закладу вищої освіти дозволяє зробити висновок, що модель класичного університету тяжіє до академічно-дослідницького типу підготовки, тоді як модель Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого репрезентує професійно-галузевий тип магістерської підготовки. Водночас обидві моделі демонструють орієнтацію на компетентнісний підхід та європейські освітні стандарти, хоча й відрізняються домінантами змістової організації освітніх програм.

Метою освітньої програми *«Право» Київського університету інтелектуальної власності та права та Національного університету «Одеська юридична академія»* є підготовка висококваліфікованих, соціально відповідальних фахівців у сфері права, здатних ефективно реагувати на

сучасні потреби ринку праці, суспільства та держави. Програма спрямована на формування компетентностей, необхідних для розв'язання складних правових завдань та проблем дослідницького або інноваційного характеру, що передбачають проведення наукових досліджень, впровадження інновацій та прийняття рішень в умовах невизначеності. Особлива увага приділяється підготовці юристів до захисту прав людини та основоположних свобод, утвердження принципів верховенства права, а також вихованню відданості професійній та людській гідності, справедливості, рівності, неупередженості, незалежності, співпереживанню та дотриманню високих етичних стандартів (Київський університет інтелектуальної власності та права, 2024).

Магістерські програми юридичного факультету *Українського католицького університету* спрямовані на формування високопрофесійних правників із поглибленою теоретичною підготовкою та розвиненими практичними компетентностями, що відповідають сучасним вимогам юридичної професії. Програми розроблені з урахуванням європейських стандартів юридичної освіти та інтегровані в міжнародні освітні контексти, що забезпечує академічну мобільність, інтернаціоналізацію навчального процесу та відповідність сучасним викликам правничої практики. Основою освітнього плану є поглиблене опанування фундаментальних правничих дисциплін (конституційне право, адміністративне право, міжнародне право, право ЄС тощо), інтегроване зі спеціалізованими модулями, що сприяють формуванню професійної експертизи в обраних галузях. (див. таблиця 3.2).

Програми передбачають активне поєднання традиційних академічних занять (лекції, семінари) та практичних компонентів, включно з юридичними клініками, стажуваннями, кейс-методами та міжнародними дослідницькими проєктами. Це забезпечує комплексну підготовку випускників, здатних ефективно функціонувати в професійних середовищах різного рівня – від державних і недержавних інституцій до міжнародних організацій та приватних юридичних практик. Загалом освітні програми юридичного факультету спрямовані на формування висококваліфікованого фахівця,

здатного критично мислити, адаптуватися до змін законодавства, діяти етично та ефективно у складних правових ситуаціях, що робить випускників конкурентоспроможними на національному та міжнародному ринках праці (Український Католицький університет, 2024).

Таблиця 3.2 – Зміст підготовки магістрів права юридичного факультету Українського католицького університету

Компонент програми	Зміст / модулі	Формування компетентностей	Практичні елементи
Фундаментальні правничі знання	Конституційне право, Адміністративне право, Цивільне право, Міжнародне право, Право ЄС	Аналітичне мислення, системний підхід, розуміння національної та міжнародної правової системи	Семінари, робота з кейсами, юридичні дослідження
Спеціалізовані модулі	Комерційне право, Інтелектуальна власність, Екологічне право, Міжнародний арбітраж	Професійна експертиза у вибраній галузі права, міждисциплінарні навички	Підготовка процесуальних документів, моделювання переговорів, кейс-методи
Дослідницька підготовка	Методологія наукових досліджень, Підготовка наукових публікацій	Науково-дослідницька компетентність, критичний аналіз, академічна аргументація	Підготовка магістерських проєктів (КР), участь у наукових конференціях, дослідницькі проєкти
Практична підготовка	Юридичні клініки, Стажування, Міжнародні проєкти	Практичні навички правозастосування, робота з клієнтами, етична та соціальна відповідальність	Консультації клієнтів, судові симуляції, міжнародні стажування
Міждисциплінарність та кар'єрна орієнтація	Бізнес-право, соціальні науки, правове регулювання технологій	Комплексне вирішення правових проблем, адаптація до змін, готовність до професійної діяльності	Практичні проєкти з бізнесом та громадськими організаціями, інтеграційні кейси
Етика та правова культура	Професійна етика, Основи верховенства права, Захист прав людини	Соціальна відповідальність, дотримання правових цінностей, професійна етика	Обговорення етичних кейсів, участь у правозахисних ініціативах

Поєднання класичної фундаментальної підготовки з практичною та дослідницькою складовими створює умови для цілісного професійного становлення магістра права, забезпечуючи його готовність до самостійної

правничої діяльності та адаптації до сучасних викликів юридичної професії.

3.2 Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права в університетах України та Великої Британії

Реформування системи ступеневої вищої освіти відповідно до європейських освітніх стандартів, обґрунтування її концептуальних засад та модернізація професійної підготовки на магістерському рівні в Україні набувають особливої актуальності в умовах трансформації освітнього простору. У цьому контексті актуалізується потреба у пошуку інноваційних і більш ефективних підходів до оновлення структури та змісту підготовки магістрів права, що зумовлено інтеграційними процесами розвитку сучасного суспільства та зростанням вимог до професійної компетентності правників. Водночас однією з актуальних проблем залишається невідповідність напрямів, обсягів і якості професійної підготовки реальним потребам ринку праці, а також недосконалість нормативно-правового забезпечення функціонування магістерської освіти. Зазначені чинники певною мірою стримують підвищення ефективності системи правничої освіти, впливають на рівень соціально-економічного розвитку держави та знижують конкурентоспроможність національної системи вищої освіти у міжнародному освітньому просторі. Крім того, дедалі більшої ваги набуває проблема узгодження суспільних очікувань щодо професійної діяльності правників із рівнем їхньої професійної підготовленості та результативністю практичної діяльності.

Інтеграція української системи освіти до світового освітнього простору зумовлює необхідність ґрунтовного наукового аналізу історичного розвитку та сучасного стану магістерської освіти у провідних країнах світу. Особливої уваги в цьому контексті заслуговує досвід високорозвинених держав, зокрема Великої Британії, де сформовано ефективну модель організації магістерської підготовки, що характеризується високим рівнем академічної автономії, інноваційністю освітніх програм та орієнтацією на потреби професійної практики. Об'єктивне

вивчення та узагальнення педагогічних досягнень зарубіжних країн може слугувати важливим джерелом для формування науково обґрунтованих підходів до розроблення нової стратегії розвитку національної системи магістерської освіти (Андрущук, 2006; Михайленко, 2011; Нагорна, 2020; Сутяга & Довгань, 2022).

З огляду на зазначене, доцільним є здійснення порівняльно-педагогічного аналізу особливостей професійної підготовки магістрів права в різних освітніх системах. Такий аналіз дозволяє виявити спільні та відмінні характеристики організації магістерської правничої освіти, визначити ефективні механізми її функціонування та окреслити можливості адаптації позитивного зарубіжного досвіду до умов національної освітньої системи. З метою комплексного дослідження зазначеної проблематики компаративний аналіз доцільно здійснювати за низкою взаємопов'язаних напрямів, зокрема нормативно-законодавчим, адміністративно-управлінським, соціально-економічним, системним, концептуальним та організаційно-педагогічним, що дозволяє забезпечити цілісне розуміння особливостей розвитку магістерської правничої освіти та визначити перспективні напрями її модернізації в Україні.

На нашу думку, зіставлення досвіду організації магістерської підготовки у Великій Британії з національними освітніми реаліями, а також наукове обґрунтування можливостей його адаптації до умов вітчизняної системи вищої освіти можуть сприяти розширенню наукового знання у сфері магістерської правничої освіти. Водночас таке порівняння створює підґрунтя для пошуку ефективних і конкурентоспроможних моделей підготовки магістрів права, підвищення якості професійної підготовки майбутніх правників та впровадження інноваційних педагогічних практик у освітній процес закладів вищої освіти України.

Вивчення наукової літератури та аналіз чинної нормативно-правової бази свідчать, що здійснення порівняльного аналізу систем магістерської освіти Великої Британії та України ускладнюється їхньою структурною різноплановістю, організаційною специфікою та відмінностями у підходах до

управління освітнім процесом. У зв'язку з цим осмислення британського досвіду та можливості його адаптації до українського освітнього середовища потребують урахування загальноєвропейських тенденцій розвитку вищої освіти та спрямування на вирішення актуальних проблем функціонування магістерської підготовки в Україні (Третько, 2013; 2014; Нагорна, 20202).

Одним із важливих напрямів порівняльного аналізу є особливості адміністративно-управлінської організації освітнього процесу. Суттєвою відмінністю між британською та українською моделями вищої освіти виступає рівень централізації управління. Система вищої освіти у Великій Британії характеризується високим ступенем децентралізації та значним рівнем академічної автономії університетів, що забезпечує закладам вищої освіти широкі можливості для самостійного визначення освітніх пріоритетів, формування змісту освітніх програм та впровадження інноваційних підходів до організації освітньої діяльності.

Водночас вітчизняна система вищої освіти традиційно функціонує в умовах більш централізованої моделі управління, у межах якої провідну роль відіграють державні інституції, відповідальні за нормативно-правове регулювання та контроль якості освітніх послуг. Така модель передбачає значний вплив держави на визначення освітніх стандартів, структуру освітніх програм та механізми забезпечення якості вищої освіти.

Водночас не можна однозначно стверджувати про беззаперечну перевагу однієї з цих моделей для розвитку національної системи освіти, оскільки кожна з них має як позитивні характеристики, так і певні обмеження. Так, децентралізація управління та академічна автономія закладів вищої освіти, з одного боку, стимулюють конкуренцію між університетами, сприяють оперативній адаптації освітніх програм до потреб ринку праці та підвищують гнучкість освітньої системи. Водночас надмірна автономізація може ускладнювати здійснення ефективного державного моніторингу якості освіти, розроблення єдиних освітніх стандартів та забезпечення узгодженості освітньої політики на загальнонаціональному рівні.

Централізований підхід до управління освітою, своєю чергою, забезпечує цілісність системи професійної підготовки магістрів права, уніфікацію вимог до організації освітнього процесу та єдність кваліфікаційних характеристик випускників. Проте жорстка система державного регулювання та стандартизації освітньої діяльності певною мірою обмежує можливості закладів вищої освіти щодо оперативного оновлення змісту освітніх програм, визначення пріоритетних напрямів освітньої діяльності, запровадження нових спеціалізацій або варіювання обсягів навчального навантаження відповідно до сучасних потреб професійного середовища.

Таким чином, порівняльний аналіз британської та української моделей дозволяє визначити потенційні напрями вдосконалення національної системи підготовки магістрів права, що передбачає поєднання переваг централізованого регулювання із розширенням академічної автономії закладів вищої освіти. Такий підхід може сприяти підвищенню ефективності функціонування магістерської правничої освіти та забезпеченню її відповідності сучасним вимогам розвитку суспільства і професійної правничої діяльності.

Розглядаючи нормативно-правове забезпечення професійної підготовки магістрів права, доцільно зосередити увагу на аналізі сукупності міжнародних, національних та інституційних нормативних документів, що регулюють функціонування системи вищої юридичної освіти. До провідних міжнародних актів, які окреслюють стратегічні орієнтири розвитку вищої освіти, належать «World Declaration on Higher Education for the Twenty First Century: Vision and Action» (1998), «Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region» (1997), а також «Key Competences for Lifelong Learning: European Reference Framework» (2007). Зазначені документи визначають загальні принципи модернізації системи вищої освіти, орієнтованої на забезпечення академічної мобільності, взаємного визнання кваліфікацій та формування ключових компетентностей упродовж життя.

Нормативно-правове регулювання професійної підготовки магістрів права на національному рівні здійснюється відповідно до законодавчих актів,

що визначають засади функціонування системи вищої освіти. У Великій Британії таким базовим документом є «Higher Education and Research Act» (2017), тоді як в Україні ключову роль відіграє Закон України «Про вищу освіту» (2014). Важливим інструментом забезпечення якості професійної підготовки правників є також галузеві освітні стандарти. Зокрема, в Україні діє «Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 081 «Право» (рівень магістра)», тоді як у Великій Британії аналогічну функцію виконує «Subject Benchmark Statement: Law» (2019), розроблений Національним агентством забезпечення якості вищої освіти («Quality Assurance Agency for Higher Education»).

Нормативну основу функціонування освітніх програм також доповнюють локальні нормативні акти університетів Великої Британії та України, які регламентують правила вступу на освітні програми, порядок присвоєння академічних кваліфікацій, процедури внутрішнього забезпечення якості освіти, а також структуру освітньо-професійних програм, модульні описи навчальних дисциплін і організацію освітнього процесу загалом.

Аналіз законодавчо-нормативного забезпечення сфери вищої освіти засвідчує, що українська освітня система характеризується більш розвиненою централізованою нормативною регламентацією організації освітнього процесу. Водночас у Великій Британії правове регулювання діяльності закладів вищої освіти здійснюється переважно на основі системи урядових законодавчих актів, серед яких провідне значення мають «Education Reform Act» (1988), «Further and Higher Education Act» (1992), «Higher Education Act» (2004), а також «Higher Education and Research Act» (2017).

Характерною особливістю британської моделі управління освітою є значна роль професійних організацій, асоціацій та університетських об'єднань у прийнятті рішень щодо діяльності закладів вищої освіти. Багато питань, пов'язаних із формуванням освітніх програм, визначенням академічних стандартів і організацією освітнього процесу, вирішуються на рівні професійних спільнот, університетських асоціацій або безпосередньо самими

зкладами вищої освіти. Важливу координаційну функцію у сфері формування освітньої політики, інтернаціоналізації та розвитку європейського виміру вищої освіти виконує відповідне управління, відповідальне за координацію європейської освітньої політики та міжнародної співпраці британських університетів.

Моніторинг і забезпечення якості юридичної освіти у Великій Британії здійснюються системою спеціалізованих інституцій, діяльність яких спрямована на підтримання академічних стандартів і ефективного функціонування сфери вищої освіти. До таких організацій належать: «Higher Education Funding Council for England», «Scottish Higher Education Funding Council» та «Higher Education Funding Council for Wales», які відповідають за фінансування закладів вищої освіти та здійснюють моніторинг ефективності використання ресурсів у сфері освітньої діяльності. Важливу роль у системі зовнішнього контролю якості виконує Quality Assurance Agency for Higher Education, що реалізує процедури оцінювання якості освітніх програм, розробляє національні академічні стандарти та формує рекомендації щодо вдосконалення освітнього процесу.

До інституцій, які беруть участь у формуванні механізмів оцінювання якості вищої освіти, також належать «Higher Education Quality Council та Quality Assurance Committee», діяльність яких спрямована на розроблення методологічних підходів до внутрішнього й зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності університетів.

Водночас вагомий внесок у підтримання високих академічних стандартів правничої освіти здійснюють професійні та наукові об'єднання. Зокрема, значну роль у координації діяльності юридичних факультетів відіграє «Committee of Heads of University Law Schools». Розвиток юридичної педагогіки та обмін науково-методичним досвідом забезпечують «Association of Law Teachers і Society of Legal Scholars». Крім того, підвищенню професійних стандартів у сфері правничої практики та альтернативного

вирішення спорів сприяє діяльність «Chartered Institute of Arbitrators», який здійснює підготовку та сертифікацію фахівців у галузі арбітражу й медіації.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення професійної підготовки магістрів права у Великій Британії та Україні характеризується різними підходами до регулювання освітнього процесу. Якщо для української системи освіти притаманна більш централізована модель управління, що забезпечує уніфікацію освітніх стандартів і вимог до підготовки фахівців, то британська модель базується на принципах академічної автономії, децентралізації та активної участі професійних організацій у формуванні стандартів юридичної освіти. Порівняльний аналіз цих підходів дозволяє визначити потенційні напрями вдосконалення національної системи магістерської підготовки правників з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду.

Слід зазначити, що заклади вищої освіти Великої Британії функціонують як автономні юридичні освітні інституції, які мають власні органи управління – ради або керівні органи, відповідальні за визначення стратегічних напрямів розвитку закладу, контроль його фінансової діяльності та забезпечення ефективного управління освітньою установою. Важливою особливістю британської системи вищої освіти є відсутність єдиної національної освітньої програми підготовки магістрів права для всіх університетів. Натомість заклади вищої освіти самостійно розробляють і реалізують освітні програми, що зумовлює значну різноманітність магістерських програм у галузі права – загалом у Великій Британії пропонується понад 575 програми відповідного рівня підготовки.

У таких умовах особливого значення набуває система забезпечення якості вищої освіти. Кожен заклад вищої освіти несе основну відповідальність за підтримання належного рівня якості освітнього процесу та відповідність академічних стандартів присвоєваних кваліфікацій. Контроль за дотриманням цих стандартів здійснюється незалежною інституцією – Агентством із забезпечення якості вищої освіти (Quality Assurance Agency for

Higher Education, QAA, 2004) діяльність якого спрямована на моніторинг та оцінювання академічної якості освітніх програм і стандартів підготовки фахівців у британських університетах.

Сучасна нормативно-правова база України у сфері регулювання вищої освіти також демонструє поступовий відхід від традиційно централізованої моделі управління освітньою системою та орієнтацію на впровадження принципів демократизації, академічної автономії, інтернаціоналізації та персоналізації освітнього процесу. Серед позитивних змін варто відзначити оновлення Національної рамки кваліфікацій, що сприяє узгодженню освітніх, освітньо-наукових і наукових ступенів відповідно до європейських підходів. Такі зміни, закріплені у відповідних нормативно-правових актах, зокрема у Законі України «Про вищу освіту», створюють передумови для більш активного залучення науково-педагогічних працівників українських закладів вищої освіти до міжнародного наукового співробітництва, а також сприяють формуванню сучасної наукової культури відповідно до європейських академічних цінностей.

Організація освітньої діяльності у закладах вищої освіти України здійснюється відповідно до Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», стандартів вищої освіти та інших нормативно-правових актів, що регламентують функціонування освітнього процесу. Освітні програми підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Право» розробляються на основі вимог Закону України «Про вищу освіту» (2014), положень Національної рамки кваліфікацій, затвердженої відповідними постановами Кабінету Міністрів України (Постанова Кабінету Міністрів України, 2020), Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти (2015), а також методичних рекомендацій щодо розроблення освітніх програм.

Важливим етапом модернізації системи вищої освіти України стало оновлення переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Зокрема, постановою Кабінету Міністрів

України було затверджено нову структуру галузей знань, відповідно до якої галузь знань 0304 «Право» та спеціальність 8.03040101 «Правознавство», що функціонували відповідно до попереднього переліку спеціальностей, були трансформовані у галузь знань 08 «Право» та спеціальність 081 «Право». Зазначені зміни сприяли гармонізації національної системи класифікації спеціальностей із європейськими підходами до структурування освітніх програм і стали одним із кроків у напрямі інтеграції української вищої освіти до європейського освітнього простору.

Практичний інтерес становить порівняльний аналіз структурно-змістових та організаційно-педагогічних засад підготовки майбутніх магістрів права в університетах України та Великої Британії, який свідчить про наявність як спільних, так і відмінних підходів до організації магістерської правничої освіти. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що на сучасному етапі розвитку систем вищої освіти обох країн провідною тенденцією є орієнтація на загальноєвропейські освітні стандарти, що передбачає модернізацію освітніх систем, реалізацію принципів Болонського процесу, а також необхідність оновлення цілей, змісту й організаційних форм професійної підготовки магістрів права (Вітвицька, 2004).

Спільною рисою розвитку магістерської освіти в Україні та Великій Британії є прагнення сформувати ефективну систему професійної підготовки, яка поєднує національні освітні традиції з вимогами європейської інтеграції та викликами глобалізованого суспільства. Такий підхід спрямований на підготовку конкурентоспроможного фахівця права нового покоління, здатного здійснювати професійну діяльність у складних умовах інформаційно-технологічного розвитку суспільства та функціонування сучасної ринкової економіки. У цьому контексті особливого значення набуває формування у майбутніх правників не лише ґрунтовних професійних знань, але й розвинених аналітичних, комунікативних та дослідницьких компетентностей.

Водночас у процесі створення освітньо-професійних програм і визначення змістової складової підготовки магістрів права британські

університети мають значно ширший рівень академічної автономії порівняно з українськими закладами вищої освіти. Самостійність у формуванні освітніх програм дозволяє університетам Великої Британії оперативно адаптувати зміст навчання до сучасних вимог юридичної практики та потреб ринку праці. Водночас сучасні інтеграційні процеси у європейському освітньому просторі демонструють доцільність певного узгодження та стандартизації освітніх програм з метою забезпечення їхньої порівнюваності та академічної мобільності здобувачів освіти.

Нормативні документи, що регламентують організацію освітнього процесу з підготовки магістрів права у Великій Британії, містять чітко визначені стратегічні цілі та завдання професійної підготовки (Characteristics Statement. Master's degree. 2020). Вони узгоджуються з рекомендаціями та вимогами відповідних професійних і освітніх інституцій, зокрема асоціацій університетів, організацій, що підтримують розвиток конкурентоспроможності освітніх програм, установ подальшої освіти, а також національних органів професійної сертифікації відповідно до чинних професійних стандартів. Така система взаємодії між освітніми установами та професійним середовищем сприяє своєчасному оновленню освітніх стандартів і програм підготовки фахівців відповідно до змін на ринку праці.

На відміну від британської системи, в Україні механізми оперативного оновлення освітніх стандартів і змісту професійної підготовки поки що функціонують недостатньо ефективно. Це певною мірою ускладнює швидку адаптацію освітніх програм до сучасних потреб юридичної практики та динамічних змін соціально-економічного середовища. У зв'язку з цим актуалізується необхідність подальшого вдосконалення механізмів оновлення освітніх стандартів, розширення академічної автономії закладів вищої освіти та посилення взаємодії між університетами й професійною правничою спільнотою з метою підвищення якості магістерської підготовки правників.

Окрім цього, вітчизняна система вищої освіти характеризується відносно низьким рівнем академічної мобільності студентів. Практика

засвідчує, що до магістратури здебільшого зараховуються випускники бакалаврських програм того самого закладу вищої освіти, у якому вони здобували попередній рівень освіти. Хоча чинне законодавство передбачає можливість вступу до магістратури випускників інших університетів, які мають диплом бакалавра відповідної галузі знань, фактична мобільність здобувачів між закладами вищої освіти залишається обмеженою. На відміну від цього, у Великій Британії магістерські освітні програми функціонують більш автономно щодо бакалаврських програм і передбачають навчання тривалістю один–два роки (у поодиноких випадках – три роки) для осіб, які вже здобули ступінь бакалавра. При цьому вступ на магістерські програми не завжди передбачає обов’язкову відповідність попередньої освітньої траєкторії спеціалізації магістерського навчання.

Отже, британська модель організації вступу на магістерські програми, зокрема у сфері права, суттєво відрізняється від української, яка характеризується більшою послідовністю освітньої траєкторії та жорсткішими вимогами до відповідності попереднього рівня освіти обраній спеціалізації.

Усі розглянуті вище чинники – особливості системи управління освітою, нормативно-правове забезпечення, а також рівень академічної мобільності студентів – мають безпосередній вплив на організацію професійної підготовки магістрів права у закладах вищої освіти України та Великої Британії. Саме вони визначають структуру освітніх програм, зміст підготовки майбутніх фахівців та характер взаємодії між освітнім середовищем і професійною практикою.

Суттєвою відмінністю між освітньо-професійними програмами підготовки магістрів права в Україні та Великій Британії є також рівень їх спеціалізації. У британській системі вищої освіти органічно поєднуються як широкопрофільні, так і вузькоспеціалізовані магістерські програми, що забезпечують підготовку фахівців у різних галузях права. Така диференціація освітніх програм дозволяє студентам обирати траєкторію професійного розвитку відповідно до власних інтересів і потреб ринку праці, що, у свою

чергу, сприяє формуванню висококваліфікованих фахівців у конкретних сферах правничої діяльності.

Важливо також відзначити, що Велика Британія єдина з країн, де студенти після успішного закінчення навчання мають можливість отримати академічний ступінь магістра права в галузі інформаційної безпеки. Також ЗВО Великої Британії мають велику кількість різних освітніх програм по законодавству в галузі інформаційної безпеки.

Для української вищої школи такі спеціалізації – явище нетипове, хоча кілька таких програм вже існує і у вітчизняних закладах освіти (НЮУ) («Право»; «Правознавство»; «Правове забезпечення судової, прокурорсько-слідчої та адвокатської діяльності»; «Фінансове право»; «Правове забезпечення бізнесу»; «Публічне право»; «Приватне право»; «Адміністративна та цивільна юстиція»).

Суттєвою відмінністю між британськими та українськими освітніми програмами підготовки магістрів права є особливості структурування навчального змісту. В Україні в освітніх програмах закладів вищої освіти, зокрема Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Львівського національного університету імені Івана Франка, навчальні плани традиційно передбачають чіткий поділ на цикл загальної підготовки та цикл фахової підготовки.

До циклу загальної підготовки, як правило, включаються такі навчальні дисципліни, як «Іноземна мова», «Інтелектуальна власність», «Методологія та організація наукових юридичних досліджень», «Професійна та корпоративна етика», «Філософія права». Зазначені освітні компоненти здебільшого спрямовані на поглиблення змісту підготовки, отриманої на попередньому (бакалаврському) рівні освіти, що, на нашу думку, лише частково відповідає концептуальним засадам магістерської освіти університетського типу,

орієнтованої передусім на розвиток дослідницьких і аналітичних компетентностей.

На нашу думку, формування загальних компетентностей, зокрема комунікативної, інформаційно-комунікаційної та дослідницької, доцільно інтегрувати безпосередньо у зміст дисциплін фахового спрямування. Такий підхід може бути реалізований шляхом виконання практико-орієнтованих завдань із використанням інформаційно-комунікаційних технологій, а також через проєктну діяльність, що передбачає взаємодію зі стейкхолдерами. Це, своєю чергою, сприятиме комплексному розвитку як професійних, так і трансверсальних компетентностей майбутніх магістрів права та підвищенню практичної спрямованості їхньої підготовки.

Статистичний аналіз освітніх можливостей підготовки магістрів права свідчить про значні відмінності у масштабах програм і закладів вищої освіти. В Україні підготовка магістрів права здійснюється у 121 закладі вищої освіти, які реалізують 205 освітньо-професійних та освітньо-наукових програм. У Великій Британії підготовка здійснюється у 163 університетах із 575 програмами магістерського рівня.

Щодо обсягу та тривалості навчальних програм, освітньо-професійна магістерська програма в українських ЗВО становить 90 кредитів ЄКТС, а освітньо-наукова програма – 120 кредитів, тривалість навчання зазвичай 1,5–2 роки. У Великій Британії обсяг магістерської програми визначається у 180 кредитах CATS, що еквівалентно 90 кредитам ECTS, а тривалість програм складає 1–2 роки. Таким чином, попри формальну еквівалентність кредитів, британські магістерські програми демонструють ширший вибір спеціалізацій та гнучкішу організацію навчального процесу, що відображає високий рівень академічної автономії та орієнтацію на інтеграцію навчання з професійною практикою.

Серед найкращих закладів вищої освіти України, що здійснюють підготовку магістрів права: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний університет «Києво-Могилянська академія»

(НаУКМА), Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (НЮУ) (Харків), Львівський національний університет імені Івана Франка (ЛНУ), Національний університет «Острозька академія» (НаУОА), Національний університет «Одеська юридична академія» (НУ ОЮА), Національний університет «Львівська політехніка».

До кращих Британських університетів, які готують магістрів з права можна віднести такі: Кембриджський університет, Оксфордський університет, Лондонська школа економіки та політичних наук, Університетський коледж Лондона, Единбурзький університет, Королівський коледж Лондона, Ноттингемський університет, Даремський університет, Університет Ессекса, Університет Лідса.

Для прикладу порівняльного аналізу зупинимося докладніше на програмах підготовки магістрів права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2025), Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (НЮУ) (Харків) (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2025), Лондонської школи економіки та політичних наук (The London School of Economics and Political Science, 2025) та Королівського коледжу Лондона (King's College London, 2025).

Магістерські програми з права Лондонської школи економіки та політичних наук та Королівського коледжу Лондона визнані Управлінням з регулювання діяльності адвокатів Solicitors Regulation Authority (SRA) та Радою стандартів адвокатури Bar Standards Board (BSB) уповноваженими надавати кваліфікаційні юридичні ступені (Qualifying Law Degrees (QLD)).

«Стандартний» ступінь у галузі права, також відомий як «кваліфікований ступінь у галузі права» в контексті юридичної освіти у Великій Британії вказує на програму, яка відповідає необхідним критеріям для того, щоб студент міг перейти до наступного етапу юридичної підготовки. У Великій Британії юридичний ступінь вважається кваліфікованим, якщо він дозволяє випускникам

перейти до подальших етапів юридичної освіти, таких як Курс професійної підготовки (Legal Practice Course – LPC) для майбутніх соліситорів або Курс професійної підготовки баристера (Bar Professional Training Course - BPTC) для тих, хто прагне стати адвокатами.

Відповідно до вимог Болонської декларації навчальний процес в університетах Великої Британії та України ґрунтується на кредитно-модульних засадах.

Особливістю освітньо-професійної програми «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти КНУ є практична спрямованість освітніх компонентів програми у поєднанні з поглибленим вивченням європейського цивілізаційного державно-правового надбання з акцентом на сучасній проблематиці реформування правової системи. Обсяг програми 90 кредитів ЄКТС, термін навчання 1,5 роки (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2025).

ОПП «Право» включає вивчення 24 академічних дисциплін, серед яких 15 обов'язкових дисциплін (модулів) обсягом 66 кредитів ЄКТС (73,3%), та 8 вибіркових дисциплін обсягом 24 кредити ЄКТС (26,7%). Серед дисциплін професійного спрямування, що мають нормативний характер, тобто є обов'язковими, виділяємо такі: «Проблеми теорії та філософії права», «Актуальні проблеми кримінального права і захист прав людини», «Актуальні проблеми адміністративного права і адміністративного судочинства», «Актуальні проблеми конституційного права та міжнародного публічного права», «Актуальні проблеми трудового права», «Міжнародне гуманітарне право», «Основи права ЄС», «Інтелектуальна власність», «Етичні вимоги юридичної професії», тощо.

Студенти можуть обирати вибіркові дисципліни з понад 30 вибіркових блоків, а саме: «Адвокатура», «Адміністративна юрисдикція», «Адміністративне право», «Виконавче право та процес», «Господарське право», «Правове забезпечення вирішення економічних спорів», «Екологічне та природоресурсне право», «Енергетичне право», «Земельне та аграрне

право», «Інтелектуальна власність», «Інформаційне право», «Історія права», «Конституційне право», «Контрактне право», «Корпоративне право», «Криміналістика», «Кримінальне право», «Кримінальне судочинство», «Нотаріат», «Податковий юрист», «Порівняльне правознавство», «Право соціального забезпечення», «Правове забезпечення організації праці», «Правовий бізнес консалтинг», «Право охорони здоров'я», «Приватне право», «Публічна адміністрація», «Теорія та філософія права», «Трудове право», «Фінансово-правовий радник», «Цивільне судочинство» та ін.

Особливістю освітньо-наукової програми КНУ «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти (120 кредитів, 2 роки) є поглиблене вивчення європейсько-цивілізаційного державно-правового надбання з акцентом на сучасній проблематиці розвитку правової системи її інтеграції до європейського правового простору, поглиблена база науково-дослідницької практики.

ОНП «Право» включає вивчення 27 академічних дисциплін, серед яких 19 обов'язкових дисциплін (модулів) обсягом 96 кредитів ЄКТС (80,0%), та 8 вибіркових дисциплін обсягом 24 кредити ЄКТС (20,0%). Серед дисциплін професійного спрямування, що вирізняють програму від ОПП «Право» виділяємо такі: «Методологія та організація юридичних досліджень» (3 кредити), «Професійна та корпоративна етика» (3 кредити), «Науково-дослідницька практика» (10 кредитів), «Кваліфікаційна робота магістра» (8 кредитів).

Атестація здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Право» здійснюється у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту для освітньо-професійних програм, а для освітньо-наукових програм передбачає складання єдиного державного кваліфікаційного іспиту та публічний захист кваліфікаційної роботи магістра.

Освітньо-професійна програма другого (магістерського) рівня вищої освіти за галуззю знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право», що реалізується у Національного юридичного університету імені Ярослава

Мудрого, має виразну академічну спрямованість. Її зміст орієнтований на забезпечення фундаментальної підготовки висококваліфікованих правників, які володіють системним розумінням теоретичних і практичних проблем публічного та приватного права, порівняльного правознавства, функціонування державної влади і місцевого самоврядування, а також професійної відповідальності юриста. Така підготовка спрямована на формування здатності випускників здійснювати ефективну професійну діяльність у різних сферах правничої практики. (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2025).

Обсяг освітньо-професійної програми становить 90 кредитів ЄКТС, при цьому не менше 50 % її загального обсягу спрямовано на забезпечення досягнення програмних результатів навчання за спеціальністю 081 «Право». Структура програми передбачає 16 обов'язкових освітніх компонентів загальним обсягом 62 кредити ЄКТС. До їх складу входять такі навчальні дисципліни, як «Публічне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці», «Приватне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці», «Порівняльне правознавство», «Державна влада та місцеве самоврядування: теорія і практика», «Професійна відповідальність правника», «Міжнародне екологічне право», «Міжнародне кримінальне право», «Проблеми правозастосування (професійно-практичні компетентності)» та інші.

Зазначені освітні компоненти спрямовані на формування у здобувачів системного розуміння сучасних правових доктрин, поглиблення теоретичних знань у ключових галузях права, а також розвиток професійно-практичних компетентностей, необхідних для ефективної правозастосовної діяльності.

Відповідно до академічних прав студент може обрати сім вибірових начальних дисциплін із запропонованого переліку загальним обсягом 28 кредитів відповідно до обраної спеціалізації (майно): «Прокуратура та кримінальна юстиція», «Корпоративний юрист», «Європейське та міжнародне

підприємницьке право», «Запобігання корупції», «Правове забезпечення органів юстиції» тощо.

Атестація випускників освітньо-професійної програми спеціальності 081 «Право» проводиться у формі ЄДКІ.

Особливістю магістерських програм з права у ЗВО України є обов'язковий блок дисциплін загальної підготовки (1-2 дисципліни для ОПП, та 2-3 дисципліни для ОНП) обсягом 4-6 та 4-12 кредитів відповідно, що забезпечують магістрам формування загальних компетентностей. Загальна кількість кредитів освітньо-професійної програми магістрів становить 90 (ОПП) та 120 (ОНП), з них 60-80 кредитів на вивчення обов'язкових модулів 24-28 кредитів – вибірових модулів, 20 кредитів науково-виробнича практика 10 кредитів науково-дослідницька практика (ОНП) і 8-10 кредитів на написання кваліфікаційної роботи магістра.

Програма підготовки магістрів з права (LLM, Master of Laws) Лондонської школи економіки та політичних наук (The London School of Economics and Political Science, 2025) містить лише 8 обов'язкових дисциплін (120 кредитів) з таких спеціалізацій: «Корпоративне та комерційне право», «Конкуренція та інновації», «Кримінальне право та правосуддя», «Вирішення спорів», «Європейське, порівняльне та транснаціональне право», «Фінансове право та регулювання», «Право прав людини», «Міжнародне комерційне право», «ІТ та прав даних», «Право, політика та соціальні зміни», «Публічне міжнародне право», «Публічне право» та «Податкове законодавство». Одним із цих восьми напівблоків буде обов'язковий курс з юридичних досліджень і академічних навичок («legal research and writing skills»), який оцінюватиметься за допомогою незалежної дослідницької дисертації обсягом 10 000 слів (60 кредитів). Залежно від наявності та відповідних передумов, студенти можуть обрати до двох дисциплін з інших магістерських програм школи замість курсів, які пропонує Юридична школа LSE.

Магістерська програма магістр права «Master of Laws LLM» Королівського коледжу Лондона (King's College London, 2025) пропонує вибір

із дев'яти спеціалізацій або загальної кваліфікації LLM, а саме: «Конкурентне право», «Європейське право», «Право інтелектуальної власності та інформації», «Міжнародне комерційне право», «Міжнародне фінансове право», «Міжнародне вирішення спорів», «Міжнародне податкове право», «Право і технології», «Транснаціональне право».

Студенти обирають щонайменше 120-135 кредитів (6-8 дисциплін) з переліку модулів спеціалізації та виконати магістерську дисертацію обсягом 45-60 кредитів. До прикладу спеціалізація з конкурентного права включає такі модулі: «Контроль за конкуренцією та процедура» (15 кредитів); Інтелектуальна власність та медіаіндустрія (15 кредитів); «Конкурентне право в цифровій економіці» (15 кредитів); «Економіка конкурентного права» (30 кредитів); «Право Європейського Союзу щодо конкурентної конкуренції» (30 кредитів); «Контроль субсидій і політика: ЄС і глобальний вимір» (15 кредитів); «Право та політика економічного регулювання» (15 кредитів); «Британське конкурентне право» (15 кредитів); «Антимонопольне законодавство США» (15 кредитів). Студенти, які обирають «General LLM», можуть вільно обирати модулі з будь-якої спеціалізації.

Програма LLM розроблена як для недавніх випускників юридичних факультетів, так і для досвідчених фахівців. Програма дозволяє поглибити та розширити знання права як академічної дисципліни, а також сприяє професійному розвитку, покращуючи навички розв'язання проблем у транснаціональному контексті. Вона створена для максимального розкриття інтелектуального потенціалу студентів.

Загальна кількість кредитів магістерських програми Master of Laws (LLM) становить 180 кредитів CATS (Credit Accumulation and Transfer Scheme/System), що відповідає 90 кредитам ECTS (King's College London, 2025). З них – 120/60 кредитів на вивчення обов'язкових модулів та модулів спеціалізацій і 60/30 кредитів на написання магістерської дисертації.

У сучасній системі вищої освіти одним із важливих інструментів забезпечення індивідуалізації освітньої траєкторії студентів є вибірковий

компонент освітніх програм. У магістерських програмах вибіркові дисципліни виконують функцію поглиблення професійної спеціалізації, розвитку міждисциплінарних компетентностей та формування індивідуального профілю підготовки юриста.

У країнах Європейського простору вищої освіти структура магістерських програм визначається принципами Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS), що передбачає чітке співвідношення обов'язкових і вибіркових компонентів навчального плану. Однак конкретна частка вибіркових дисциплін суттєво відрізняється залежно від національної моделі вищої освіти. Найбільш показовими у цьому контексті є системи України та Великої Британії, які демонструють різні підходи до організації магістерської юридичної освіти.

В Україні структура освітніх програм магістратури регламентується Законом України «Про вищу освіту», стандартами вищої освіти та внутрішніми положеннями університетів. Згідно з сучасними вимогами, освітня програма повинна містити обов'язкову та вибіркову частини, причому студентам гарантується право формувати індивідуальну освітню траєкторію.

У більшості магістерських програм права українських університетів загальний обсяг програми становить 90–120 кредитів ECTS, що відповідає тривалості навчання 1,5–2 роки. У структурі цих програм вибірковий компонент зазвичай становить приблизно 25 % загального обсягу навчального плану.

Зазвичай студенти магістратури обирають 3–5 вибіркових дисциплін, які можуть належати до кількох блоків: галузеві юридичні дисципліни; міжгалузеві курси; дисципліни професійної спеціалізації. Наприклад, у магістерських програмах права українських університетів можуть пропонуватися такі вибіркові курси: міжнародний комерційний арбітраж; правове регулювання цифрової економіки; медичне право; фінансове право Європейського Союзу; юридична відповідальність у сфері публічного управління.

У багатьох університетах застосовується блокова система вибору, коли студент обирає одну дисципліну з кількох запропонованих альтернатив. Такий підхід певною мірою обмежує академічну свободу студентів, оскільки фактична кількість доступних варіантів вибору часто є відносно невеликою.

Водночас у сучасних освітніх реформах української вищої освіти спостерігається тенденція до розширення вибіркового компоненту, що пов'язано з необхідністю адаптації освітніх програм до стандартів Європейського простору вищої освіти.

На відміну від української моделі, магістерські програми права у Великій Британії характеризуються значно більшою гнучкістю. Типовою є структура програм Master of Laws (LLM), які мають загальний обсяг 180 кредитів і складаються з навчальних модулів та дослідницького проєкту або дисертації. Як правило, структура британських програм LLM включає 120 кредитів навчальних модулів та 60 кредитів магістерської дисертації. Навчальні модулі поділяються на обов'язкові (core) та вибіркові (optional), причому студенти мають значну свободу у формуванні власного навчального плану.

Типова структура магістерської програми права у Великій Британії: обов'язкові модулі – 10-30%, Вибіркові модулі – 40-60%, Магістерська дисертація – 30-35%.

У деяких університетах частка вибірових модулів може бути ще більшою. Наприклад, у ряді програм LLM студенти повинні набрати 120–135 кредитів з вибірових модулів, обираючи їх із широкого переліку дисциплін.

Магістерська програма Master of Laws (LLM) у King's College London реалізується в межах The Dickson Poon School of Law і характеризується високим рівнем академічної гнучкості. Студенти формують індивідуальну освітню траєкторію, обираючи дисципліни з різних спеціалізованих напрямів (pathways). Загальний обсяг програми становить 180 кредитів, з яких значна частина припадає на вибіркові модулі (120-135 кредитів) (King's College London, 2025).

Магістерська програма Master of Laws (LLM) у London School of Economics and Political Science характеризується високим рівнем академічної гнучкості та широким спектром вибіркових дисциплін. Особливістю програми є те, що більшість навчальних модулів студент обирає самостійно відповідно до власної спеціалізації або наукових інтересів. У структурі LLM передбачено поєднання одного обов'язкового курсу (дослідницькі та академічні навички) – 20-25% та значної кількості (4-8) вибіркових курсів (optional courses) – 60-80%. (The London School of Economics and Political Science, 2025). Таким чином, вибірковий компонент фактично становить основу навчальної програми, оскільки більшість модулів студенти формують самостійно.

Нижче подано порівняльну таблицю реальних магістерських програм права (LLM) провідних університетів Великої Британії із орієнтовною кількістю вибіркових модулів та структурою вибору. Таблиця базується на офіційних навчальних планах та описах програм університетів (див. таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Магістерські програми права (LLM) у провідних університетах Великої Британії та кількість вибіркових модулів

Університет	Програма	Загальний обсяг	Кількість elective modules	Частка вибіркових модулів	Особливості структури
University of Oxford	Magister Juris / BCL	180 credits	3–4 модулі	≈60–70 %	студенти формують програму з широкого каталогу спеціалізованих курсів
University College London	LLM	180 credits	4 модулі	≈55–65 %	обов'язкове дослідницьке есе (45 credits) + модулі зі спеціалізації
London School of Economics	LLM	180 credits	3–4 модулі	≈60–75 %	один курс з академічних навичок + вибір із понад 60 курсів
King's College London	LLM	180 credits	4 модулі	≈65–75 %	8–9 спеціалізацій, більшість курсів вибіркові
University of Manchester	LLM	180 credits	4–6 модулів	≈60 %	широкий вибір модулів з міжнародного, комерційного та фінансового права

University of Bristol	LLM	180 credits	4 модулі	≈55–65 %	модулі по 30 credits + дисертація
Queen Mary University of London	LLM	180 credits	6–8 модулів	≈50–60 %	студенти обирають значну частину курсів із каталогу вибірових модулів

Порівняльний аналіз показує, що вибіровий компонент магістерських програм права у Великій Британії є значно ширшим і більш гнучким, ніж в Україні. Британські програми LLM характеризуються високою часткою вибірових модулів (40–60 %) та забезпечують значно вищий рівень академічної гнучкості та індивідуалізації навчання.

У контексті інтеграції України до Європейського простору вищої освіти доцільним є поступове розширення вибірового компоненту магістерських програм права, що сприятиме формуванню індивідуальних освітніх траєкторій та підвищенню конкурентоспроможності юридичної освіти.

Однією з важливих характеристик організації освітнього процесу у магістратурі є співвідношення аудиторної та самостійної навчальної діяльності студентів. У сучасному європейському освітньому просторі ця проблема розглядається у контексті компетентнісного підходу, академічної автономії університетів та розвитку дослідницьких навичок здобувачів освіти. Порівняльний аналіз систем вищої освіти України та Великої Британії демонструє суттєві відмінності у структурі тижневого навчального навантаження магістрантів, що зумовлено різними педагогічними традиціями та моделями організації освітнього процесу.

В Україні організація навчального навантаження студентів магістратури регламентується національними нормативними документами, зокрема Законом України «Про вищу освіту», рекомендаціями Міністерства освіти і науки України щодо розроблення освітніх програм та внутрішніми положеннями закладів вищої освіти. Відповідно до принципів Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS), один кредит відповідає приблизно 30 годинам загального навчального навантаження студента. Річний обсяг

навчального навантаження становить 60 кредитів, що еквівалентно приблизно 1800 годинам роботи студента.

У структурі цього навантаження аудиторна робота становить відносно значну частку. У більшості українських університетів типовий обсяг аудиторних занять у магістратурі складає приблизно 16–18 годин на тиждень, хоча у деяких освітніх програмах він може досягати 18–22 годин. До аудиторних занять належать лекції, семінарські, практичні та лабораторні заняття, а також консультації викладачів. Решта часу відводиться на самостійну роботу студентів, яка включає підготовку до занять, опрацювання наукової літератури, виконання індивідуальних завдань, написання рефератів, курсових робіт і магістерської кваліфікаційної роботи.

Традиційно в українській моделі вищої освіти аудиторна складова відіграє провідну роль у навчальному процесі. Лекційно-семінарська система передбачає значну кількість контактних занять між викладачем і студентами, під час яких здійснюється передача знань, обговорення теоретичних положень та формування професійних компетентностей. Такий підхід історично сформувався у межах класичної університетської традиції та тривалий час забезпечував системність і фундаментальність підготовки фахівців.

На відміну від української системи, у Великій Британії організація навчального процесу у магістратурі характеризується значно меншою кількістю аудиторних занять та більшою часткою самостійної навчально-дослідницької діяльності студентів. Британські університети мають високий рівень академічної автономії, тому конкретний обсяг контактних годин визначається кожною освітньою програмою. Водночас аналіз навчальних планів магістерських програм провідних університетів Великої Британії свідчить, що типовий обсяг аудиторного навантаження становить приблизно 4–10 годин на тиждень, інколи до 10–15 годин залежно від специфіки програми.

Контактні заняття у британських університетах зазвичай представлені лекціями, семінарами, «tutorial»-заняттями, воркшопами та консультаціями.

Важливою особливістю є те, що значна частина навчання організовується у формі «independent study» – самостійного опрацювання матеріалів, виконання дослідницьких завдань, підготовки есе, аналітичних звітів та наукових проєктів. Загальне тижневе навчальне навантаження студента магістратури у Великій Британії зазвичай становить близько 40 годин, з яких лише незначна частина припадає на контактні заняття з викладачем, тоді як основний час відводиться на індивідуальну навчальну діяльність (Сутяга, 2026).

Такий підхід зумовлений орієнтацією британської системи вищої освіти на розвиток критичного мислення, дослідницьких компетентностей та академічної автономії студентів. Самостійна робота розглядається як ключовий інструмент формування здатності до аналізу наукових джерел, проведення досліджень і вироблення власних аргументованих позицій. Особливу роль у магістерських програмах відіграє підготовка магістерської дисертації (dissertation), яка передбачає тривалий період самостійного дослідження під науковим керівництвом викладача (Сутяга, 2023b).

Порівняльний аналіз свідчить, що головна відмінність між системами полягає у співвідношенні контактного та самостійного навчання. Якщо в українських університетах аудиторна робота становить приблизно 30–35 % загального навчального часу, то у британських магістерських програмах її частка значно нижча і становить приблизно 10–25 %. Відповідно, у Великій Британії значно більша увага приділяється самостійній навчально-дослідницькій діяльності студентів.

Ці відмінності пояснюються також різними освітніми традиціями. Українська система вищої освіти історично орієнтувалася на систематичну аудиторну роботу під керівництвом викладача, що забезпечувало чітку структуру навчального процесу та послідовне засвоєння теоретичних знань. Натомість британська модель університетської освіти базується на принципах академічної свободи та відповідальності студента за власну освітню траєкторію. У такій моделі викладач виконує переважно роль наставника і

консультанта, тоді як основна частина навчання відбувається через самостійне опрацювання матеріалу та дослідницьку діяльність.

Водночас у контексті інтеграції України до Європейського простору вищої освіти спостерігається поступова трансформація організації освітнього процесу. Сучасні освітні програми дедалі більше орієнтуються на збільшення частки самостійної роботи студентів, використання цифрових навчальних платформ, проєктного навчання та дослідницьких методів. Це сприяє формуванню у магістрантів навичок самоменеджменту, академічної автономії та відповідальності за результати власної навчальної діяльності.

Важливим компонентом професійної підготовки магістрів права в Великій Британії та Україні є практична підготовка.

Практична підготовка є важливим елементом професійної підготовки юристів, оскільки забезпечує формування здатності застосовувати теоретичні правові знання у реальних професійних ситуаціях. У сучасних умовах розвитку юридичної освіти практична складова навчання набуває особливого значення, оскільки професійна діяльність юриста потребує не лише ґрунтовних теоретичних знань, а й високого рівня розвитку практичних компетентностей: правового аналізу, юридичного письма, ведення переговорів, представництва інтересів клієнтів та роботи з юридичною документацією (Сутяга, 2025а).

У країнах Європейського простору вищої освіти практична підготовка студентів магістерських програм права організовується відповідно до принципів компетентнісного підходу, який передбачає інтеграцію теоретичного навчання і практичного досвіду. Разом з тим, моделі організації практичної підготовки в різних країнах мають певні відмінності, що зумовлено історичними традиціями юридичної освіти, особливостями національних правових систем та вимогами професійних стандартів.

Особливо показовим є порівняння систем практичної підготовки юристів в Україні та Великій Британії, які демонструють різні підходи до інтеграції практичного компоненту в освітній процес.

В Україні практична підготовка студентів магістерських програм права регламентується Законом України «Про вищу освіту», стандартами вищої освіти та освітньо-професійними програмами університетів. У структурі магістерської підготовки практична складова реалізується через кілька основних форм навчальної діяльності. Основною формою практичної підготовки магістрів права є проходження студентами виробничої або переддипломної практики у державних органах, юридичних установах та організаціях. Базами практики можуть бути: суди; органи прокуратури; адвокатські об'єднання; нотаріальні контори; органи державної влади та місцевого самоврядування; юридичні відділи підприємств. Тривалість практики зазвичай становить 4–6 тижнів. Під час проходження практики студенти ознайомлюються з діяльністю юридичних установ, аналізують судову практику, готують проекти процесуальних документів, беруть участь у підготовці правових висновків.

Слід зазначити, що обсяг кредитів та терміни, які виділяються на практику, як в у Великій Британії так і в Україні, суттєво варіює від університету до університету. У Великій Британії терміни та обсяг практики магістрів права інтегровані у виконання магістерського проекту і окремо не плануються, а в Україні – від 8 до 21 кредитів ЄКТС.

Практична складова юридичної освіти у Великій Британії чітко інтегрована в зміст магістерських програм підготовки юристів (Master of Laws, LL.M), які вирізняються високим ступенем професіоналізації та орієнтацією на сучасні вимоги правничої професії. Однією з важливих особливостей є цільова спрямованість програм на формування професійних компетентностей, які відповідають вимогам екзаменаційних стандартів «Solicitors Qualifying Examination» (SQE) та «Bar Training Course». Характерною рисою британських магістерських програм є також активна співпраця з юридичною індустрією, що забезпечується через професійні тренінги, «guest lectures» від партнерів провідних фірм, участь студентів у moot competitions, юридичних форумах та кар'єрних заходах. Багато

університетів пропонують елементи стажувань («placement opportunities») або виконання практичного проєкту («legal practice project») замість традиційної дисертації (Сутяга, 2025а).

Університети Великої Британії активно інтегрують у структуру магістерських програм юридичні стажування, що виконують роль мосту між академічною підготовкою та професійною діяльністю. Формати та тривалість стажувань відрізняються залежно від програми й університету, однак їх єднає практико-орієнтований характер та участь студентів у реальній роботі правничих інституцій.

Практична підготовка магістрів права в британських та українських закладах вищої освіти є завершальним етапом навчання, проте її організація та методологія значно відрізняються. У Великій Британії практична підготовка реалізується на засадах інтегративного поєднання університетського навчання та набуття практичних навичок безпосередньо на майбутньому робочому місці. Використання досвіду потенційних роботодавців у навчальному процесі є загальноприйнятою практикою, що дозволяє здобувачам освіти не лише засвоювати теоретичні знання про потреби конкретних галузей та міжнародні стандарти сертифікації, а й застосовувати ці знання в реальних робочих умовах. При цьому студенти часто отримують фінансову винагороду за участь у практичних стажуваннях, що додатково мотивує їх до активної участі у професійній діяльності та сприяє формуванню компетентностей, необхідних для успішної кар'єри в правничій сфері.

Такий підхід дозволяє забезпечити синтез теоретичної підготовки та практичних навичок, формуючи у майбутніх магістрів права високий рівень професійної компетентності та готовності до виконання професійних функцій у реальних умовах ринку праці.

Вагоме місце у структурі магістерських програм із права в британських університетах посідає практикоорієнтоване навчання в реальних або наближених до професійних умовах (*work-based learning*), яке реалізується через стажування, клінічну юридичну освіту та співпрацю університетів із

правничими фірмами, судами, державними й недержавними організаціями. Залучення студентів до вирішення реальних правових кейсів підвищує мотивацію до навчання, розвиває навички професійної комунікації, сприяє формуванню етичної відповідальності та готовності до роботи в багатопрофільному правовому середовищі, а також посилює зв'язок університетської підготовки з потребами ринку праці.

Українські ЗВО не мають такої можливості щодо практики – здобувачі самостійно організовують місце проходження практики. Запозичити такий підхід до отримання практичного досвіду вітчизняним ЗВО необхідно з метою формування системи дуальної освіти, залучивши провідні українські та міжнародні юридичні фірми та компанії.

У межах магістерських програм формується поступовий та цілеспрямований процес розвитку науково-дослідницької компетентності здобувачів права. Окрім основної навчальної діяльності, студенти магістратури активно залучаються до наукової роботи у сфері юриспруденції, що включає проведення досліджень, підготовку наукових публікацій та участь у конференціях, семінарах і інших наукових заходах.

Хоча магістерські програми з права переважно носять навчальний характер, дисертаційна робота залишається обов'язковим завершальним елементом програми. Дисертація виступає головним інструментом оцінювання глибини наукового дослідження та демонстрації здатності студента системно, критично та аргументовано застосовувати набуті знання. Таким чином, виконання дисертації забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок дослідницької діяльності, що є ключовим показником професійної зрілості магістра права.

Виконання магістерської дисертації є одним із ключових елементів підготовки магістрів права у більшості європейських систем вищої освіти. У рамках магістерських програм цей вид навчально-наукової діяльності спрямований на формування дослідницьких компетентностей студентів, розвиток навичок критичного аналізу правових явищ та здатності до

самостійного наукового пошуку. Водночас організація та зміст магістерських дисертацій у різних країнах мають певні особливості, що зумовлені національними традиціями юридичної освіти, моделями освітніх програм та підходами до формування наукових компетентностей майбутніх юристів.

У ЗВО України виконання магістерської роботи є обов'язковим завершальним етапом підготовки здобувачів ОНП ступеня магістра за спеціальністю «Право». Відповідно до вимог освітніх стандартів та навчальних планів, магістерська дисертація виступає кваліфікаційною науковою роботою, у якій студент повинен продемонструвати здатність до самостійного дослідження актуальної правової проблеми.

Метою виконання магістерської дисертації є поглиблення теоретичних знань у певній галузі права, розвиток навичок наукового аналізу та правової аргументації, формування вмінь працювати з нормативно-правовими актами, судовою практикою та науковими джерелами, вироблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання. Обсяг магістерської дисертації у більшості українських університетів становить приблизно 80–100 сторінок тексту, що передбачає досить розгорнуте теоретичне дослідження. Підготовка дисертації здійснюється під керівництвом наукового керівника, який визначає основні напрями дослідження, контролює процес написання роботи та надає консультативну допомогу. Важливою особливістю української моделі є високий рівень формалізації вимог до структури та змісту магістерської роботи. Від студентів вимагається детальне опрацювання значної кількості джерел, ґрунтовний аналіз наукових позицій і формування власних висновків. Захист магістерської дисертації відбувається перед екзаменаційною комісією. Під час захисту студент презентує результати дослідження, відповідає на запитання членів комісії та обґрунтовує наукову новизну отриманих результатів.

Таким чином, у системі юридичної освіти України магістерська дисертація виконує роль підсумкової кваліфікаційної наукової роботи, що

демонструє рівень підготовки майбутнього юриста та його здатність до наукової діяльності.

Університети Великої Британії також приділяють значну увагу дослідницькій підготовці магістрів права. Однак організація виконання магістерської дисертації у британських університетах має деякі відмінності порівняно з українською практикою. У більшості програм Master of Laws (LLM) магістерська дисертація є одним із ключових компонентів навчального плану. Зазвичай вона має обсяг 15–20 тисяч слів (приблизно 60–80 сторінок) і оцінюється у 60 кредитів, що становить близько третини загального обсягу програми. Дисертація оцінюється двома незалежними екзаменаторами. На відміну від української системи, у британських університетах значно більше уваги приділяється самостійності дослідницької роботи студента та розвитку навичок академічного письма. Магістерські дисертації часто характеризуються більшою орієнтацією на порівняльно-правові дослідження, аналіз судової практики, міждисциплінарні підходи, застосування емпіричних методів дослідження.

Таким чином, магістерська дисертація є важливим елементом підготовки магістрів права як в Україні, так і у Великій Британії. Водночас підходи до організації цього виду навчально-наукової діяльності мають певні відмінності. Українська модель характеризується більшою формалізованістю структури та значним обсягом теоретичного дослідження. Натомість британська система вирізняється високим рівнем академічної свободи студентів, гнучкістю методології дослідження та орієнтацією на практичні аспекти правового регулювання.

Порівняльний аналіз показує, що використання окремих елементів британського досвіду може сприяти модернізації підготовки магістрів права в Україні та підвищенню якості їхніх наукових досліджень.

Навчання у Великій Британії платне для всіх студентів (деяким вдається отримати підтримку різних фондів). Привертає увагу абсолютна перевага британської вищої школи в розмірах фінансування навчальних закладів та

забезпеченості матеріально-технічними ресурсами. Фінансовий аспект є важливим чинником доступності та міжнародної конкурентоспроможності вищої юридичної освіти. Вартість навчання у магістратурі значно відрізняється залежно від країни, освітньої моделі, статусу університету та джерел фінансування системи вищої освіти. Порівняння вартості підготовки магістрів права в Україні та Великій Британії дозволяє виявити суттєві відмінності у підходах до фінансування юридичної освіти та її доступності для студентів.

У системі вищої освіти України навчання за магістерськими програмами здійснюється на бюджетній та контрактній основі. Студенти, які вступають на бюджетні місця, навчаються за рахунок державного фінансування. Водночас значна частина здобувачів магістерського ступеня навчається на контрактній основі. Середня вартість навчання в українських університетах для спеціальності «Право» у 2024–2025 роках становить 35–60 тис. грн за рік (800–1500 USD).

Система вищої освіти Великої Британії має іншу модель фінансування. Більшість магістерських програм фінансуються за рахунок плати за навчання студентів, тому їх вартість значно вища. Магістерські програми Master of Laws (LLM) у британських університетах тривають переважно 1 рік і мають вартість, що залежить від статусу студента. У середньому вартість магістерських програм у Великій Британії становить £12 000 – £30 000 на рік, залежно від університету та програми. Юридичні програми, як правило, входять до найдорожчих магістерських спеціальностей.

Порівняльний аналіз показує, що вартість навчання на магістерських програмах права у Великій Британії є значно вищою, ніж в Україні. У середньому британська юридична магістратура може коштувати у 20–30 разів дорожче, ніж аналогічні програми в українських університетах. Водночас висока вартість британської юридичної освіти частково компенсується її міжнародним престижем, високим рівнем академічної мобільності та широкими можливостями працевлаштування випускників на глобальному

ринку юридичних послуг. Для України важливим є використання окремих елементів британського досвіду, зокрема розвитку міжнародних магістерських програм, академічної мобільності та залучення іноземних студентів, що може сприяти підвищенню конкурентоспроможності національної юридичної освіти.

Слід відзначити, що структура університетів Великої Британії обов'язково включає підрозділи або наукові центри, які займаються дослідженнями та організацією магістерської підготовки молодих дослідників. Основною метою таких центрів є формування у здобувачів здатності самостійно здобувати знання, розвивати практичні навички та компетенції, спираючись на наявні професійні й життєві досвіди, а також застосовувати набуті знання та методи у вирішенні актуальних професійних і творчих завдань.

У відповідності до поставлених цілей, завданнями центрів є: надання можливостей оволодіння знаннями, уміннями та навичками згідно з навчальними планами та програмами; підтримка самостійного визначення параметрів навчання та індивідуалізація освітнього процесу, що включає встановлення персональних навчальних цілей, самовдосконалення та самореалізацію з урахуванням психологічних особливостей особистості. Сучасні виклики вищої освіти вимагають особливого підходу до підготовки фахівців, який поєднує інноваційність і творчу активність. Одним із ключових чинників успішного функціонування університету на ринку освітніх послуг є наявність системи фахово-орієнтованого навчання з інтеграцією новітніх інформаційних технологій. Платформою для реалізації таких процесів виступає єдиний інформаційний простір навчального закладу та інтегровані інформаційні ресурси, що забезпечують ефективну організацію освітньої та наукової діяльності. (The University of Law, 2025a).

Працевлаштування випускників є одним із ключових показників ефективності системи вищої юридичної освіти. Рівень зайнятості випускників юридичних програм залежить від багатьох чинників, зокрема структури

освітніх програм, рівня практичної підготовки, попиту на ринку юридичних послуг та економічних умов країни. Порівняння результатів працевлаштування випускників магістерських програм з права в Україні та Великій Британії дозволяє оцінити ефективність різних моделей юридичної освіти та визначити можливості їх удосконалення.

У системі вищої освіти України випускники магістерських програм права можуть працювати у різних сферах юридичної діяльності. Основними напрямками працевлаштування є адвокатура, нотаріат, судова система, органи державної влади, прокуратура, юридичні служби підприємств, міжнародні організації, наукова та освітня діяльність. Водночас український ринок юридичних послуг характеризується високою конкуренцією серед молодих фахівців, що пов'язано з великою кількістю випускників юридичних факультетів. Щороку українські університети випускають значну кількість юристів, що перевищує реальні потреби ринку праці. Особливістю працевлаштування молодих юристів в Україні є те, що значна частина випускників розпочинає кар'єру з позицій помічників адвокатів, помічників суддів, молодших юристів, юрисконсультів підприємств.

Початкові заробітні плати молодих юристів у перші роки роботи зазвичай є відносно невисокими, однак із накопиченням професійного досвіду можливості кар'єрного зростання значно розширюються. Важливу роль у працевлаштуванні відіграють проходження студентами практики під час навчання, участь у юридичних клініках, стажування у юридичних компаніях, міжнародні освітні програми.

Однак, на відміну від багатьох західних університетів, система працевлаштування випускників в українських університетах менш інституціоналізована. Кар'єрні центри існують не у всіх закладах вищої освіти, а співпраця університетів з юридичними компаніями часто має епізодичний характер.

У Великій Британії система підготовки юристів має чітко структурований зв'язок з ринком юридичних послуг. Випускники

магістерських програм Master of Laws (LLM) мають можливість працювати у різних галузях права або продовжувати професійну підготовку для отримання статусу соліситора чи баристера. Основними напрямками працевлаштування випускників LLM є юридичні фірми, міжнародні корпорації, державні органи, міжнародні організації, юридичний консалтинг, академічна діяльність. За статистикою британських університетів, приблизно 93 % випускників магістерських юридичних програм працевлаштовуються у висококваліфікованих професіях протягом 15 місяців після завершення навчання (The University of Law, 2025b). Водночас дослідження ринку праці показують, що близько 62 % випускників юридичних програм працюють на професійних юридичних посадах через шість місяців після закінчення навчання, тоді як приблизно третина займає інші посади поза юридичною сферою. (The Global Legal Post, 2025).

Британська система юридичної освіти має кілька важливих механізмів, які сприяють працевлаштуванню випускників. Практично всі університети мають кар'єрні центри («Career services»), які допомагають студентам знаходити стажування, готувати резюме, проходити співбесіди, встановлювати контакти з роботодавцями. Також студенти юридичних факультетів активно беруть участь у системі стажувань, тренінгів, кар'єрних ярмарків (internship programmes; training contracts; vacation schemes), які пропонуються юридичними компаніями ще під час навчання, що значно підвищує їхні шанси на подальше працевлаштування.

Суттєвою відмінністю між двома країнами є рівень заробітної плати молодих юристів. У Великій Британії середня стартова зарплата випускників юридичних програм становить приблизно £28 000 – £35 000 на рік, а у провідних юридичних фірмах вона може перевищувати £45 000 (The University of Law, 2025c). У престижних лондонських юридичних компаніях заробітна плата нових юристів може досягати £140 000 на рік після отримання повної кваліфікації (The Sunday Times, 2025).

В Україні заробітна плата молодих юристів значно нижча і зазвичай становить: 10 000–20 000 грн на місяць на початку кар'єри та 30 000–50 000 грн для юристів із досвідом.

Порівняльний аналіз дозволяє виділити кілька ключових відмінностей між системами працевлаштування випускників юридичних програм у двох країнах. У Великій Британії університети активно допомагають студентам знайти роботу, тоді як в Україні така підтримка менш системна. Британська юридична освіта тісно пов'язана з практикою, що забезпечує більш плавний перехід від навчання до професійної діяльності. Випускники британських університетів мають більше можливостей працювати на міжнародному ринку юридичних послуг. Міжнародний досвід значно підвищує конкурентоспроможність випускників на глобальному ринку юридичних послуг. Випускники британських університетів часто мають можливість працювати в різних країнах світу, що значно розширює їхні кар'єрні можливості. Рівень оплати праці юристів у Великій Британії значно перевищує українські показники, що також впливає на привабливість професії.

Для обґрунтування ключових результатів порівняльно-педагогічного аналізу професійної підготовки магістрів з права в університетах Великої Британії та України запропоновано порівняльну таблицю, яка включає основні показники, критерії та характерні особливості процесу професійної підготовки магістрів з права у Великій Британії та Україні (див. табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів з права в університетах Великої Британії та України

Критерій порівняння	Велика Британія	Україна
Галузь знань, спеціальність	Law	08 Право 081 Право
Освітній рівень	Master of Laws (LLM)	Магістр Магістр права
Органи управління та контролю якості вищої освіти	Департамент освіти (DfE), Агенція забезпечення якості вищої освіти (QAA); Ради з оцінювання якості вищої освіти (HEQC);	Міністерство освіти і науки України, Національне агентство забезпечення якості вищої освіти

	Ради з фінансування вищої освіти Англії (HEFCE), Шотландії (SHEFC), Уельсу (HEFCW) та Північної Ірландії;	(НАЗЯВО), заклади вищої освіти.
Нормативно-законодавча база	Закон «Про вищу освіту» («Higher Education Act», 2004); Закон «Про вищу освіту та дослідницьку діяльність» («Higher Education and Research Act», 2017); Освітній стандарт «Право» (Subject Benchmark Statement: Law / Quality Assurance Agency for Higher Education. – Gloucester: QAA, 2019)	Конституція України, Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Стандарти вищої освіти зі спеціальністю 081 «Право» для другого (магістерського) рівня (2020).
Кількість ЗВО, в яких здійснюється підготовка магістрів з права	163 університети 575 програм	121 ЗВО 205 програм
Форма навчання	Денна, заочна, дистанційна	Денна, заочна
Термін навчання, кредити ЄКТС	Магістр – 1 рік (90 кредитів)	Магістр – 1,5–2 роки (90–120 кредитів)
Вступні вимоги	Ступінь Bachelor of Laws (LLB) або інший юридичний диплом; Середній рівень успішності 2:1 honours або еквівалент (приблизно 65 % і вище). У деяких випадках допускаються випускники інших спеціальностей, які завершили Graduate Diploma in Law (GDL) або аналогічну програму. Також окремі університети можуть розглядати кандидатів із професійним досвідом у юридичній сфері. Абітурієнти, для яких англійська мова не є рідною, повинні також підтвердити свій рівень знання мови шляхом складання відповідних тестів та іспитів (IELTS – International English Language Testing System, Міжнародна система тестування з англійської мови) з оцінкою не нижче 7,0 або 7,5 в кожній компетенції.	Наявність першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальностями 081 «Право» та 293 «Міжнародне право». Єдине фахове вступне випробування (ЄФВВ) та Єдиний вступний іспит (ЄВІ)
Структура і зміст освітньої програми, цикли дисциплін	Характеристика освітньої програми, цілі та очікувані результати навчання (знання,	Загальна інформація, мета, характеристика освітньої програми, придатність

	розуміння, вміння та навички), вимоги до вступу, структура освітньої програми, перелік навчальних курсів (модулів), методи навчання і викладання, форми контролю, механізм забезпечення якості професійної підготовки, вимоги до продовження навчання, перспективи працевлаштування, підтримка студентів, інформація про вартість навчання, зовнішні екзаменатори освітньої програми. Обов'язкові (основні) модулі та вибіркові (необов'язкові), модулі спеціалізацій.	випускників до працевлаштування, викладання та оцінювання, ЄКТС, програмні компетентності випускника, програмні результати навчання, ресурсне забезпечення, академічна мобільність, компоненти освітньої програми, структурно-логічна схема підготовки, форми атестації здобувачів вищої освіти, матриця відповідності програмних компетенцій та програмних результатів навчання компонентам освітньої програми. Обов'язкові та вибіркові блоки дисциплін. Цикли дисциплін загальної та професійної підготовки.
Типи освітніх програм	Master of Legislative Law LLM Double LLM / Joint LLM Joint degree (за кордоном) Комбіновані (combined degrees)	Освітньо-професійні Освітньо-наукові
Назви освітніх програм	Міжнародне право та порівняльне право (LLM in International and Comparative Law); Міжнародне комерційне право (LLM in International Commercial Law); Права людини та гуманітарне право (LLM in International Human Rights and Humanitarian Law); Екологічне, енергетичне або фінансове право (LLM in Environmental Law, LLM in Energy Law, LLM in Financial Law); Цифрове право та право інтелектуальної власності LLM in Digital Law and Intellectual Property (або LLM in Information Technology and Intellectual Property Law); Кримінальне або кримінологія права (LLM in	«Право» «Правознавство» «Публічне право» «Приватне право» «Правове забезпечення судової, прокурорсько-слідчої та адвокатської діяльності» «Інформаційне право та право інтелектуальної власності» «Фінансове право» «Правове забезпечення бізнесу»

	Criminal Law and Criminology) та ін.	
Практична підготовка	Система юридичних клінік. Тривалі стажування (3–12 місяців) (<i>Placement Year / Long-term Legal Internship</i>) Короткострокові стажування (2–8 тижнів) (<i>Short-term Legal Placements</i>) Літні програми стажування у юридичних фірмах «Vacation Schemes» Стажування у дослідницьких центрах при університетах (<i>Research Internships</i>)	Обсяг кредитів, які виділяються на практику – 6 до 36 кредитів ЄКТС. Види практики: виробнича, науково-дослідницька, переддипломна
Науково-дослідницька підготовка	Незалежні наукові проекти, магістерська дисертація. Значний обсяг модулів обов'язкової і вибіркової компоненти, які забезпечують опанування якісними і кількісними методами аналізу. Високий кредитний ваговий коефіцієнт наукової роботи (від 20 до 30 кредитів ЄКТС). Актуальність та прикладний характер наукової роботи.	Кваліфікаційна робота магістра. Недостатній обсяг модулів аналітико-дослідницького характеру, що забезпечують опанування якісними і кількісними методами аналізу. Низький кредитний ваговий коефіцієнт наукової роботи (8-10 кредитів ЄКТС).
Форми та методи навчання	Форми: лекції та гостьові лекції, семінарські заняття, тьюторіали, наукові конференції, рольові та ділові ігри, навчальні судові процеси (« <i>moot courts / mooting</i> »)), дебати, самостійна робота, індивідуальні науково-дослідницькі (проектні) завдання, практикоорієнтоване навчання в реальних або наближених до професійних умовах (<i>work-based learning</i>), клінічна юридична освіта (<i>clinical legal education</i>), клінічна юридична освіта (<i>clinical legal education</i>), проблемно-орієнтоване навчання (<i>problem-based learning</i>), дослідницько-орієнтоване навчання (<i>research-led teaching</i>), тьюторіали (tutorials), професійні стажування,	Форми: лекції, практичні, семінарські, індивідуальні заняття, консультації. Методи: словесні (лекція, розповідь, бесіда, робота з друкованими виданнями); наочні (метод демонстрації, ілюстрування, відео-метод), практичні (метод проектів, виконання різноманітних вправ, метод самостійного виконання практичних завдань)

	навчальні візити до правничих інституцій і роботодавців, а також активні заходи з професійної орієнтації.	
Форми атестації здобувачів вищої освіти	Підсумкова комплексна атестація, магістерська робота. Кваліфікаційний іспит соліситорів «Solicitors Qualifying Examination», SQE	Єдиний державний кваліфікаційний іспит. Магістерська робота.
Акредитація і ліцензування освітньої програми, професійна реєстрація	Інституційна перевірка. Агентство забезпечення якості вищої освіти (QAA), Сертифікат про акредитацію. Рада з оцінки якості вищої освіти (HEQC).	Сертифікат про акредитацію. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО)
Сприяння розвитку кар'єри і можливості працевлаштування	Ефективно функціонують сервіси з працевлаштування при університетах. Випускники отримують реальну перспективу кар'єрного росту за обраною спеціальністю	Діяльність Центрів з працевлаштування студентів і випускників є малоефективною. Існують проблеми з працевлаштуванням за фахом у випускників регіональних ЗВО
Сфери працевлаштування	Юридичні фірми, міжнародні корпорації, державні органи, міжнародні організації, юридичний консалтинг, академічна діяльність	Адвокатура, нотаріат, судова система, органи державної влади, прокуратура, юридичні служби підприємств, міжнародні організації, наукова та освітня діяльність

Джерело систематизовано автором

Підсумовуючи, слід зазначити, що британська та українська моделі професійної підготовки магістрів права мають суттєві відмінності, водночас демонструють схожі тенденції розвитку. Найбільш помітною відмінністю є змістове наповнення освітніх програм. В Україні професійна підготовка магістрів права переважно орієнтована на національний та регіональний ринки праці, забезпечує всебічний розвиток особистості майбутнього фахівця та формування професійних якостей. У британській системі підготовка магістрів поєднує навчання з науково-дослідницькою діяльністю та спрямована на формування компетентностей, необхідних для міжнародного ринку праці.

Враховуючи зазначене, доцільним є перегляд змістової складової

магістерської підготовки в Україні, зокрема її орієнтації на професійну та науково-дослідницьку діяльність, з урахуванням зарубіжного досвіду, зокрема британського. Одним із пріоритетних завдань вітчизняних ЗВО є підвищення якості викладання фахових та спеціалізованих дисциплін, забезпечення їх сучасними навчально-методичними матеріалами, а також залучення закордонних фахівців до освітнього процесу. Додатково слід передбачити широкі можливості проходження стажувань за кордоном, що практикується у провідних університетах Великої Британії, як ефективний механізм розвитку професійної та науково-дослідницької компетентності магістрів.

3.3 Перспективи імплементації інноваційних ідей британського досвіду в закладах вищої освіти України

Сучасні процеси глобалізації та євроінтеграції, інтеграція України до Європейського простору вищої освіти, участь у діяльності міжнародних інституцій та організацій, а також розширення міжнародного академічного й професійного співробітництва зумовлюють підвищення вимог до якості фахової підготовки магістрів права. Динамічні трансформації правничої галузі, оновлення нормативно-правової бази та зростання ролі міжнародного права в національній правовій системі актуалізують необхідність модернізації змісту та організації магістерської юридичної освіти.

З метою забезпечення належного рівня формування та розвитку професійної компетентності магістрів права було здійснено аналіз прогресивних ідей і практик підготовки правників у Великій Британії. Вибір британської моделі зумовлений її визнаною ефективністю, системністю та орієнтацією на поєднання академічної глибини й практичної спрямованості навчання.

Британська модель підготовки магістрів права характеризується чіткою орієнтацією на компетентнісний підхід, інтеграцією академічної та професійної складових, розвитком критичного та аналітичного мислення,

впровадженням клінічного навчання, а також тісною взаємодією закладів вищої освіти з професійними регуляторами та правничими спільнотами. Вона забезпечує гармонійне поєднання фундаментальної правничої підготовки з практикоорієнтованими методами навчання, передбачає чітку стандартизацію результатів навчання та системне оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей.

Адаптація інноваційних ідей британського досвіду до умов функціонування української системи вищої освіти має здійснюватися з урахуванням національного законодавства, вимог державних освітніх стандартів, особливостей правової системи України та актуальних соціально-правових викликів, зокрема процесів євроінтеграції та умов воєнного стану.

Комплексне вивчення теоретичних засад і практичних механізмів організації магістерської підготовки у Великій Британії дало змогу окреслити педагогічно доцільні напрями використання її позитивного досвіду в Україні. Імплементация окремих структурних, змістових і методичних елементів британської моделі сприятиме підвищенню якості професійної підготовки магістрів права, посиленню їхньої конкурентоспроможності та формуванню здатності ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах національного й міжнародного правового середовища.

На загальнодержавному рівні:

- гармонізація стандартів юридичної освіти з професійними компетентнісними рамками та міжнародними стандартами підготовки правників;
- розроблення національної рамки професійних компетентностей магістра права за аналогією до британської моделі з чітким визначенням результатів навчання, що відображають очікування професійного середовища, із диференціацією академічних і професійних результатів;
- нормативне закріплення обов'язкової практичної складової в магістерських програмах (клінічна практика, стажування);
- активізація механізмів регулярного перегляду освітніх стандартів із

залученням представників професійних спільнот, роботодавців та органів професійного самоврядування;

- сприяння розвитку академічної мобільності магістрів права та їх участі в міжнародних грантових проєктах;
- інституалізація клінічного навчання шляхом надання юридичним клінікам статусу обов'язкового елементу магістерської підготовки;
- встановлення мінімального обсягу клінічної практики у кредитах ЄКТС;
- запровадження механізмів державної підтримки розвитку та функціонування правничих клінік;
- розроблення чітких критеріїв оцінювання клінічної діяльності як складової професійної компетентності;
- удосконалення механізмів реалізації програм міжнародної академічної та професійної мобільності здобувачів і викладачів;
- упровадження практики обов'язкового підтвердження рівня володіння іноземною мовою шляхом складання міжнародних мовних іспитів та отримання відповідних сертифікатів.

На рівні закладу вищої освіти:

- розроблення та впровадження англomовних освітніх програм і модулів;
- запровадження моделі «research-based education» як концептуальної основи магістерської підготовки;
- інтеграція дослідницького компонента в усі елементи освітнього процесу;
- системне використання інтерактивних форм і методів навчання та оцінювання («case-study», «problem-based learning», есе, «moot courts», моделювання судових процесів, формування портфоліо професійних досягнень);
- активізація залучення магістрів до виконання наукових проєктів та підготовки грантових заявок;

- розширення співпраці з судами, адвокатурою, бізнес-структурами, міжнародними організаціями з метою проведення професійних воркшопів і впровадження системи наставництва («mentoring system»);
- інтеграція проблематики професійної етики в зміст усіх освітніх компонентів;
- індивідуалізація освітньої траєкторії здобувачів шляхом розширення можливостей вибору спеціалізацій і вибіркового дисциплін;
- стимулювання виконання індивідуальних дослідницьких проєктів;
- вивчення та адаптація кращих зарубіжних практик викладання на магістерському рівні;
- упровадження бінарних занять із залученням практиків;
- розширення переліку освітніх компонентів, у межах яких виконуються кваліфікаційні роботи;
- розширення баз практики та узгодження програмних результатів навчання з видами практичної підготовки;
- створення альтернативних наукових платформ для розвитку дослідницьких компетентностей і наукового лідерства здобувачів;
- забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності та прозорості оцінювання;
- удосконалення комунікаційної політики та системи підтримки здобувачів і випускників.

Ключовими напрямками модернізації є компетентнісна орієнтація, посилення практичної складової, розвиток клінічного навчання, інтеграція міжнародного компоненту та впровадження сучасних методів оцінювання. Такий підхід сприятиме формуванню конкурентоспроможних, етично відповідальних та професійно мобільних магістрів права, здатних ефективно діяти в умовах національних і глобальних викликів.

Розглянемо окремі рекомендації детальніше. Для прикладу активне запровадження бінарних занять науково-педагогічними працівниками спільно з практиками, сприяють інтеграції теоретичних знань із реальними

професійними кейсами. Такий формат навчання відповідає концепції «practice-oriented learning» та забезпечує формування прикладних компетентностей, розвитку професійного мислення та розуміння актуальних тенденцій правозастосування. Такі заняття підвищують мотивацію здобувачів, формують навички застосування права в реальних умовах, посилюють зв'язок між університетом і професійним середовищем.

Розширення спектру освітніх компонентів, у межах яких допускається написання кваліфікаційних робіт, забезпечує індивідуалізацію освітньої траєкторії та розвиток дослідницької автономії здобувачів. Це відповідає принципам студентоцентрованості та сприяє формуванню науково-дослідницької компетентності. Очікуваними результатами можуть бути підвищення якості наукових робіт; розвиток академічної свободи; поглиблення спеціалізації.

Розширення баз практики через укладення договорів із суб'єктами господарювання та юридичними особами забезпечує реальну практичну підготовку магістрів права у сферах господарського, комерційного, інвестиційного та міжнародного економічного права. Чітке визначення результатів навчання (РН), які забезпечуються конкретними видами практики, підвищує прозорість і відповідність між програмними результатами та фактичним змістом практичної підготовки. Це сприятиме посиленню професійної мобільності випускників, підвищенню рівня працевлаштування та узгодженню теоретичної і практичної складових змісту освітньої програми.

Систематичне інформування про можливості визнання результатів навчання за програмами академічної мобільності та неформальної освіти сприяє розвитку міжнародної інтеграції, розширенню освітнього простору здобувачів і підвищенню їх конкурентоспроможності. Очевидним позитивом є активізація участі у міжнародних програмах, формування культури безперервного навчання та професійного розвитку, розвиток міжкультурної компетентності.

Залучення здобувачів до діяльності наукових гуртків та створення

альтернативних наукових платформ сприяє розвитку дослідницьких і комунікативних компетентностей, формуванню лідерських якостей і професійної ідентичності. Актуалізація рекомендованої літератури та вилучення нечинних нормативно-правових актів забезпечує відповідність змісту навчання сучасному законодавству та науковим тенденціям, що є необхідною умовою якісної юридичної освіти. Включення положень щодо використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі сприяє формуванню цифрової компетентності та академічної відповідальності. Перевірка робіт через антиплагіатні системи забезпечує дотримання принципів академічної доброчесності та прозорості оцінювання.

Систематичне залучення роботодавців до бінарних занять, анкетування та оцінювання якості ОПП відповідає концепції «stakeholder-based quality assurance». Це дозволяє враховувати потреби ринку праці та коригувати освітню програму відповідно до професійних стандартів.

Покращення комунікації із психологічною службою, антикорупційними структурами, центром кар'єри та випускниками сприяє формуванню безпечного освітнього середовища, підтримці доброчесності та розвитку професійної спільноти.

З метою посилення просвітницької роботи, підвищення мотивації та активізації участі здобувачів вищої освіти у процесі професійного саморозвитку доцільно передбачити у робочих програмах навчальних дисциплін можливість зарахування результатів навчання неформальної освіти.

З метою підвищення ефективності комунікаційної політики та формування сталої професійної спільноти випускників доцільним є проведення стратегічної сесії за участю Центрів кар'єри та представників профільної кафедри. Такий формат дозволить комплексно проаналізувати функціонування офіційного вебсайту освітньої програми, його інформативність, структурованість та відповідність сучасним вимогам цифрової комунікації, а також виробити механізми удосконалення роботи з випускниками.

Організація стратегічної сесії сприятиме:

- оновленню контентної політики сайту з акцентом на висвітлення професійних досягнень випускників;
- створенню електронної бази даних випускників із можливістю регулярної комунікації;
- запровадженню інструментів зворотного зв'язку (опитування, анкетування, професійні зустрічі);
- формуванню мережі випускників як ресурсу для наставництва, стажувань та працевлаштування здобувачів.

Системна взаємодія із випускниками дозволяє забезпечити безперервність професійних контактів, підвищити репутаційний капітал освітньої програми та створити додаткові можливості для кар'єрного розвитку здобувачів. Такий підхід відповідає сучасним принципам внутрішнього забезпечення якості вищої освіти та орієнтації на потреби ринку праці.

Запропоновані рекомендації мають системний характер і спрямовані на вдосконалення освітньо-професійної програми магістерського рівня шляхом: підвищення практико-орієнтованості навчання; розвитку академічної доброчесності та цифрової культури; розширення міжнародної інтеграції; посилення взаємодії з роботодавцями; забезпечення студенто-центрованого підходу. Їх реалізація сприятиме підвищенню якості юридичної освіти, конкурентоспроможності випускників та відповідності програми сучасним національним і міжнародним стандартам.

Порівняльний аналіз свідчить, що британська модель підготовки магістрів права характеризується високим рівнем інтеграції академічної та професійної складових, системністю практичної підготовки та чіткою орієнтацією на результати навчання. Українська модель має потужну фундаментальну теоретичну основу, однак потребує посилення практико-орієнтованого та дослідницького компонентів. Адаптація британського досвіду до українських умов повинна здійснюватися поступово, з урахуванням національних традицій юридичної освіти, нормативної бази та потреб

правничої професії (див. табл. 3.5). Особливого значення набуває інституційне партнерство між закладами вищої освіти та професійними спільнотами, а також модернізація методів навчання й оцінювання.

Таблиця 3.5 – Шляхи адаптації інноваційних ідей підготовки магістрів у британському та українському досвіді

Критерій	Британська модель	Українська модель	Шляхи адаптації в Україні
Концепція підготовки	Компетентнісно орієнтована, «outcomes-based education»; чітке визначення професійних результатів навчання.	Поєднання знаннєвої та компетентнісної моделі; домінування теоретичної складової.	Повна імплементація «outcomes-based» підходу; деталізація професійних компетентностей з урахуванням індивідуальної освітньої траєкторії.
Регулювання професії	Тісна інтеграція з професійними регуляторами (Solicitors Regulation Authority, Bar Standards Board).	Освітній процес менш інтегрований із професійними органами.	Інституційне залучення адвокатури, суддівського корпусу до формування програм.
Практична підготовка	Обов'язкові стажування, клінічне навчання, симуляції судових процесів.	Практика передбачена, але часто формальна; клініки не завжди системні	Законодавче закріплення обов'язкової клінічної підготовки; розширення «moot courts»
Методи навчання	«Problem-based learning», «case-study», «research-led teaching».	Лекційно-семінарська модель	Впровадження інтерактивних методик; підготовка викладачів до нових форматів викладання.
Оцінювання результатів	Комплексне оцінювання (портфоліо, усні захисти, практичні кейси).	Переважають письмові іспити та тести.	Запровадження компетентнісного оцінювання, портфоліо професійних досягнень.
Міжнародна складова	Активна інтеграція до європейського освітнього простору, міжнародного права; англomовні програми.	Міжнародний компонент присутній, але нерівномірно.	Розширення англomовних освітніх програм, програм міжнародної академічної мобільності, подвійних дипломів.
Етична складова	Професійна етика інтегрована в усі етапи навчання.	Окрема дисципліна, не завжди інтегрована.	Наскрізне включення етичних кейсів у всі дисципліни.
Дослідницька підготовка	«Research-based education»; магістерська дисертація має прикладний характер.	Дослідницький компонент присутній, часто формалізований.	Інтеграція студентів у реальні наукові проекти; прикладні дослідження.
Гнучкість освітньої траєкторії	Широка варіативність модулів та спеціалізацій.	Вибіркові дисципліни з обмеженим професійним спектром.	Розширення індивідуальних освітніх траєкторій за рахунок диверсифікації вибірових дисциплін та їх актуалізації відповідно до міжнародного ринку праці та юридичної галузі.

Отже, у результаті проведеного науково-педагогічного дослідження було окреслено напрями та механізми використання прогресивного досвіду Великої Британії у сфері підготовки магістрів права. Встановлено, що запропоновані зміни охоплюють законодавчо-нормативний, організаційний, змістовий, методичний і технологічний аспекти функціонування системи юридичної освіти.

Обґрунтовано, що імплементація інноваційних ідей британської моделі підготовки магістрів права в Україні має здійснюватися на системній основі, з урахуванням взаємозв'язку та взаємозумовленості різних рівнів освітньої політики й управління. Такий процес повинен передбачати комплексне оновлення нормативної бази, модернізацію змісту освітніх програм, удосконалення організаційних механізмів, упровадження сучасних педагогічних технологій та посилення практико-орієнтованої складової підготовки. Системний характер реформування забезпечить цілісність трансформаційних процесів, узгодженість між державними стандартами, інституційною політикою закладів вищої освіти та реальними потребами професійного правничого середовища.

Висновки до третього розділу

Сучасна юридична освіта в Україні перебуває у процесі активної трансформації під впливом глобалізаційних та інтеграційних тенденцій, що визначають необхідність модернізації змісту, форм та механізмів підготовки майбутніх юристів. В умовах європейської інтеграції та розвитку міжнародного правничого простору акцент робиться на уніфікацію стандартів освіти, підвищення якості освітніх програм, інтеграцію правничих знань із суміжними дисциплінами та розвиток міждисциплінарних компетентностей.

Аналіз стану магістерської підготовки в Україні свідчить про значне розширення мережі закладів вищої освіти, зростання кількості програм та спеціалізацій, зокрема у сфері міжнародного, комерційного, інтелектуального та медіаційного права. Водночас спостерігаються проблеми щодо практичної

підготовки студентів, інтеграції академічних знань із професійними навичками, недостатньої участі у юридичних клініках та стажуваннях, а також невідповідності деяких програм сучасним потребам ринку праці.

Впровадження Єдиного фахового вступного випробування (ЄФВВ) та Єдиного вступного іспиту (ЄВІ) є важливим інструментом підвищення об'єктивності та прозорості відбору здобувачів, формування єдиних стандартів доступу до магістерської правничої освіти та розвитку професійних компетентностей.

Сучасні магістерські програми юридичної освіти орієнтовані на формування комплексних професійних компетентностей, що включають глибокі теоретичні знання, аналітичні й дослідницькі навички, практичні уміння, професійну етику та комунікаційні здібності. Особлива увага приділяється підготовці до професійної діяльності в умовах складних правових і кризових ситуацій, включно з міжнародним та гуманітарним правом, законотворчою діяльністю та управлінням правовими ризиками.

Сучасний стан підготовки магістрів права в Україні характеризується високим рівнем теоретичної підготовки та широким спектром спеціалізацій, проте потребує системного вдосконалення практичної орієнтації, інтеграції інноваційних освітніх технологій і розвитку міждисциплінарних компетентностей. Реформування юридичної освіти має здійснюватися через поєднання національних традицій підготовки правників з європейськими стандартами, активне впровадження практико-орієнтованих моделей навчання та посилення міжнародної академічної взаємодії.

Порівняльний аналіз професійної підготовки магістрів права у Великій Британії та Україні демонструє як суттєві відмінності, так і спільні тенденції розвитку систем освіти. Основні відмінності проявляються у структурі та змістовому наповненні освітніх програм: британська система поєднує навчання з активною науково-дослідницькою діяльністю та передбачає формування компетентностей, орієнтованих на міжнародний ринок праці, тоді як українська система здебільшого спрямована на національний та регіональний ринки праці і

забезпечує всебічний розвиток особистості майбутнього фахівця та формування професійних якостей. Британська система характеризується високим рівнем практичної підготовки через юридичні клініки, тривалі та короткострокові стажування, участь у навчальних судових процесах, дебатах, рольових іграх, а також широким використанням сучасних активних та проблемно-орієнтованих методів навчання. В Україні практична підготовка здебільшого реалізується через виробничу, науково-дослідницьку та переддипломну практику, з обмеженим кредитним обсягом та меншим акцентом на міжнародний досвід.

В обох країнах спостерігаються спільні тенденції: структуроване визначення навчальних цілей і результатів, використання кредитно-модульної системи, наявність обов'язкових та вибіркових дисциплін, забезпечення контролю якості підготовки.

Ураховуючи британський досвід доцільним є вдосконалення магістерської підготовки в Україні через: більшу інтеграцію науково-дослідницької діяльності у програму; підвищення якості викладання фахових дисциплін та забезпечення сучасними навчально-методичними матеріалами; активне залучення закордонних фахівців до освітнього процесу; розширення можливостей проходження стажувань за кордоном для розвитку професійної та науково-дослідницької компетентності магістрів.

Адаптація інноваційних ідей британського досвіду магістерської підготовки права до умов української системи вищої освіти потребує комплексного підходу з урахуванням національного законодавства, державних освітніх стандартів, особливостей правової системи та актуальних соціально-правових викликів, включно з євроінтеграційними процесами та умовами воєнного стану. На загальнодержавному рівні це передбачає гармонізацію стандартів юридичної освіти з міжнародними компетентнісними рамками, нормативне закріплення обов'язкової практичної та клінічної складової, розвиток академічної мобільності та участі у міжнародних грантах, а також активне залучення професійних спільнот до перегляду освітніх стандартів. На рівні закладу вищої освіти доцільне впровадження англійських програм, концепції «research-based education»,

інтеграція дослідницького компонента у всі елементи навчання, використання інтерактивних методів та оцінювання, розвиток наукових проєктів і грантової діяльності, розширення практичної взаємодії з професійними інституціями, індивідуалізація освітніх траєкторій, дотримання академічної доброчесності, а також адаптація кращих міжнародних практик, що в цілому сприятиме підвищенню якості підготовки магістрів права, їх професійної компетентності та конкурентоспроможності в національному та міжнародному правовому середовищі.

Основні наукові результати розділу опубліковано в працях: Сутяга & Довгань, 2022; Сутяга, 2023а; 2023с.

ВИСНОВКИ

На основі узагальнення результатів наукового пошуку обґрунтовано низку концептуальних висновків.

1. Професійна підготовка магістрів права перебуває в центрі уваги сучасних науковців і практиків. Дослідники обґрунтовують необхідність створення оптимальних умов для забезпечення системної магістерської підготовки відповідно до європейських і міжнародних освітніх стандартів. Професійна підготовка магістрів права спрямована на оволодіння спеціальними теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками, формування правового мислення, професійної правничої культури та дослідницької компетентності, необхідних для ефективного виконання професійних функцій в умовах динамічних змін правового середовища. До основних завдань професійної підготовки належить поглиблена методологічна, теоретична й загальнопрофесійна підготовка майбутніх юристів. Попри значні теоретичні та практичні напрацювання, залишаються відкритими й дискусійними питання диверсифікації магістерської підготовки, забезпечення гнучкості змісту освітніх програм, упровадження інноваційних методів і технологій навчання для розвитку дослідницьких умінь, модернізації науково-методичного та інформаційно-комунікаційного забезпечення, а також підвищення мотивації здобувачів до професійної діяльності. В умовах євроінтеграційних процесів важливим джерелом для обґрунтування перспективних шляхів удосконалення професійної підготовки магістрів права є системне вивчення зарубіжного досвіду. Зокрема, значний науковий інтерес становить британська модель підготовки правників, яка характеризується поєднанням академічної та практичної складових. Водночас порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права у Великій Британії та Україні залишається недостатньо розробленим у вітчизняній педагогічній науці, що зумовлює доцільність і своєчасність такого дослідження.

2. Сучасні тенденції розвитку глобального правового та освітнього простору окреслюють провідні напрями вдосконалення системи юридичної освіти у Великій Британії та суттєво впливають на якість освітніх послуг, зокрема у сфері магістерської підготовки правників. Реформування й модернізація системи юридичної освіти на рівні магістратури постають важливим завданням британської академічної спільноти. Орієнтиром її розвитку є впровадження міжнародного виміру у зміст магістерської підготовки, формування фундаментальних правничих знань, професійних і спеціалізованих компетентностей, а також дослідницьких умінь, необхідних для здійснення юридичної діяльності в умовах глобалізованого правового середовища. Відбір і структурування змісту освітніх програм здійснюються з урахуванням динаміки розвитку правової системи, змін у законодавстві, впливу міжнародного та європейського права, а також потреб ринку юридичних послуг, державного управління та суспільства. Найбільш поширеними є магістерські програми у галузях міжнародного права, комерційного права, прав людини, кримінального права, фінансового права, інформаційного та цифрового права тощо. Практична підготовка магістрів права є обов'язковим компонентом змісту освітніх програм і реалізується через різні форми (стажування, інтернатуру, участь у наукових і міжнародних проєктах, юридичні клініки, волонтерську діяльність, менторство, співпрацю з професійними партнерами), що значною мірою сприяє подальшому працевлаштуванню випускників у державних органах, судових інституціях, міжнародних організаціях, науково-дослідних установах, юридичних компаніях, бізнес-структурах, фінансовому секторі та інших сферах правничої діяльності. Професійний розвиток магістра права відбувається у взаємозв'язку загальнопрофесійної, спеціалізованої та науково-дослідницької підготовки.

3. Підвищення якості професійної підготовки магістрів права забезпечується через використання інноваційних методів і технологій навчання, що сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів, розвитку їхніх інтелектуальних, професійних, спеціальних і практичних умінь і

навичок, а також формуванню аналітичного та критичного мислення. Професіоналізація та практична спрямованість навчання, застосування інтерактивних, кейс-орієнтованих, дослідницьких і рефлексивних методів навчання сприяють розвитку аналітичного мислення, професійних умінь, правничої культури та дослідницької компетентності майбутніх юристів, а також їх здатності ефективно розв'язувати складні правові проблеми.

4. Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права у системах вищої освіти Великої Британії та України за визначними критеріями дав змогу диференціювати спільні та відмінні підходи. Британська модель вирізняється чіткою компетентнісною орієнтацією, високим рівнем практичної та дослідницької підготовки, інтеграцією етичних і міжнародних компонентів, широкою варіативністю освітніх траєкторій та тісною взаємодією з професійними регуляторами. Українська модель потребує посилення практичної спрямованості, інтеграції етики та дослідницьких завдань у навчальні програми, а також розширення міжнародної складової і диверсифікації освітніх траєкторій. Запропоновані шляхи адаптації британського досвіду в Україні дозволяють формувати більш компетентнісно орієнтовану, інтегровану та гнучку систему підготовки магістрів права, здатну ефективно реагувати на вимоги сучасного національного та міжнародного правового середовища.

У результаті проведеного дослідження окреслено можливості адаптації інноваційних ідей британського досвіду в системі вищої юридичної освіти України. На загальнодержавному рівні до пріоритетних заходів належать гармонізація стандартів юридичної освіти з міжнародними компетентнісними рамками, розроблення національної рамки професійних компетентностей магістра права з чітким визначенням академічних і професійних результатів навчання, нормативне закріплення обов'язкової практичної складової магістерських програм (клінічна практика, стажування), активізація регулярного перегляду освітніх стандартів за участю професійних спільнот, розвиток академічної мобільності та участі у міжнародних грантових проєктах, інституалізація юридичних клінік, встановлення мінімального обсягу практики у кредитах ЄКТС, запровадження

механізмів державної підтримки клінік та обов'язкового підтвердження рівня володіння іноземною мовою. На рівні закладів вищої освіти до ефективних заходів належить впровадження англomовних програм і модулів, концепції «research-based education», інтеграція дослідницького компонента в усі елементи освітнього процесу, системне використання інтерактивних методів навчання та оцінювання («case-study», «problem-based learning», «moot courts», портфоліо професійних досягнень), активне залучення магістрів до наукових проєктів та підготовки грантових заявок, розширення співпраці з судами, адвокатурою, бізнес-структурами та міжнародними організаціями, упровадження наставництва, інтеграція проблематики професійної етики у всі дисципліни, індивідуалізація освітньої траєкторії, створення альтернативних наукових платформ, адаптація кращих зарубіжних практик викладання, упровадження бінарних занять із практиками, розширення баз практики та узгодження програмних результатів навчання, забезпечення академічної доброчесності та прозорості оцінювання, удосконалення комунікаційної політики та системи підтримки здобувачів і випускників. Запропоновані заходи сприятимуть формуванню в Україні компетентісно орієнтованої, практично- та дослідницько спрямованої системи магістерської підготовки правників, що відповідає міжнародним стандартам і вимогам професійного середовища, підвищує конкурентоспроможність українських магістрів права та забезпечує ефективну інтеграцію в глобальний освітній і правничий простір.

Проведене дослідження не охоплює всі аспекти заявленої проблеми. До перспективних напрямів подальших досліджень відносимо: дидактичне обґрунтування особливостей професійного розвитку юридичного персоналу та правників-практиків у Великій Британії; організаційні засади підготовки магістрів права в університетах Уельсу та Шотландії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авшенюк Н. (2024). Переосмислення курикулуму педагогічної освіти у країнах-членах ОЕСР напочатку ХХІ століття. У *Вектори розвитку сучасної освіти: духовність, взаємодія, комунікація, компетентність*: монографія. Н.М. Авшенюк, Г. В. Товканець та колектив авторів. За заг. ред. Н.М. Авшенюк, Г. В. Товканець. Ужгород: РІК-У, 2024. С. 157–180.
2. Авшенюк, Н. (2025). Міждисциплінарний вимір змісту педагогічної освіти у країнах-членах ОЕСР: сутність, проектування, виклики. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 27 (1), 146-160.
3. Авшенюк, Н. М. (2023). Інтернаціоналізація вищої освіти у країнах Східноазійського регіону: глобальні тренди, національні пріоритети. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 7, 279–290.
4. Авшенюк, Н. М. (2015). *Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.*: моногр. Київ: Інститут обдарованої дитини.
5. Андрощук, А. Г. (2006). *Професійна підготовка юристів у Німеччині*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). АПН України, Ін-т вищ. освіти, Київ.
6. Безсмолий, Є. Б. (2011). Формування педагогічної культури юристів у процесі підготовки майбутніх магістрів з правознавства. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 2, http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_2_4
7. Бідюк, Н. М., & Третько, В. В. (2022) Розвиток психолого-педагогічної компетентності магістрантів засобами тренінгових технологій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 5 (119), 79–88.
8. Білозьоров, Є. В., Власенко, В. П., Горова, О. Б., Завальний, А. М., Заяць, Н. В., ... Гусарєв, С. Д. (Ред.). (2017). *Теорія держави та права* [Навчальний посібник]. Освіта України.
9. Бореичук, А. В. (2016). Змістово-структурні особливості інструментальних компетентностей майбутніх юристів. *Наукові записки*.

Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти, 9(III), 26–29.

10. Бостан С. К., Бостан Л. М. (2010). Гуманістичні основи сучасного юридичного освітнього простору. *Вісник Запорізького національного університету*, 2, 7–14.
11. Бостан, Л. М., & Бостан, С. К. (2008). *Історія держави і права зарубіжних країн* (2-ге вид.). Центр навчальної літератури.
12. Бостан, С. К. (2016). Фундаменталізація вищої правничої освіти в Україні: проблеми і перспективи. *Порівняльно-аналітичне право*, (4), 17–21.
13. Бостан, С. К. (2021). Методологія правового дослідження: поняття, структура, філософсько-світоглядні засади. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право»*, 1(2), 16–28.
14. Брандибура, І. Ю. (2018). *Професійна підготовка фахівців з політології: досвід Англії та Уельсу*. Львів: ВД «Панорама».
15. Верховна Рада України. (2021). *Концепція розвитку юридичної освіти: проєкт*. https://kno.rada.gov.ua/news/main_news/75652.html
16. Верховна Рада України. (2024). *Концепції проєкту Закону України про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії: проєкт*. <https://kompravpol.rada.gov.ua/news/notice/75193.html>
17. Вітвицька С.С. (2004). Теоретичні засади підготовки магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 19. 69-71.
18. Горбунова, Т. І. (2011). Динаміка рівня психологічної готовності студентів юристів до адвокатської діяльності. *Юридична психологія та педагогіка*, № 2 (10), 53–58.
19. Горінов, П. В., & Макарова, О. В. (2025). Теоретико-правові засади реформування вищої юридичної освіти в Україні в контексті європейської інтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*, (1), 34–39. https://www.lsej.org.ua/1_2025/4.pdf
20. Гусарєв, С. Д. (2007). *Юридична діяльність: методологічні та*

теоретичні аспекти. (Автореф. дис. д-ра юр. наук). Київ.

21. Димитрієва, Т. (2023). Підготовка майбутніх юристів до активного комунікування з мігрантами: деякі результати педагогічного дискурсу. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*, (62), 68–77. вилучено із <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/718>

22. Довідник ВНЗ. (2020). Osvita.ua. <http://osvita.ua/vnz/guide/search-17-0-0-147-0.html>

23. Додаток III: Загальна Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (редакція 2018 р.). (2018). <https://www.google.com/search?q=chrome..69i57&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

24. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII (2014, 1 липня, із змінами і доповненнями). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

25. Зошій, І. В. (2018). Формування професійної компетентності майбутніх юристів. *Молодий вчений*, 2(55), 487–492.

26. Калита, О. П. (2011). *Формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій* (Кандидатська дисертація, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України). Київ.

27. Кацавець, Р. С. (2023). *Підготовка майбутніх юристів* (Навчальний посібник). Київ: Алерта.

28. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. (2025). *Освітні програми КНУ імені Тараса Шевченка*. <https://vstup.knu.ua/study-programs>

29. Київський університет інтелектуальної власності та права. (2024). *Освітня програма магістра «Право»*. https://kyivinstitute.com/about/kontseptsiji_osvitnoji_dijalnosti/osvitni_programi_navchalnij_komponentiv

30. Концепція розвитку юридичної освіти (2021). Верховна Рада України. https://kno.rada.gov.ua/news/main_news/75652.html

31. Котикова, О. М. (2010). *Практико-зорієнтована психолого-педагогічна підготовка майбутніх юристів* (Монографія). Київ: КНЕУ.
32. Кучук, А. М. (2019). Загальнотеоретичний компонент правничої освіти: необхідність зміни парадигми. *Вісімнадцяті осінні юридичні читання: матеріали Міжнародної наукової конференції* (м. Хмельницький, 25 жовтня 2019 р.). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права. <https://univer.km.ua/sites/default/files>
33. Лещенко, Г., & Беляєва, А. (2023). Формування професійної компетентності майбутніх юристів. *Молодий вчений*, 6 (118), 47-50.
34. Михайленко, О. В. (2011). Порівняльний аналіз професійної підготовки фахівців-юристів в Україні, Німеччині та США. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*, 1, 183–188.
35. Міністерство освіти і науки України. (2020). *Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» для другого (магістерського) рівня вищої освіти: Наказ № 1053*. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/08/081-pravo-magistr.pdf>
36. Міністерство освіти і науки України. (2022). *Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: наказ від 12.07.2022*. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-bakalavr-zi.zminamy-644-20.03.2023.pdf>
37. Міністерство освіти і науки України. (n.d.). *Концепція розвитку юридичної освіти*. <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/kontseptsiya-rozvitku-yuridichnoi-osviti>
38. Нагорна, О. О. (2020). *Професійна підготовка магістрів міжнародного арбітражу в університетах Великої Британії: Теорія і практика*. Хмельницький: Термінова поліграфія.

39. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. (2025). <https://nlu.edu.ua/drugyj-magisterskyj-riven-3/>
40. Освіта.UA (2025). *Консолідований рейтинг вишів України 2024 року* https://osvita.ua/vnz/rating/94905/#google_vignette
41. Пазюра, Н., Григор'єва, В., & Калашникова, Т. (2022). Програми підготовки докторів філософії у Федеративній Республіці Німеччина. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 21(1), 171-179. [https://doi.org/10.35387/od.1\(21\).2022.171-179](https://doi.org/10.35387/od.1(21).2022.171-179)
42. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 року №519 «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Національна рамка кваліфікацій». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
43. Престиж юридичної професії. (2020). Prezi. <https://prezi.com/admedxvk14bk/presentation/>
44. Рада національної безпеки і оборони України. (2020, 14 вересня). *Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України № 392/2020*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
45. Радченко, К. А. (2018). *Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх військових юристів у процесі фахової підготовки* (Дисертація кандидата педагогічних наук, спеціальність 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»). Українська інженерно-педагогічна академія, Харків, Україна.
46. Савіщенко, В. М. (2008). *Педагогічні умови формування професійно значущих якостей майбутнього юриста в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу* (Автореферат дисертації кандидата педагогічних наук). Запоріжжя
47. Свідовська, В. А. (2017). *Формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання* (Дис. канд. пед. наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної

освіти»)). ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Старобільськ.

48. Семенов, О. М., Насіленко Л. А. (2015). *Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика: моногр.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

48. Суцяга, О. (2025b). Академічний етап професійної підготовки майбутніх юристів у Великій Британії. У *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Хмельницький, 6–7 листопада 2025 р.). Хмельницький.

49. Суцяга, О. (2025c). Методологічні засади підготовки майбутніх юристів в університетах Великої Британії. У *Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів: матеріали XIV Міжнародного науково-методологічного інтернет-семінару* (м. Хмельницький, 15 травня 2025 р., с. 25–26). Хмельницький.

50. Суцяга, О. (2023b). Науково-дослідницька підготовка магістрів права в університетах Великої Британії. У *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Хмельницький, 18–20 жовтня 2023 р.). Хмельницький.

51. Суцяга, О. (2023c). Розвиток професійної компетентності магістрів права в університетах Великої Британії. У *Global Science: Prospects and Innovations: Proceedings of the V International Scientific and Practical Conference* (Liverpool, United Kingdom, December 28–30, 2023). Liverpool.

49. Суцяга О. (2026). Методичні аспекти підготовки магістрів права в британських університетах. *Перспективи та інновації науки.* 1(59), 1647–1657.

50. Суцяга, О. (2025a). Практична підготовка магістрів права в університетах Великої Британії. *Comparative Professional Pedagogy*, 15(2), 179–188

51. Суцяга, О. (2023a). Структура підготовки майбутніх юристів в університетах Великої Британії. *Comparative Professional Pedagogy*, 13(2),

100-106.

52. Сутяга, О., Довгань, А. (2022). Особливості соціально-правової підготовки майбутніх юристів: американська та британська моделі. *Comparative Professional Pedagogy*, 12(2), 82–90.

53. Тацій, В. (2009). Проблеми вищої юридичної освіти в Україні: нові виклики сучасних реалій. *Право України*, № 1, 4–8

54. Тертишник, В. М. (2014). *Кримінальний процес України. Загальна частина*. Київ: Алерта.

55. Третько, В. В. (2013). *Професійна підготовка магістрів міжнародних відносин у Великій Британії: теорія і практика*: моногр. Хмельницький: ХНУ.

56. Третько, В. В. (2014). *Теорія і практика професійної підготовки магістрів міжнародних відносин в системі університетської освіти Великої Британії*. (Дис. д-ра пед. наук). Вінниця.

57. Третько, В. В., Сірик, Д. В., & Сутяга, О. С. (2025a). Педагогічні умови формування професійної культури майбутніх юристів у закладах вищої освіти. *Академічні візії*, (39).

58. Тюріна, В. О. (2017). Сутність і структура професійної компетентності майбутніх юристів. https://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/30_03_2017/pdf/97.pdf

59. Український Католицький університет. (2024). *Магістерські програми з права*. <https://law.ucu.edu.ua/en/masters>

60. Фоменко, Н. А., Скрипник, М. І., Фатхутдінова, О. В. (2015). *Правова педагогіка*: навч. посібник. Херсон: Олді-плюс.

61. Фундація DEJURE. (2024). *Мінімальний бал 150: як вплинуло підвищення вступних вимог на систему юридичної освіти*. <https://dejure.foundation/minimalnyj-bal-150-yak-vplynulo-pidvyshhennya-vstupnyh-vymog-na-systemu-yurydychnoyi-osvity/>

62. Фундація DEJURE. (2025). *Як складають вступні іспити на правничу магістратуру?* <https://dejure.foundation/yak-skladayut-vstupniispyty->

[na-pravnychu-magistraturu/](#)

63. Хмельницький національний університет. (2025). *Освітньо-професійна програма «Право»*. <https://khmnu.edu.ua/wp-content/op/m/081-pravo-2024.pdf>

64. Чигрина, Г. Л. (2020). Методологія підготовки юристів: досвід країн ЄС та його впровадження в Україні. У *Challenges of legal science and education: An experience of EU countries and introduction in Ukraine* (с. 431–447). Baltija Publishing.

65. ЮРЛІГА. (2018). *Презентовано нову Концепцію розвитку юридичної освіти*. https://jurliga.ligazakon.net/news/180569_prezentovanonovu-kontseptsyu-rozvitku-yuridichno-osvti

66. Яворська, Н. В. (2017). Формування професійної компетентності майбутніх юристів у контексті стандартизації. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2(14), 223–228.

67. Abel, R. L. (1988). *The legal profession in England and Wales*. Oxford University Press.

68. Academic Skills in International Law (LW949): University of Essex. (2025). *LW949 Academic Skills in International Law (Module directory)*. <https://www1.essex.ac.uk/modules/Default.aspx?campus=CO&coursecode=LW949&level=7&period=AU&year=25>

69. Academic Stage Handbook (2014). <https://www.sra.org.uk/globalassets/documents/students/academic-stage/academic-stage-handbook.pdf?version=4a1ac3>

70. AHZ Associates. (2025). How a UK law degree can help you out in the real world. *AHZ Associates*. <https://www.ahzassociates.com/blogs/how-uk-law-degree-can-help-in-the-real-world>

71. Aiken, J., & Wizner, S. (2003). Law as social work. *Washington University Journal of Law and Policy*, 11, 63–82.

72. Armour, J., & Mari, S. (2021). *AI assisted law technology and its impact on law firms*. Oxford University; Law Society.
73. Ashford, C., & Guth, J. (2024). A chapter closes. *The Law Teacher*, 58(2), 165–167.
74. Augur Report. (2019). *Post-18 Review of Education and Funding: Independent Panel Report*. Department for Education.
75. Avsheniuk, N. (2024). Transnational Dimension of Higher Education Quality Assurance in Ukraine: Prospects and Challenges. In Eurasian commonwealth: Ukraine as a crossroads of Europe and Asia. *Scientific monograph / Edited by Muzychenko Ganna, Doctor of Political Science, Professor*; South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 25–44.
76. Bacquet, S., Boon, A., Webley, L., & Whyte, A. (2009). The next generation of legal aid solicitors: The LSC's Training Grants Scheme. In A. Buck (Ed.), *Reaching further: Innovation, access and quality in legal services: Papers from the Legal Services Research Centre's seventh international research conference, Reaching further, Royal Naval Academy in Greenwich, London, 18th to 20th June 2008* (pp. 143–165). London: Stationery Office.
77. Baker, J. (2007). *Legal history in London 1250–1850*. Hathi.
78. Bar Standards Board (2023). Retrieved from: <https://www.barstandardsboard.org.uk/>
79. Bar Standards Board. (2024). *BSB handbook (Version 4.8)*. <https://www.barstandardsboard.org.uk/for-barristers/bsb-handbook-and-code-guidance/the-bsb-handbook.html>
80. Bar Standards Board. (2025). *The professional statement*. <https://www.barstandardsboard.org.uk/training-qualification/the-professional-statement.html>
81. Bartie, S. (2021). Taking the discipline of law seriously: Twining, Arthurs and histories of academic lawyers. *Law and History Review*, 39(2), 369–381.

82. Becher, T., & Trowler, A. (2001). *Academic tribes and territories* (2nd ed.). SRHE.
83. Bird, R. (2013). *Trends in legal education and the legal profession: Comparative perspectives*. *Legal Information Management*, 13(3), 162–171. <https://doi.org/10.1017/S1472669613000406>
84. Birks, M. (1960). *Gentlemen of the law*. Stevens.
85. Blackham, A. (2020). Unpacking precarious academic work in legal education. *Law Teacher*, 2020(3), 426–442.
86. Bone, A. (2009). The twenty-first century law student. *The Law Teacher*, 43(3), 222–245.
87. Boon A., Webb J. (2010). The legal professions as stakeholders in the Academy in England and Wales. *Stakeholders in the Law School* (pp.65-95), Chapter: 3. Publisher: Hart Publishing.
88. Boon, A. and Webb, J. (2008). Legal education and training in England and Wales: back to the future. *Journal of Legal Education*. 58 (1), 79-121.
89. Boon, A., Flood, J., & Webb, J. (2005). Postmodern professions? The fragmentation of legal education and the legal profession. *Journal of Law and Society*, 32(3), 473–492. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6478.2005.00333.x>
90. Bradney, A. (1988). Reforming the academic stage of legal education. *Law Society Gazette*, 85, 13.
91. Bradney, A. (2024). The sound of silence: The SRA and the SQE. *The Law Teacher*, 54(1), 150–158.
92. Broadbent, S. (2013). Images of law and legal education: Law school websites and the provision of information. *European Journal of Law and Technology*, 4(1).
93. Brown, R., & Hillman, N. (2023). *Neoliberal or not? English higher education in recent years – New HEPI debate paper*. Higher Education Policy Institute.
94. BSB Handbook (2023). <https://www.barstandardsboard.org.uk/static/224a1d6f-a655-4359->

[acc1b090b0601528/BSB-Handbook-Version-47.pdf](https://www.leeds.ac.uk/essl/legals/professions-research-group/doc/research-21)

95. Burstyn, J. (1975). *The universities in the nineteenth century*. Routledge.
96. Carretero S., Vuorikari R., & Punie Y. (2017). *The Digital Competence Framework for Citizens*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
97. Centre for Innovation and Research in Legal Education. (2025). *Research 21*. University of Leeds School of Law. <https://essl.leeds.ac.uk/legal-professions-research-group/doc/research-21>
98. Characteristics Statement. Master's degree. (2020). *The Quality Assurance Agency for Higher Education*. <https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/quality-code/master's-degree-characteristics-statement.pdf>
99. Chartered Institute of Legal Executives (2025). *Chartered Legal Executives and paralegals*. <https://www.cilex.org.uk>
100. Che Rosli, I., Ghouri, A., Ghapa, N., Zakariah, A. A., & Kamariah Musa, M. (2024). *Judicial preclusion in international arbitration: Comparative analysis of UK, Australia, and Malaysia's practices*. University of Sussex. <https://hdl.handle.net/10779/uos.29986102.v1>
101. Ching, J., Maharg, P., Sherr, A., & Webb, J. (2018). Legal Education and Training Review: a five-year retro/prospective. *The Law Teacher*, 52(4), 384–396.
102. City St George's, University of London (2025). *Master of Laws (LLM)*. <https://www.city.ac.uk/prospective-students/courses/postgraduate/master-of-laws-llm>
103. Clifford, J. (2018). Legal education shake-up opens up UK profession. *Global Legal Post*. <https://www.globallegalpost.com/news/legal-education-shake45up-opens-up-uk-profession-42703379>
104. Coleman, B. (2001). Lawyers who are also social workers: How to effectively combine two different disciplines to better serve clients. *Journal of Law & Policy*, 7, 131–158.

105. Cownie, F., 2021. From Doctrinalism to Pluralism: A Brief History of English Legal Education. *Legal Convergence in the Enlarged Europe of the new Millennium*. 271–288.
106. Epstein, S. R. (1998). Craft guilds, apprenticeship, and technological change in preindustrial Europe. *Journal of Economic History*, 58(3), 684–713.
107. Erie, M. S. (2009). Legal education reform in China through U.S.-inspired transplants. *Journal of Legal Education*, 59(1), 60–96.
108. European Commission. (2024). *Commission staff working document. Ukraine*. 103 p. <https://me.gov.ua/view/26b46d87-bbab-4c21-bcba-d66ea4015493>
109. Evetts, J. (2011). A new professionalism? Challenges and opportunities. *Current Sociology*, 59(4), 406–422.
110. Faulconbridge, J. R., & Muzio, D. (2008). Organizational professionalism in globalizing law firms. *Work, Employment and Society*, 22(1), 7–25.
111. Faulconbridge, J. R., & Muzio, D. (2009). Legal education, globalization, and the cultures of professional practice. *Georgetown Journal of Legal Ethics*, 22(4), 1335–1360.
112. Faulconbridge, J. R., Cook, A., & Muzio, D. (2012). Learning to be a lawyer in transnational law firms: Communities of practice, institutions and identity regulation. *Global Networks*, 12(1), 48–70.
113. Ferris, G. (2021). Undermining resilience: How the modern UK university manufactures heightened vulnerability in legal academics and what is to be done. *The Law Teacher*, 55(1), 24–41.
114. Flood, J. (1996). Megalawyering in the global order: The cultural, social and economic transformation of global legal practice. *International Journal of the Legal Profession*, 3(1–2), 169–214.
115. Flood, J. (1999). Legal education, globalization, and the new imperialism. In F. Cownie (Ed.), *The law school: Global issues, local questions* (pp. 127–151). Ashgate.

116. Flood, J. (2002). Capital markets, globalisation and global elites. In M. Likosky (Ed.), *Transnational legal processes: Globalisation and power disparities* (pp. 114–137). Cambridge University Press.
117. Flood, J. (2007). Lawyers as sanctifiers of value creation. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 14(1), 35–66.
118. Flood, J. (2012). *Legal education in the global context: Challenges from globalization, technology and changes in government regulation*. University of Westminster School of Law, Report for the Legal Services Board. Retrieved from <https://www.legalservicesboard.org.uk/wp-content/media/International-legal-education.pdf>
119. Flood, J., & Muzio, D. (2011). Professionalism and entrepreneurship: The case of the legal profession in England and Wales. In M. Reihlen & A. Werr (Eds.), *Handbook of research on entrepreneurship in professional services* (pp. 224–241). Edward Elgar.
120. Goughs Solicitors. (2025). *Unveiling the legal trio: Understanding the distinctions between lawyers, solicitors, and barristers*. <https://www.goughs.co.uk/careers/career-advice/whats-the-difference-between-a-solicitor-lawyer-and-barrister/>
121. Green, A. (2023). ‘Just teach them the law!’ The ethics of value inculcation within legal education. *Law Teacher*, 57(3), 390–399.
122. Grimes, R. (2000). Learning law by doing law in the UK. *International Journal of Clinical Legal Education*, 1, 54–57.
123. Grimes, R. (2020). Experiential learning and legal education: The role of the clinic in UK law schools. In *Key directions in legal education* (p. 236). Routledge.
124. Guth, J. (2020). The pasts and futures of legal skills in English law schools. In F. Cownie & E. Jones (Eds.), *Key directions in legal education* (1st ed., pp. 164–180). Routledge.
125. Guth, J., & Ashford, C. (2014). The legal education and training review: Regulating socio-legal and liberal legal education. *The Law Teacher*, 48(1), 5–19.

126. Haleta Ya., Mukan N., Voloshyna O., Gelbak A., & Dmytrasevych N. (2023). Planning for sustainable development through the integration of pedagogical and psychological technologies for language learning in the context of digitalization. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 18(4), 1079–1087.
127. HEPI Report. (2014). *Student Academic Experience Survey 2024*. Higher Education Policy Institute.
128. Higher Education Statistics Agency. (2025). *Higher education student statistics: UK, 2023/24 – Subjects studied*. <https://www.hesa.ac.uk/news/20-03-2025/sb271-higher-education-student-statistics/subjects>
129. Hood, C. (2025). Law firms as learning environments: Are higher apprenticeships in law an emerging face of clinical legal education in England? *International Journal of Clinical Legal Education*, 32(2).
130. Hood, C., & Simmonds, C. (2022). The solicitor apprenticeship. *The Law Teacher*, 56(3), 420–426.
131. Hudson, A. (2023). Two futures for law schools. *Law Teacher*, 55(1), 101–104.
132. Independent Research Group. (2013). *Review of legal education and training*. Bar Standards Board, ILEX Professional Standards, and Solicitors Regulation Authority. https://www.legalservicesboard.org.uk/what_we_do/Research/review_of_legal_education_and_training.htm
133. Institute of Paralegals. (2025). *CILEX acquires Institute of Paralegals*. <https://theiop.org/chartered-institute-legal-executives/>
134. Jjawi, R., et al. (2023). From authentic assessment to authenticity in assessment: Broadening perspectives. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 1–12.
135. Jones, E. (2018). Transforming legal education through emotions. *Legal Studies*, 38(3), 450–479. <https://doi.org/10.1017/lst.2017.16>
136. Jones, E., & Cownie, F. (Eds.). (2020). *Key directions in legal education: National and international perspectives*. Routledge.

137. Jones, E., McFaul, H., & Ryan, F. (2017). Clinical legal education in the United Kingdom: Origins, growth and the technological innovations and challenges of its future. *German Journal of Legal Education*, 4, 107–136.
138. Joyce, A., & Ball, V. (2022). A teaching best practice guide for early career academics in UK law schools grounded in the student voice. *European Journal of Legal Education*, 3(1), 69–93.
139. King's College London. (2025a). *LLM programme handbook*. <https://www.kcl.ac.uk>
140. King's College London. (2025b). *King's Legal Clinic*. <https://www.kcl.ac.uk/legal-clinic/index>
141. Kozakiewicz, J. (2008). Social work and law: A model approach to interdisciplinary education, practice, and community-based advocacy. *Family Court Review*, 46, 598–608.
142. Krook, J. (2017). A brief history of legal education: A battle between law as a science and law as a liberal art. *Legal History*, 17(2), 30–61.
143. Lam, A., Emery, V., Griffin, R., & Saini, M. (2022). Integrating Social Work Within Legal Clinics: An Inter-Professional Perspective to Address Social-Legal Needs. *Windsor Yearbook of Access to Justice*, 38, 10–29. <https://doi.org/10.22329/wyaj.v38.7389>
144. Lam, A., Emery, V., Griffin, R., & Saini, M. (2022). Integrating Social Work Within Legal Clinics: An Inter-Professional Perspective to Address Social-Legal Needs. *Windsor Yearbook of Access to Justice*, 38, 10–29.
145. Le Roux-Kemp, A. (2024). *A critical analysis of the role of legal higher education and training in the institutionalisation of the English legal profession: quo vadis for English law schools?* *Law Teacher*, 58(3), 396–420.
146. Legal Cheek. (2024). Various editions. <https://www.legalchoices.org.uk/about/registers-of-legal-professional>
147. Legal Choices. (2025). *Registers of legal professionals*. <https://www.legalchoices.org.uk/about/registers-of-legal-professionals>

148. Legal Education and Training Review. (2013). *Setting standards: The future of legal services education and training regulation in England and Wales*. <https://letr.org.uk>
149. Legal Practice Course (LPC) (2023). Retrieved from: <https://www.sra.org.uk/become-solicitor/legal-practice-course-route/>
150. Legal Services Act. (2007) <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2007/29>
151. Legal Services Board. (2010). *Upjohn Lecture* (19 November). Legal Services Board.
152. LegalClarity. (2025). *Barrister vs. solicitor: What is the difference?* <https://legalclarity.org/barrister-vs-solicitor-what-is-the-difference/>
153. Leighton, P. (1977). *Unpublished thesis: The education of solicitors, 1825–1914*. Institute of Education and Kings College, London.
154. Leighton, P. (2014). Back from the future: Did the LETR really prepare us for the future? *Law Teacher*, 48(1), 79–93.
155. Leighton, P. (2020). The Augur Report 2019 – dangers or opportunities for legal education in England? *Law Teacher*, 54(2), 320–326.
156. Leighton, P. E. (2025). The changing nature of the providers of legal education in England and Wales – diversity or major risks? *International Journal of the Legal Profession*, 32(2), 1–17. <https://doi.org/10.1080/09695958.2025.2517680>
157. Lonbay, J. (2010). The role of practice in legal education in England and Wales. SSRN. <https://ssrn.com/abstract=1589304>
158. Manchester Metropolitan University. (2025). *Law mentoring programme 25/26*. <https://manmetmls.wordpress.com/2025/10/13/law-mentoring-programmes-25-26/>
159. McArthur, J. (2018). *Assessment for social justice: Perspectives and practices within higher education*. Bloomsbury Publishing Plc.
160. McArthur, J. (2023). Rethinking authentic assessment: Work, well-being and society. *Higher Education*, 85(1), 85–101. <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00822-y>

161. Milsom, S. F. C. (1969). *Historical foundations of the common law: Introduction*. Butterworths.
162. Mintz, B. (2021). Neoliberalism and the crisis in higher education: The cost of ideology. *The American Journal of Economics and Sociology*, 80(1), 79–112.
163. Mukan N., Chubinska N., & Zhongjun G. (2023). Competency-based approach in higher education: The main concepts . *Академічні візії*, 17. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/475>
164. Mukan N., Mukan O., & Antonyshyn A. O. (2025). Student youth' civic competence: determining the concept. *Вісник науки та освіти*, 7(37), 875-884. DOI [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7\(37\)-875-884](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7(37)-875-884)
165. Mukan, N., & Wang, Y. (2023). Cooperation and academic exchanges between Ukrainian and Chinese universities: the methodological specificity of research. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 10(134), 201-209.
166. Ní Drisceoil, V. (2024). Assessment and generative AI: What might we lose? *University of Sussex Learning Matters*. <https://www.sussex.ac.uk/learning-matters/articles/assessment-and-generative-ai>
167. Ní Drisceoil, V., Wilson, J., Geach, N., & Whittam, S. (2023). *Authentic assessment in law: Critical and practical reflections (Part I)*. Association of Law Teachers. <https://lawteacher.ac.uk/authentic-assessment-in-law-critical-and-practical-reflections-part-i/>
168. Nottingham Trent University. (2025). *Mooting*. Nottingham Law School. <https://www.ntu.ac.uk/study-and-courses/academic-schools/nottingham-law-school/study-at-nls/your-nls-experience/mooting>
169. Ormrod Report (1971). *Report of the Committee on Legal Education*, Cmnd. No.4595. London: HMSO.
170. Paziura, N., Hryhorieva, V., & Kalashnykova, T. (2021). Joint PhD programs as an effective tool for the internationalization of higher education in Germany. *Comparative Professional Pedagogy*, 11(1), 35–43. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2021-11\(1\)-5](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2021-11(1)-5)

171. Paziura, N., Hryhorieva, V., & Kalashnykova, T. (2022). Prohramy pidhotovky doktoriv filosofii u Federatyvnii Respublitsi Nimechchyna [PhD training programs in the Federal Republic of Germany]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*, 1(21), 171–179.

172. Practical Skills for New Lawyers and Law Students. A Guide to Bar Association Programming in the United States (Compiled by the NABE Task Force on New Lawyers & Law Students) (2021). Retrieved from https://cdn.ymaws.com/www.nabenet.org/resource/resmgr/Resources/Practical_Skills_Guide.pdf

173. *Prepare the next generation of lawyers for careers in practice* (2021). Retrieved from https://www.aspiringsolicitors.co.uk/bpp_listings/prepare-the-next-generation-of-lawyers-for-careers-in-practice/

174. Prest, W. (1972). *The Inns of Court under Elizabeth I and the early Stuarts, 1590–1640*. Longman.

175. Priestly, A. (2008). *The UK Centre for Legal Education: Enhancing learning in legal education*. Cambridge University Press.

176. Private Law Tutoring. (2025). *Teaching style and approach: Different types of teaching methods*. <https://www.privatelawtutoring.co.uk/teaching-style-and-approach-different-types-of-teaching-methods>

177. Professions in the UK. (2022). *Solicitors vs barristers: The UK legal divide*. <https://professionsinuk.com/solicitors-vs-barristers/>

178. Public International Law (LW902): University of Essex. (2024). *LW902 Public International Law (Module directory)*. <https://www1.essex.ac.uk/modules/Default.aspx?campus=CO&coursecode=LW902&level=7&period=AU&year=24>

179. Qualifying Law Degree 2020. URL: <https://www.patriciatuitt.com/single-post/2018/01/09/Qualifying-Law-Degree-2020>.

180. Quality Assurance Agency for Higher Education. (2014). *The framework for higher education qualifications of UK degree-awarding bodies*.

<http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/qualifications-frameworks.pdf>

181. Quality Assurance Agency for Higher Education, QAA. (2004). *Code of practice for the assurance of academic quality and standards in higher education. Section 1: Postgraduate research programmes.*

<http://www.qaa.ac.uk/Pages/default.aspx>

182. Queen Mary University of London. (2016). *QMUL and Sorbonne Law School launch Double LLM in Paris.*

<https://www.qmul.ac.uk/media/news/2016/items/qmul-and-sorbonne-law-school-launch-double-llm-in-paris.html>

183. Queen Mary University of London. (2025). *Sorbonne – Queen Mary Double LLM.*

<https://www.qmul.ac.uk/postgraduate/taught/coursefinder/courses/double-llm-with-sorbonne-law-school-llm/>

184. Robert Gordon University (2025a). *Course specification: PS0054 – Master of Laws [LLM]/Master of Science [MSc] Construction Law and Arbitration/Adjudication.*

<https://rgu.akarisoftware.com/index.cfm/page/course/coursecode/0054>).

185. Robert Gordon University (2025b). *LLM Law and International Commercial Law.* <https://www.rgu.ac.uk/study/courses/847-llm-law-and-international-commercial-law>

186. Robert Gordon University (2025c). *Postgraduate courses in law.* <https://www.rgu.ac.uk/better/>

187. *Seven skills for a successful law career* (2022). Retrieved from <https://www.prospects.ac.uk/jobs-and-work-experience/job-sectors/law-sector/7-skills-for-a-successful-law-career#attention-to-detail>

188. Solicitors Regulation Authority. (2023). *Solicitors Regulation Authority.* <http://www.sra.org.uk/home/home.page>

189. Solicitors Regulation Authority. (2025a). *Statement of solicitor competence.* <https://www.sra.org.uk/solicitors/resources/topic/continuing-competence/>

190. Solicitors Regulation Authority. (2025b). *Understanding your continuing competence requirements*. <https://www.sra.org.uk/continuing-competence/>
191. Spencer, R. (2007). Teaching Law Students to Practice Social Justice: An Interdisciplinary Search for Help through Social Work's Empowerment Approach. *Clinical L Rev*, 13, 459.
192. SRA et al. (2013). *Setting standards: The future of legal service education and training regulation in England and Wales*. Solicitors Regulation Authority, Bar Standards Board, and ILEX Professional Standards.
193. Step Legal UK. (2025). *Solicitor vs barrister: Roles, training, fees & legal advice*. <https://www.steplegal.co.uk/solicitor-vs-barrister/>
194. Stephanie, K. (2015). Boys and others. Social work and law interdisciplinary service learning: Increasing future lawyers' interpersonal skills. *Journal of Teaching in Social Work*. 35, 410-424.
195. Study abroad: закордонна освіта очима українських правників. (2020). Yur-gazeta. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/study-abroad-zakordonnaosvita-ochima-ukrayinskih-pravnikiv.html>
196. Sugarman, D. (1985). Is reform of legal education hopeless? Seeing the hole instead of the doughnut. *Modern Law Review*, 48(6), 728–738.
197. Susskind, R. E. (2019) *Online Courts and the Future of Justice*. Oxford: Oxford University Press..
198. Thanaraj, A. (2016). Understanding how a law clinic can contribute towards students' development of professional responsibility. *International Journal of Clinical Legal Education*, 23(4), 89–135.
199. The Global Legal Post. (2025). <https://www.globallegalpost.com/news/one-in-three-law-grads-haven39t-found-professional-roles-stu>
200. The London School of Economics and Political Science. (2025). <https://www.lse.ac.uk/study-at-lse/graduate/llm>

201. The Sunday Times. (2025). https://www.thetimes.com/business/companies-markets/article/average-london-starting-salary-law-firm-69svz0xtf?utm_source=chatgpt.com
202. The University of Edinburgh. (2020). *Dissertation LLM Law General (LAWS11460) – Course Catalogue 2020/21*. <https://www.drps.ed.ac.uk/20-21/dpt/cxlaws11460.htm>
203. The University of Law (2025a). *How to become a paralegal*. University of Law. <https://www.law.ac.uk/employability/career-finder/paralegal/>
204. The University of Law. (2025b). LLM Legal Practice (SQE1&2). <https://www.law.ac.uk/courses/llm-legal-practice-sqe1->
205. The University of Law. (2025). *Barrister or solicitor – What’s the difference?* <https://www.law.ac.uk/resources/blog/the-difference-between-a-barrister-and-solicitor/>
206. Thomas, P., & Mungham, G. (1972). English legal education: A commentary on the Ormrod Report. *Valparaiso University Law Review*, 7(1), 97–131.
207. Thornton, M. (2012). *Privatising the public university: The case of law*. Routledge.
208. Times Higher Education (2024). *World University Rankings by Subject 2024: Law*. <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2024/subject-ranking/law>
209. Tretko, V., Vasiutina, T., Kolomiets, I., Iievliev, O., & Kramar, V. (2023). Functions and principles of creating quality information support for the educational space of higher education institution. *Amazonia Investiga*, 12(69), 51–60.
210. Twining, W. (1967). *Pericles and the Plumber: Inaugural Lecture*. Queen’s University, Belfast.
211. Twining, W. (1994). *Blackstone’s tower: The English law school* (Hamlyn Lectures).

212. Twining, W. (2018). Re-thinking legal education. *Law Teacher*, 52(3), 241–260.
213. UK Government. (2022). *Diversity of the judiciary: Legal professions, new appointments and current post-holders 2022 statistics*. GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/statistics/diversity-of-the-judiciary-2022-statistics/diversity-of-the-judiciary-legal-professions-new-appointments-and-current-post-holders-2022-statistics>
214. UK Parliament. (2007). *Legal Services Act 2007*. London: The Stationery Office.
215. University College London. (2025). *LLM in Intellectual Property Law*. <https://www.ucl.ac.uk>
216. University of Arkansas at Little Rock. (2025). *Economist Daniel Susskind to deliver public lecture, book signing on AI and the future of work at UA Little Rock*. <https://ualr.edu/news/2025/08/20/daniel-susskind/>
217. University of Essex. (2024). *LLM International Law*. <https://www.essex.ac.uk/courses/PG01386/1/LLM-International-Law>
218. University of Essex. (2026). *LW985 Dissertation: LLM International Law* (Module directory). <https://www1.essex.ac.uk/modules/Default.aspx?coursecode=LW985&level=7&period=AU&campus=CO&year=26>
219. University of Exeter Law School. (2025). *Mooting and competitions*. University of Exeter. <https://law.exeter.ac.uk/study/mooting/>
220. University of Nottingham. (2025a). *School of Law. Law facilities*. <https://www.nottingham.ac.uk/law/about/facilities.aspx>.
221. University of Nottingham. (2025b). *Human Rights Law LLM – Course content*. <https://www.nottingham.ac.uk/pgstudy/course/taught/human-rights-law-llm#courseContent>
222. University of Nottingham. (2026). *Postgraduate taught courses – School of Law*. Retrieved from <https://www.nottingham.ac.uk/law/study/postgraduate-taught/index.aspx>

223. University of Nottingham. (2025c). *Technology and Intellectual Property Law LLM – Course content*. <https://www.nottingham.ac.uk/pgstudy/course/taught/technology-and-intellectual-property-law-llm#courseContent>

224. Valverde, J. (2018). Preparing Tomorrow's Lawyers to Tackle Twenty-First Century. *Health and Social Justice*. Denv. L. Rev. 95, 539.

225. Vaughan, S. (2021). Of density and decline: Reflections on environmental law teaching in the UK and on the co-production of environmental law scholarship. In A. Kennedy, A. du Plessis, R. Fowler, E. Hamman, & C. Warnock (Eds.), *Teaching and Learning in Environmental Law: Pedagogy, Methodology and Best Practice* (pp. 241–252). Edward Elgar Publishing.

226. Voyvodic, R., & Medcalf, M. (2004). Advancing social justice through an interdisciplinary approach to clinical legal education: The case of legal assistance of Windsor. *Washington University Journal of Law & Policy*, 14, 101–132.

227. Waddell, J. (2021). The changing landscape of legal education and online learning. *Legal Futures*. <https://www.legalfutures.co.uk/blog/the-changing-landscape-of-legal-education-and-online-learning>

228. Webb, J., Ching, J., Maharg, P., & Sherr, A. (2013). *Setting standards: The future of legal services education and training regulation in England and Wales*. Solicitors Regulation Authority/Bar Standards Board/ILEX Professional Standards.

229. Weinstein, J. (1999). Coming of age: Recognizing the importance of interdisciplinary education in law practice. *Washington Law Review*, 74, 319–366.

230. Westminster Law School (2025). *Symposium: How artificial intelligence is reshaping legal education and graduate skills*. Westminster Law School. <https://www.westminster.ac.uk/news/symposium-ai-in-legal-education>

231. Wheate, R. (2022). Teaching and learning the law: Why do it? Why do it like that? *Strathclyde Law School*. <https://www.strath.ac.uk/humanities/lawschool/blog/teachingandlearningthelawwhydoitwhydoitlikethat/>

232. Whittaker, S., & Olcay, T. (2022). *Law Teacher*, 56(2), 320–326.

233. Wilson, J. (2024). "It equals the playing field": Student reflections on introducing optionality as an accessible and inclusive assessment practice. *University of Sussex Learning Matters*. <https://www.sussex.ac.uk/learning-matters/articles/it-equals-the-playing-field>

234. Wilson, J., & Marsh, D. (1975). *A second survey of legal education in the United Kingdom*. London: Advisory Committee on Legal Education.

235. Wright, S., & Shore, C. (2017). *Death of the public university*. Berghahn Books.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А
Кар'єрні можливості для випускників юридичних програм
у Великій Британії

Позиція	Основні обов'язки	Зарплата (£) / Примітки
Solicitor	Консультує клієнтів, працює у приватній практиці, компаніях або уряді; потребує складання SQE та дворічного стажу	27,000–60,000; до 100,000 у партнерстві
Barrister	Представляє клієнтів у судах, дає спеціалізовані юридичні поради, аналізує докази	25,000–100,000
Barrister's Clerk	Адмініструє та управляє діяльністю колегії баристерів	Від 27,000 зростає з досвідом
Chartered Legal Executive	Кваліфікований юрист, веде клієнтські справи після CILEx	15,000–28,000 (студент); 38,000 і вище після акредитації
Company Secretary	Забезпечує корпоративне управління та дотримання фінансових стандартів	30,000
Coroner	Розслідує причини смерті, готує звіти	85,000–115,000+
Judge	Контролює судові процеси, ухвалює рішення; необхідний досвід роботи соліситором/баристером	Відповідно до рівня суду
Lecturer of Law	Викладає право, планує навчальні курси, проводить дослідження	Варіює залежно від установи
Legal Secretary	Адмініструє офіс, супроводжує роботу юристів, оформлює документи	Відповідно до досвіду
Licensed Conveyancer	Спеціаліст з майнового права; складає CLC іспит	Відповідно до досвіду та обсягу роботи

Джерело: ANZ Associates (2025).

ДОДАТОК Б
Кар'єрні можливості для випускників юридичних програм у Великій Британії

Назва стипендії	Надано	Розмір (£)
Chevening Scholarship	Уряд Великої Британії	18,000
Commonwealth Master Scholarships	Уряд Великої Британії	15,600
Gate Cambridge Scholarship	University of Cambridge	500–2,000
LLB Scholarship	University of Birmingham	3,000
Dickson Poon Undergraduate Law Scholarship Program	King's College London	18,000–36,000
Law School Scholarships and Grants	University College London	1,000–12,000

Джерело: AHZ Associates (2025).

ДОДАТОК В
Університети Великої Британії в рейтингу THE 2024 (Law)

№	Університет	Світове місце	Країна	Рейтинг
1	University of Cambridge	3	United Kingdom	THE Law 2024
2	University of Oxford	7	United Kingdom	THE Law 2024
3	University College London	12	United Kingdom	THE Law 2024
4	University of Edinburgh	13	United Kingdom	THE Law 2024
5	London School of Economics and Political Science	14	United Kingdom	THE Law 2024
6	King's College London	27	United Kingdom	THE Law 2024
7	University of Glasgow	43	United Kingdom	THE Law 2024
8	University of Nottingham	45	United Kingdom	THE Law 2024
9	University of Essex	49	United Kingdom	THE Law 2024
10	Queen Mary University of London	50	United Kingdom	THE Law 2024
11	University of Leeds	59	United Kingdom	THE Law 2024
12	Durham University	62	United Kingdom	THE Law 2024
13	University of Surrey	68	United Kingdom	THE Law 2024
14	University of Warwick	72	United Kingdom	THE Law 2024
15	University of Bristol	89	United Kingdom	THE Law 2024
16	University of Manchester	92	United Kingdom	THE Law 2024
17	University of Kent	95	United Kingdom	THE Law 2024
18	University of Birmingham	96	United Kingdom	THE Law 2024
19	SOAS University of London	98	United Kingdom	THE Law 2024

20	City, University of London	101–125	United Kingdom	THE 2024	Law
21	Swansea University	101–125	United Kingdom	THE 2024	Law
22	University of Exeter	126–150	United Kingdom	THE 2024	Law
23	Cardiff University	126–150	United Kingdom	THE 2024	Law
24	University of Liverpool	151–175	United Kingdom	THE 2024	Law
25	Birkbeck, University of London	151–175	United Kingdom	THE 2024	Law
26	University of Dundee	176–200	United Kingdom	THE 2024	Law
27	University of Aberdeen	176–200	United Kingdom	THE 2024	Law

Джерело: Times Higher Education (2024).

ДОДАТОК Г

Структура магістерської програми «LLM Law and International Commercial Law» (Robert Gordon University)

Програма LLM Law and International Commercial Law (Robert Gordon University)

Джерело: Robert Gordon University (2025b).

ДОДАТОК Д
Структура магістерської програми
«LLM in Human Rights Law» (University of Nottingham)

Джерело: University of Nottingham (2025b).

ДОДАТОК Е

**Порівняльна таблиця магістерських програм на юридичному факультеті
University of Nottingham**

№	Програма	Ступінь	Основна тематична спрямованість	Примітки
1	Criminology and Criminal Justice	MA / LLM	Теоретичний та практичний аналіз злочинності, кримінальних процесів, кримінального правосуддя	Міждисциплінарна, співвикладання зі Школою соціології та соціальної політики; критичний підхід до кримінальних явищ у суспільстві.
2	International Business and Commercial Law LLM	LLM	Правове регулювання міжнародної комерції та господарської діяльності	Програма з фокусом на міжнародні бізнес-контракти, фінансування, торговельну діяльність; розширює професійні кар'єрні можливості у комерційному праві.
3	International Law LLM	LLM	Поглиблене вивчення міжнародного публічного права	Широка академічна юридична підготовка з вибором модулів у сфері міжнародного права та співпраці міждержавних правових інститутів.
4	Law (Master of Laws) LLM	LLM	Загальна магістерська програма з права	Гнучка програма, що дозволяє обирати модулі з різних галузей права (HR, international law, tech & IP) відповідно до професійних цілей студента
5	Technology and Intellectual Property Law LLM	LLM	Правове регулювання технологій, ІВ, цифрової економіки	Орієнтована на право ІВ, цифрову трансформацію, AI; поєднує теоретичні знання з практичними кейсами.
6	Public Procurement Law and Policy LLM / PGDip / PGCert	LLM / PGDip / PGCert	Правове регулювання державних закупівель та публічної політики	Надає ґрунтовні знання з правового та політичного контексту державних закупівель; можлива часткова сертифікація (PGDip, PGCert).

Джерело: University of Nottingham. (2026).

Додаток Ж

**Приклад структури та змісту модуля «Dissertation LLM Law General»
(The University of Edinburgh)**

Компонент програми	Опис
Назва курсу	Dissertation LLM Law General (LAWS11460)
Рівень	Магістерський рівень (Level 7)
Мета курсу	Розвиток навичок самостійного наукового дослідження, формування дослідницької компетентності, академічного письма та критичного аналізу правових проблем.
Обсяг кредитів	60 кредитів (ECTS 30–35 відповідно до школи)
Форма навчання	Самостійна робота під керівництвом наукового керівника; регулярні консультації.
Структура курсу	Підготовка дослідницького проекту, визначення наукової проблеми, аналіз літератури, методологія, написання дисертації.
Результати навчання	Знання та розуміння правових концепцій та актуальних проблем; Аналітичні навички: критичний аналіз джерел, порівняння підходів; Практичні компетенції: написання академічної роботи, дослідницький проект; Міждисциплінарні навички: інтеграція знань із суміжних дисциплін.
Методи оцінювання	Дисертація (основний елемент оцінки); оцінка на основі якості дослідження, структури, аргументації та оформлення.
Тривалість	1 рік повного навчання (full-time), 2 роки неповного навчання (part-time)
Особливості	Можливість вибору теми дисертації за індивідуальними інтересами студента, інтеграція академічного та практичного підходу до правових досліджень.

Джерело: The University of Edinburgh (2020).

ДОДАТОК И
Академічний консолідований рейтинг університетів України 2024
(Спеціальність 081 Право)

№	Університет	Національна позиція (консолідований рейтинг)	Країна	Рейтинг
1	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	1	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
2	Львівський національний університет імені Івана Франка	2	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
3	Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого	4	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
4	Національний університет «Києво-Могилянська академія»	5	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
5	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	6	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
6	Одеський національний університет імені І. І. Мечникова	12	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
7	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	13	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
8	Національний університет «Острозька академія»	14	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
9	Національний авіаційний університет	16	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
10	Сумський державний університет	17	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
11	Ужгородський національний університет	18	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
12	Донецький національний університет імені Василя Стуса	24	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
13	Державний торговельно-економічний університет	26	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024

14	Запорізький національний університет	28	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024
15	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	31–32	Україна	Консолідований рейтинг ЗВО України 2024

Джерело: Освіта.UA (2025).

ДОДАТОК К

**Освітньо-професійна програма Хмельницького національного
університету другого (магістерського) рівня вищої освіти за
спеціальністю 081 Право**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вчена рада Хмельницького
національного університету
протокол від 27.06.2024 № В

Голова Вченої ради
Микола СКИБА
Підпис Ім'я, прізвище

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА

Вид освітньої програми

ПРАВО

Назва освітньої програми

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	<u>ДРУГИЙ (МАГІСТЕРСЬКИЙ)</u>
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	<u>08 ПРАВО</u> Цифр і назва
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	<u>081 ПРАВО</u> Код і найменування
ОСВІТНЯ КВАЛІФІКАЦІЯ	<u>МАГІСТР ПРАВА</u> Назва

Освітня програма вводиться у дію

з 1 вересня 2024 р.

Наказ від 01.07 2024 р. № 1/8

Ректор Сергій МАТЮХ
Підпис Ім'я, прізвище

Хмельницький 2024

Профіль освітньої програми зі спеціальності 081 «Право»

1. Загальна інформація	
Повна назва закладу вищої освіти та структурного підрозділу	Хмельницький національний університет Факультет міжнародних відносин і права Кафедра права
Ступінь вищої освіти	Магістр
Назва освітньої кваліфікації	Магістр права
Офіційна назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Право»
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Тип диплому – одиничний, обсяг освітньої програми – 90 кредитів ЄКТС, термін навчання – 1 рік 4 місяці
Наявність акредитації	Первинна акредитація планується у 2025 році
Цикл/рівень	Другий (магістерський) рівень (Національна рамка кваліфікацій – 7 рівень. Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти FQ-EHEA – перший цикл; Європейська рамка кваліфікацій навчання впродовж життя EQF LLL – 7 рівень)
Передумови	Наявність ступеня вищої освіти бакалавра зі спеціальностей 081 «Право» або 293 «Міжнародне право»
Мова(и) викладання	українська
Термін дії освітньої програми	До наступного оновлення, не перевищуючи періоду акредитації
Інтернет адреса постійного розміщення освітньої програми	https://kchmnu.edu.ua/081-pravo/
2. Мета освітньої програми	
Підготовка фахівців, здатних самостійно та в команді реалізовувати сформовані під час навчання компетентності, вирішувати складні спеціалізовані завдання у сфері права з розумінням природи і змісту його основних правових інститутів, а також меж правового регулювання різних суспільних відносин	
3. Характеристика освітньої програми	
Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація(за наявності))	Галузь знань 08 Право. Спеціальність 081 Право. Об'єкт вивчення: право як соціальне явище та особливості його застосування, що ґрунтуються на правових цінностях та принципах, в основі яких покладені людська гідність та верховенство права. Цілі навчання: набуття здатності розв'язувати складні задачі та проблеми у сфері правотворчості і правозастосування та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог. Теоретичний зміст предметної області: правові доктрини, цінності та принципи на яких базується творення права, його тлумачення та особливості застосування. Методи, методики та технології: загальнонаукові і спеціальні методи пізнання правових явищ; методики з правової оцінки

	поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп, ідентифікації правової проблеми та її вирішення на основі принципів права; цифрові технології, методи оцінювання та аналізу інформації, методи доведення. Інструменти та обладнання: сучасне інформаційно-комунікаційне обладнання, інформаційні ресурси та спеціальне програмне забезпечення, що застосовуються у діяльності в сфері права.
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна програма орієнтована на підготовку фахівців освітнього ступеня магістра, формування у них загальних і фахових компетентностей з різних аспектів здійснення юридичної діяльності.
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Спеціальна освіта в галузі 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Акцент освітньої програми: поглиблене опанування знань у галузі права та розвиток креативних навичок їх практичного застосування для комплексного вирішення юридичних завдань, що охоплюють як правове забезпечення господарської діяльності, так і іншу правозахисну діяльність, а також ефективне подолання складних правових проблем, керуючись при цьому правовими цінностями та принципами, в основі яких покладені людська гідність та верховенство права. Ключові слова: національна правова система, правові інститути, правові доктрини, правові цінності, правозастосування, правові явища, верховенство права, права та свободи, матеріальне і процесуальне право.
Особливості програми	Особливостями освітньо-професійної програми є гармонійне поєднання класичної фундаментальної підготовки майбутніх правників з орієнтацією на потреби сучасної юридичної практики: - правове забезпечення функціонування різноманітних суб'єктів, включаючи бізнес-структури, з акцентом на відповідні освітні компоненти та посилену практичну підготовку; - формування соціально відповідальних правників, здатних спрямовувати діяльність на задоволення суспільних потреб, захист прав і свобод людини, а також утвердження верховенства права; - розвиток практичних навичок та глибоке розуміння реальних механізмів функціонування правової системи, усвідомлюючи ключову роль юриста у суспільстві.
4. Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	Надання професійної кваліфікації не передбачено. Працевлаштування на посади відповідно до Національного класифікатора України «Класифікатор професій» (ДК 003:2010): 2421.1 Наукові працівники (правознавство) 2421.2 Юрист 2421.2 Адвокати та прокурори 2422 Судді 2423 Професіонали в галузі правоохоронної діяльності 2424 Професіонали кримінально-виконавчої служби 2429 Нотаріус; 2429 Юрисконсульт; 2429 Інспектор праці (правовий); 2429 Експерт у галузі права; 2429 Інші професіонали в галузі правознавства; тощо.

	поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп, ідентифікації правової проблеми та її вирішення на основі принципів права; цифрові технології, методи оцінювання та аналізу інформації, методи доведення. Інструменти та обладнання: сучасне інформаційно-комунікаційне обладнання, інформаційні ресурси та спеціальне програмне забезпечення, що застосовуються у діяльності в сфері права.
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна програма орієнтована на підготовку фахівців освітнього ступеня магістра, формування у них загальних і фахових компетентностей з різних аспектів здійснення юридичної діяльності.
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Спеціальна освіта в галузі 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Акцент освітньої програми: поглиблене опанування знань у галузі права та розвиток креативних навичок їх практичного застосування для комплексного вирішення юридичних завдань, що охоплюють як правове забезпечення господарської діяльності, так і іншу правозахисну діяльність, а також ефективне подолання складних правових проблем, керуючись при цьому правовими цінностями та принципами, в основі яких покладені людська гідність та верховенство права. Ключові слова: національна правова система, правові інститути, правові доктрини, правові цінності, правозастосування, правові явища, верховенство права, права та свободи, матеріальне і процесуальне право.
Особливості програми	Особливостями освітньо-професійної програми є гармонійне поєднання класичної фундаментальної підготовки майбутніх правників з орієнтацією на потреби сучасної юридичної практики: - правове забезпечення функціонування різноманітних суб'єктів, включаючи бізнес-структури, з акцентом на відповідні освітні компоненти та посилену практичну підготовку; - формування соціально відповідальних правників, здатних спрямовувати діяльність на задоволення суспільних потреб, захист прав і свобод людини, а також утвердження верховенства права; - розвиток практичних навичок та глибоке розуміння реальних механізмів функціонування правової системи, усвідомлюючи ключову роль юриста у суспільстві.
4. Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	Надання професійної кваліфікації не передбачено. Працевлаштування на посади відповідно до Національного класифікатора України «Класифікатор професій» (ДК 003:2010): 2421.1 Наукові працівники (правознавство) 2421.2 Юрист 2421.2 Адвокати та прокурори 2422 Судді 2423 Професіонали в галузі правоохоронної діяльності 2424 Професіонали кримінально-виконавчої служби 2429 Нотаріус; 2429 Юрисконсульт; 2429 Інспектор праці (правовий); 2429 Експерт у галузі права; 2429 Інші професіонали в галузі правознавства; тощо.

	принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції. ФК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію. ФК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні. ФК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів. ФК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності. ФК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування. ФК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів. ФК12. Здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника. ФК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією. ФК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини. ФК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості. <u>Визначено за освітньо-професійною програмою</u> ФК16. Здатність правового супроводження міжнародної діяльності бізнес-структур.
	7. Програмні результати навчання (ПРН) ПРН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання. ПРН2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами. ПРН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження. ПРН4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки. ПРН5. Вільно спілкуватися іноземною мовою професійного спрямування (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово. ПРН6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи. ПРН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання. ПРН8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності. ПРН9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг. ПРН10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та

принципів функціонування права. ПРН11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції. ПРН12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу. ПРН13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів. ПРН14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування. ПРН15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування. ПРН16. Брати продуктивну участь у розробці проєктів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини. ПРН17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності. <u>Визначено за освітньо-професійною програмою</u> ПРН18. Застосування у процесі супроводження міжнародної діяльності бізнес-структур релевантної практики міжнародних, європейських та вітчизняних судів.	
8. Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	Кадрове забезпечення відповідає ліцензійним вимогам провадження освітньої діяльності. Підготовку магістрів права забезпечують доктори та кандидати юридичних наук, що відповідають спеціальності 081 «Право».
Матеріально-технічне забезпечення	Матеріально-технічне забезпечення дозволяє повністю забезпечити освітній процес протягом усього циклу підготовки за освітньою програмою: облаштовані аудиторії для проведення семінарських, практичних і лекційних занять з використанням мультимедійних засобів, спеціалізовані комп'ютерні лабораторії, оснащені сучасною комп'ютерною та спеціалізованою технікою. Стан приміщень засвідчено санітарно-технічними паспортами, що відповідають існуючим нормативним актам.
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	Усі навчальні компоненти забезпечені навчально-методичним комплексом: - українськими та закордонними фаховими періодичними виданнями відповідного або спорідненого спеціальності профілю (у тому числі в електронному вигляді); - офіційним веб-сайтом ХНУ, на якому розміщена основна інформація про організацію навчального процесу; - модульним середовищем для навчання; - освітньою програмою, навчальним планом, робочими програмами з усіх навчальних дисциплін; - програмами з усіх видів практичної підготовки та підсумкової атестації; - методичними вказівками до семінарських та практичних занять, курсової роботи; Практична підготовка забезпечена відповідними програмами і базами для проходження практик.
9. Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Програма передбачає можливість національної кредитної мобільності відповідно до Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність учасників освітнього процесу Хмельницького національного університету.

II. Перелік компонентів освітньої програми та їх логічна послідовність

2.1. Перелік компонентів освітньої програми

Шифр КОП	Компоненти освітньої програми (КОП) (навчальні дисципліни, курсові проєкти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів ЄКТС	Форма підсумкового контролю	Семестр
Обов'язкові компоненти освітньої програми				
Загальна підготовка (ОЗП)				
ОЗП.01	Етичні стандарти юридичної практичної та наукової діяльності	5	залік	1
ОЗП.02	Філософія права	5	іспит	3
ОЗП.03	Іноземна правнича мова	5	іспит	2
Професійна підготовка (ОПП)				
ОПП.01	Господарське право зарубіжних країн	5	іспит	1
ОПП.02	Господарське право зарубіжних країн (курсова робота)	1	КР	1
ОПП.03	Актуальні проблеми комерційного права України	5	іспит	1
ОПП.04	Проблемні аспекти інвестиційного права	5	іспит	1
ОПП.05	Міжнародне економічне право	5	іспит	2
ОПП.06	Теорія та практика міжнародного права	4	іспит	3
ОПП.07	Засади та процедури судочинства: доктринальні та практичні аспекти	4	залік	3
ОПП.08	Доктринальні основи та актуальні проблеми кримінальної юстиції	4	залік	3
ОПП.09	Навчальна практика	9	залік	1
ОПП.10	Виробнича практика I	12	залік	2
ОПП.11	Виробнича практика II	9	залік	3
	Єдиний державний кваліфікаційний іспит		іспит	3
Загальний обсяг обов'язкових компонент		78		
Вибіркові компоненти освітньої програми				
	Вибіркові дисципліни 2 семестру	8	залік*	2
	Вибіркові дисципліни 3 семестру	4	залік*	3
Загальний обсяг вибіркових компонент		12		
Загальний обсяг освітньої програми		90		

*Примітка: кількість заліків залежить від вибору студентом дисциплін вільного вибору

III. Форми атестації здобувачів вищої освіти

Атестація випускників освітньої програми спеціальності 081 «Право» здійснюється у формі Єдиного державного кваліфікаційного іспиту у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України та завершується видачею диплома встановленого зразка про присудження особі ступеня магістра із присвоєнням кваліфікації «Магістр права».

IV. Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

Система внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) в університеті відповідає вимогам Європейських стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості вищої освіти (ESG), статті 16 чинного Закону України «Про вищу освіту» (зі змінами). Система внутрішнього забезпечення якості функціонує в університеті на п'яти організаційних рівнях відповідно до Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти у Хмельницькому національному університеті, що розміщене в рубриці «Нормативні документи» (<https://khmnu.edu.ua/normativni-dokumenty/>).

Система внутрішнього забезпечення якості передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті університету, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- 6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- 7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- 8) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками університету та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату;
- 9) інших процедур і заходів.

Джерело: Хмельницький національний університет. (2025).

ДОДАТОК Л

**Освітньо-професійна програма «Право» Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого другого (магістерського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 081 Право**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ПРАВО»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – «Магістр»

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Кваліфікація освітня – «Магістр права»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
протокол засідання Вченої ради
№ 1 від 30 серпня 2022 р.
(зі змінами протокол № 3 від 30.08.2021 р.,
протокол № 12 від 30.06.2023 р. та
протокол № 13 від 27.06.2024 р.)

Анатолій Гетьман

Харків 2024

1. ПРОФІЛЬ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «ПРАВО»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 08 «ПРАВО», СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 081 «ПРАВО»

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ	
Повна назва вищого навчального закладу	Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	«Магістр», «Магістр права»
Офіційна назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Право» другого (магістерського) рівня за галуззю знань 08 «Право» спеціальністю 081 «Право»
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Диплом магістра, одиничний, строк навчання – 1 рік 4 місяці. Обсяг освітньо-професійної програми становить 90 кредитів ЄКТС. Мінімум 50 % обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення результатів навчання за спеціальністю 081 «Право», визначених Стандартом вищої освіти України для другого (магістерського) рівня за спеціальністю 081 «Право» у галузі знань 08 «Право». Для освітньо-професійної програми передбачається мінімум 20 кредитів ЄКТС для проходження практики.
Наявність акредитації	Акредитується вперше
Акредитаційна інституція	Національне агентство забезпечення якості вищої освіти.
Цикл/рівень	Закон України «Про вищу освіту» – другий (магістерський) рівень, НРК України – 7 рівень, EQF-LLL – 7 рівень, FQ-EHEA – другий цикл.
Передумови	Прийом на навчання для здобуття вищої освіти за другим (магістерським) рівнем освіти за спеціальністю 081 «Право» здійснюється на базі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальностей 081 «Право» та 293 «Міжнародне право» за позитивними результатами Єдиного фахового вступного випробування і Єдиного вступного іспиту здобувача вищої освіти, які передбачені Правилами прийому до Університету.
Мова(и) викладання	Українська, англійська
Термін дії освітньої програми	До наступного планового оновлення, але не більше за період акредитації.
Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	https://nlu.edu.ua/
2. МЕТА ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ	

Забезпечити фундаментальну теоретичну і практичну підготовку висококваліфікованих, конкурентоспроможних, інтегрованих в національний, європейський та світовий професійний простір фахівців у галузі юридичної практики з розвинутими теоретичними знаннями, інноваційним типом мислення, прикладними вміннями, навичками та іншими компетентностями, які необхідні для вирішення складних спеціалізованих завдань і практичних проблем у сфері права, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій у цій сфері.	
3. ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ	
Офіційна назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Право» підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за галуззю знань 08 «Право» спеціальністю 081 «Право»
Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація (за наявності))	Галузь знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», освітньо-професійна програма «Право». Об'єкт вивчення: право як соціальне явище та особливості його застосування, що ґрунтуються на правових цінностях та принципах, в основі яких покладені людська гідність та верховенство права. Цілі навчання: набуття у здобувачів вищої освіти здатності розв'язувати складні задачі та проблеми у сфері правотворчості і правозастосування та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог. Теоретичний зміст предметної області: правові доктрини, цінності та принципи, на яких базується творення права, його тлумачення та особливості застосування у тому числі: підстави, межі повноважень та спосіб діяльності фахівця у сфері юридичної діяльності; природа і зміст правових інститутів, етичні стандарти правничої професії. Методи, методики та технології: загальнонаукові і спеціальні методи пізнання правових явищ; методики з правової оцінки поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп, ідентифікації правової проблеми та її вирішення на основі принципів права; цифрові технології, методи оцінювання та аналізу інформації, методи доведення. Інструменти та обладнання: сучасне інформаційно-комунікаційне обладнання, інформаційні ресурси та спеціальне програмне забезпечення, що застосовуються у діяльності в сфері права.
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна програма має академічну орієнтацію. Професійні акценти зроблено на фундаментальну підготовку висококваліфікованих фахівців, які розуміють теоретичні і практичні проблеми публічного і приватного права, порівняльного правознавства, державної влади і місцевого самоврядування, професійної відповідальності

	правника та здатні здійснювати ефективну діяльність у сфері права. Сфера діяльності випускника – юридична практика.
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право». Основний фокус освітньо-професійної програми – оволодіння професійними компетентностями, які необхідні для розв’язування складних спеціалізованих задач та практичних проблем у сфері юридичної діяльності. Ключові слова: право; юридична практика; кримінальне судочинство; цивільне судочинство; адміністративне судочинство; антикорупційний комплаєнс; адвокатура; прокуратура; нотаріат; податкове право; виконавче провадження; міжнародне підприємницьке право; оперативно-розшукова діяльність; контррозвідувальна діяльність; національна безпека; військове міжнародне співробітництво.
Особливості програми	Особливостями ОПП є: - <i>поліваріативність</i>, яка забезпечується завдяки широкому спектру освітньо-професійних напрямів та майнорів вибірових освітніх компонент, що надають здобувачу вищої освіти можливість обрати найбільш привабливі та сучасні напрями навчання залежно від майбутньої правничої діяльності, тенденцій розвитку ринку праці на регіональному та державному рівнях; - <i>системність та універсальність</i>, які полягають у поєднанні вивчення загально-правових дисциплін (публічне право, приватне право, порівняльне правознавство, державна влада та місцеве самоврядування, професійна відповідальність правника), обумовлюючих виховання високого рівня правової культури здобувача вищої освіти, із навчальними дисциплінами, спрямованими на формування спеціальних практичних компетентностей, необхідних для успішної діяльності у сфері права, що детермінує можливість працевлаштування за будь-якою правничою спеціальністю; - <i>новаторський підхід до організації освітнього процесу</i>, який побудований на сбалансованому поєднанні практико-орієнтованих та традиційних академічних методів і прийомів навчання, а також оптимальному підборі навчальних дисциплін, що сприяють набуттю здобувачами вищої освіти компетентностей, необхідних для здійснення успішної юридичної практики; - <i>висококваліфікований унікальний викладацький склад Університету</i>, що поєднує відомих вітчизняних науковців та практичних працівників (суддів, прокурорів, адвокатів, представників органів державної влади, судових експертів тощо), а також залучених до

	викладання професорів-візитерів закордонних університетів-партнерів; - <i>практикоорієнтованість</i>, що забезпечується формуванням у студентів практичного досвіду шляхом впровадження їх в професійне середовище в процесі навчання; залучення їх до роботи у юридичній клініці; запровадженням у навчальний процес практикоорієнтованих освітніх компонент та методів навчання; залученням до викладання практичних працівників; - <i>застосування сучасних освітніх технологій та інноваційних методик викладання</i>, що полягає у використанні під час освітнього процесу мультимедійного обладнання, мультимедійних презентацій, інформаційно-аналітичних ресурсів бібліотечного комплексу, новітніх навчальних криміналістичних засобів, залів судових засідань, навчальних електронних інформаційних комплексів та таких методів навчання, як дебати, модельні судові процеси, майстер-класи, тренінги, ділові ігри, брейн-ринги тощо); - <i>використання під час навчання онлайн-технологій</i>, що забезпечують ефективне поєднання офлайн та онлайн форм взаємодії студентів і викладачів у вигляді змішаного навчання. Для дистанційного навчання використовуються платформи Moodle, Zoom, Microsoft Teams, Google Classroom, відкриті групи у соціальних мережах Facebook, Telegram, Viber тощо; - <i>комплексний підхід до всебічного розвитку здобувачів вищої освіти</i>, створенні можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії навчання, що у сукупності забезпечує формування професійних навичок та soft skills, зокрема лідерських якостей, креативності, критичного мислення, нульової толерантності до корупції, ефективній організації роботи, прагненню до самовдосконалення, здатності вирішувати складні завдання в напружених умовах, публічно висловлювати і відстоювати свою правову позицію, працювати як самостійно, так і в команді тощо, що дозволять випускнику бути успішним у практичній правозастосовній діяльності, пов'язаній з юридичною практикою; - <i>забезпечення постійного моніторингу якості освіти</i> на основі принципів університетської автономії, системності в управлінні якістю освітньої діяльності та якістю вищої освіти, належності та ефективності процедур моніторингу якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, доступності і прозорості процедур забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої
--	---

	освіти (п. 2.2 Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, схвалено Вченою радою Університету, протокол № 8 від 27.05.2020 р.); - заохочення академічної мобільності студентів та викладачів, що полягає у забезпеченні викладання навчальних дисциплін професорами-візитерами із закордонних університетів та провідним українськими та зарубіжними юристами-практиками, створення умов для «включеного» навчання та викладання, заліку кредитів ECTS, залучення формальних та неформальних платформ, заохочення самоосвіти та академічної активності студентів.		
4. ПРИДАТНІСТЬ ВИПУСКНИКІВ ДО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ Й ПОДАЛЬШОГО НАВЧАННЯ			
Придатність до працевлаштування	Доступ до ринку праці фахівця, який здобув ступінь вищої освіти магістра з права, врегульовано Національним класифікатором України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010» від 11.10.2010 р. (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства № 306 від 24.02.2020) і Національним класифікатором України «Класифікатор професій ДК 003:2010» від 28.07.2010 р. (із змінами внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки № 810 від 25.10.2021)		
	КОД КІ	КОД ЕКПТР	ПРОФЕСІЙНА НАЗВА РОБОТИ
	1231	21124	Головний юрисконсульт
	1478		Менеджер (управитель) у слідчій діяльності
	2419.3	-	Спеціаліст-юрисконсульт
	1421.1		Молодший науковий співробітник (правознавство)
	1421.1	23667	Науковий співробітник (правознавство)
	1421.1		Науковий співробітник-консультант (правознавство)
	2421.2	20059	Адвокат
	2421.2		Юрист
	2421.2		Консультант науковий (правознавство)
	2421.2	244–50	Прокурор
	2421.2	24451	Прокурор-криміналіст
	2421.2		Старший помічник Генерального прокурора України з особливих доручень
	2422		Суддя
	2423		Дізнавач (з дипломом спеціаліста)
	2423		Інспектор (з дипломом спеціаліста)
	2423		Оперуповноважений (з дипломом спеціаліста)
	2423		Слідчий (органи внутрішніх справ)
	2423		Старший дізнавач з особливих доручень
	2423		Старший інспектор з особливих доручень
	2423		Старший оперуповноважений в особливо важливих

			справах
	2423		Старший слідчий в особливо важливих справах
	2429	24740	Слідчий
	2429	24743	Слідчий в особливо важливих справах
	2429	25500	Юрисконсульт
	3436.9		Помічник адвоката
	3436.9		Помічник судді
Академічні права випускників	Можливість вступу до аспірантури та подальшого навчання за освітніми програмами третього (освітньо наукового) рівня вищої освіти та присудження ступеня доктора філософії. Набуття додаткових кваліфікацій в системі освіти.		
5. ВИКЛАДАННЯ Й ОЦІНЮВАННЯ			
Викладання та навчання	Основні підходи до навчання: студентоцентроване навчання, проблемно-орієнтоване навчання, самонавчання, навчання через відповідну професійно-фахову підготовку та навчальну практику (стажування) студентів (за фахом); інтерактивні та мережеві технології, контекстне навчання, навчання через дослідження. Студенти регулярно беруть участь в анонімних опитуваннях щодо оцінки ефективності форм і методів навчання, змісту і структури навчальних дисциплін з метою забезпечення високої якості освітнього процесу. До формування й оцінювання ОПП та програм окремих навчальних дисциплін залучаються роботодавці та інші стейкхолдери. Методи навчання: формально-логічний, проблемний, дослідницький, евристичний, ситуаційний, метод Сократа, групова дискусія, майстер-клас юриста-практика, лекторіум-тренінг, презентація, опрацювання аналітичних завдань, ділові/рольові ігри, мут-корті, підготовка виступів на наукових заходах, самостійна робота з підручниками, навчальними посібниками, нормативно-правовими джерелами, Інтернет-ресурсами (самонавчання), практика з майбутньої професії, тощо. Освітні технології: модульно-блочного навчання, аудіовізуальні технології, інтерактивні й мережеві технології, контекстного навчання, проектні технології, дистанційне навчання, змішане навчання, «перевернуте» навчання, навчання як дослідження тощо.		
Оцінювання	Методи оцінювання: усне опитування, експрес-опитування, розв'язання тестових завдань, практичних завдань/задач, підготовка і захист есе, доповіді, реферату, презентації за ініціативою студента, захист кейсу, peer review, захист портфоліо, складання проектів процесуальних документів, самооцінка студента за питаннями для самоконтролю, колоквиум, усний іспит/залік, письмовий іспит/залік, захист звіту і		

	матеріалів за результатами проходження практичної підготовки, атестаційний кваліфікаційний іспит тощо.
Система оцінювання	Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється: за 100-бальною шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX) і 4-бальною національною шкалою (5 («відмінно»); 4 («дуже добре», «добре»); 3 («задовільно», «достатньо»); 2 («незадовільно»)) – іспит, диференційований залік; за двобальною шкалою («зараховано», «не зараховано») – для недиференційованих заліків.
6. ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері юридичної практики.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні. ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово. ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК 8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК 9. Здатність працювати в міжнародному середовищі. ЗК 10. Здатність розробляти проекти та управляти ними. ЗК 1.1. Здатність вирішувати проблеми інноваційного характеру. ЗК 1.2. Здатність оцінювати та підтримувати якість результату професійної і соціальної діяльності. ЗК 1.3. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти. ЗК 1.4. Здатність здійснювати медіацію в професійній діяльності. ЗК 1.5. Здатність до лідерства, відповідальності, ухвалення неупереджених і вмотивованих рішень. ЗК 1.6. Здатність до безпосередньої самоосвіти та самовдосконалення.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК 1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності. СК 2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

	СК 3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні. СК 4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України. СК 5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції. СК 6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію. СК 7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні. СК 8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів. СК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності. СК 10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування. СК 11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів. СК 12. Здатність розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника. СК 13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією. СК 14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини. СК 15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості. СК 1.1. Здатність аналізувати механізми оцінки ефективності юридичної практики за напрямками (галузями) юридичної діяльності. СК 1.2. Здатність демонструвати знання й розуміння правових систем в умовах глобалізації. СК 1.3. Здатність розрізняти принципи інститутів публічного і приватного права в юридичній діяльності.
--	--

7. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (ПРН)	
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання. ПРН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами. ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження. ПРН 4 Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки. ПРН 5. Вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово. ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи. ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання. ПРН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності. ПРН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

	ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права. ПРН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції. ПРН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу. ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів. ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування. ПРН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування. ПРН 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини. ПРН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності. ПРН 1.1. Визначати індикатори якості й ефективності юридичної практики. ПРН 1.2. Демонструвати знання й розуміння проблематики глобалізації в контексті розвитку сучасних правових систем. ПРН 1.3. Аналізувати механізми публічно-правового і приватно-правового регулювання в юридичній практиці. ПРН 1.4. Характеризувати особливості інноваційної діяльності та інноваційного менеджменту у правовій сфері. ПРН 1.5. Демонструвати знання та розуміння механізму подолання правових колізій в правозастосовній практиці. ПРН 1.6. Демонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів в дискурсі правової епістемології та юридичної практики. ПРН 1.7. Приймати ефективні рішення в ході службової діяльності, оцінювати ризики, генерувати та порівнювати альтернативи.
--	---

2. ПЕРЕЛІК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ТА ЇХ ЛОГІЧНА ПОСЛІДОВНІСТЬ

2.1. Перелік компонент освітньої програми

<i>Код n/d</i>	Компоненти освітньо-професійної програми	<i>Кількість кредитів ЄКТС</i>	<i>Форма підсумкового контролю</i>
1	2	3	4
ОБОВ'ЯЗКОВІ ОСВІТНІ КОМПОНЕНТИ			
OK 1.	Публічне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці	5,0	Екзамен
OK 2.	Приватне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці	5,0	Екзамен
OK 3.	Порівняльне правознавство	5,0	Екзамен
OK 4.	Державна влада та місцеве самоврядування: теорія і практика	5,0	Екзамен
OK 5.	Професійна відповідальність правника*	5,0	Екзамен
OK 6.	Міжнародне екологічне право*	3,0	Екзамен
OK 7.	Міжнародне кримінальне право*	2,5	Екзамен
OK 8.	Проблеми правозастосування (професійно-практичні компетентності)*	10,0	Залік
OK 9.	Студії з іноземної мови	1,5	Залік
OK 10.	Виробнича практика (Службове стажування** Військове стажування***)	20,0	Залік
СЛУЖБОВО-ПРОФЕСІЙНІ ОСВІТНІ КОМПОНЕНТИ **			
OK 11.	Правове забезпечення оперативно-службової діяльності СБУ	4,0	Екзамен
OK 12.	Методика і тактика розслідування злочинів, підслідних органам безпеки	4,0	Залік
OK 13.	Практикум з розслідування злочинів, підслідних органам безпеки	3,0	Залік
OK 14.	Міжнародне гуманітарне право	4,0	Залік
OK 15.	Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю	3,5	Залік
OK 16.	Вогнева та спеціальна фізична підготовка	2,0	Залік
ВІЙСЬКОВІ ОСВІТНІ КОМПОНЕНТИ***			
OK 17.	Фізичне виховання та спеціальна фізична підготовка	0,5	Залік
Командний курс тактичного рівня юридичної служби L-1C			

1	2	3	4
ВП 1.	Військове право	3,0	Залік
ВП 2.	Організаційно-правові засади логістичного забезпечення Сил оборони держави	3,0	Залік
ВП 3.	Лідерство	3,0	Залік
ВП 4.	Тактика (у тому числі тактика дій військ НАТО)	3,0	Залік
ВП 5.	Процес прийняття військових рішень	4,0	Залік
ВП 6.	Відповідальність військовослужбовців за національним законодавством та міжнародним правом	4,0	Залік
	Загальний обсяг обов'язкових компонент	62,0	
* Для студентів університету, крім Інституту підготовки юридичних кадрів для СБУ та Військово-юридичного інституту			
** Для курсантів Інституту підготовки юридичних кадрів для СБУ			
*** Для слухачів Військово-юридичного інституту			

ВИБІРКОВІ ОСВІТНІ КОМПОНЕНТИ (ВК)			
МАЙНОР «ПРОКУРАТУРА ТА КРИМІНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ»			
ВК1.	Організація діяльності прокуратури	4,0	Залік
ВК2.	Теорія та практика процесуального доказування	4,0	Залік
ВК3.	Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації	4,0	Залік
ВК4.	Кримінологія	4,0	Залік
ВК5.	Прокурор у судових стадіях кримінального провадження	4,0	Залік
ВК6.	Кримінально-правові проблеми боротьби з організованою злочинністю	4,0	Залік
ВК7.	Розслідування кримінальних злочинів: загальнокриміналістичні засади методики, тактики та технологій	4,0	Залік
ВК8.	Психологія слідчої та прокурорської діяльності	4,0	Залік
ВК9.	Теорія та практика обґрунтування рішень у кримінальному процесі	4,0	Залік
ВК10.	Нагляд прокурора за проведенням слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій	4,0	Залік
ВК11.	Кримінально-виконавче право	4,0	Залік
ВК12.	Прокурор в особливих порядках кримінального провадження	4,0	Залік
ВК13.	Актуальні питання застосування кримінального законодавства	4,0	Залік
ВК14.	Міжнародні стандарти прав людини у кримінальному праві	4,0	Залік
МАЙНОР «КОРПОРАТИВНИЙ ЮРИСТ»			
ВК1.	Актуальні проблеми господарського права	4,0	Залік
ВК2.	Корпоративне право	4,0	Залік
ВК3.	Правове регулювання торгівельної діяльності	4,0	Залік

BK4.	Правові режими господарської діяльності в національній економіці	4,0	Залік
BK5.	Юридичний практикум в агробізнесі	4,0	Залік
BK6.	Банківське право	4,0	Залік
BK7.	Конкурентне право	4,0	Залік
BK8.	Правові засади кадрового менеджменту	4,0	Залік
BK9.	Інвестиційне право	4,0	Залік
BK10.	Інноваційне право	4,0	Залік
BK11.	Правове регулювання використання природних ресурсів у господарській діяльності	4,0	Залік
BK12.	Законодавче регулювання публічних закупівель	4,0	Залік
BK13.	Правове регулювання бухгалтерського обліку	4,0	Залік
BK14.	Еколого-правове забезпечення видобування нафти, газу та інших корисних копалин	4,0	Залік
МАЙНОР «ЄВРОПЕЙСЬКЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ ПРАВО»			
BK1.	Contemporary legal history / Сучасна юридична історія	4,0	Залік
BK2.	International law of treaties / Право міжнародних договорів	4,0	Залік
BK3.	Law of international organizations / Право міжнародних організацій	4,0	Залік
BK4.	Universal and regional systems of human rights protection / Універсальні та регіональні системи захисту прав людини	4,0	Залік
BK5.	International and EU environmental law / Міжнародне та європейське право навколишнього середовища	4,0	Залік
BK6.	Introduction to European legal values / Вступ до європейських правових цінностей	4,0	Залік
BK7.	Advanced studies on EU law / Поглиблені дослідження права Європейського Союзу	4,0	Залік
BK8.	European standards of civil procedure / Європейські стандарти цивільного процесу	4,0	Залік
BK9.	Legal aspects of the e-commerce / Правові аспекти електронної комерції	4,0	Залік
BK10.	Public administration in space activity law / Публічне адміністрування у сфері космічної діяльності	4,0	Залік
BK11.	Diplomatic and consular law / Дипломатичне і консульське право	4,0	Залік
BK12.	Current issues of international criminal law / Сучасні питання міжнародного кримінального права	4,0	Залік
BK13.	Comparative criminal law / Порівняльне кримінальне право	4,0	Залік
BK14.	Transitional justice / Перехідне правосуддя	4,0	Залік
МАЙНОР «ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»			
BK1.	Заходи забезпечення кримінального провадження	4,0	Залік
BK2.	Правові засади протидії корупції	4,0	Залік
BK3.	Негласні слідчі (розшукові) дії у сфері запобігання корупції	4,0	Залік

BK4.	Запобігання корупції в публічній сфері	4,0	Залік
BK5.	Антикорупційний комплаєнс в господарській діяльності компаній	4,0	Залік
BK6.	Адміністрування фінансового контролю в системі заходів запобігання корупції	4,0	Залік
BK7.	Кримінальне процесуальне доказування	4,0	Залік
BK8.	Юридична відповідальність за корупційні правопорушення	4,0	Залік
BK9.	Криміналістичні експертизи	4,0	Залік
BK10.	Практикум з криміналістики	4,0	Залік
BK11.	Юридична психологія	4,0	Залік
BK12.	Правовий механізм протидії організованим злочинності	4,0	Залік
BK13.	Розслідування корупційних кримінальних правопорушень	4,0	Залік
BK14.	Правові основи оперативно-розшукової діяльності	4,0	Залік
МАЙНОР «ДЕТЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ»			
BK1.	Управління системою суб'єктів протидії злочинності	4,0	Залік
BK2.	Інформаційно-аналітичне забезпечення детективної діяльності	4,0	Залік
BK3.	Експертне забезпечення детективної діяльності	4,0	Залік
BK4.	Негласні заходи детективної діяльності	4,0	Залік
BK5.	Детективна діяльність в системі протидії злочинності	4,0	Залік
BK6.	Кваліфікація кримінальних правопорушень	4,0	Залік
BK7.	Криміналістичні засоби протидії економічній та фінансовій злочинності	4,0	Залік
BK8.	Організаційно-правові засади боротьби з кіберзлочинністю	4,0	Залік
BK9.	Організаційно-правові засади протидії наркозлочинності	4,0	Залік
BK10.	Протидія легалізації злочинних доходів	4,0	Залік
BK11.	Кримінальна відповідальність за злочини проти життя і здоров'я особи	4,0	Залік
BK12.	Практикум зі складання процесуальних документів	4,0	Залік
BK13.	Кримінальна відповідальність за злочини у воєнній сфері	4,0	Залік
BK14.	Соціальний захист працівників правоохоронних органів	4,0	Залік
МАЙНОР «ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ»			
BK1.	Судове адміністрування	4,0	Залік
BK2.	Правоосвітня діяльність органів юстиції	4,0	Залік
BK3.	Адміністративні послуги в сфері юстиції	4,0	Залік
BK4.	Нормо-проектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів	4,0	Залік

BK5.	Нотаріат	4,0	Залік
BK6.	Виконавче провадження. Процедури банкрутства	4,0	Залік
BK7.	Альтернативне вирішення цивільно-правових спорів	4,0	Залік
BK8.	Безоплатна правова допомога	4,0	Залік
BK9.	Теорія та практика конституційного судочинства	4,0	Залік
BK10.	Конституційний механізм захисту прав людини	4,0	Залік
BK11.	Спадкове право	4,0	Залік
BK12.	Правові основи пробації	4,0	Залік
BK13.	Організація діяльності адвокатури	4,0	Залік
BK14.	Правове регулювання праці держслужбовців	4,0	Залік
МАЙНОР «ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО»			
BK1.	Теорія та практика цивільного судочинства	4,0	Залік
BK2.	Виконавче провадження та судовий контроль за виконанням судових рішень	4,0	Залік
BK3.	Провадження цивільного судочинства у суді першої інстанції	4,0	Залік
BK4.	Проблеми договірного та недоговірного права	4,0	Залік
BK5.	Перегляд судових рішень у цивільному судочинстві	4,0	Залік
BK6.	Міжнародний цивільний процес	4,0	Залік
BK7.	Альтернативне вирішення цивільно-правових спорів	4,0	Залік
BK8.	Судове адміністрування	4,0	Залік
BK9.	Міжнародний комерційний арбітраж	4,0	Залік
BK10.	Визнання та виконання рішень іноземних судів	4,0	Залік
BK11.	Право інтелектуальної власності	4,0	Залік
BK12.	Житлове право	4,0	Залік
BK13.	Право на справедливий судовий розгляд в цивільних справах	4,0	Залік
BK14.	Деліктне право	4,0	Залік

Джерело: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. (2025).

ДОДАТОК М

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Третько, В. В., Сірик, Д. В., & Сутяга, О. С. (2025). Педагогічні умови формування професійної культури майбутніх юристів у закладах вищої освіти. *Академічні візії*, (39). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15167831>
2. Сутяга, О. (2023с) Структура підготовки майбутніх юристів в університетах Великої Британії. *Comparative Professional Pedagogy*, 13(2), 100–106. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13\(2\)-12](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13(2)-12)
3. Сутяга, О., Довгань, А. (2022). Особливості соціально-правової підготовки майбутніх юристів: американська та британська моделі. *Comparative Professional Pedagogy*, 12(2), 82–90. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12\(2\)-9](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12(2)-9)
4. Сутяга, О. (2025с). Практична підготовка магістрів права в університетах Великої Британії. *Comparative Professional Pedagogy*, 15(2), 179–188. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15\(2\)-18](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15(2)-18)
5. Сутяга О. (2026). Методичні аспекти підготовки магістрів права в британських університетах. *Перспективи та інновації науки*. 1(59), 1647–1657. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1\(59\)-1647-1657](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1(59)-1647-1657)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Сутяга, О. (2023b). Розвиток професійної компетентності магістрів права в університетах Великої Британії. *Global Science: Prospects and Innovations* (Proceedings of V International Scientific and Practical Conference, Liverpool, United Kingdom, 28-30 December 2023). Liverpool.
7. Сутяга, О. (2025b). Методологічні засади підготовки майбутніх юристів в університетах Великої Британії. *Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів*

- (матеріали XIV Міжнародного науково–методологічного інтернет–семінару, м. Хмельницький, 15 травня 2025 р.). Хмельницький, 25-26
8. Сутяга, О. (2023а). Науково-дослідницька підготовка магістрів права в університетах Великої Британії. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* (матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 18–20 жовтня 2023 р.). Хмельницький.
9. Сутяга, О. (2025а). Академічний етап професійної підготовки майбутніх юристів у Великій Британії. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*. (матеріали XIII Міжнародної науково–практичної конференції, м. Хмельницький, 06–07 листопада 2025 р.). Хмельницький.

ДОДАТОК Н

Відомості про апробацію результатів дослідження

Апробація проміжних і кінцевих результатів дослідження відбувалася шляхом участі дисертантки у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарі:

Міжнародні:

1. V International Scientific and Practical Conference «*Global Science: Prospects and Innovations*» (Liverpool, 2023), дистанційна форма участі. Тема доповіді: «Розвиток професійної компетентності магістрів права в університетах Великої Британії».

2. XIV Міжнародний науково-методологічний Інтернет-семінар «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів» (ХНУ, 2025), дистанційна форма участі. Тема доповіді: «Методологічні засади підготовки майбутніх юристів в університетах Великої Британії».

3. XII Міжнародна науково-практична конференція «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (ХНУ, 2023), дистанційна форма участі. Тема доповіді: «Науково-дослідницька підготовка магістрів права в університетах Великої Британії».

4. XIII Міжнародна науково-практична конференція «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (ХНУ, 2025), дистанційна форма участі. Тема доповіді: «Академічний етап професійної підготовки майбутніх юристів у Великій Британії».

ДОВІДКИ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

ДОДАТОК П

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Інститутська 11, Хмельницький-16, 29016, тел.: (0382) 67-02-76, факс: (0382) 67-42-65
 e-mail: centr@khmnu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02071234

30.12.2025 № 141/172

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Сутяги Олександра Станіславовича

«Професійна підготовка магістрів права в університетах Великої Британії», в освітній процес Хмельницького національного університету на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Видана Сутязі О. С. у тому, що результати його дослідження були успішно впроваджені упродовж 2023 – 2025 рр. в освітній процес Хмельницького національного університету. Апробація результатів дослідження Сутяги О. С. відбувалася на практичних заняттях зі студентами кафедри права під час самостійної навчальної діяльності. Водночас результати дослідження знайшли відображення та обговорювалися на міжнародних семінарах із порівняльної професійної педагогіки, методичних та наукових семінарах кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації, міжнародних науково-практичних конференціях ХНУ. Обґрунтовані автором науково-методичні рекомендації щодо впровадження конструктивних ідей досвіду Великої Британії в Україні були позитивно схвалені професорсько-викладацьким складом кафедр права та іншомовної освіти і міжкультурної комунікації. Матеріали дослідження також використовувалися здобувачами під час виконання міждисциплінарних проєктів та кваліфікаційних робіт.

Результати дослідження Сутяги О. С. є цінними для діяльності Центру порівняльної професійної педагогіки, мають теоретичне й практичне значення для подальших наукових пошуків з порівняльної професійної педагогіки та можуть використовуватися в навчальному процесі закладів вищої освіти України.

Проектор з наукової роботи

Олег СИНЮК

ДОДАТОК Р

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

просп. Волі, 13, м. Луцьк, 43025, тел. (0332) 72-01-23
ел. пошта: post@vnu.edu.ua, web: http://www.vnu.edu.ua
код ЄДРПОУ 02125102

13.01.2026 № 03-24/01/144

на № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дослідження
Сутяги Олександра Станіславовича
на тему: «Професійна підготовка магістрів права в університетах Великої
Британії» для здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки,
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка**

Результати дослідження Сутяги Олександра Станіславовича на тему «Професійна підготовка магістрів права в університетах Великої Британії» були впроваджені в освітній процес Волинського національного університету імені Лесі Українки. Матеріали дослідження використано під час викладання навчальних дисциплін юридичного та педагогічного спрямування, зокрема ОК «Правові засади освітньої діяльності вчителя початкової школи» а також у процесі підготовки здобувачів другого магістерського ступеня до науково-дослідницької та професійної діяльності.

Упровадження результатів дослідження сприяло поглибленню знань здобувачів щодо особливостей організації магістерської підготовки юристів у Великій Британії, форм і методів навчання, системи оцінювання навчальних досягнень, а також розвитку вмінь критичного аналізу зарубіжного досвіду та можливостей його адаптації до умов вищої юридичної й педагогічної освіти України. Практичну цінність мають узагальнені автором рекомендації щодо використання британського досвіду у вдосконаленні змісту та технологій підготовки магістрів права в Україні, зокрема щодо поєднання академічної підготовки з практичною складовою, використання навчальних судових процесів (moot courts), кейс-методу, проблемно-орієнтованого навчання та сучасних форм оцінювання професійної компетентності майбутніх юристів. Результати дослідження використовувалися здобувачами вищої освіти під час підготовки наукових публікацій і доповідей, а також у межах наукових семінарів і круглих столів, присвячених проблемам модернізації системи освіти.

Результати дослідження Сутяги О. С. мають наукову та практичну значущість і доцільні для впровадження в освітній процес закладів вищої освіти України.

Ректор

Райса ПРИМА
0667008344

Анатолій ЦЬОСЬ

ДОДАТОК С

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
 ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

вул. Героїв Майдану, буд. 8, м. Хмельницький, 29000. Тел. (038-2) 71-80-00, факс 71-75-70
 E-mail: info@univer.km.ua. Розрахунковий рахунок UA 598201720344281002200032328 в ДКСУ у м. Києві.
 МФО 820172. Код ЄДРПОУ 14163438

13.01.2026 № 0054/26
 На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дослідження

Сутяги Олександра Станіславовича на тему:

«Професійна підготовка магістрів права в університетах Великої Британії»

на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні педагогічні науки галузі знань 01 Освіта / Педагогіка в освітній процес Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

Результати дисертаційного дослідження Сутяги О. С. були успішно впроваджені в освітній процес юридичного факультету Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. Упровадження результатів дослідження сприяло поглибленню теоретичних знань магістрантів та викладачів щодо сучасних вітчизняних і зарубіжних науково-педагогічних підходів до професійної підготовки фахівців у галузі права, особливостей організації освітнього процесу, змісту освітньо-професійних програм, форм і методів навчання магістрів права в університетах Великої Британії, а також розвитку вмінь критичного осмислення зарубіжного досвіду.

У процесі апробації результатів дослідження підтверджено актуальність і практичну значущість авторського спецкурсу «Підготовка магістрів права: досвід Великої Британії», який розкриває зміст, структуру та організаційно-методичні особливості магістерської підготовки юристів у британських університетах, інноваційні технології навчання, систему оцінювання навчальних досягнень, а також напрями адаптації прогресивних ідей британського досвіду до освітнього простору України. Зазначений спецкурс рекомендовано до впровадження у зміст підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» як вибіркову освітню компоненту.

Результати дисертаційного дослідження обговорювалися у межах наукових семінарів і круглих столів, присвячених проблемам модернізації юридичної освіти.

Дослідження Сутяги О. С. має вагоме теоретичне та практичне значення, а його результати є доцільними для впровадження в освітній процес закладів вищої освіти, що здійснюють професійну підготовку фахівців галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», а також у педагогічних дослідженнях з проблем розвитку вищої юридичної освіти.

Перша проректорка,
професорка кафедри публічного управління
та адміністрування Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидатка наук з державного управління, доцентка

Ірина КОВТУН

Підпис: *Ірина Ковтун*
ЗАСВІДЧУЮ:
М.П. ІЗК ХУУП
імені Леоніда Юзькова

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Відділ кадрів
47634
УКРАЇНА

Мілія Ваасга